TRACTATVS
DE INDICIIS, ET TORTVRA,

D. Francifci Bruni de S. Seuerino. Item & D. Guidonis de Suzaria Mantuani. Et D. Baldi de Periglis Perufini.

CVM ADDITIONIBVS D. LVdouici Bolognini Bononieñ. *nunc multis in locis emendati & reftituti in gratiam eorum, quibus ad regimen Reipublicæ ufui erunt.*

Indicem copiofißimum in calce repofuimus.

REM MAXIMAM SIBI

PROMITTIT PRUDENTIA.

LVGDVNI, APVD GVLIELMVM ROVILIVM,

M. D. XLVI.

VTILIS ET PRACTIcabilis Tractatus de Indicijs & Tortura, editus in ciuitate Senarum per Excellen. I.V.D. Dominum Franciscum Brunũ de sancto Seuerino. Quæ materia hactenus à plerisq; satis truncatè & imperfectè tradita reperitur. In hoc tamen tractatu adeò perficitur, vt nullibi vsq; ad hæc tempora perfectius inueniatur. Habent igitur latrunculatores, id est, Iudices maleficiorũ iter tersum, per quod tutissimè incedere valeant in theorica & practica.

Præfatiuncula cum diuisione.

CVM materia Indiciorum, & Quæstionis, siue Torturæ sit multũ in usu, & non parum periculosa, & officiales in ea quandoq; male aduertant, aut cupiditate honoris, aut ignorantia. Ideo decreui in modum tractatus materiam ipsam colligere, & eam prout potero dilucidare, & ordine aliquo texere, ut legentes & practicantes facilius capiant, & inueniant casus occurrentes. Et quia Indicia debent praecedere, & Tortura subsequi. Ideo prius dicam de Indicijs, secundò subdam de quæstione, siue Tortura.

¶ Et primo quid sit indicium, & unde dicatur. ¶ Secundo qualiter indicium probetur. ¶ Tertio qualia debeant esse indicia per quæ deueniri ualeat ad torturam. ¶ Quarto qualia debeant esse indicia per quæ deueniri ualeat ad cõdemnationem. ¶ Quinto quomodo & qualiter indicia eliduntur & tollantur.

Prima pars de Indicijs.

QVAESTIO PRIMA.

1 Indicium, maleficij alicuius commissi, vel alterius rei, de qua agitur, signum dicitur.
2 Indicium est minus quàm semiplena probatio.
3 Indicium semiplenum quod dicatur, & quod plenũ seu indubitatũ.
4 Indicium facti, est quo iudex in viam præsumptionis dirigitur.
5 Indicium varijs nominatur modis apud legumlatores.

CIRCA *primum dum quæritur quid sit Indicium, & unde dicatur. Reperio uarias diffinitiones, & descriptiones.* Gād *in suo opere malefic. sub rub. de* Præsumpt. & Indic.
1 *§. uidimus. dicit* † *quòd indiciū dicitur signum alicuius maleficij cōmissi, uel alterius rei, de qua agitur: quæ diffinitio secundum eum colligitur ex ll. tractantibus de indicijs.* Ioan. Andr. *in addi. Spec. in ti. de proba. §. fin. in uers. item per indicia, dicit quòd indicium est notabile signum maleficij uel alterius rei ad ipsius ueritatem habendam.* Paul. *de* Liaza. *in c. grauis. de deposito in ulti. char. dicit quòd indicium est demonstratorium adminiculum ad ueritatem indicandam per* tex. *l. si quis adulterium. C. de adulter. & c. præterea. de testi. & c. tua. §. adulterium. de homici.* Bar. *in l. ij. ff. de excusa. tu. dif-*
2 *finiendo quid sit indicium* † *dicit quòd est minus quàm semiplena probatio. Et idem dicit* Bal. *in l. cum probatio. ff. de proba. in additionibus suis, dicēs nullibi clarius hoc probari quam in illa l. Sed idem* Bald. *in* Rub. C. *de proba. dicit quòd indicium est minima præsumptio hominis boni, seu distans argumentum à uera specie probationis, & quòd ualet indicium si ponatur in consequentiam alterius proba-*

tionis

tionis, non si per se, ut d. l. cum probatio. ut in l. ea quidem.
3 C. de accus. in ij. colum. dicit maturius loquens, † quòd duplex est indicium, uidelicet semiplenum seu dubitatum, & plenum seu indubitatum. Indicium semiplenũ est præsumptio fortiter mouẽs animum ad aliquid credendum uel discredendum, & de isto habetur in d. l. cum probatio. Indicium non plenum est demonstratio rei per signa sufficientia per quæ animus in aliquo tanquam existente uero quiescit, & plus inuestigare non curat: quod probatur secundum eum in l. indicia. C. de probatio. Abbas Sicu. in cap. tertio loco, extra de proba. approbat diffinitionem Ioann. And. supra relatam. Adde Bal. in l. seruos. C. de testi. qui di-
4 cit quòd indicium est duplex, scilicet facti & iuris. ¶ † Ex indicio facti dirigitur iudex in uiã præsumptionis. Indiciũ iuris est quod habet aliquem effectum iuris: est etiam duplex, quoddam est quod dirigit iudicem in uiam habendæ quæstionis, id est torturæ, quoddam est quod instruit iudicem simul cum alijs in uiam condemnationis. ¶ Dicitur autem indicium ab indicando & demonstrando. l. solent. ff. de præscrip. uerb. l. adulterij. C. de adulter. Et indicia dicuntur demonstrantia ueritatis & adminicula probationis. l. fina. & l. instrumenta domestica. C. de probatio. Sunt enim inditia pars claræ probationis. hoc dicit Gandi. in dicto opere in Rubri. quæ debeant præcedere quæstionem. in uers. quæ-
5 ro quæ & qualia debent esse ista indicia. ¶ Adde † quòd legumlatores uarijs modis nominant indicium. Nam quandoq; nominant argumentum. l. j. in prin. ff. de quæstio. & l. militem. §. oportet. C. eo. ti. Interdum nominant simpliciter indicia ut cõmuniter nuncupamus. l. j. §. Antonius. & §. diuus Adrianus. & l. diuus. §. ex quibus. ff. de quæst. interdum

nominant suspitiones, ut l.fi.ff.de quaest. & l. absentem in prin.ff.de poe. Interdum nominant probationes, ut l.j.C. de quaest. & l.j.§.diuus Seuerus.ff.eo.tit.

Quaestio secunda, primae partis.

1 Indicium per vnum testem de visu deponentem probatur.
2 Testis vnus seu singularis semiplenam probationem facit in criminalibus.
3 Testis singularis de visu faciens indicium, debet esse omni exceptione maior.
4 Indicium probatur quandoq; per duos testes, non de visu deponentes, sed de quodam signo ad maleficium conferente.
5 Testis singularis & si indicium non probet, aliqualẽ tamen facit praesumptionem.
6 Probationes multę semiplenae non cõiunguntur ad faciendam vnã probationem plenam, licet bene ad indicium faciendum.
7 Testes in criminalibus debent esse omni exceptione maiores.
Indicium probari potest per testes infames, & familiares, & similes omni exceptione non maiores.
8 Testis ante processus formationem examinatus, an faciat indiciũ.
9 Indiciorum copia per testes facta reo dari debet post negationem & excusationem.
10 Iudex ante inquisitionem formatam ex indicijs per testes acceptis non debet quem quaestioni subijcere.
Testes super inquisitione generali examinati non faciunt indiciũ aduersus delatum de crimine.
11 Testis qui examinari non debuit quando indicium faciat.
Testis domesticus non facit indicium.
12 Testis familiaris indicium facit.
13 Testis quandoq; nõ cogitur inuitus testificari, & talis sponte examinatus indicium facit.
14 Testes testificari praesumuntur inuiti, nisi de spontaneitate constet.
15 Veritatẽ aliter haberi nõ posse qualiter & a quo probari debeat.
Attinentes vsq; ad supremum gradum compelli non possunt ad testificandum.
16 Clerici ad testimonium ferendum non possunt cogi.
Senes septuagenarij non coguntur testificari.
17 Minor annis viginti an possit in criminalibus examinari.
18 Impuberes in criminalibus non sunt idonei testes ad probationem plenam, sed bene ad indicium.
19 Testis qui ob infamiam nõ debuit examinari, examinatus aliquale facit indicium.

Testis

20 Testis examinatus post terminum præfixum ad probandum, an faciat indicium.
21 Testis qui iure examinari prohibetur an probet si examinetur.
22 Indicium triplex est, & per quem probari possit quodlibet.
23 Testis qui non potest interrogari inuitus, volens respondere potest, sed coactus non facit indicium.

1 CIRCA secundum qualiter probetur indiciū. † Responde quòd probatur per unum testem de uisu, hoc est qui deponat se uidisse maleficium committi, ut not. glo. in.l.si quis.C.ad.l.Iul.maiest.l.maritus.ff.de quæsti.ubi etiā per Barto.& per eundem. & Bald.in. l. fi. C.famil. ercis. & in l.bonæ fidei.C.de iureiur.& l.admonendi.ff.eod.titu.
2 Quinimo glo.in d.l.si quis.uidetur uelle quòd † in criminalibus, unus testis faciat semiplenam probationem quod etiā uidetur placere Bal.sed Cy.tenet contra ibi in quodam suo consilio, quia indiciū est minus quàm semiplena probatio:
3 ut not.in l. cum probat. supra de proba. ¶ † Intellige tamen quòd ad hoc ut unus testis de uisu faciat indicium, debet esse omni exceptiōe maior, ut dixit Bar.in d. l.maritus. & in d.l.fi.& l.admonendi.ubi etiam per Bal.& per eundem in suo notabili consilio, quod incipit: statutum prouidet, ubi optime docet quomodo cognoscatur testis omni exceptione maior. Item intellige, quod unus testis facit indicium de uisu quando aliæ circunstantiæ non resistunt, secundum Bal.in l.ij.C quorum app.allegando.Ioan. And.in c.cum in contemplatione.de reg.iur.in.vj.in nouella. quod
4 dicit esse notabile. ¶ † Probatur etiam indicium ad minus per duos testes non probantes de uirtute maleficij, & sic de uisu, sed probantes aliquod signum conferens ad maleficium, & sufficiens ad faciendum indicium ad torturam, prout dicetur. Et infra in seq.q. princip.& quod ad probandum indicium requirantur duo testes, uoluit glos. quæ

reputatur singularis in l.fi.C.fami. erc. supra allegata.& ita tenent Bart. & doc. in l.fi.ff.de quæstio. ita etiam uoluit Inno.in c.sicut.de Simo. ubi dicit quod leuia signa sufficiunt ad probandum quem hæreticum, tamen oportet illa plene probari.ita refert Bald.in. l. fi.& si unus solus testis probat de aliquo signo & indicio nihil probat secundum Bartolum in dicta l.finali.Sed Rapha.Fulgo.in dicta l. fi-
5 nali dicit, † quòd licet singula indicia debeant probari per duos testes, tamē negari nequit quin unicus testis faciat aliqualē præsumptionē: & ideo si plures sunt testes singulariter de singulis indicijs deponentes dicentur plures esse præsumptiones quæ faciunt unum indicium ad torturam. ar.l. instrumenta domestica.C. de proba. & l. ij. §. ætas. ff. de excu.tu. Pone enim quòd unus testis dicit se uidisse Seium uulneratum, & in terra prostratum, & interrogatus quis uulnerauit; respondit Titius. hic est unus testis super indicio deponēs. Alius dicit se uidisse Titium sanguine aspersum, & euntem euaginato ense. Alius dicit uidisse hunc Titium exeuntem directo tramite & uoluentem se uersus nemora, & occulte se latitantem. Certe hi singuli testes de singulis indicijs deponunt, & tamen nemo sanæ mentis negabit quin hæ præsumptiones faciant sufficiens indicium ad torturam: ar.d.l.& illius regulæ, & quæ non prosunt singula multa iuuāt. Ita notabiliter dicit Fulg. in d.l.fi.ad hoc optime adduco ad corroborationem huius opi.quod notabiliter dicit d. meus domi. Ioan. de monte sperello de Peru-
6 sio in l.admonendi.de iureiuran. † quòd licet plures semiplenæ probationes non coniungantur ad faciendum unam semiplenam, tamen coniunguntur, ad faciendum indicium.ar.not.in.l.fi.C.de probat.& ita refert, & sequitur

Caccialu

Caccialupus in d.l.admonendi. charta xxv. in uer. applicatur. Et ego puto tanto fortius hoc esse uerum, quanto illi singuli testes essent multum notabiles, & magnæ authoritatis, quoniã licet testes singulares non probent, tamen sunt ita notabiles quòd si adducant iudicẽ ad indubitatam fidem, iudex non debet curare de illa singularitate. Istud est dictũ singulare domini Pau.de Cast.in l.Lucius.ff.de infamibus. in recollectis Florentinis, & in d.l.admonendi. ubi etiam eum refert, & sequitur idem Caccialupus in char.viij. Aduerte tamen quòd licet quãdo unus testis testificatur de ueritate facti, & sic de uisu, ad hoc ut faciat indicium, debeat

7 esse omni exceptione maior, ut superius dictum est: † & similiter quando plene probant quo ad condemnationem in criminali debent esse omni exceptione maiores, secundum Bal.& Saly.d.l.fi.C.de proba.per illum tex.qui dicit quòd in criminalibus debent esse probationes luce clariores: & per tex.in l.optimam.C. de contrahen. & commit. stipul. & idem dicit Bal.in l.cunctos populos.C.de sum.trini.col. vj.tamen quo ad probandum indicium sufficiunt duo testes & non omni exceptione maiores, & sic admittentur infames.ita dicit Bal.in d.l.cunctos populos.& Bart. in l. ij.§. quæstioni. ff. de quæstio. Item admittentur familiares & similes secundum Barto.in.l.ij.ff.de excus.tu. Item aduerte quòd propter hoc quòd duo testes probent aliquod indicium, tamen non propter hoc iudex indistincte debet torquere reũ nisi illi duo testes deponãt uerisimilia. Pone enim factum est furtum in loco probãt duo testes quod uiderunt de loco exire Martinum habentem aliquid sub mantello, si iste Martinus esset magnus mercator aut uir alicuius dignitatis & authoritatis quem non esset uerisimile furtum

fecisse, nõ poterit ex hoc torqueri. Ita declarat Ang. in l. milites. per illũ tex. ff. de quæst. & refert & sequitur Ang. de Are. in addi. ad opus maleficiorum super glos. in uerbo fama publica. super uer. quero qualiter. dicit enim Angel. ibi quod conditio personæ excludit præsumptionem resultantem ex indicijs, & ideo opus est tunc, quòd alia indicia concurrant. facit ad hoc quod supra dictum fuit in præcedenti quæstione quòd testis de uisu facit indiciũ nisi aliæ circun-
8 stantiæ contradicant, & resistant. Quæro, † an testis examinatus ante formatum processum faciat indicium. Ecce commissum est delictum, potestas hoc audito examinat testes super indicijs nullo formato processu. Ex quorum dictis tantum percipit, quod sufficeret ad indiciũ contra aliquem hoc factũ, facit illum capi, & torqueri, an possit hoc facere, & si facit, & ille confitetur, an præiudicet. Respõdeo, quòd non, quoniã in principio tortura non est habenda. dicit Bar. in l. j. in prin. ff. de quæst. & illa ante lit. cõte. non est permissa. Bar. in l. si quis adulterij. in prin. ff. de quæstio. Et similiter non citato illo capto ad uidendum iurare testes. tex. est secundũ Iac. de Are. & Bar. in d. l. si quis adulterium. & d. l. si maritus. Et similiter non publicato processu secundum Bar. in l. unius. ff. de quæst. & dicetur latius inferius. Vide ad prædicta Bar. in l. custodia. ff. de pub. iud. & Bal. in l. si tibi. C. de condi. ob tur. cau. Saly. in l. fi. C. de quæ-
9 stio. Caccialupum in l. is apud quem. C. de edend. † qui dicit quòd indiciorũ copia quæ fit per testes debet dari reo post negationem & excusationem, ut colligitur ex mente Bart. in l. quæstio. C. de quæst. in prin. Ratio est euidens, quia post negatam inquisitionem testes examinari debent ex quibus fiant indicia, nec ea quæ pro curiæ informatione ante per-

quisi

quisiuit & inuenit curia debet reo manifestare secundũ Ange.de Peru.qui fuit magnus practicus in l.fi.de quæst.quod & recte intuenti sensit ibidem Bar.dum uult testes examinatos ante inquisitionem speciale͂, non facere indicium.Et dum subdit indiciorũ copiam esse dandam parti petenti,debet intelligi de indicijs legitime habitis & te͂pore co͂gruo, scilicet post specialem inquisitionem & excusatione͂ inquisiti:nam examinati ante,& ipso non citato sibi non præiudicant nisi repetantur post lit.conte.& parte præsente uel citata,ut per Bar.in d.l.fi.& per Bal.in addi.Spec.in tit.de sen.in fi.de quo etiam per Abb.in c.ad petitione͂. de accusa. & Ang.in repe.l.si uacantia.C.de bo.uac.lib.x.Ad illa adde Ang.de Are.ide͂ uelle in suo opere malefic.in gl fama publ.

10 in ij.col.in fi.in uer.et aduertas.† Ex quibus apparet quòd hodie male faciũt officiales,qui antequã forment inquisitionem ex indicijs habitis per dicta testiũ,ponunt que͂ ad torturã,& sic possent teneri in syndicatu,& co͂fessio quæ sequeretur ex tali tortura non ualeret etiã si in ea perseueraret per d.l.maritus. de quæst.cum sit habita non præceden. indicijs legitimis, de quo etiã dicetur infra dũ tractabitur de tortura.¶ Ite͂ quæro an testes examinati super generali inquisitione,faciãt indiciũ co͂tra diffamatum de delicto, ut deueniri ualeat ad torturã super ꝓcessu specialis inquisitionis:dic ꝙ no͂,ut ex supradictis apparet,ut tenet Bar.in l.fi. ff.de quæst.quoniã tales testes fuerũt examinati ipso reo no͂ citato,nec co͂tradictore existe͂te,ergo præiudicat.l.si quoniã.C.de test.unde debebunt testes examinari post lit. co͂te. super speciali inquisitione,per l.si quis adulterij,de adul.ita dicit Bal.in l fi.C.de quæstio.¶ Vlterius generaliter quero

11 an † testis qui examinari non debuit faciat indiciũ, referam quic

quicquid scriptum reperio super hoc. Cy. hoc examinat in l. fi. C. de accus. & in l. seruos. & l. libertorum. C. de test. ex cuius dictis sume pro conclusione quòd quandoq; testis nõ debuit examinari propter reuerentiã eius contra quẽ examinatur, & tunc examinatus non facit indicium: ut l. j. §. diuus Antonius. & §. Antonius. & l. diuus. §. ex quibus. & l. maritus. ff. de quæst. Quandoq; testis non debet examinari propter timorẽ ne deponat pro eo examinatur, ut l. j. §. ad quæstionem. ff. de quæsti. & l. ij. & l. seruos. C. de testi. & l. testis idoneus. & l. idonei. & l. testes. ff. eod. Eiusmodi sunt testes domestici, quorum appellatione qui cõtineantur uide in Spec. in ti. de teste. §. j. uer. Item excipitur quod est domesticus cum alijs sequentibus, & hoc casu tales testes examinati non faciunt indicium, text. est nota. in l. pridem. C. de quæst. ibi: ut neq; pro his neq; aduersus eos in capitalibus, uel pecuniarijs quæstionibus, ueritatis uim obtinere poßit, &c. & hoc tenuit Specu. in ti. de teste. §. j. uer. quid si testis domesticus. & Bal. in l. inuiti, la ij. ff. de testi. §. hoc tamen forte fallit. sed testis domesticus, uel familiares, & similes sunt honesti, et bonæ famæ, puta familiares episcopi, uel abbatis, uel alicuius nobilis domini, quia isti non retinent secũ nisi familiares discretos, & bonæ opinionis per ea quæ notat Inno. in c. in literis. de testi. & Bal. in l. etiam. C. de testi.

12 Aduerte † quia Bar. in l. ij. ff. de excu. tu. dicit quòd indiciũ fit per testem familiarem per glo. in l. j. de testi. & quod ex pluribus testibus familiaribus potest iudex deuenire ad sententiam, sed Bal. in l. inuiti, la ij. ff. de testi. dicit contrarium ubi uide. Item forte fallit propter difficultatem probationum, & dolum aduersarij per l. cõsensu. §. super plagis. C. de repu. & quod no. Cy. in l. si quãdo. C. unde ui, in fi. facit l.

quot.

quot. C. de naufra. lib. xj. Quandoq; testis non debet examinari propter odium præsumptum ab ipso teste, ut quia est minatus, & tunc an examinatus faciat indiciũ, uel non, hoc debet cõsiderare iudex aduertens ad qualitatem inimicitiæ, & qualitatem personæ examinandæ, & si adsit uerisimile, dicto talis testis datur fides, ut not. in l. j. §. præterea. ff. de

13 quæst. iuncta l. milites. §. oportet. C. eo. ti. † Quandoq; quis non cogitur inuitus nec cogi debet testificari, ut d. l. lege Iulia, & l. inuiti la j. ff. de testi. & tunc talis testis examinatus sponte, & uolens facit indicium, & probat, ut d. l. à contrario sensu, sed si inuitus esset examinatus non probat secundum Cy. in auth. presbyteros la ij. C. de epis. & cle. & in dubio præsumitur inuitus nisi appareat quod uolens deposuerit secundũ Cy. ibi: ut refert Bal. & sequitur in d. l. lege Iulia. & in d. auth. & in l. si parentes. C. de test. Saluo quod dicitur non præsumi inuitum deponere nisi suum priuilegiũ allegauerit quod non sit compellendus, & nihilominus sit coactus deponere, & hoc casu non facit indicium secundũ Bar. in l. j. §. si seruus. ff. de quæstio. ita etiam expreße tenet Bal. in l. seruos. C. de testi. Adde quod d. Barth. de Capua in auth. de sanct. epis. in §. Deo amabiles, ibi: propria uoluntate

14 te suscepisse, & c. ubi uide in lec. Bar. † dicit quòd præsumũtur inuiti testificari, ideo producens debet facere apparere in actis quòd uolentes testificantur. Hæ tamen personæ priuilegiatæ compelluntur testificari, si aliter ueritas haberi non potest, secundum Guidonem de Suza. in d. l. lege Iulia. & Imo. in c. delictorum. de testib. cogen. Ratio est ne ueritas occultetur, quæ occultatio inducit peccatũ mortale. Sed stabit difficultas quis habeat probare ueritatem aliter haberi non posse: in quo articulo Butrig. & Imol. in c. su

c.super eo.de testi.cog. concludunt producentem testes de
bere probare,& est ratio, quia istæ personæ priuilegiatæ
habent ius pro se,scilicet quòd cōpelli nō poßint,& quòd
aliter ueritas haberi non poßit est fundamentum intentio-
nis producentis,ideo debet probare: quoniam negatiua po
sita pro fundamento intentionis semper debet probari per
opponentem.Ita singulariter dicit Innoc.in c.super his. de
accus.& Bart.in l. hoc iure.de uerb.ob.& est tex. in l.er-
go.ff.ex quib.cau.maio.Aduerte secundum d.Nicol. & Ca
pram in d.c.super eo.de testib.cog.quòd forte hoc,scilicet
15 †quòd aliter ueritas haberi non poßit, probari poterit iu
ramento ipsius testis:quia sicut producens submittit se di-
cto testis super principali, ita debet se submittere sup hoc
præambulo,uel secundum eos potest iudex se de hoc infor-
mare summarie.Sed an in causa criminali poßit testes com
pelli testificari,fuerunt viij.opin.de quibus uide in d.c. dile
ctorum.ubi dicit Imo. quòd in hoc attenditur stylus & cō
suetudo iudiciorum.Sed quæ sint istæ personæ quæ compel
li non poßunt.Dic quòd sunt attinentes usq; ad supremum
gradum.Glo.est sing.in l.si fœmina.C.ad Turpil. quam ibi
sequitur Ang.& Imo.& in d.c.dilectorum.Item affines so
ceri,& ceteræ personæ de quibus in d.l.lege Iulia. hæ qui-
dem personæ non coguntur testificari nisi uelint. Sunt etiā
quædam quæ non admittuntur ad testificandum cōtra etiā
si uelint ob reuerentiam eius cōtra quem producuntur,ue-
luti filius contra patrem,libertus contra patronum. arg.l.
quos prohibet.ff.de postul.Ita tenet Imo. in d.c. dilectorū.
16 & certi docto.in l.parentes.C.de testib.†Et not.quòd in-
ter istas personas priuilegiatas, sunt etiam clerici, qui non
poßunt compelli nec coram ecclesiastico, nec seculari iu-
dice,

dice, nisi aliter ueritas haberi nõ posſit. gl. eſt in c. ſuper eo. de teſt. cog. & in c. ſtatuendũ. ij. q. vj. & tenet Hoſt. in ſum. de teſti. §. j. & Goſ. eo. ti. in ſum. & Ioã. de Imo. in d. c. dilectorum. Itẽ ſenes nõ compelluntur inuiti teſtificari, de iure ciuili: ut l. inuiti. ff. de teſtib. & iiij. q. ij. §. inuiti. Sed de iure canonico ſecus eſt, ut habetur in c. ſi qui teſtiũ. de teſti. & ibi per Capram: & dicuntur ſenes quo ad hoc annorũ lxx. ut dicit glo. in d. l. inuiti. ¶ Quandoq; teſtis non debet examinari propter ætatem, & tunc examinatus non facit indicium plenũ, ſed qualequale, ut l. j. §. impubes. ff. ad Sylla. & not. gl. in l. talis. C. de his qui. ut indig. ſecundũ Bar. ubi hoc expreſſe tenet: ſed Bal. in d. l. ſeruos. dicit quòd in hoc caſu, pupillus in ciuili, & minor xx. an. in criminali non faciunt indicium ad probationẽ uel defenſionẽ negotij de quo agitur, ſed ad informationẽ, ut ex eo inquiri, et procedi poſſit, per gl. in d. l. talis. Aret. in opere maleficiorũ, in uerbo, comparuerunt & negauerunt totum. in uerſ. item minor. dicit

17 † quòd minor xx. ann. in criminalibus poteſt examinari ad aliquam intentionem iudicis, & quòd faciat indicium, non autem plenam probationẽ, & hoc ſi in inquiſitione fuerit examinatus ex mero officio, non autẽ ſuper accuſatione ad partis inſtantiam. Ita dicit tenere Guid. de Suza. & Flor. in l. in teſtimonium. ff. de teſti. do. Ang. de Are. in ſuis addit. ad dictum opus maleficiorum, ſuper d. uer. dicit quòd docto. ſolent allegare unam gloſ. pro ſing. in l. fi. C. de his quib. ut indig. ad Syllania. quòd minor facit indicium ad torturam: & dicit quòd Ludouic. ſolebat allegare conſimilem gloſ. in d. l. j. §. impubes. uide etiam de hoc per Bartolum in l. de minore. in princ. ff. de quæſtio. ubi ponit, an minor in criminalibus faciat indicium: & limita tu prædicta per gloſ. in d. l.

in d.l.in testimonium.& adde Bar.in l.ex libero.in fi. ff.de quæst.¶ Vide omnino per do. Alex.de Imo.in l.fi. C.de his
18 quibus ut indig. †ubi tenet,quòd licet in criminalibus impuberes non sint idonei testes ad plenam probationem, tamen sunt idonei ad indicium, & licet glos.in l.inuiti.ff. de testib.la ij.uelit,quòd impubes faciat aliquod indicium, quasi uelit quòd non ualidum ad torturam,tamen Specu.in titu.de teste.§.j.uers.item quòd est impubes. expresse tenet quòd faciat indicium ad torturam: & idem tenet Bal. in d. l.inuiti.& l.seruos.C.de testi.& idem uidetur uelle Bal.in l.de minore.& in l.maritus.ff.de quæst. & hoc quando est proximus pubertati,& doli capax,ut dicit glos.in d.l. inui
19 ti.¶ †Quandoq; testis non debet examinari propter infamiam:ut l.iij.§.lege Iul.ff.de testi.& tunc examinatus nō facit indicium plenum,sed quale quale : ut l. qui ultimo.ff. de pœnis.Ita etiam dicit Bald.in l.j.C.de sum. trin. dicendo quòd facit indicium ad fundandam intentionem iudicis, & inquisitionem.Vide etiam in l.causis.ff.de senat.& in c.testimonium.& c.fin.de testib. ¶ Quandoq; quis non debet examinari ratione ordinis,ut quia ante lit.contest. uel parte non citata,& tunc examinatus non facit indicium,ut l.si quis adulterium.ff.de adult. & dixi supra in uersic.quæro an testis.¶ Quandoq; quis examinatur ut principalis in se, & ut testis in alium, & tunc aut potuit in alium examinari,aut non,quod quando sit,patet ex not.per text.& doct. in l.fi.C.de accus.& in l.si filium.C. de liber.causa. & per Bar.in l.j.§.repeti.ff.de quæst.cum simil. Primo casu facit
20 indicium sufficiens ad torturā,ut tenet Cy.in d.l.fi.† Quādoq; testis nō debet examinari propter lapsum termini statuti ad probandum,& tūc si habet locum purgatio moræ,

examinatus probat, ut not. doct. in l.mancipiorum. ff. de opt.leg. Si autem non habet locum purgatio moræ, & tūc ad nihilum ualet eius dictum secundum Cy. in l. j. C. de sepult.uio. ¶ Adde Lud.de urbe in rubrica. ff. de arbi.in ix. colum.in uer. an tamen testes, qui in hac q. dicit quod aut testes prohibentur à limine iudicij, & tunc admißi etiam indicium non faciunt ex quo omnino lex eos inhabilitat: ut ff.de quæstio.l.maritus. sed si tantum esse testes prohibeantur, tunc admißi faciunt indicium, ut no. Bal.C.de testib. l. seruus.ad quod etiam l.matris.ff.de proba. ¶ Super hac q. qua quæritur an testis qui non debuit examinari faciat indicium si examinatur. Bar.in d.l.maritus.ff.de quæst.dicit,

21 † quod testis qui non debet examinari propter reuerentiā personarū, tunc examinatus non facit indicium: ut d.l.maritus.& l.diuus eo.ti. Quandoq; testis non debet examinari propter ætatem, tūc examinatus non facit indicium plenum, sed qualequale, ut l. j. §. impuberes.ad Syl. Idem dicit ipse puto de teste qui non debet examinari propter sexum in muliere eadem ratione. Quandoq; testis non debet examinari propter infamiam, & tunc examinatus facit indicium qualequale.l.qui ultimo. ff.de pœ. Quandoq; non debet examinari propter inimicitias, tunc examinatus facit indicium uel non facit secundum qualitatem inimicitiæ, ut ff.de quæstio.l.j. §. præterea. Quandoque testis non debet examinari ratione ordinis, quia ante lit.conte. uel parte nō citata, & tunc dicit puto quod non faciat indicium: ut l.si quis.ff.de adulte. & C.de testi.l.si quando.in fin. Bald. in

22 l.seruos. C. de testib. super hac q. dicit † quod indicium est triplex: unum est quod dirigit iudicem in uiam præseruationis et inquisitionis, & istud potest fieri per quēcunq;

B testem,

testem.ut d.l.qui ultimo. Aliud est quod dirigit in uiã habendæ quæstionis, & aliud quod dirigit in uiã condemnationis simul cum alijs adminiculis. Et dicit ipse quod testis idoneus & prohibitus à limine depositionis non facit indicium ad quæstionem & torturam.l.libertorũ. C.de testib. Sed testes qui non sunt prohibiti à limine depositionis, non tamen sunt idonei ad plenam efficaciam probationis, bene faciunt hoc indicium, ut ff. de testi.l.serui.ij. responso. & ff.de proba.l.cum probatio.& ff. de ædil.edic.l.quæro. in fin. Si uero quærimus quantum ad efficaciam condemnationis nullus est testis idoneus ad cõdemnationem nisi suppleatur per alias probationes, ut l. solam.C.de testi. & ar. ff.de eden.l.si quis ex argentarijs.§.ij.& subdit Bald.in d. l.seruos.quod testis interrogatus non facit indicium quãdo est prohibita interrogatio, ut d.l.maritus.ff.de quæstio. aut non est iusta responsio quod est quando nõ potest inuitus cogi, & tũc idem si allegauit priuilegium, ut ff. de testi. l.lege Iulia. Aut non debuit interrogari ad probationẽ, & tunc potest interrogari ad informationem, ut pupillus in ciuili uel minor x x v.annis in criminali, tunc bene facit indicium ad inquirendum non ad decidendum, ut no. C.de his qui.ut indi.l.fi.in glo.ord.Saly.in d.l.seruos.clarius hoc declarat dicendo super q.prædicta quod testis qui non debuit examinari, si examinatur quod quantum ad effectum condemnationis non facit indicium nisi per alias probationes suppleretur, ut d.l.solam.& ar.d.l.si quis ex argentarijs.§. j. Aut quantum ut ex eo poßit perueniri ad torturam, & tunc quidam sunt testes qui sunt prohibiti interrogari & respondere, & isti non faciunt indicium, ut d.l.libertorum.
23 & d.l.maritus. ¶ † Quidam sunt qui inuiti prohibentur

inter

interrogari,sed uolentes possunt respondere, & isti ad respondēdum cōpulsi etiā non faciunt indicium, ut ff. de testi. l.Iulia.& dicuntur compulsi priuilegio allegato non aliter, ut l.parentes.& quod ibi habetur. C. de testi. parificantur enim isto casu inuiti & qui nullo modo uolentes etiā possunt admitti: quidā sunt qui prohibentur interrogari quantum ad probationem,sed non prohibētur quantum ad informationem,ut minor xxv. annis in causa criminali, & isti faciunt indicium quo ad inquirēdum: ut d.l. in glo.ff.de his quibus ut indi.Abb.sicu.in c.decetero. de testi.dicit quod licet laicus in criminalibus non possit testificari contra clericum,tamen facit indicium ad torturam.Et aduerte ad omnia supradicta quod nullus supradictorum diceretur testis omni exceptione maior,unde unus solus si testificaretur de uisu non faceret indicium, & similiter si testificarentur de circunstantijs quæ inducerent indicium, ut dixi supra ij. q. prim.in uer.aduerte tamen.

Quæstio tertia Primæ partis.

1 Indicium quale esse debeat vt sufficiens sit ad torturam,iudicis cōmittitur arbitrio.

2 Indiciū est sufficiens contra aliquem de furto,si sit malæ conditionis & famę,& solitus talia facere.

3 Furtum à familiaribus & in domo conuersantibus factum præsumitur.

4 Furtum præsumitur factum per familiarem fugitiue à domo recedentem

5 Indicium super furto contra aliquem habetur,qui cum antea pauper esset,multas pecunias habere reperitur.

6 Indicia & præsumptiones contrarijs tolli possunt præsumptionibus & indicijs.

7 Fuga sola quando indicium sufficiens præbeat ad torturam.

8 Fuga non facit indicium, vt quis possit subijci quæstioni,si possit aliqua probabili causa velari.

9 Fuga sola propter processum inchoatum non facit indicium.

10 Fugiens de carcere per ostium carceris apertum, non est pro cõfesso habendus.

11 Officialis fugiens tempore syndicatus, pro confesso habetur de his rebus super quibus inquiritur.

12 Fuga quando præsumptionem & indicium inducat, & alios suos effectus producat.

13 Statutum dictans in omni casu fugam omnem facere probationem, an valeat.

14 Indicium generale in quolibet crimine censetur, dum extra iudicium crimen se commisisse aliquis fatetur.

15 Confessio extraiudicialis facta parte præsente, indicium facit ad torturam.

16 Confessio extra iudicium facta, indicium præbet ad torturam, si de tempore & loco deponat confitens.

17 Confessio facta coram iudice, sed non in figura iudicij vel coram notario siue iudice, an probet.

Confessio coram iudice incompetenti facta, quando probationem inducat.

18 Mendacium an præstet quæstioni indicium.

19 Confessus de se, non est de socijs interrogandus, fallit in quibusdam casibus.

20 Fures de socijs & receptatoribus interrogari possunt.

21 Seruus de crimine conuictus vel confessus de socijs & mandatoribus est interrogandus.

22 Latrones dicuntur qui publice stratas aggrediuntur, qui & de socijs interrogari possunt.

23 Interrogatio de socijs generaliter fieri debet, non descendendo ad speciem, seu ad nomen certę personę.

24 Confessio, rei contra socios criminis, quando præsumptionem inducat aduersus illos.

25 Criminosus de consocijs confessus, indicium ad torturam non præstat, nisi pluribus concurrentibus.

26 Iniuriatus vel percussus ab inquisito vel accusato, asserens contra eum non facit indicium.

27 Confessio tacita per pacem seu transactionem facta, an faciat indicium vel probationem.

28 Pax seu transactio super crimine multis potest modis fieri, vt trãsigens confiteri ipsum crimen non videatur.

29 Inimicitia facit indicium ad homicidium.

30 Variatio, pauor, & trepidatio, indicium faciunt, alijs deficientibus indicijs.

31 Accusatus de crimine debet diuersis examinari vicibus, & varijs quæstioni poterit subdi.

Variationes & vacillationes factę in tortura sine indicijs facta, torto non præiudicant in aliquo.

Fama

32 Fama sola cum vno indicio sufficit, vt torturę qui subdi possit.
33 Minę quando indicium sufficiens faciant ad torturam.
34 Homicidium factum in aliquo loco, per quem aliquis solitus erat transire, qui maleficia consueuerat perpetrare, præsumitur ab eodem perpetratum esse.
35 Diuinatio an faciat indicium ad torturam.
36 Ars diuinandi non semper reprobatur.
37 Locutio secreta vel auricularis cum aliquo facta, qui postea incõtinenti homicidium commisit, an faciat præsumi consilium vel mandatum ad hoc faciendum.
38 Armatus stans cum offendente, præsumitur opem ferre.

1 CIRCA *tertium: uidelicet qualia debent esse indicia per quæ deuenire ualeat ad torturam.* † Dic quod *doc. omnes sunt in hoc concordes, quod de hoc non potest dari certa doctrina, sed committitur arbitrio iudicis, ut ff. de testi. l. iij. §. eiusdem quoq;. ibi: tu magis scire potes quanta sit testibus fides adhibenda. ita dicit* Alb. *Paulus de Elcaza. Odofre. Cy. &* Barto. *in l. fi. ff. de quæstio dicit tamen ibi Bartolus quod in aliquibus criminibus potest dari aliqua uia ad cognoscendum indicia sufficientia ad torturam.*

2 ¶ † Et *primo in crimine furti: nã cũ aliquis accusatur de furto possũt esse indicia cõtra ipsum quod est homo malæ conditionis & famæ, & consuetus facere similia. l. de minore. §. plurium. ff. de quæstio. & l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita. pro quo facit tex. in l. cui. §. iisdem. ff. de accus. ubi qui semel fuit calumniatus præsumitur iterum calumniari. &* quod no. D*y. in regula semel malus. in princip. lib. vj.* Item *potest esse indicium quod ipse erat uicinus & habebat notam illam domum, & quia conuersabatur ibi: ut est tex. in l. dominus horreorum. ff. loca. & ibi dixit Bar. notãter quod si aliqui habent notitiam domus sunt suspecti quãdo. domus frangitur propter ædificiorum notitiam, nam tales personæ de facili possent torqueri ad inuestigationem*

 ueritatis.

ueritatis.ut hic.& ideo officiales quando cõmittuntur maleficia occulte consueuerunt mittere pro uicinis qui uerisimiliter debent scire ueritatem. ad quod l. si ita. in fi.de fun. instru.& ibi per Iac.de Are.& Bar.in d.l.dominus. nota.
3 dicit,nota arg.† quod furtum præsumitur factum à conuersantibus in domo uel quod saltim sciant quis fecerit.C. de repu.l.consensu.§.super seruis.Hinc etiam dixit Bar. in l.j.in fi.ff.si fa.fur.feci.dicit quod famuli hospitatoris possunt torqueri pro re subtracta in hospitio. Prædicta tamẽ tempera secundum quod notabiliter dixit Bald. in l.j.C.loca.quod iudex ex qualitate personarum arbitrabitur quis ex uicinis sit torquendus uel non, unde dicit ipse,licet uicini præsumantur scire & propter hoc suspitio cadat in illis,tamen non omnes erunt torquendi sed suspecti de scientia uel quod fecerit.argu. l. non omnes.§.à Barbaris. ff. de re mili. Terreri poterunt omnes, ut ff. de testi.l.iij.§.idem diuus. sed non torqueri omnes, quia tortura in se habet iniuriam secundum eum quod est ualde notabile. Item est aliud indicium ad furtum, quod res quæ reperiuntur furto subtractæ in domo,uideantur furto subtractæ per famiiarem fugitiue recedentem.gloss.est not. in authen. de exi.
4 re. in §. si uero etiam quædam. † Item est aliud indicium ad furtum, quia uisus est exire de nocte illam domum in qua fuit factum furtum & habebat aliquid subtus. Item quia uisus est expẽdere monetam de illa stampa cuius erat illa,quæ fuit furto subtracta.hæc duo dicit Angel.in l. milites.C.de quæstio. & hoc dicit ipse nisi sit alia uerisimilitudo in contrarium, puta quia ille qui fuit uisus exire uel pecuniam expendere esset quidam magnus mercator, quia conditio personæ excludit præsumptionem resultantem ex

indicijs,

5 Indicijs, ideo tunc est opus ut alia indicia cōcurrāt. † Item est aliud indicium super furto si post furtū factum repertus est quis expendere pecuniam cum ante esset pauper nec reperitur unde habuit, arg. l. quintus. ff. de donat. inter. ui. & uxo. secūdum Bar. in l. fi. ff. de quæst. Item si illa res subtracta cedebat sibi ad commodum: puta erat instrumentū quod ad eum pertinebat, ut l. j. §. si quis instrumenta. C. de lat. liber. tollen. secundum Bar. in d. l. fi. Item si post furtum reperitur res furtiua penes aliquem. l. in ciuile. C. de furt. Quod uerum esse dicunt doc. quando cum hoc concurrit sinistra suspicio ex qualitate personæ consuetæ forte res furtiuas emere uel consuetæ furari, quia tunc poterit deueniri ad torturam si iudici uidebitur: alias autem nō si iudici non uidebitur propter grauitatē personæ & honestatem. arg. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mil. ita dicit Bal. in d. l. in ciuilem. de quo etiam per eundem. & Cy. in l. fi. in fin. C. de hære. insti. & per Cy. in l. fi. C. de quæstio. nec mirum,
6 quia, ut dicit Bar. in l. j. §. j. ff. de quæst. per illum tex. † licet reperiantur indicia sufficientia ad torturam contra aliquē, tamē si pro eo sunt aliqua indicia opus est quod illa indicia ad torquendū sint magis urgētia & fortia, & sic istæ præsumptiones & indicia possunt elidi ex alijs indicijs et præsumptionibus: uerbi gratia si ille penes quem res furtiua reperitur est bonæ conditionis & famæ uel si ostendit eum à quo habuit, ut d. l. in ciuile. C. de fur. & hoc est generale, ut ipse dicit in omnibus alijs indicijs similibus. ad hoc facit q a una præsumptio tollit aliam, ut l. diuus. ff. de in integ. rest. Item potest esse aliud indicium ad furtum, quia post factū furtū quis aufugit & se abscondit, ut l. lex Corne. ff. ad Syll. Hoc tamē scilicet an fuga faciat indicium ad torturam examinemus

minemus latius.glo.tangit in l.admonendi.ff.de iureiur.& l.in bonæ fidei. C.eo.ti.& in auth.de exhibē. re. §.si uero. colum.v.& aliquid in l.j.C.de requirē.re.& ibi per Odof. & per Cy.in l.j.C.de rapt. uirgi.Iacob.de Belui.in dicto §. si uero.ibi per Bar.in d.l.admonēdi.& in d.l.fi.ff.de quæst. & latius in l.lex Cornelia.ff.ad Sylla.per Bal.in d.l.admonendi.& in d.l.in bonæ fidei.& in d.l.j.de rapt.uirgi.& in d.l.lex Corne.& l.de crimine.C.de adulte.per Angel. in d. §. si uero. per Ludouic. de urbe in d. l. lex Corne.& latius in d.l.admonendi.ubi etiam per Bal. & Saly.per Specu. in tit.de probatio.§. fi. uer.ulti.per Ioan. Andr.in addi.Specul.tit.de præsumptio.§.speciei.per Aretinum in suo opere maleficiorum super gloss.in uerbo,fama publica. & ibi per domi.August.de Ari.in suis additio.Ex quorum omniū
7 *dictis colligo tamen distinctionem: † nam quandoq; fuga subijcitur alicui tanquā crimen, & tunc probata fuga,est probatum crimen.l.desertorē.ff.de re mili.C.de deserto.l.j. & ij.lib.xij.secundum Oldra.& hoc tenent Iacob.de Are. Cy.Bar.Bal.Ang.& omnes. Quādoq; fuga obijcitur pro alterius criminis probatione non ut sit de per se crimē, & tunc aut est tale crimen,ad cuius probationē & condemnationē sufficit sola suspicio,& tūc sola fuga sufficit,quia facit quē suspectum,ut l.in publicis.§.præterea.ff.de suspec. tuto.& in hoc etiam concordant omnes.Aut est tale crimē ad cuius condemnationē requiritur plena probatio de ipso facto & non de suspitione tantum, & tunc aut quis fugit ante formatum processum aut post. Primo casu aut fugit timore familiæ ne capiatur, & postea uocatus ad indiciū reuertitur & cōparet,& tunc fuga nullum facit indicium contra eū,nec sibi in aliquo præiudicat,ut no.Bar.in l.quid*

sit fu

fit fugitiuus.§.scienti.ff.de ædi.edic.& ideo dixit Bal.*in* l.j. C.*de ser.fugi.quod statutum puniens fugientem de carcere non includit illos qui exiuerunt animo reuertendi. arg. insti.de rerum diuisio.in.§.pauonum. sed si cito reuertantur, secus si non reuertantur & ita intelligitur glo. in d.lege j. ad hoc.ff.de re militat.in.§.emansor.& lege qui cum uno. §.edictum germani.secundum eum.Si uero postea uocatus ad iudicium non ueniat & non compareat,& tunc fuga facit indicium & præsumptionem cõtra fugientẽ:& ita intelligo* Bartol.*in dicta lege finali,de quæstioni.Aut non fugit timore familiæ potestatis,sed ex causa probabili, puta quia timet ratione partialitatis,ne propter mortem unius hominis interfecti ipse etiam occidatur, uel quod aduersa parte alias de delicto inculpetur propter quod nõ est ei locus tutus, & tunc propter fugam non resultat indicium sufficiens ad torturam. & ita loquitur* Baldus *in lege bonæ fidei.C.de iureiuran.*
8 †*Et propter hoc quidam consuluerunt, quod si fuga potest ab aliqua probabili causa uelari & colorari non facit indicium, unde si quis propter homicidium factum de aliquo aufugit ne consanguinei occisi ipsum interficiant non propter hoc redditur suspectus de homicidio: nam aduersus periculum naturalis ratio permittit se defendere. lege itaq;. ff.ad legem aquil. secundum eos.Idem consuluerunt quidam alij,si solitus transcurrere ratione mercantiarũ per diuersas ciuitates & loca statim commisso homicidio de aliquo loco ipse recedit,et allegat se pro mercantijs emendis,uel uendendis recesisse,nam per eius recessum non fit indicium sufficiens ad torturam,allegat* l.*si eum.§.ex iusta.ff.de fideicom.lib.* Et *ad hoc bene facit,quia in hac re dubia,scilicet,ex qua causa recesit inter*

pretamur in meliorem partem.l. non omnes. §.à barbaris. ff.de re mil.& l.quid sit fugitiuus.§.apud Labeonem.ff. de ædil.edic.secundum Bal.in d.l.in bonæ fidei. & hanc sententiam etiam tenebat Lud.de ur.in d.l.admonendi.
9 † Secundo uero casu, quando quis aufugit propter processum initiatum, & tunc aut ad indicium faciendum allegatur sola fuga, & illa non facit indicium: & ita loquitur Bart.in d.l.j. ff.de bon.eor.qui mort.sibi consci. Aut allegatur fuga una cum alijs adminiculis, aliquid suspitionis inferentibus contra fugientem, & tunc ista simul iuncta faciunt indiciũ.argum.l.j.cum ibi not.C.qui nume.tutel.& ita dixit Ludo.de Vrbe in d.l.lex cornelia.qui etiam limitat dictum Bar.in l.j. C. de bon. eor. nisi iudici fuerit porrectus libellus minatorius de accusando, licet accusatio non interuenerit adhuc, quia de hoc resultat in multis casibus idẽ effectus qui resultaret ex libello accusatorio, ut est text.in l.militis.§. sicubi. ff.de adult.qui etiam limitat tertio dictum Bart.ibidem, nisi post accusationem institutam quis fractis carceribus aufugerit, nam tũc fuga plenam probationem facit, & facit eũ haberi pro confesso de eo, de quo procedebatur contra eũ. l.in eos.& l.fi.ff.de cust.re.et in d.l.lege Cornelia.
10 † Quod est uerum, nisi aufugerit ostio carceris existente aperto, quia tunc non habetur pro confesso, nec fuga facit probationem criminis secundum Gulli.de Cug.& Bald. in l.succurritur.ff.ex quib.cau.maio. Item idem Bal.in l.admonendi.limitat illud uerum quãdo quis aufugerit de publico carcere, secus si de palatio rectoris: allegat etiã Gul.in d.l.succurritur.ubi hoc tenet. De eo autem qui aufugit fractis cippis, Bal.in d.l.succurritur.per illum tex.tenet idem quod si fregisset carceres, & sine fuga probat contra ipsum tanquam

quam si confessus fuisset, quasi nihil intersit, an parietibus, an compedibus quis teneatur. Dixit tamen Bart. in d. l. lege Cornelia. quod quãuis fuga deducta ad ꝓbationẽ criminis
11 non plene probet, sed indiciũ faciat ad torturam, † tamen hoc fallit in fuga officialis fugientis tempore syndicatus: quoniã tunc talis fuga plenam probationem facit eorum de quibus officialis accusatur siue inquiritur, per l. cõsiliarios. C. de asses. Circa quod Saly. in d. l. admonẽdi. quẽ ibi sequitur Lud. dicit, quod aut officialis fugit ante finitũ officium, & tunc illa fuga hoc inducit, quod punitur tanquã cõmittens crimen lesæ maiestatis. Ita est casus in authen. de admi. §. j. col. iij. Aut fugit post finitum officiũ, & infra quinquaginta dies, quibus debet stare ad syndicatũ, ut l. j. C. ut om. tam ciuil. quã mil. & in authẽ. ut iud. sine quo. suffr. §. necessitatẽ, & tũc aut est reductus, licet inuitus ad locũ à quo aufugit, & tunc fuga contra eum nullã facit probationem, sed opus est ad condemnationẽ contra eũ legitima probatione. Casus est in d. §. necessitatem. Aut nõ est reductus ad locum à quo aufugit, & tunc fuga contra eum tantum facit probationem, quod iuramentum illi additum sumpsit ad eum condemnandum. casum habemus sing. in authen. de colla. §. super hoc. coll. ix. ita dicit Salyc. in d. l. admonendi. ut refert, & sequitur ibi Ludo. ¶ † Illud circa hoc est omnino mẽ-
12 ti tenendum, quod tunc fuga inducit præsumptionem, & indicium, & alios suos effectus quando est certa & manifesta saltem per uehementẽ præsumptionem quod se illa de causa absentauerit secũdum Archi. qui ita signanter notauit. iij. q. viij. c. nihilominus. & in c. cum contumacia. de hæreti. in vj. Item aduerte quod fuga non inducit indicium sufficiens quando fugiens per prius reputabatur bonæ uitæ & famæ,

& famæ secundum Archi.in c.decernimus.iij.quæst.ix.& fuit de mente Bal.in dicta lege in bonæ fidei.ubi dicit quod absentia alicuius in dubio præsumitur in bonam formã ut superius relatum est. Aduerte quod de fuga debet constare saltem per duos testes sicut de quolibet alio indicio secundũ quod superius dictum est per glo.in lege fi.C.fami.erc.Itẽ uoluit Cy.in lege fi.C. de requi.re.quod suspitio quæ inducitur per fugam tollitur per iuramentum fugientis quod
13 est ualde notabile. ¶ † Quæro an ualeat statutum quod omni casu fuga facit plenam probationem.uide per Ludouicum in d.l.lege Cornelia.& Are.in suo opere maleficiorum,in glosa super uerbo fama publica. & ibi per d.Augu.in addi.ubi etiam uide de statuto quod stante rumore de delicto commisso in ciuitate fugiens capitaliter puniatur. Adde mirabilem effectum fugæ & absentiæ secũdum Baldum in lege j. C.de requi.re. quod licet quando quis fugit incumbat onus probandi accusatori & accusato,quando tamen quis non aufugit incumbat solum accusatori. Item aliud dixit Baldus in l. de crimine. C. de adulter. per illum text.quod ille qui aufugit ne ueritas inquiratur, uidetur
14 quodammodo fateri. ¶ † Aliud est indicium generale super quolibet delicto quando quis extra iudicium confitetur se commisisse crimen illud: ut lege capite quinto. ff.de adulte.secundum Bartolum ibi,& per l.quæro in fi. ff.de ædil.edic.& per nota.in lege Fulcinius.§.item. ff. ex quib. cau.in posses.ea. & idem uoluit Angel.in dicta lege capite quinto.ubi etiam plus uoluit quod si confitens postea tortus negat illa confessio nihil operatur:& sit patet quod in ea non cogitur perseuerare quod est notandum. Bald, autem in l.j. C.de confes.tenet idem quod Bar. & Ang.quãtum

tum ad indicium faciendum,sed quod nõ cogatur perseuerare in ea,Barto.uidetur tenere contrarium in l.clarum.C. de auth.præstan.ubi dixit quod si confeßio extraiudicialis est uerisimilis poteſt cõfeſſus cogi perseuerare:& ita intelligit d.l.quæro.& d.l.capite.quinto.secus si non sit uerisimilis,ut.l.j.C.si quis impera.male.& l.milites. C.de quæſt.

15 & iſtud plus placet per id quod dicam statim.† Quidam tamen uir egregius & magnæ authoritatis consuluit quod tunc extraiudicialis confeßio facit indicium ad torturã quãdo est facta parte præsente,quod probat p d.l.capite quinto.à contrario sensu.& dicit quod fuit de mente Bald. in l. quoniam. C. de infami.quod non placet per ea quæ notat glo.in l.Fulcinius.§.quid sit latitare.ff. ex quib.cau.in pos. ea.& Ang.in l.certum.§.si quis absente.ff.de confeſ.ubi dicit quod delictum quod perficitur solo animo plene probatur per cõfeßionem extraiudicialem absente parte factam: præterea d.l.capite quinto.illud nõ probat.præterea eſt casus in d. l. quæro in fi. quod facta absente parte facit indicium. Eſt igitur uera conclusio quod confeßio extra iudicium facta etiam parte absente facit indicium ad torturam

16 per prædicta,quod etiam firmat Bar.in d.l.quoniã. † Aduerte tamen secundum quosdam quod cõfeßio extra iudicium facit indicium quando est certa tempore & loco,uidelicet quod cõfitens dicat de tempore & loco cõmißi maleficij.allegãt Bal.hoc tenere in l.admonendi. ff.de iureiur. uide de hoc in d.l.admonendi.in recollectis,ubi in vij.char. in uer.ulterius ad hãc gl.allegatur Bal.ita tenere in l. bonæ fidei.C.de iureiur.uide omnino per Caccialupum in d.l.admonẽdi.ubi late examinat,pro qua require in lib.j.Aduerte tamen quod d. Tindarus in tractatu suo de proba.in ea parte

parte in qua tractat de confeßionibus in uer.nunc de crimi nalium,in prin.fuit in noua opinione dicendo, ubi talis con feßio est uerisimilis, faciat plenam fidem in criminalibus sicut in ciuilibus. de quo dicit esse casum expressum ff. de ædil.edic.l.quæro.§.fi.& in d.l.capite quinto.non impropriando text.ad quos doct.non aduertunt,quod dicit etiam probari multis alijs iuribus & rationibus, de quibus dicit se scripsisse in tractatu de testi.uariantibus.in vj.c. ¶ Et di cit quod uerisimilia in hac materia sunt eadem per omnia sicut dicitur in ciuili, de quibus dicit se scripsisse in prædi
17 *cto tract.de testi.uarian.c.ix. ¶ † Quid autem si confeßio est facta coram notario maleficiorũ absente iudice, uel coram iudice non in figura iudicij,an probet plene, uel faciat tantum indicium.Respondeo,glos.est sing.in l.iubemus. C. de lib.cau.quod non probat plene, facit tamen indicium secundum Bal.ibi: uide etiam Ludo. in consil.viij.¶ Sed quid si confeßio est facta coram iudice incompetenti an probet plene coram iudice competenti. Respondeo quod si illius iudicis incompetentis iurisdictio erat prorogabilis, ualet confeßio ad plenam probationem: si uero non erat prorogabilis,tunc est nulla confeßio,ut in c. at si clerici. de foro compe.secundum Ioan.And.in addi.Specu.in titu. de confes sis.§.sequitur. in uer.quinto non ualet. & ita refert & sequitur Angel.in d.l.j.ff.de confes.poterit tamen cogi in ea perseuerare coram iudice competenti secundum Innocen. in c.inquisitionis.de elec.ut refert Ang.in d.l.j.& idem tenuit Bal.in l.magistratus,ff.de iurisd.om.iudic. Ex quo not. quod saltem faciat indicium ad torturam cum cogatur in ea perseuerare sicut si facta foret extra iudicium,ut d.l.capite quinto.& ita puto limitandum dictum Bar.in l.diuus,*

la ij.

la ij.ff.de cust.reo.qui indistincte tenet dictam cõfeßionem non ualere,nã non ualet quo ad plenam probationẽ,sed quo ad indiciũ sic:hoc tamen intelligit Bal.in l.clarum.C.de autor.præst.in fi.quando ex dicta suspitione oritur suspitio uel infamia,& non alias:& ita limita dictũ Inn.in l.inquisitione.& in c.cum super.de cõfes.Item dictum Inn.limitat idem Bal.in l.j.ult.col.C.de confes.nisi confessus coram incompetenti iudice reuocet confeßionem,per d.c. at si clerici.Et ideo dicit quod cautus debet esse torquendus quod dicat expresse se dictam confeßionẽ reuocare,nec habet probare errorem,quia nõ tenuit quo ad aliquod indicium iudicij,sed solum quo ad indiciũ facti, quod est ualde notandũ: unde dicta confeßio non ui indicij.sed ui simplicis confeßionis ualet quo ad indicium tanquam si extra iudicium facta foret,ut d.l.capite quinto.cogitur ergo perseuerare nisi re-
16 uocet eam.¶ † Quero an mendacium faciat indiciũ ad torturam:puta inculpatus de delicto,reperitur in mẽdacio: ui de Ludou.in consil.viij.qui dicit tenere Bar.in l.fi.de quæst. per l.minus.§.testes.eo.tit.per c.literas.extra de præsump. ¶ Addendo ad supradicta de confeßione,quæro an confessio socij criminis faciat indicium ad torturã.Ad huius quæstionis declarationem addo præfatam doctrinam:primo uidendum est an quis debeat interrogari de socijs eiusdẽ criminis.Secundo an examinatus & interrogatus faciat indi-
19 cium ad torturam.† Ad primum respondeo quod regulariter quis confessus de se,nõ debet de socijs interrogari.l.fi. in fi.C.de accu.l.repetit.§.j.ff.de quæst.& l.quoniam. de testi.cum si.Fallit tamen in casibus notatis per glos.in d.l. fi. & per Spec.in tit.de accus.§.j.uer.Item repellitur qui fuit socius.& in ti.de teste.§.j.uer.Itẽ quod est socius criminis.

Est enim à legislatoribus diffinitum, ut confessus de se non debeat de alijs interrogari, ut dicta l.fi. Bart. in hac materia, in d.l.repeti.§.j.tradit talem doctrinam: quædam sunt delicta quæ non cõmittuntur principaliter in offensam alicuius uel odium, sed propter commodum committentium, ut falsare monetam seu fabricare, item furari, & isto casu possunt de socijs interrogari, ut probatur in l. diuus. ff. de custo.reo.& l.prouinciarũ.C.de fer.& l.fi.C.de malefi.& mathe.& ita intelligit l.j.ff. ad exhiben. & l.penul. ff. de pecu. Quędã sunt delicta quæ cõmittũtur principaliter in odiũ alicuius, & in istis cõfessus de se nõ debet de alijs interrogari, ut d.l.fi.C.de acc.& d.l.repeti.§.fallit in casu.l.
20 prius.ff.ad Syl.† Ex qbus infert quod fures poßũt interrogari de socijs et receptatoribus & si.ar.l.diuus. Ratio prædictorũ est, quia quando delictum cõmittitur in iniuriam alterius est qñ alios delinquẽtes, potest accusare, sed nõ ita in delictis, quæ nõ committuntur in alterius iniuriam: ideo magis permittitur iudici inquirere secundũ eum. Istam rationem cum dicto improbat Bar.de Saly.in d.l.fi.C. de accusa.quia latro licet affectet res & nõ personam nisi propter res, hæc tamen affectio fit cum iniuria domini, qui eos accusare potest, & sic eius diuersitate attenta non deberet de socijs interrogari, quod est falsum per d. l. prouinciarũ. Item maleficus in alienum odium sua facit maleficia, tamen de socijs interrogatur. C.ad. l.Iuli. maie.l. pe.& fi. Item in crimine homicidij fuit seruus interrogatus de socijs: ut l.j.§.fi.ff.de quæst. Quapropter idẽ Sal.dicit qua-
21 litatem personarũ & delictorũ ponderandam fore, † nam aut persona inquisita uel accusata est seruilis cõditionis & tunc de mandatoribus uel socijs interrogari potest. Ratio, quia

quia tales personæ ut plurimũ ut meticulosæ siue socij instigatu uel mandato non cõsueuerunt grandia delicta cõmittere uel attentare.arg.l. quicũq; circa mediũ.C.de seruis fugi.& l.fi.C.ad l.Iuli.maie. & ff.ad Syl.l.si prius.& l.si ser.& .ff.de quæst.l.fi.quæ omnes leges, in seruis loquuntur.ad quod etiam faciunt l. inde Neratius. §.& si seruus. ff.ad l.aquil.& l.fi.ff.ad exhiben. & quæ in eis habentur per glo.& doc.aut persona accusati uel inquisiti est liberæ conditionis & nõ uilis,& tunc in criminibus quæ sine socijs regulariter non cõmittuntur,puto de socijs interrogari posse ut prouincia eis purgetur.ad hoc l.cõgruit. ff. de offi.præsid.Et ad hoc accedant ll. quæ dicunt latrones
22 interrogari de socijs,ut d.l.prouinciarũ.& d.l.diuus.† cũ enim latrones sint qui stratas aggrediuntur publice. ut l. capitaliũ.§.famosos.ff.de pœn.& hij soli non sint,sed plures nec sine receptoribus,faciliter lex permisit de socijs interrogari eũ ut plurimũ sint ignoti & occulti.Idẽ potest dici de falsatoribus monetarũ,ut C.de fal.mo.l.j. quia regulariter in eo mysterio plures sunt necessarij. Idẽ dicit de his qui contra principem moliuntur, quia talia nõ cõsueuerunt cõmitti per unũ solum.Aut est delictũ quod consueuit cõmitti sine socijs,& tunc aut delictũ est contra cõmunẽ salutẽ omniũ,& tunc de socijs potest interrogari d. l.fi.C.de male.& mathe.Et est ratio,quia & cõtra socios inquirere intẽdit ad cõmunem salutẽ omnium,& ideo nisi radicitus tale uitium extirpetur salus cõmunis nõ habebitur.& idẽ etiã potest dici quod de latronibus dictum est supra:ubi autẽ hæc cessant,de alijs nõ debet interrogari ut
23 d.l.fi.& d.l.repeti.¶ † Qualis autẽ sit modus interrogãdi not.gloss.in l.si prius ad Syll.& Cyn.in d.l.fin.de accu.

C quia

quia debet fieri generaliter nõ descendendo ad speciẽ & ad nominationẽ certæ personæ: quia si ad speciẽ descẽderetur non esset quærere sed potius suggerere quod fieri nõ debet, ut l.j.§.qui quæstione.ff.de quæst.quod intellexit nisi cõtra aliquẽ in specie sit legitima præsumptio, ut sentit gl.in d.l. fi.& facit l.j. C.de quæst.secũdũ Bar.in d.l.fi.ubi plus subdit quod quãdo sua sponte nõ interrogatus alium nominat nominatio suspecta habetur à lege rationibus aßignatis ibi in tex.sicut alias diximus in teste spõte se offerẽte, quia est suspectus, ut no.gl.& Bar.in l.post legatũ.§.his uer.ff.de his qui.ut indi. & per hoc sit expeditũ primum dubium.

24 ¶ † Ad secundum uidelicet an interrogatus de socijs & cõfeßus faciat præsumptionẽ, glo.in d.l.fi.dixit quod intelligit Cy.quando debuit interrogari & non aliter, & istud etiã tenuit Saly.dicẽs tamẽ quod nõ per se solũ, sed si esset contra illum cõsortium criminis legitima præsumptio tũc facit legitimum indiciũ ad torturã, & sic dicit debere intelligi.l.qui ultimo in fi.ff.de pœn.& C.de custo.reo.l.j.in glo.iij.ad hoc facit glo.in d.l.fi. quæ exigit præsumptionẽ aliquã prius contra eum contra quẽ interrogatur debere præcedere.& ita etiã uoluit glo.xv.q.iij.nemini.& ibi per Archi.quinimo ubi nõ in specie sed in genere quis interrogaretur de socijs, ita quod cõtra neminẽ esset præsumptio in specie, tunc confeßio criminosi de alio indicium sufficiẽs ad torturã nõ faceret secũdum Saly.in d.l.fi. quod est ualde

25 notandum: † ut ergo confeßio criminosi interrogati de socijs faciat indicium ad torturam oportet quod plura concurrãt, uidelicet quod cõfeßus interrogetur in casu in quo de iure poßit interrogari. Item quod interrogetur in specie contra aliquem & non in genere. Tertio quod contra illum

illum consocium in specie sit aliqua legitima præsumptio, alias non facit indicium ad torturam secundum eum: sed quod debet interrogari in specie cõtra aliquẽ ad hoc ut faciat indicium non credo uerum, imo ex doctrina gl. Cy. & Barto. illa interrogatio est potius suggestio quam exquisitio ueritatis quæ non est taliter facienda, ut dictum est, & ideo puto totum contra in hoc quod interrogatio debet generaliter fieri absq; alicuius nominatione, nisi aliqua indicia sint contra certam & specialẽ personã, quia tunc etiam specialiter poterit de aliquo interrogari, & faciet indicium sua confeßio si cum ea concurrat alia legitima præsumptio, & ita potest intelligi etiam glos. in l. fi. ff. ad exhiben. ubi autem quis de se confessus interrogaretur de alijs socijs & ille confiteretur contra aliquem contra quẽ nulla esset legitima præsumptio, uel interrogaretur in casu à iure non permisso: tunc licet non faciat indicium ad torturam, tamen facit indicium ad inquirendum contra nominatum: & ita intelligo dictum Oldr. quẽ Bald. refert & sequitur in l. & si certum. in princi. ad Sylla. ubi etiam per Ange. & creditur ergo quantum ad inquirendum, sed non quantum ad puniendum secundum eos ibi, & ita etiam dicit do. Do. de sancto gemi. quem ibi sequitur Capra in c. clericos. de senten. excom. in vj. ¶ Sed quæro quomodo opponetur contra testẽ quod est socius criminis ne ex illa oppositione uideatur opponẽs fateri crimẽ? Vide in Spe. in ti. de accu. in iiij. col. in uer. caue tamen. ¶ †Sed an assertio iniuriati faciat indicium uel probationem contra inquisitum uel accusatum. dic quod non. Casus est apertus in l. si quis in graui. ff. ad Syl in. §. si quis moriens. & nedum non facit plenàm probationem, sed nec indicium ad torturam sufficiens,

16 [margin, beside "accu. in iiij. col."]

ueritatis.ut hic.& ideo officiales quando cõmittuntur maleficia occulte consueuerunt mittere pro uicinis qui uerisimiliter debent scire ueritatem. ad quod l. si ita. in fi.de fun. instru.& ibi per Iac.de Are.& Bar.in d.l.dominus. nota.
3 dicit,nota arg.† quod furtum præsumitur factum à conuersantibus in domo uel quod saltim sciant quis fecerit.C. de repu.l.consensu.§.super seruis.Hinc etiam dixit Bar. in l.j.in fi.ff.si fa.fur.feci.dicit quod famuli hospitatoris possunt torqueri pro re subtracta in hospitio. Prædicta tamẽ tempera secundum quod notabiliter dixit Bald. in l.j.C.loca.quod iudex ex qualitate personarum arbitrabitur quis ex uicinis sit torquendus uel non, unde dicit ipse,licet uicini præsumantur scire & propter hoc suspitio cadat in illis,tamen non omnes erunt torquendi sed suspecti de scientia uel quod fecerit.argu. l. non omnes.§.à Barbaris. ff. de re mili. Terreri poterunt omnes, ut ff. de testi.l.iij.§.idem diuus. sed non torqueri omnes, quia tortura in se habet iniuriam secundum eum quod est ualde notabile. Item est aliud indicium ad furtum, quod res quæ reperiuntur furto subtractæ in domo,uideantur furto subtractæ per familiarem fugitiue recedentem.gloss.est not. in authen. de exi.
4 re. in §. si uero etiam quædam. † Item est aliud indicium ad furtum , quia uisus est exire de nocte illam domum in qua fuit factum furtum & habebat aliquid subtus. Item quia uisus est expẽdere monetam de illa stampa cuius erat illa,quæ fuit furto subtracta.hæc duo dicit Angel.in l. milites.C.de quæstio. & hoc dicit ipse nisi sit alia uerisimilitudo in contrarium, puta quia ille qui fuit uisus exire uel pecuniam expendere esset quidam magnus mercator, quia conditio personæ excludit præsumptionem resultantem ex

5 indicijs, ideo tunc est opus ut alia indicia cōcurrāt. †Item est aliud indicium super furto si post furtū factum repertus est quis expendere pecuniam cum ante esset pauper nec reperitur unde habuit, arg. l. quintus. ff. de donat. inter. ui. & uxo. secūdum Bar. in l. fi. ff. de quæst. Item si illa res subtracta cedebat sibi ad commodum: puta erat instrumentū quod ad eum pertinebat, ut l. j. § si quis instrumenta. C. de lat. liber. tollen. secundum Bar. in d. l. fi. Item si post furtum reperitur res furtiua penes aliquem. l. in ciuile. C. de furt. Quod uerum esse dicunt doc. quando cum hoc concurrit sinistra suspicio ex qualitate personæ consuetæ forte res furtiuas emere uel consuetæ furari, quia tunc poterit deueniri ad torturam si iudici uidebitur: alias autem nō si iudici non uidebitur propter grauitatē personæ & honestatem. arg. l. non omnes. § à barbaris. ff. de re mil. ita dicit Bal. in d. l. in ciuilem. de quo etiam per eundem. & Cy. in l. fi. in fin. C. de hære. insti. & per Cy. in l. fi. C. de quæstio. nec mirum,
6 quia, ut dicit Bar. in l. j. § j. ff. de quæst. per illum tex. † licet reperiantur indicia sufficientia ad torturam contra aliquē, tamē si pro eo sunt aliqua indicia opus est quod illa indicia ad torquendū sint magis urgētia & fortia, & sic istæ præsumptiones & indicia possunt elidi ex alijs indicijs et præsumptionibus: uerbi gratia si ille penes quem res furtiua reperitur est bonæ conditionis & famæ uel si ostendit eum à quo habuit, ut d. l. in ciuile. C. de fur. & hoc est generale, ut ipse dicit in omnibus alijs indicijs similibus. ad hoc facit qa una præsumptio tollit aliam, ut l. diuus. ff. de in integ. rest. Item potest esse aliud indicium ad furtum, quia post factū furtū quis aufugit & se abscondit, ut l. lex Corne. ff. ad Syll. Hoc tamē scilicet an fuga faciat indicium ad torturam exa

minemus latius.glo.tangit in l.admonendi.ff.de iureiur.& l.in bonæ fidei. C.eo.ti.& in auth.de exhibē. re. §.si uero. colum.v.& aliquid in l.j.C.de requirē.re.& ibi per Odof. & per Cy.in l.j.C.de rapt. uirgi.Iacob.de Belui.in dicto §. si uero.ibi per Bar.in d.l.admonēdi.& in d.l.fi.ff.de quæst. & latius in l.lex Cornelia.ff.ad Sylla.per Bal.in d.l.admonendi.& in d.l.in bonæ fidei.& in d.l.j.de rapt.uirgi.& in d.l.lex Corne.& l.de crimine.C.de adulte.per Angel. in d. §. si uero. per Ludouic. de urbe in d. l. lex Corne.& latius in d.l.admonendi.ubi etiam per Bal. & Saly.per Specu. in tit.de probatio.§. fi. uer.ulti.per Ioan. Andr.in addi.Specul.tit.de præsumptio.§.speciei.per Aretinum in suo opere maleficiorum super gloss.in uerbo,fama publica. & ibi per domi.August.de Ari.in suis additio.Ex quorum omniū

7 *dictis colligo tamen distinctionem: † nam quandoq; fuga subijcitur alicui tanquā crimen, & tunc probata fuga,est probatum crimen.l.desertorē.ff.de re mili.C.de deserto.l.j. & ij.lib.xij.secundum Oldra.& hoc tenent Iacob.de Are. Cy.Bar.Bal.Ang.& omnes. Quādoq; fuga obijcitur pro alterius criminis probatione non ut sit de per se crimē, & tunc aut est tale crimen,ad cuius probationē & condemnationē sufficit sola suspicio,& tūc sola fuga sufficit,quia facit quē suspectum,ut l.in publicis.§.præterea.ff.de suspec. tuto.& in hoc etiam concordant omnes.Aut est tale crimē ad cuius condemnationē requiritur plena probatio de ipso facto & non de suspitione tantum, & tunc aut quis fugit ante formatum processum aut post. Primo casu aut fugit timore familiæ ne capiatur, & postea uocatus ad iudiciū reuertitur & cōparet,& tunc fuga nullum facit indicium contra eū,nec sibi in aliquo præiudicat,ut no.Bar.in l.quid*

sit fu

sit fugitiuus.§.scienti.ff.de ædi.edic.& ideo dixit Bal.in l.j. C.de ser.fugi.quod statutum puniens fugientem de carcere non includit illos qui exiuerunt animo reuertendi. arg. insti.de rerum diuisio.in.§.pauonum. sed si cito reuertantur, secus si non reuertantur & ita intelligitur glo. in d.lege j. ad hoc.ff.de re militat.in.§.emansor.& lege qui cum uno. §.edictum germani.secundum eum.Si uero postea uocatus ad iudicium non ueniat & non compareat,& tunc fuga facit indicium & præsumptionem cõtra fugientẽ:& ita intelligo Bartol.*in dicta lege finali,de quæstioni.Aut non fugit timore familiæ potestatis,sed ex causa probabili, puta quia timet ratione partialitatis,ne propter mortem unius hominis interfecti ipse etiam occidatur, uel quod aduersa parte alias de delicto inculpetur propter quod nõ est ei locus tutus, & tunc propter fugam non resultat indicium sufficiens ad torturam. & ita loquitur* Baldus *in lege bo-*
8 *næ fidei.C.de iureiuran. †Et propter hoc quidam consuluerunt, quod si fuga potest ab aliqua probabili causa uelari & colorari non facit indicium, unde si quis propter homicidium factum de aliquo aufugit ne consanguinei occisi ipsum interficiant non propter hoc redditur suspectus de homicidio: nam aduersus periculum naturalis ratio permittit se defendere. lege itaq;. ff.ad legem aquil. secundum eos.Idem consuluerunt quidam alij,si solitus transcurrere ratione mercantiarũ per diuersas ciuitates & loca statim commisso homicidio de aliquo loco ipse recedit,et allegat se pro mercantijs emendis,uel uendendis recessisse,nam per eius recessum non fit indicium sufficiens ad torturam,allegat l.si eum.§.ex iusta.ff.de fideicom.lib. Et ad hoc bene facit,quia in hac re dubia,scilicet,ex qua causa recessit inter-*

pretamur in meliorem partem.l. non omnes. §. à barbaris. ff.de re mil.& l.quid sit fugitiuus.§.apud Labeonem.ff. de ædil.edic.secundum Bal.in d.l.in bonæ fidei. & hanc sententiam etiam tenebat Lud.de ur.in d.l.admonendi.

9 † Secundo uero casu, quando quis aufugit propter processum initiatum, & tunc aut ad indicium faciendum allegatur sola fuga, & illa non facit indicium: & ita loquitur Bart.in d.l.j. ff.de bon.eor.qui mort.sibi consci. Aut allegatur fuga una cum alijs adminiculis, aliquid suspitionis inferentibus contra fugientem, & tunc ista simul iuncta faciunt indiciũ.argum.l.j.cum ibi not.C.qui nume.tutel.& ita dixit Ludo.de Vrbe in d.l.lex cornelia.qui etiam limitat dictum Bar.in l.j. C. de bon. eor. nisi iudici fuerit porrectus libellus minatorius de accusando, licet accusatio non interuenerit adhuc, quia de hoc resultat in multis casibus idẽ effectus qui resultaret ex libello accusatorio, ut est text.in l.militis.§. sicubi. ff.de adult. qui etiam limitat tertio dictum Bart.ibidem, nisi post accusationem institutam quis fractis carceribus aufugerit, nam tuc fuga plenam probationem facit, & facit eũ haberi pro confesso de eo, de quo procedebatur contra eũ. l.in eos.& l.fi.ff.de cust.re.et in d.l.lege Cornelia.

Adde Bocri um decisi 215 nu 9 1ª parte

10 † Quod est uerum, nisi aufugerit ostio carceris existente aperto, quia tunc non habetur pro confesso, nec fuga facit probationem criminis secundum Gulli.de Cug.& Bald. in l.succurritur.ff.ex quib.cau.maio. Item idem Bal.in l.admonendi limitat illud uerum quãdo quis aufugerit de publico carcere, secus si de palatio rectoris: allegat etiã Gul.in d.l.succurritur.ubi hoc tenet. De eo autem qui aufugit fractis cippis, Bal.in d.l.succurritur.per illum tex.tenet idem quod si fregisset carceres, & sine fuga probat contra ipsum tanquam

quam si confessus fuisset, quasi nihil intersit, an parietibus, an compedibus quis teneatur. Dixit tamen Bart. in d. l. lege Cornelia. quod quãuis fuga deducta ad ꝓbationẽ criminis
11 non plene probet, sed indiciũ faciat ad torturam, † tamen hoc fallit in fuga officialis fugientis tempore syndicatus: quoniã tunc talis fuga plenam probationem facit eorum de quibus officialis accusatur siue inquiritur, per l. cõsiliarios. C. de asses. Circa quod Saly. in d. l. admonẽdi. quẽ ibi sequitur Lud. dicit, quod aut officialis fugit ante finitũ officium, & tunc illa fuga hoc inducit, quod punitur tanquã cõmittens crimen læsæ maiestatis. Ita est casus in authen. de admi. §. j. col. iij. Aut fugit post finitum officiũ, & infra quinquaginta dies, quibus debet stare ad syndicatũ, ut l. j. C. ut om. tam ciuil. quã mil. & in authẽ. ut iud. sine quo. suffr. §. necessitatẽ, & tũc aut est reductus, licet inuitus ad locũ à quo aufugit, & tunc fuga contra eum nullã facit probationem, sed opus est ad condemnationẽ contra eũ legitima probatione. Casus est in d. §. necessitatem. Aut nõ est reductus ad locum à quo aufugit, & tunc fuga contra eum tantum facit probationem, quod iuramentum illi additum sumpsit ad eum condemnandum. casum habemus sing. in authen. de colla. §. super hoc. coll. ix. ita dicit Salyc. in d. l. admonendi. ut refert,
12 & sequitur ibi Ludo. ¶ † Illud circa hoc est omnino mẽti tenendum, quod tunc fuga inducit præsumptionem, & indicium, & alios suos effectus quando est certa & manifesta saltem per uehementẽ præsumptionem quod se illa de causa absentauerit secũdum Archi. qui ita signanter notauit. iij. q. viij. c. nihilominus. & in c. cum contumacia. de hæreti. in vj. Item aduerte quod fuga non inducit indicium sufficiens quando fugiens per prius reputabatur bonæ uitæ

& famæ,

& famæ secundum Archi.*in c.decernimus.iij.quæst.ix.& fuit de mente Bal.in dicta lege in bonæ fidei.ubi dicit quod absentia alicuius in dubio præsumitur in bonam formã ut superius relatum est.* Aduerte quod *de fuga debet constare saltem per duos testes sicut de quolibet alio indicio secundũ quod superius dictum est per glo.in lege fi.C.fami.erc.Itẽ uoluit Cy.in lege fi.C.de requi.re.quod suspitio quæ inducitur per fugam tollitur per iuramentum fugientis quod*
13 *est ualde notabile.* ¶ † Q*uæro an ualeat statutum quod omni casu fuga facit plenam probationem.uide per* Ludo*uicum in d.l.lege Cornelia.&* Are.*in suo opere maleficiorum,in glosa super uerbo fama publica.& ibi per d.*Au*gu.in addi.ubi etiam uide de statuto quod stante rumore de delicto commisso in ciuitate fugiens capitaliter puniatur. Adde mirabilem effectum fugæ & absentiæ secũdum* Bal*dum in lege j.* C.*de requi.re.quod licet quando quis fugit incumbat onus probandi accusatori & accusato,quando tamen quis non aufugit incumbat solum accusatori.* Item *aliud dixit* Baldus *in l.de crimine.* C.*de adulter.per illum text.quod ille qui aufugit ne ueritas inquiratur, uidetur*
14 *quodammodo fateri.* ¶ † *Aliud est indicium generale super quolibet delicto quando quis extra iudicium confitetur se commisisse crimen illud: ut lege capite quinto.ff.de adulte.secundum* Bartolum *ibi,& per l.quæro in fi.ff.de ædil.edic.& per nota.in lege* Fulcinius.*§.item.ff.ex quib.cau.in posses.ea.& idem uoluit* Angel.*in dicta lege capite quinto.ubi etiam plus uoluit quod si confitens postea tortus negat illa confeßio nihil operatur:& sit patet quod in ea non cogitur perseuerare quod est notandum.* Bald,*autem in l.j.* C.*de confes.tenet idem quod* Bar.*&* Ang.*quãtum*

tum ad indicium faciendum, sed quod nõ cogatur perseuerare in ea, Barto. uidetur tenere contrarium in l. clarum. C. de auth. præstan. ubi dixit quod si confeßio extraiudicialis est uerisimilis poteſt cõfeſſus cogi perſeuerare: & ita intelligit d. l. quæro. & d. l. capite. quinto. ſecus ſi non ſit uerisimilis, ut. l. j. C. ſi quis impera. male. & l. milites. C. de quæſt.
15 *& iſtud plus placet per id quod dicam ſtatim.* † *Quidam tamen uir egregius & magnæ authoritatis conſuluit quod tunc extraiudicialis confeßio facit indicium ad torturã quãdo eſt facta parte præſente, quod probat p d. l. capite quinto. à contrario ſenſu. & dicit quod fuit de mente Bald. in l. quoniam. C. de infami. quod non placet per ea quæ notat glo. in l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. ff. ex quib. cau. in poſ. ea. & Ang. in l. certum. §. ſi quis abſente. ff. de confeſ. ubi dicit quod delictum quod perficitur ſolo animo plene probatur per cõfeßionem extraiudicialem abſente parte factam: præterea d. l. capite quinto. illud nõ probat. præterea eſt caſus in d. l. quæro in fi. quod facta abſente parte facit indicium. Eſt igitur uera concluſio quod confeßio extra iudicium facta etiam parte abſente facit indicium ad torturam*
16 *per prædicta, quod etiam firmat Bar. in d. l. quoniã.* † *Aduerte tamen ſecundum quoſdam quod cõfeßio extra iudicium facit indicium quando eſt certa tempore & loco, uidelicet quod cõfitens dicat de tempore & loco cõmißi maleficij. allegãt Bal hoc tenere in l. admonendi. ff. de iureiur. uide de hoc in d. l. admonendi. in recollectis, ubi in vij. char. in uer. ulterius ad hãc gl. allegatur Bal. ita tenere in l. bonæ fidei. C. de iureiur. uide omnino per Caccialupum in d. l. admonẽdi. ubi late examinat, pro qua require in lib. j. Aduerte tamen quod d. Tindarus in tractatu ſuo de proba. in ea*

parte

parte in qua tractat de confeßionibus in uer.nunc de crimi nalium,in prim.fuit in noua opinione dicendo, ubi talis con feßio est uerisimilis, faciat plenam fidem in criminalibus sicut in ciuilibus. de quo dicit esse casum expressum ff. de aedil.edic.l.quaero.§.fi.& in d.l.capite quinto. non impropriando text.ad quos doct.non aduertunt,quod dicit etiam probari multis alijs iuribus & rationibus, de quibus dicit se scripsisse in tractatu de testi.uariantibus.in vj.c. ¶ Et di cit quod uerisimilia in hac materia sunt eadem per omnia sicut dicitur in ciuili, de quibus dicit se scripsisse in praedi

17 *cto tract.de testi.uarian.c.ix. ¶ † Quid autem si confeßio est facta coram notario maleficiorũ absente iudice, uel coram iudice non in figura iudicij,an probet plene, uel faciat tantum indicium.Respondeo,glos.est sing.in l.iubemus. C. de lib.cau.quod non probat plene, facit tamen indicium secundum Bal.ibi: uide etiam Ludo. in consil.viij.¶ Sed quid si confeßio est facta coram iudice incompetenti an probet plene coram iudice competenti. Respondeo quod si illius iudicis incompetentis iurisdictio erat prorogabilis, ualet confeßio ad plenam probationem: si uero non erat prorogabilis,tunc est nulla confeßio,ut in c. at si clerici. de foro compe.secundum Ioan.And.in addi.Specu.in titu. de confes sis.§.sequitur. in uer.quinto non ualet. & ita refert & sequitur Angel.in d.l.j.ff.de confes.poterit tamen cogi in ea perseuerare coram iudice competenti secundum Innocen. in c.inquisitionis.de elec.ut refert Ang.in d.l.j.& idem tenuit Bal.in l.magistratus,ff.de iurisd.om.iudic. Ex quo not. quod saltem faciat indicium ad torturam cum cogatur in ea perseuerare sicut si facta foret extra iudicium,ut d.l.capite quinto.& ita puto limitandum dictum Bar.in l.diuus,*

la ij.

la ij.ff.de cust.reo.qui indistincte tenet dictam cõfeßionem non ualere,nã non ualet quo ad plenam probationẽ,sed quo ad indiciũ sic:hoc tamen intelligit Bal.in l.clarum.C. de au thor.præst.in fi. quando ex dicta suspitione oritur suspitio uel infamia,& non alias:& ita limita dictũ Inn.in l.inquisitione.& in c.cum super.de cõfes.Item dictum Inn.limitat idem Bal.in l.j.ult.col.C.de confes.nisi confessus coram incompetenti iudice reuocet confeßionem,per d.c. at si clerici.Et ideo dicit quod cautus debet esse torquendus quod dicat expresse se dictam confeßionẽ reuocare,nec habet probare errorem,quia nõ tenuit quo ad aliquod indicium iudicij,sed solum quo ad indiciũ facti, quod est ualde notandũ: unde dicta confeßio non ui indicij sed ui simplicis confeßionis ualet quo ad indicium tanquam si extra iudicium facta foret,ut d.l.capite quinto.cogitur ergo perseuerare nisi re-

18 uocet eam.¶ † Quero an mendacium faciat indiciũ ad torturam:puta inculpatus de delicto,reperitur in mẽdacio: ui de Ludou.in consil.viij.qui dicit tenere Bar.in l.fi.de quæst. per l.minus.§.testes.eo.tit.per c.literas.extra de præsump.

¶ Addendo ad supradicta de confeßione,quæro an confeßio socij criminis faciat indicium ad torturã.Ad huius quæstionis declarationem addo præfatam doctrinam:primo uidendum est an quis debeat interrogari de socijs eiusdẽ criminis.Secundo an examinatus & interrogatus faciat indi-

19 cium ad torturam.† Ad primum respondeo quod regulariter quis confessus de se,nõ debet de socijs interrogari.l.fi. in fi.C.de accu.l.repetit.§.j.ff.de quæst.& l.quoniam. de testi.cum si.Fallit tamen in casibus notatis per glos.in d.l. fi. & per Spec.in tit.de accus.§.j.uer.Item repellitur qui fuit socius.& in ti.de teste.§.j.uer.Itẽ quod est socius criminis.

Est

Est enim à legislatoribus diffinitum, ut confessus de se non debeat de alijs interrogari, ut dicta l.fi. Bart. *in hac materia, in d.l.repeti.§.j.tradit talem doctrinam: quædam sunt delicta quæ non cōmittuntur principaliter in offensam alicuius uel odium, sed propter commodum committentium, ut falsare monetam seu fabricare, item furari, & isto casu possunt de socijs interrogari, ut probatur in l. diuus. ff.de custo.reo.& l.prouinciarū.C.de fer.& l.fi.C.de malefi.& mathe.& ita intelligit l.j.ff. ad exhiben. & l.penul. ff. de pecu.* Q*uedā sunt delicta quæ cōmittūtur principaliter in odiū alicuius, & in istis cōfessus de se nō debet de alijs interrogari, ut d.l.fi.C.de acc.& d.l.repeti.§.fallit in casu.l.*
20 *prius.ff.ad Syl.*† Ex *qbus infert quod fures poßūt interrogari de socijs et receptatoribus & si.ar.l.diuus.* Ratio *prædictorū est, quia quando delictum cōmittitur in iniuriam alterius est qñ alios delinquētes, potest accusare, sed nō ita in delictis, quæ nō committuntur in alterius iniuriam: ideo magis permittitur iudici inquirere secundū eum. Istam rationem cum dicto improbat* Bar.de Saly.*in d.l.fi.C. de accusa.quia latro licet affectet res & nō personam nisi propter res, hæc tamen affectio fit cum iniuria domini, qui eos accusare potest, & sic eius diuersitate attenta non deberet de socijs interrogari, quod est falsum per d. l. prouinciarū.*Item *maleficus in alienum odium sua facit maleficia, tamen de socijs interrogatur.C.ad. l.*Iuli*. maie.l. pe.& fi.* Item *in crimine homicidij fuit seruus interrogatus de socijs: ut l.j.§.fi.ff.de quæst.* Q*uapropter idē* Sal.*dicit qua-*
21 *litatem personarū & delictorū ponderandam fore,*† *nam aut persona inquisita uel accusata est seruilis cōditionis & tunc de mandatoribus uel socijs interrogari potest.* Ratio, *quia*

quia tales personæ ut plurimũ ut meticulosæ siue socij instigatu uel mandato non cõsueuerunt grandia delicta cõmittere uel attentare.arg.l. quicũq; circa mediũ.C.de seruis fugi.& l.fi.C.ad l.Iuli.maie. & ff.ad Syl.l.si prius.& l. si ser.& .ff.de quæst.l.fi.quæ omnes leges, in seruis loquuntur.ad quod etiam faciunt l. inde Neratius. §.& si seruus. ff.ad l.aquil.& l.fi.ff.ad exhiben. & quæ in eis habentur per glo.& doc.aut persona accusati uel inquisiti est liberæ conditionis & nõ uilis,& tunc in criminibus quæ sine socijs regulariter non cõmittuntur,puto de socijs interrogari posse ut prouincia eis purgetur.ad hoc l.cõgruit. ff. de offi.præsid.Et ad hoc accedant ll. quæ dicunt latrones

22 interrogari de socijs,ut d.l.prouinciarũ.& d.l.diuus.† cũ enim latrones sint qui stratas aggrediuntur publice. ut l. capitaliũ.§.famosos.ff.de pœn.& hij soli non sint,sed plures nec sine receptoribus,faciliter lex permisit de socijs interrogari eũ ut plurimũ sint ignoti & occulti.Idẽ potest dici de falsatoribus monetarũ,ut C.de fal.mo.l.j. quia regulariter in eo mysterio plures sunt necessarij. Idẽ dicit de his qui contra principem moliuntur, quia talia nõ cõsueuerunt cõmitti per unũ solum.Aut est delictũ quod consueuit cõmitti sine socijs,& tunc aut delictũ est contra cõmunẽ salutẽ omniũ,& tunc de socijs potest interrogari d. l.fi.C.de male.& mathe.Et est ratio,quia & cõtra socios inquirere intẽdit ad cõmunem salutẽ omnium,& ideo nisi radicitus tale uitium extirpetur salus cõmunis nõ habebitur.& idẽ etiã potest dici quod de latronibus dictum est supra:ubi autẽ hæc cessant,de alijs nõ debet interrogari.ut

23 d.l.fi.& d.l.repeti.¶ † Qualis autẽ sit modus interrogãdi not.gloss.in l.si prius ad Syll.& Cyn.in d.l.fin.de accu.

C quia

quia debet fieri generaliter nõ descendendo ad speciẽ & ad nominationẽ certæ personæ: quia si ad speciẽ descẽderetur non esset quærere sed potius suggerere quod fieri nõ debet, ut l.j.§.qui quæstione.ff.de quæst. quod intellexit nisi cõtra aliquẽ in specie sit legitima præsumptio, ut sentit gl. in d.l. fi. & facit l.j. C.de quæst. secũdũ Bar. in d.l.fi. ubi plus subdit quod quãdo sua sponte nõ interrogatus alium nominat nominatio suspecta habetur à lege rationibus aßignatis ibi in tex. sicut alias diximus in teste spõte se offerẽte, quia est suspectus, ut no. gl. & Bar. in l.post legatũ.§.his uer.ff.de his qui.ut indi. & per hoc sit expeditũ primum dubium.

24 ¶ † Ad secundum uidelicet an interrogatus de socijs & cõfessus faciat præsumptionẽ, glo. in d.l.fi. dixit quod intelligit Cy. quando debuit interrogari & non aliter, & istud etiã tenuit Saly. dicẽs tamẽ quod nõ per se solũ, sed si esset contra illum cõsortium criminis legitima præsumptio tũc facit legitimum indiciũ ad torturã, & sic dicit debere intelligi l. qui ultimo in fi.ff.de pœn. & C.de custo. reo. l.j. in glo.iiij. ad hoc facit glo. in d.l.fi. quæ exigit præsumptionẽ aliquã prius contra eum contra quẽ interrogatur debere præcedere. & ita etiã uoluit glo. xv.q.iij. nemini. & ibi per Archi. quinimo ubi nõ in specie sed in genere quis interrogaretur de socijs, ita quod cõtra neminẽ esset præsumptio in specie, tunc confeßio criminosi de alio indicium sufficiẽs ad torturã nõ faceret secũdum Saly. in d.l.fi. quod est ualde

25 notandum: † ut ergo confeßio criminosi interrogati de socijs faciat indicium ad torturam oportet quod plura concurrãt, uidelicet quod cõfessus interrogetur in casu in quo de iure poßit interrogari. Item quod interrogetur in specie contra aliquem & non in genere. Tertio quod contra

illum

illum consocium in specie sit aliqua legitima præsumptio, alias non facit indicium ad torturam secundum eum: sed quod debet interrogari in specie cõtra aliquẽ ad hoc ut faciat indicium non credo uerum, imo ex doctrina gl. Cy. & Barto. illa interrogatio est potius suggestio quam exquisitio ueritatis quæ non est taliter facienda, ut dictum est, & ideo puto totum contra in hoc quod interrogatio debet generaliter fieri absq; alicuius nominatione, nisi aliqua indicia sint contra certam & specialẽ personã, quia tunc etiam specialiter poterit de aliquo interrogari, & faciet indicium sua confessio si cum ea concurrat alia legitima præsumptio, & ita potest intelligi etiam glos. in l. fi. ff. ad exhiben. ubi autem quis de se confessus interrogaretur de alijs socijs & ille confiteretur contra aliquem contra quẽ nulla esset legitima præsumptio, uel interrogaretur in casu à iure non permisso: tunc licet non faciat indicium ad torturam, tamen facit indicium ad inquirendum contra nominatum: & ita intelligo dictum Oldr. quẽ Bald. refert & sequitur in l. & si certum. in princi. ad Sylla. ubi etiam per Ange. & creditur ergo quantum ad inquirendum, sed non quantum ad puniendum secundum eos ibi, & ita etiam dicit do. Do. de sancto gemi. quem ibi sequitur Capra in c. clericos. de senten. excom. in vj. ¶ Sed quæro quomodo opponetur contra testẽ quod est socius criminis ne ex illa oppositione uideatur opponẽs fateri crimẽ? Vide in Spe. in ti. de accu. in iiij. col. in uer. caue tamen. ¶ † Sed an assertio iniuriati faciat indicium uel probationem contra inquisitum uel accusatum. dic quod non. Casus est apertus in l. si quis in graui. ff. ad Syl in. §. si quis moriens. & nedum non facit plenàm probationem, sed nec indicium ad torturam sufficiens,

26

adde anton. ... in cap ... um 14 ... aliud capi regni consti... tutione ... memori...

ficiens, ut dixit ibi Ange.ar.l.j.§. si quis filium.ff.ad carbo. & l.seya.in prin.ad uelle.& uidetur casus in simili in ca. sicut.de testi.facit quod no.Cy.in l.j.C.qui accu.nō pos.ad idē facit quia assertio percußi nō facit proba.etiā in mortis articulo,ut.d.§.si quis moriēs.ergo nec faciet indicium ad torturā quoniā indicium est species probationum per no.per Bal.in l.fi.C.de pba. & à quo remouetur genus remouetur quælibet eius species.C. de usur.re.iu.l.fi.ff.de fundo instru.l.fundi. Ex quibus apparet quod si dicta assertio probaretur per duos testes non facit indiciū. Ita etiā egregiæ uidi consultum per quosdam,credo tamen quod bene sufficiat ad inquisitionē formandā per ea quæ not.Bald.& Dy.in d.§.si quis moriens.& per ea quæ not.glo.& Bal. in l.ij.C.de calum.ubi notabiliter dicit quod licet in articulo mortis constitutus dicat quod aliquis fecit occidi eū,tamen ista uerba nō inducunt præsumptionē quæ sit species probationis,sed quandā uilem præsumptionem secundum glo.Et nota de effectu istius uilis præsumptionis, quia excusat à calumnia accusantem ex neceßitate non aūt ex uoluntate.pro hoc facit l.nostris in ratione sui. & l. qui non
27 probasse.& l.fi.eo.ti.de calum.¶ † Quæro quid de confeßione tacita quæ fit per pacem an inducatur per eam probatio uel indicium.dic quod probatur plene delictū per ea quæ habentur per Bar.& Bal.in l.transigere. C. de transf. & per Bal.in c.j.§.iniuria.de pace iu.fir.in usi.feu. de hoc uidetur tex.in l.quoniam.ff.de infa.Bal.in d.l.quoniam. & l.furti.§.pactus.eo.ti.dicit quod faciens pacem,nunquā intelligitur confiteri delictū quo ad condemnationes.Sed Archi.ij.q.iiij.c.in omnibus.dicit quod licet paciscens uideatur fateri crimen ut d.l.quoniā. tamen istud est uerum si ali

quo

28 quo dato paciscitur, secus si gratis, ut d. §. pactus. † Sed quomodo poterit fieri pax si per eam non uideatur quis fateri? Tancredus de corneto in sua cōpēdiosa dicit quod fiat hoc modo, quod dicat quod hoc facit ut euitet sumptus litis, non quod cōmisserit crimē, de quo facit pacem, ut ff. de infa. l. furti. §. pactus. Itē alio modo, uidelicet quod is qui iniuriā uel damnum recipit remittat per pactū omnē iniuriā, & omne damnum quod constaret, uel cōstare posset sibi ab aliquo illatū quacunq; de causa uel iniuriatus faciat pacem cum iniuriato, & ei remittat iniuriam quā cōstat, uel cōstare posset illū sibi intulisse, quia ex hoc nihil uidetur fateri. Alij dicūt generalius, scilicet quod notarius debet dicere, tales fecerunt pacē & concordiam de omnibus iniurijs, uulneribus, & offensis, quae dicuntur per dictos se adinuicē fecisse & intulisse, nam tunc non uidētur fateri. Aliud erit indicium ad delictum, si aliquis fuisset fugatus cum rumore, commisso aliquo delicto. l. itaq;. ff. ad leg. aqui. ita dicit Bar. in l. fi. ff. de quaest. facit quod ipse not. in l. de minore. §. plu

29 rimum. circa medium, eod. tit. ¶ † Aliud erit indicium ad homicidium uel aliud delictū, scilicet inimicitia quod incul patus erat inimicus occisi uel iniuriati: ut dicit idem Bar. al legando l. j. §. cū quis. ff. de quaest. Ad hoc facit, quia inimicus praesumitur cogitare malum pro suo inimico: ut ff. de his quib. ut indig. l. inimicitiae. & l. ex parte. & istud indicium firmat Spec. in tit. de praesump. §. species. uer. sed pono. & uer. & idem est. no. Lud. in l. j. §. si quis uillam. ff. ad Syl. Item dat aliud indicium quod fuit uisus facere praeparamenta ad hoc ut emeret gladium & si. & quod illo sero quo factū est homicidiū fuit uisus ire p aliqua loca. p quae uicinia eū non cōsueuerant uidere secundū eum. Ad hoc fa,

cit, quia propter locorũ uarietatẽ uaria colligitur cõiectura.C.si manc.ita fue.alie.l.fi.& ff.de pœ.l.aut facta.§.euenit.ista sunt indicia quæ ponit Barto.in d.l.fi.ff.de quæstio. remittens reliqua arbitrio iudicis. ¶ Alia quædam indicia ponit ipse Bartol. in l.de minore. §. & plurium, eod.titu. ubi dicit per illũ tex.quod iudex debet aduertere qua constantia & trepidatione examinandus loquatur,& sic ista
30 indicant aliquid iudici: † & ideo ubi alia indicia non præcedunt, tamen ex eo quod quis trepide loquatur coram iudice pauendo & uariando possunt haberi indicia sufficiẽtia ad torturam, unde debet iudex examinans esse cautus ut faciat dicta eius sic uaria & diuersa scribi in actis, & similiter qualiter trepidando loquebatur & similia, ne ei poßit dici quod fecit ipsum poni ad torturam sine indicijs, secundum eum.allegat Innocẽ.in cap. quoniam contra falsam.de probati.ubi dicit, ille qui examinat testem debet hoc facere scribi in actis, scilicet quod hoc dicebat trepidando & balbutiendo & si.& Specu.in titu.de testi.§. nunc tractandum est in uersi. hoc autem scias.ita dicit Barto.in d. §.& plurium quod est ualde notabile & elegans. hoc etiã approbat Bald.in l.presbyteri.C.de epis.& cle.qui subdit hoc relinquẽdũ iudicis arbitrio qui inquirat indicia ex alijs indicijs non ex solo palore faciei uel trepidatiõe. Vide etiã ad prædicta Aret.in suo opere maleficiorum in gl.in uerbo,
31 fama publica col.xxiiij.uersic.nono quæro. † qui etiam dicit quod habẽs inculpatum pro delicto in manibus debet ipsũ examinare pluribus et diuersis uicibus, et cõtinuo facere scribi omnia dicta eius, et si repererit ipsum uariare poterit ipsum ex hoc ponere ad torturã & repetere. Quod intellige uerum nisi torqueas reũ iniuste sine indicijs, & ipse

ipse tūc uacillaret & uariaret, quia uno sero diceret unum & uno sero aliud in tortura, quia omnes illæ confeßiones & uacillationes factæ illo modo in tortura etiam si essent milies ratificatæ non ualerēt. Ita dicit d. Augu. de Ari. in addi. ad dictum opus maleficiorum. qui etiam ibi apparebat dictum Bald. in d. l. presbyteri. ¶ An fama publica facit indicium sufficiens ad torturā late hoc disputat Gandi. in tractatu maleficiorum, sub rubrica de quæstionibus. uer. seu de uno quæro. pone fore probatum &c. & tandem concludit
32 † quod si cum fama concurrit unum aliud indicium, tunc poterit poni ad torturam, & hoc secundum iura ciuilia, sed secundum iura canonica dicit ipse cum fama faciat semiplenam probationem, & æquiparetur dicto unius testis. c. illud. de præsump. & ca. si quis. extra de pur. cano. cum si. tunc per solam probationem famæ quis poterit torqueri. & subdit quod assessores hoc seruant cōmuniter, & dicit quod multoties uidit obseruari pro et cōtra per iudices & assessores, secūdū uarias diuersorū opiniones. Sed tu serua contrariū ut per solam famam non torqueas aliquem nisi sit iuncta cum alijs indicijs. Ita uidetur residere Bart. in d. l. fi. ff. de quæsti. & in l. de minore. §. tormenta, eod. titu. & Saly. in l. ea quidē. C. de accu. & gloss. in l. iij. §. eiusdē. ff. de testi. & uide per Cyn. in l. fi. C. de quæstio. & Bald. in c. j. §. iniuria. de pace iura. firman. & in hoc residet Aret. in suo opere maleficiorū. in gl. fama pub. in uer. & an fama. et ibi etiā do. Augusti. de Ari. in additio. dicens quod si ipse esset assessor, nō poneret aliquem ad torturā ex sola fama: quod tamē limitat secundū quod dixit Bart. in quodam suo consilio incipiente domino Paci de Burgo. nisi fama esset multum uehemēs, quia tunc sufficeret ad torturam, & ita

tenet Bal.in d.§.iniuria.in ix.col. Item limitat nisi cum fama concurrat dictum iudicis cum iuramento qui ita denunciauit, scilicet talem commisisse hoc delictum secundum consilium Barto.consi.clxxxvj. Item limitat ubi cum fama esset probatio quod infamatus esset homo malæ conditionis & uitæ. Ita probat Gandi.in tract.maleficiorum.sub rubrica.ex quo tempore possit fama incipere.in uersi.sed pone quod crimē.& affirmauit in fi.in d.uer.sed de uno quæro. Adde quod dixit Bald.in d.l.iij.§.eiusdem in addi. quod ubi est uaria opi.gentium, tunc fama non est indicium sufficiens ad torturam. ¶ † Quero ulterius, an minæ faciant indicium sufficiens ad torturam. specu.ponit hanc.q.in tit. de præsumptio.§.species.uer.sed pone.& Bal.in l.metum. C.quod me cau.& in l.j.C.si quis impera.male.& Cy.in d. l.metum.& uide per Imo.& doct.in l.Pachomeuius. ff. de hære.insti.& per Barto.in l.famosi.§.j. ad l.Iul. maie. & Saly. in d.l.j.& Ant.de But. in c. tertio loco.de proba.& Ang.in l.fi.C.de quæstio. & in l.j.C.de his qui. ut indi. & Abb.in c.scribam.de præsump. Ex quorum dictis conclude aduertendam esse ad conditionem personæ. Nam si est homo potens exequi minas & malæ famæ in eodē genere mali uel solitus minas executioni mādare, & maxime si post minas statim reperitur commissum delictum, & tunc minæ faciunt indicium sufficiens ad torturam. ¶ Aut minans erat homo uilis conditionis & impotens ad talia, uel bonæ cōditionis & famæ, nec solitus minas exequi, tūc secus per tex.in d.l.j.C.si quis impera.male. Adde secundum d.Bald. de Bartolinis de Perusio in l.licet imperator. de le. j. quod si plura concurrant uidelicet præcedens inimicitia, secundo ipse minæ, tertio percussio sequēs. quarto quod sine magno

gno interuallo fuit percussus, tunc forte ex his non solum poterit torqueri sed condemnari ex contiguitate actuum, per id quod habetur in l.iij.in §.in bonis. ff.de priuile. cre. & quod in simili not.Bartol.in l. j. in fi.ff.si quis te. li.esse

34 iu.fue.¶ †Est & aliud indicium secundum Ray.in l.iusto in princip.ff.de usur.quod si homo reperitur occisus in loco ubi Titius erat solitus frequenter transire & conuersari,nec aliud maleficium reperitur ibi commissum,præsumitur occisus à Titio:quod tamẽ intelligo cõcurrente alio uidelicet quod Titius solitus erat alia maleficia perpetrare. ar.l.si cui.§.iisdem. ff.de accusa.& in l.si ita.§. fi.ff. de fun. instru.Si autem istud non concurreret non putarem proueniendum ad torturam per ea quæ in simili no.glo.& Bald. in l.in ciuilem.& l.ciuile.C.de fur.& Bal.in l.fi. ff. de hær. insti.& de hoc habetur per Lud. in l. j. §. si quis ullam.ff. ad Syl.Vbi inducit illũ tex. quod si ante hostium domus Titij reperitur corpus mortuum,præsumitur à Titio interfectũ quod etiã limitandum puto,ut supra proxime dixi.de quo per Bar. in l.ædiles.ff.ne quid in uia public.Quid autẽ si in una domo ubi reperitur quis occisus erant quinq; aut plures & nescitur quis occiderit an contra omnes illos sit

35 præsumptio,uel quid fiendũ ponit Lud.ibidẽ.¶ †Quæro an diuinatio faciat indiciũ, puta aliquis diuinator uel incãtator consultus dicit, q̃ Titius cõmisit tale furtũ uel Seyus an ex hoc poterit quis poni ad torturã.Ego uidi fieri incãtationem in quadã fiala uel cũ forpicibus & cribro.Dic q̃ non quia talibus non est adhibenda fides,ut l.item apud Labeonẽ.§.si quis astrologus.& ibi hoc tenet Ange. ff.de iniur.facit.l.uerbum.C.de infami.dixit tamen Bal. in quodam suo consilio incipiente. In dei nomine amen quia. q. ista de

tortura &c.quod licet ars maleficiorũ ſit reprobata: ut l. nemo.C.de male.et mathe. tamẽ quãdoq; permittitur quod maleficiũ tollatur per aliud maleficiũ, ſi alio modo non po teſt quã per incantationem etiã dæmonum:ut not. in ſum. confeſſorum per magiſtrum Io.de Ripa,*ſub rubr.de impe dimento ligaminis. tamen non debet recedere à* Deo, *quic= quid ore proferatur ſecundũ opi. multorũ* Theologorum: *nam licitũ eſt aliquando de aqua turbida bibere,ubi fluuius ſtagnantis aquæ deficit.* Medicinæ *enim omnes ſumuntur, non ratione delectationis quia ſunt horridæ,ſed ſolũ ratio ne ſanitatis recuperandæ,retinendæ,uel adipiſcẽdæ.ſicut ar te & natura manifeſtũ eſt: & ſæpe uulnus uulneri additur,*
36 *ut utrũq; curetur.*Bal.*ad literã in d.cõſi.*† Ex hoc uidetur *quod quãuis diuinãdi ars ſit reprobata, tamẽ ubi magnum ex delicto immineret ſcandalũ, forte* Deo *nec hominibus reprehenſibilis uideretur, dummodo animus à recto non re cedat:non dico quòd ad torturã procederetur,ſed ad inqui ſitionẽ.*Nã *ſi diuinator aliquẽ inculpat, poterit iudex pro illo mittere,& uidere qua conſtantia aut trepidatione, & quo rubore & pallore loquatur,& ex hoc ſumere indiciũ ueritatis:ut l.de minore.§.tormẽta.ff.de quæſ.*Itẽ *dicit* Bar. *in l.ſi ueteri.§.eorũ.ff.de pri.cre. quod ſi aliquis accuſatur de conſilio præſtito ad homicidiũ cõmittendum,& de ho= micidio probatur per famã.* Itẽ *probatur quod ille fuit lo= cutus homicidæ,& ille ſtatim iuit & occidit, ſed neſcieba tur quid ei diceret, certe ex breuitate ſpatij tẽporis præſu mitur conſiliũ dediſſe ei,per glo.in d.§.ſecundũ eũ.*Itẽ *dixit* Bal.*in l.j.C.de ſer.fug.in iiij.col. quod ſi aliquis locutus eſt ad aurẽ,& in illo ſtatim tẽpore ſecutũ eſt factũ,& præce dit capitalis inimicitia,præſumitur mandatũ.allegat* Bart.

ff.de

ff.de acq.hær.l.qui aliena.§.si quis mihi bona.§.fi.de priui.
37 cred.l.si ueteri.et ar.ff.de repudijs.l.dubiũ. † Vel si erãt pa riter inimici,dicit ipse præsumã cõsilium,& sic in partem mitiorem:quia efficacius & durius obligat mandatũ quam cõsilium,ut not.in c.ex cõsilio.de reg.iur.in vj.per Io.And. Sin autem non præcesserunt causæ, tunc nec causatum præ sumo,etiam si præcesserint capitales inimicitiæ secundum eum:& sic Bal.uidetur restringere dictũ Bar.in d.l.si ueteri.solũ quando qui secrete alloquitur, & ille quẽ alloquitur pariter sunt inimici occisi:sed quando nulla esset inimicitia capitalis,tũc dicit quod illa allocutio cum facto subsequuto non facit indicium,& istud placet. Et ita puto intelligendum quod not.Bal.in l.multum.C.si quis alt.uel si.ubi dixit quod si inter Titiũ & Seium fuit tractatus de occidẽdo Martinum per ipsum Titiũ, postea ipse Titius occidit, præsumitur quod fuerit sequutus ipsũm tractatũ,& quod fuerit ita ordinatum inter ipsos,licet testes dicant de finali ordinatione se nescire:& allegat Bart. in d.l.qui aliena.§. si quis mihi bona.qui aliter loquitur,& in casu diuerso & claro.
38 † Itẽ insurgit aliud indiciũ siue præsumptio contra eũ qui stat armatus cũ offendẽte ꝙ dederit auxiliũ & fauorẽ:nã ille q se armat, de rixa uel bello præsumitur cogitare,ut not.Bal. in l.j.in iij.col.C.de ser.fug.& l.ut uim.ff.de iust.& iur.Supradicta placet retulisse cũ sint exẽpla quotidiana & approbata à legibus & à doct.Multa alia etiam possent poni exẽpla, quæ iura cõmittunt iudicãtis arbitrio prudẽter inspiciẽda,prout superius dixi in prim.huius tertiæ quæst.prim. Adde an testes examinati super uno processu cõtra unũ faciãt indiciũ super alio processu contra aliũ. Vide Bart.in l.à sententia. de app. Adde quid si iudex uidit

commis

committi aliquod maleficium & non habeat alia indicia, an ex hoc poßit deuenire ad torturam. Spec. in ti. de senten. §. qualiter. uer. item debet ferri secundum allegata, uidetur quelle quod non. ipsum tenet Bal. in l. fi. in prin. C. de app.

Quæstio quarta Primæ partis.

1 Damnari nemo potest ex indicio semipleno seu dubitato, sed ex indicio indubitato iudicem in viam condemnationis dirigente potest quis damnari.

2 Testis singularis de visu deponens cum fama, & aliis adminiculis certis, sufficientem ingerit probationem in factis antiquis & delictis occulte factis.

3 Indicia indubitata censentur, quæ ita per legem approbātur, vt ad ipsa velit condemnationem subsequi.

4 Reo in tormentis confitenti non prodest confessionem reuocare, si contra eum alia reperiantur indicia.

5 Indicia indubitata dicuntur, quando plura in vnam tendentia consonantiam, veritatem indicant.

6 Indicium an præsumatur homicidij contra fugientem nudo gladio, vbi quisquam reperitur occisus.

Fuga inculpati & reperti cum mucrone madefacto cruore, vehementissimum præstat homicidij indicium.

7 Indicium certum censetur, si post mutuam duorū rixam, alter vulneratus videatur.

Præsumptio in quibus sufficiat criminibus, vt ad condemnationem deueniatur.

8 Meretrix probari potest ex verisimilibus circunstantijs, nedum tactu & actu.

9 Sacerdos seu presbyter mulierē amplexatus, causa benedictionis impartiendæ, hoc ipsum præsumitur fecisse.

10 Ciuis pecunias alicui, qui ex eisdem conducit gentes aduersus ciuitatem mutuantis, an ad huiusmodi conductionē sit mutuasse præsumendus.

11 Indicium homicidij præsumitur contra eum qui aduersus aliquem gladiū strinxisse visus est, licet nō fuerit visus percussisse, si ipso fugiente alius reperiatur interfectus.

12 Condemnatio quando possit sequi ad minas præcedentes, & quibus concurrentibus.

13 Iudex sola habēs indicia cōtra delatū, quamquā indubitata, tutius per torturā cōfessionē delati extorqueat prius quā cōdemnet.

14 Iudex per præsumptionem procedens, suam valde temperare debet sententiam.

Iudex

15 Iudex secundum præsumptiones iudicans, finibus pœnarum, ut à iure scriptæ sunt, contentus esse debet.

16 Condemnari ad mortem nemo potest ex indicio, quamquam indubitato.

CIRCA *quartam quæstionē princ. uidelicet qualia debeāt esse indicia per quæ deueniri ualeat ad cōdēnationē. Super qua q. quæro primo, an quis damnandus sit ex indicijs.* Dic quod *duplex est indiciū, scilicet semiplenū & dubitatū, & istud dirigit iudicē in uiam quæstionis habendæ.* Quoddam est *indiciū plenum siue indubitatū, & istud*
1 *dirigit iudicē in uiam condēnationis.* † Ex *primo quidē indicio nunquā quis damnatur, ut ff. de pœ. l. absentē. in prin. quia sanctius est impunitum facinus nocentis relinquere, quàm innocentes condēnare, ut ibi dicit tex.* Ex *secūdo uero indicio quis potest & debet damnari, ut l. si qui. C. de adul. & l. fi. C. de proba. regulariter tamē ex indicijs nō est quis damnādus, cum in criminibus probationes debeāt esse luce clariores, ut d. l. fi. C. de proba. & habetur in l. licet* Imper. *ff. de leg. j.* Adde *an confeßio facta in tormentis, licet nō ratificata iuncta cum alijs indicijs sufficiat ad cōdemnationē: uide Saly. in l. fi. C. de proba.* † Adde *quod si est unus testis*
2 *de uisu cum fama & alijs adminiculis certis & probabilibus est sufficiens probatio in factis multum antiquis, de quibus non est memoria in delictis, quæ occulte fiunt, ut uoluit* Iac. & Bal. *secūdū quod recitat* Host. & Abb. *in c. præterea. de testi. in fi. uide Bar. in l. j. §. idē* Cornelio. *ff. de quæstio. qui dicit generaliter quod unus testis de uisu cum alijs indicijs facit plenā probationē in delictis per tex. ibi per l. ij. §. j. ff. de excu. & ibi per glo. iuncta l. instrumenta. C. de pba.*
¶ *Secundo quæro quid sit indiciū indubitatū. uide eius diffinitionē supra in j. q. prin.* Dixit *tamē* Nico. de Mat. *in d. l. fi.*

3 fi.prout ipsum ibi refert Bald. † quod indicia indubitata sunt ea quæ adeo à l. sunt approbata quod lex uult per illa fieri condemnationem, sicut est exemplum in d.l. si qui. Ex quo sunt indubitata legi debent esse indubitata iudici, ut no. in l.si tutor.C.de pericu.tu.alias iudex faceret litem suam, quia dicũt indicia indubitata. Quandoq; tamẽ non sunt talia indicia quæ sunt à l.approbata, sed sunt iudici religioso commissa, tamen simul collecta indicant indubitabiliter ueritatem, ut est exẽplum in confeßionibus per tormenta extortis, quæ non per se sed cum perseuerantia, uel fama, uel uerisimilitudine facti, uel alijs adminiculis indubitabiliter indicant ueritatem. ut l.sancimus & l.qui scientiã.ff.de pœ. & l.j.§.diuus.ff.de quæst.secundũ Nico.de Mata. qđ intellige qñ sunt plura indicia ualde pxima uero, sicut est unus testis de ueritate facti, & duo testes de extraiudiciali cõfeßione facta per delinquentẽ cũ cõfeßione extorta per torturam, & sic præcedẽtibus legitimis indicijs, quãuis postea cõfeßio talis sit reuocata, quia tunc bene faciunt indiciũ indubitatum, secus si indicia essent leuiora, per ea quæ not. Bar.in l.fi.ff.de quæst.in illa q.an sufficiat unum, uel plura indicia, & ita intelligo glo.in l.ij.§.ætas.ff.de excusa.tuto.

4 †Ex quibus habemus notare, q non prodest cõfitẽti in tormentis reuocare cõfeßionẽ si cõtra se sunt alia indicia, quia coniuncta cum confeßione quanquã extorta per tormenta indicãt indubitabiliter ueritatẽ, nisi reuocans probaret cõtrarium, uel clare, uel per alia indicia, q est notandũ secundum Bal.in d.l.fi. ¶ Item ponit exẽplũ idem Nic. de Mata. ubicunq; ex qualitate & multitudine indiciorum indicatur ueritas oculis mentis iudicis, sicut clara lux ostendit ueritatem corporis: exemplũ in eo qui ingressus est quãdam domum,

mum, & post modicam horam auditus est clamor mulieris, & statim uisus est, qui intrauit exire cum gladio sanguinolento, & uisa est mulier in facie uulnerata, unde dubitatur, an esset probatum de uulnere contra illum: & uidebatur quod non, quia non fuit uisus uulnerare, & quia non probatur hoc esse uerũ, ut C. de probati. l. neq; natales. potest enim esse quod hæc mulier uulnerauit seipsam, tamẽ dicendum est esse sufficienter probatũ, quia non præsumitur ipsamet sibi uulnus intulisse, sed quod passa sit ab inimico secundum Nico. de Mata. Patet ergo quid sit indicium in-
5 dubitatũ, nam ea sunt quæ sunt approbata à lege. ¶ † Item quando simul plura collecta, & in unam consonantiam tendentia indicant indubitabiliter ueritatem, ut C. de quæstioni. l. milites. §. oportet, secundum Bal. melius facit quod not. in l. ij. §. ætas. ff. de excu. tut. & l. j. in princi. ff. de quæst. & ibi alijs argumentis ita probationi admouetur, ut sola confeßio seruorũ deesse uideatur, ut l. quæro. §. fi. ff. de ædil. edi. quæ solet allegari. ut ibi dicit Bald. quod ex multis indicijs insurgit plena probatio. Et quod quãdo indicia sunt multa, ex his colligatur uiolenta præsumptio, quæ sit sufficiẽs ad condemnandum: tenet etiam d. meus. d. Io. de monte sperello in l. admonendi. ff. de iureiuran. qui dicit de hoc esse tex. in l. excipiuntur. ff. ad Syl. & domi. Catal. de uiso in quodã suo
6 cõs. pro quo require in lit. a, ad chartã ccccclxxiiij. ¶ † Itẽ Barto. ponit aliud exemplum de indicio indubitato in l. ij. ff. de fur. quod si aliquis fuit uisus aufugere cum gladio euaginato, & reperitur aliquis mortuus, ex hoc comprehenditur manifestum homicidium quod ille talis illud commiserit per illum text. sed in hoc exemplo Angel. ibi tenuit contrarium si aliter non probatur, quia potuit ille esse de auxilianti

auxiliantibus. ¶ Item potuit ille percußisse sed non exanimasse, ut l. item illa. §. si plures. ff. ad. l. aquil. & probatio debet esse necessario concludens: ut in. c. in præsentia. de proba. Dicit tamen quod uehementißimum facit indicium ad torturam fuga diffamati & inuenti cum cultello maxime tincto cruore. & ita practicatur secundũ eum. Pro hac Ang. opi. facit quod no. Bal. in l. conuenticulam. C. de episc. & cleri. ubi dicit quod quoties contrarium eius quod testis dicit stare potest cum ueritate rationis testis, nunquam dictum testis probat necessario, sed ita est hic, igitur &c. de hoc etiam uide inferius. ¶ Aliud exemplũ. de indicio manifesto ponit Saly. in d. l. fi. C. de proba. ex quo dicit deuenire

7 posse ad condemnationem. † Pone duo rixãtur adinuicẽ, in qua rixa unus percutitur & uulneratur, testes examinati dicũt quod non uiderunt quando fuit talis percußio sed uiderũt eos adinuicẽ rixantes, & statim dimissa rixa uiderũt quod ille erat percussus & uulneratus, certe ex hoc resultat indicium indubitatum ex quo deueniri ualeat ad condemnationem. ¶ Itẽ adde quod licet in criminalibus regulariter ex præsumptione deueniri non ualeat ad condemnationem, ut habetur in l. licet impera. ff. de le. j. tñ secus est in criminibus quæ de sui natura secrete patrantur: ut in adulterio, sodomia, simonia, & si. Ex quo in istis est difficillimũ habere claras probationes per id q; habetur in d. l. q adulterij. C. de adulte. & in c. ex literis. & c. illud. & c. tertio loco. de prob. in c. præterea. el ij. de testi. & not. Bar. in d. l. ij. ff. de fur. & d. l. capite quinto. ff. de adul. et uide de hoc per do. meum d. Bal. de Bartolinis in d. l. licet impera. ¶ Item dixit Iac. But. in l. neq; natales. C. de proba. † quod probatur quod aliqua sit meretrix nõ probato tactu & actu, sed

proba

probatis circunstantis ut plurimum uerisimilibus, ut quia passim scholares intrabāt domū ipsius de die et nocte, quia quādo scholaris loquitur cum puella nō præsumitur dicere pater noster. ita dicit Bal. ibi & refert in l. fin. de hære. insti. ¶ Item dixit Bar. in l. fi. ff. de fur. quod si aliquis deprehenditur in domo ubi erat pulcherrima mulier, quod iste est manifestus adulter. & ita dicit debere intelligi d. l. capite quinto. moder. doc. dicunt hoc esse uerū quādo probaretur etiā aliquod ex signis uenereis, de quibus in d. l. quod ait, in prin. ff. de adul. p gl. & Bar.

9 † Hoc tamē fallit in sacerdote siue presbytero, quia si amplexaretur mulierē præsumitur facere causa benedicēdi uel ad pœnitentiam exortandi, dicit glo. xj. q. iij. absit. refert Spe. in tit. de præsump. §. species. circa princ. sed ab hac benedictione & exhortatione liberet nos Deus. ¶ Item si officialis tēpore syndicatus aufugit de loco ubi gessit officiū, præsumitur contra eum de omnibus querelis de eo factis, & ex sola præsumptione dānatur: ut C. ut omnes tam ciui. quam mili. l. j. & l. consiliarios. C. de assesso. ¶ Itē si maritus ter denunciauit alicui ne loquatur cū uxore sua, quia habet ipsum suspectū de adulterio, quod si postea inuenit eum loquentem cum ea & hoc probatur, præsumitur ipsam adulterasse, & ex hac sola præsumptione damnatur, ut in auth. ut lic. matr. & auiæ. §. is quoq;. col.

10 viij. & C. de adult. auth. si quis sæpe. ¶ † Item sunt quidam qui dicunt quod si aliquis mutuat aliqui pecunias & ille accipiens statim conduxit gentes contra ciuitatem mutuantis quod ille mutuans præsumitur mutuasse, ut illa gens conduceretur & quod fuerit conducta de dicta pecunia. & dicunt esse præsumptiones iuris & de iure. ar. l. fi. C. de pig. & quod ibi Bal. & in l. si uentri. §. in bonis. ff. de priuileg.

 crc. ita

ere.ita dicunt ipsi in l.iiij.ff.ad l.Iul.ma. Adde ad id quod superius dictũ est de uiso aufugere cum gladio euaginato, & aliquis reperitur mortuus, quod ex hoc colligitur indubitatum indicium de homicidio contra illum, ut uoluit Bart.in d.l. ij. ff.de fur. Idem uoluit Thomas de Piperata, ut refert Io.An.in ti.de proba.§.j.uer.xiij.& Barto.in l.ij.§.fi.ff.de adul.& Bal.in auth.quas actiones.C.de sacrosan.eccle. & in l.neq; natales.C.de proba.& l.fi.eo.ti.& in l.fi.ff.de offi.
11 proconsul.& lega. † Et idem dicit ibi idem Thomas si uisus fuit admenare cultellum, licet non uisus fuerit percutere, & postea ibi reperitur interfectus & postea uisus fuerit fugere, & apparet quod erat sibi inimicus & fama laborat cõtra eũ, & idẽ si probatur q; Titius erat inimicus Sey.ff.de quæst.l.j.§.præterea.uel q; tẽpore occisionis erat in loco, uel q; receptauit occidentẽ, uel q; occidẽs erat familiaris uel domesticus, uel q; Titius iactabat se quod Seyum fecerat interficere, uel q; inter eos offensæ præcesserãt. Sed Io.An.tenet ibi quod ista indicia nõ sint sufficientia ad condemnationẽ, sed ad torturã: & idẽ tenet Io.de Imo.in l.fi.ff. de hære.insti. Et istud est tutius dicit Aret.in opere maleficiorum in gl.in uerbo fama publica.in uer.quero an unum indicium.& idem tenet ibi domi.Ang. in suis additio.quoniam istæ probationes nõ concludũt, quia poterat esse quod ille qui aufugiebat cũ gladio euaginato quicquid fecit, fecit ad suã defensionem, & dicit hoc esse de iure uerius. Vide tu tamen omnino de his per Abba.in c. tertio loco. de proba. ubi bene loquitur & qui uidetur residere cum opin. pri-
12 ma Thomæ de Piperata. ¶ † Item licet ex minis contra aliquem factis non resultet præsumptio contra minantem de delicto ad condemnationem, ut dicit Specu. in ti.de

pra

præsumpt.§.ij.circa.fin.per text.ij.qõ. viij.c.sciant. tamen põt dici quod si multa concurrant, primo præcedens inimicitia, secundo ipsæ minæ, tertio ipsa percußio sequens, quarto quod sine magno interuallo fuerit secuta, tũc forte ex omnibus istis poterit condemnari, & maxime ex contiguitate actuũ per id quod habetur in l.iiij.§.in bonis.ff.de priuileg.cre.& quod not.Bar.in fi.in.l.j.in fi.si quis testa.li.es.iu.fue.& etiam fuit de mente Bal. per illum text. in l.j. C.si quis impe. male. & etiam fuit de Dy. in suo tractatu de quæstio. de inimico uiso exire de domo occisi cum gladio sanguinolento: ita dicit do. meus.d. Bald. de Bartolinis in d.l.licet imperat.¶ Item de istis indicijs indubitatis, uide omnino per Gandi. in opere maleficiorum, sub rubrica de indicijs & præsumpti. indubitatis. de quibus ad condemnationem deueniri potest: qui ponit multa exempla, & de illo qui exiuit cameram cum gladio sanguinolento pallidus. Item de capitali inimico, item quod unus uidit admenare, item quod fugit. ¶ † Notandum tamen quod licet

13 ex indicijs indubitatis quis damnari poßit absque alijs probationibus, ut superius dictum est, tutius tamen & melius faciet iudex qui non habet alias probationes quam dicta indicia indubitata si extorquet cõfeßionẽ per torturã, ut l.si excepta.in fi.C.de male.& mathe. Ita eleganter dicit Bald. in l. milites. C. de quæstio. & ita etiam sentit licet non ita clare in l.fin.ff.de hæredi.institu. quod est menti tenendum, licet dubium sit, quod ubi de crimine liquet non debet procedi ad torturam, ut l. quoties. C. de quæstio. sed forte potest responderi illud habere locum quando liquet per alias ueras probationes, quam per indicia etiam manifesta, uti est in casu nostro. Aduertendum tamen est notabiliter,

ter, quod ubi iudex iudicat ex præsumptionibus multum debet temperare suam sententiam, & maxime ne condemnet ad pœnam corporalem, iuxta not. per Inn. in c. afferte. quia uerisimile de præsump. quod colligitur ibi ex sententia Salomonis, qui licet ex præsumptione adiudicaret uni mulieri filium, non tamen condemnauit aliam mulierem ad mortẽ, ad quam ex morte pueri ueniebat condemnanda. ¶ Itẽ uult Spec. in tit. de præsump. in §. species. uer. in summa. dicens,

14 † quod ubi iudex procedit per præsumptionem ualde debet temperare suam sententiam, & tardus debet esse ad infligendũ pœnam corporalẽ uel pecuniariã. ar. ij. q. j. nomẽ. & c. j. Idem uolunt do. Car. Ant. de But. & Imo. in d. c. quia uerisimile. & Oldr. in consi. cxij. quod incipit: uiso diligenter. & Pet. de Anch. in regula. semel malus. ix col. & Abb. in c. auditis. de præscrip. & Bald. in l. fi. C. de proba. dicens, quod ubi proceditur ex præsumptionibus, imponitur mitior pœna, & quod non poteſt imponi pœna corporalis, quia propter inopiam probationis minuitur pœna. Subdit tamen quod licet quando proceditur ex præsumpt. mitigatur pœna, tamen quando pœna habet certos fines, nunquã poteſt ex qualitate probationum exaggerari, ut l. generaliter, in prin. ff. de decur. ubi eſt tex. not.

15 † Et ideo iudex debet esse cõtentus finibus pœnarum, prout sunt scripta à iure secundũ eum, unde poteſt dici quod aut loquimur in præsumptione iuris, scilicet quando iudex uult ferre sententiã per quandam præsumptionem, quam lex expresse approbat in criminalibus, & tunc poteſt condemnare in pœnam corporalem uel pecuniariã, prout ius disponit, ut d. l. si qui adulterij. C. de adul. & ita tenet Abb. in c. accedẽs. de simo. & ita intelligit d. Augu. de Arim. in addit. ad opus maleficiorum,

ciorum, in glos. in uerbo, fama publica. super uerbo quæro an unum indicium uel plura. & ita dicit esse intelligenda dicta docto. maxime Abb. in c. j. de iudic. in xiij. col. Aut loquitur in præsumptione hominis, & tunc aut cũ illa cõcurrit confeßio criminosi extorta per torturam, & idem: aut non concurrit confeßio prædicta, & tunc aut sumus in pœnis à iure expresse limitatis, & habet locum dictũ Bal. aut in pœnis arbitrarijs, & habet locum dictum Innoc. & Spec. uide omnino ad prædicta per Bal. in d. l. qui multum bene loquitur de triplici probatione in criminalibus. Item limitat prædicta idem d. Augu. ibi tem nisi ageretur de puniendo aliquem pecuniariter, uel pœna leui corporali, puta fustigationis. tex. est in l. iij. §. quia plerunq; ff. de offi. præ. uigil. ubi ex culpa præsumpta quia incendium præsumitur culpa illa habitantium potest quis fustigari. ¶ Sed tu potes dicere ideo hoc esse quia lex approbat expresse hanc præsumpt. unde erit idem prout supradictũ est. Item idem d. Augu. ibidem dicit quod Io. An. in addi. Spec. in tit. de proba. §. fi. uer. xiij. limitat alio modo uidelicet nisi iudex se moueret ex præsumptione uiolentißima: & ita refert Inn. in c. afferte. de præsum. Adde ad omnia prædicta Gãdi. in opere suo maleficiorũ, qui notabiliter dicit quod uidit in practica obseruari: & ita omnes sapiẽtes Bononiæ uolunt,
16 † quod nullus poßit capitaliter cõdẽnari ex indicio quantũcunq; indubitato, secus si ueniret imponẽda pœna pecuniaria. Adde unũ menti tenendũ quod dixit Bal. in d. l. si q adulterij. q. condẽnatus ex præsumptione iuris & de iure nõ potest appellare per illum tex. qui dicit talẽ haberi pro cõfesso & conuicto. et per l. ij. C. quorum ap. An autẽ cõfeßus in tortura appellet, scribit Bal. in d. l. fi. C. de proba.

Quæstio quinta Primæ partis.

1 Indicia & præsumptiones contrarijs eliduntur præsumptionibus & indicijs.
2 Conuersatio præcedens monstrat qualis vnusquisque sit præsumendus.
Fama bona, thesaurus inæstimabilis, & lilium suaue perolens.
3 Indicium per testem singularem habitum eliditur alijs refragantibus circunstantijs.
4 Indicium homicidij contra aliquē ortum ex minis & inimicitia elliditur si absentia & distantia probetur à loco hom. tempore.
5 Præsumptio affirmatiua per negatiuam tollitur.
6 Indicia contra delatum grauiora esse debent his quæ pro se habet vt torqueri possit.

CIRCA *quintam quæstionem principalem, quæ est quomodo & qualiter tollantur & elidantur in-*
1 *dicia.* † Dic *quod tollantur indicia & præsumptiones per contrarias præsumptiones & indicia, ut dicit* Bartol. *in l.fi.C.fami.erc.nam licet præsumatur quod damnum datum sit potius à uicinis quā ab alijs,ut not.*Iac.But.*&* Bar. *in l.si ita.§.fi.ff.de fun.instru.& superius fuit dictum,tamē hæc præsumptio tollitur & eliditur per bonam & laudabilem famā & conuersationē, quia pro bono præsumitur bonū et bene,et prudēter uiuere:ut dixit* Bal.*in l.j.C.locati.*
2 *circa.fi.*† Vita *enim præcedēs magnā partē cōfert ad præsumendū quod quid sit,unde caueat unusquisq; ab infamia, quia non solum in eo de quo est infamatus, sed etiā in alijs grauat eius opinionē,ut extra de re.iur.c.defleat peccator. & no.in l.ij.C.qui test.fac.pos.sed bona fama est thesaurus hominis inæstimabilis & iocundus : & sicut liliū dat suauitatē odoris. uerba sunt* Bal.*in l.j.C.de cōs.in iiij.col.*Item *licet præsumatur cōtra aliquem de furto si probetur quod exiuit de illa domo de nocte, in qua furtū cōmissum fuit,et quod habebat aliquid sub mantello,tamē si probatur quod ille talis erat magnus mercator uel talis cōditionis quod nō*

sit ue

ſit ueriſimile eum furtũ cõmiſiſſe, excludetur illa præſumptio ex conditione perſonæ. ita dicit Ang. in l. milites. C. de
3 quæſtio. † Item indicium quod ſumitur ex uno teſte de ueritate, poteſt elidi ſi aliæ circunſtãtiæ refragantur ſecundũ Io. An. in c. cum in contemplatione. de re. iur. ut refert Bal. in l. ij. C. quorũ ap. non re. Et ideo ſi teſtis deponeret quod uidit talem ſolum ſubtrahere & portare de loco ad locum unum lignum quod non ferrent x. homines, hoc probato, indicium illius teſtis eliditur: deficit enim eius dictũ in ueri ſimilitudine. l. milites. §. oportet de quæſt. Nã impoſibili po ſito in eſſe, nullum ſequitur contingens. l. filium. j. reſpon-
4 ſo. ff. de his qui ſunt ſui uel alie. iu. † Et ideo licet cõtra accuſatum uel inquiſitũ de homicidio Titij probetur, & inimicitiæ capitales & minæ de occidendo, & propter hoc reſultet indiciũ ad torturã, tamen illud indicium tollitur, ſi accuſatus probat ſuam abſentiam & diſtantiam à loco homicidij, tempore quo illud fuit cõmiſſum, quod nullus ſecundum naturã poſſet illuc accedere ad faciendũ, recedendo de illo loco, & accedendo ad locum homicidij: præſumptio enim quæ tollitur probatur quod ſit impoßibilis, ut d. l. filium. & dicit ibi Bal. quod præſumptio nihil operatur, ubi
5 ueritas in contrarium probatur. † Item præſumptio affirmatiua tollitur per negatiuam. Item ubi non poteſt haberi certa probatio recurritur ad præſumptionem ſecundum eum: præſumptio ergo tollit præſumptionem, ut d. ll. & l. diuus. ff. de in inte. reſti. & d. l. ſi qui adulterij. C. de adulte. ubi dicit Bald. nota. quod non creditur id quod non eſt ueriſimile euidentibus indicijs. & idem dicendum eſt in ſimilibus. de hoc etiam per Baldum in l. non ignorat. C. qui
6 accuſare non poſſ. in ij. colum. ¶ † Illud eſt bene notandum

dū quod quādo torquendus habet aliqua indicia pro se, habent esse indicia magis grauia cōtra se ita quod præponderent, ita ut ad torturā deueniri ualeat dicit Bar. per text. ibi in l.j.§.ad quæstionem.uer.nec facile.ff.de quæst. Item Bal. no. dixit quod si testator exculpauit reum, puta de eius morte inculpatum quod propter hoc reus non poterit ex indicijs torqueri quia habet indicium innocētiæ pro se.ut l.j.§. Paulus.ff.de oper.lib.si tamen liquido constaret de crimine punietur.ut l.ij.ff.ad Sylla.ita dixit ipse in l.j.in ultima col. C.cōmunia de le. quod est notandum.ad hoc etiā quod not. Bal.in l.iurisgentium.§.si paciscar.ff.de pact.

SECVNDA PARS Tractatus de Tortura, & Quæstione.

DIVISIO.

¶ Primo quid sit quæstio & unde dicatur.
¶ Secundo quid appellatione quæstionis contineatur.
¶ Tertio in qua causa debeat haberi quæstio.
¶ Quarto qui poßint torqueri & qui non.
¶ Quinto qualiter perueniri debeat ad quæstionem.
¶ Sexto quis sit effectus torturæ & quæstionis.
¶ Septimo qualiter puniatur torquens aliquem indebite.
¶ Octauo subnectam aliqua notanda communia de indicijs & quæstione.
¶ Nono & ultimo describentur aliqua in practica maleficiorum non inutilia iuuenibus latrunculatoribus, ubi sub epilogo recolliguntur quasi omnia quæ in hoc tractatu continentnr.

Quæstio prima Secundæ partis.

1 Quæstio est veritatis inquisitio per tormenta & cordis dolorem facta.
Territio leuis, quæstio non dicitur, absq; dolore cordis.
2 Quæstio à quærendo dicitur vel inquirendo, quod per eam negotij veritas inquiratur.

CIRCA *primum dic quod quæstio est,*
1 *† inquisitio ueritatis per tormēta & cordis dolorem. Nam nuda & leuis territio absq; dolore cordis, non dicitur quæstio in ista materia, ut l. item apud Labeonem. §. quæstionis. ff. de iniur. & l. j. §. quæstionem. ff. ad Syll. Ita diffiniunt Azo in summa de quæstio. & Odofr. in quodam*
2 *suo tract. quem fecit de quæst. † Et dicitur quæstio, à quærendo: quia per eam inquiritur, seu quæritur ueritas negotij, de quo disputatur, & ad illuminandum ueritatem fieri debet & non aliter, ut l. cum falsum. & l. hoc quod placuit. C. de quæstio.*

Quæstio secunda Secundæ partis.

1 Quæstionis appellatione quæ censeantur venire.
2 Carceratio vel detentio simplex, an veniat quæstionis nomine.
3 Confessio tormentis adhibitis facta, vel prope tormenta, dicitur metu tormentorum facta.
4 Territio leuis dicitur, si quis tantum ad funem ducatur.
Confessio non dicitur metu tormentorum facta in carceribus, quando non denegantur alimenta.
5 Confessio metu tormentorum facta non censetur, si iudex delato torturam minetur.
6 Tortura siue quæstio varijs instrumentis & modis dari potest.
7 Iudex torquendi carnem scindens, vt confiteatur, capite plecti debet si moriatur.

CIRCA *secundum: uidelicet quid contineatur appel*
1 *latione quæstionis. † Respondeo continetur carceratio facta de aliquo, ut non comedat, donec dicit negotiū de*

quo queritur. Item qualitercunq; per uim & torměta quis compellitur ad aliquid dicendum dicitur quæstio, & quæstionis uerbo cōtinetur. l. item apud. §. quæstionis. ff. de iniur. & l. j. §. quæstioně. ad Syl. Itě negatio cibi dicitur quæstio. l. necare. ff. de li. agno. Item corda. l. decuriones. C. de quæst. & l. nullus. ff. ad l. iu. maie. Itě qualibet uis illata personæ, ut l. fi. C. de aboli.
7 † Sed an simplex carceratio uel detentio contineatur appellatione quæstionis uel tormentorum. Videtur quod nō, quoniā carceratio & detētio fit etiā nullis præcedētibus indicijs, & ad solam custodiā, quæstio uero siue tormenta non fiunt nisi præcedentibus indicijs ut l. j. §. diuus. ff. de quæst. propter quod dixit Ang. in d. l. Item apud. ff. de quæst. quod si statutū prohibet aliquě torqueri sine cōscientia priorū quod nihilominus poterit carcerari absq; ipsorum cōscientia dūmodo carceratio nō sit cum denegatione cibi. & idem tenuit in l. nemo. C. de exacto. tri. Idem secūdū quosdā si carceratio esset periculosa aliqui ratione loci uel ratione infirmitatis, uel inferret infamiā ratione qualitatis personæ detentæ, quia tunc potest dici esse in tortura in detētatione secundū eos. ¶
8 † Sed hic quæro quādo dicatur confeßio facta metu tormentorum. Respondet Bar. in d. l. j. §. diuus Seuerus. ff. de quæstio. quod tunc dicitur facta metu tormětorū qn̄ est facta adhibitis tormětis, uel ita facta prope torměta aliquo ligato & præcedětibus minis de ponendo ad torturā, nō autě quælibet leuis territio facit uideri cōfeßioně esse factā formidine tormentorū, sed debet esse positus in tormentis uel ductus ad ea. Itě si esset in carcere in quo de fame & frigore multū patiebatur: nā tunc formidine tormentorū uidetur esse factam, arg. ad hoc ff. de iniur. l. item apud. §. quæstionis. facit. ff. de ui & ui arma. l.

ma.l.iij.§.si quis uisus, dum dicit, sufficit terror armorũ se-
4 cundum Bart. † Dixit tamẽ Ang.in d.§.quæstionis.quod so
la ductio ad funẽ est leuis territio, sed ductio, & ligatio be
ne facit uideri cõfeßionẽ extortam metu tormentorũ, quia
ibi inest terror cadens in constantem uirum, ut l.interposi-
ta.C.de transa. Est enim timor proximus torturæ, arg.l.j.
C.de Sica. ¶ Item dixit Bal. quod manicis ferreis ligatus di
citur torqueri, in l.j.C.de custo.reo. Confeßio autẽ facta in
carceribus, in quibus nõ denegatur cibus, nõ dicitur facta
metu tormentorũ, per dicta supra proxima q. & ideo talis
cõfeßio ualet, & nocet cõfitenti: ita tenet Bal.in l.j.C.de cõ
fes.in vj.colum. & per cõsequens nõ requiritur quod in ea
perseueret, per ea quæ dicemus in ix. q. prin. Sed Gandi.in
tract.malefi.in rub.de quæst. & tormentis, in uers.dictũ est
supra, tenet quod sufficiat esse penes torturã, licet nõ fue-
rint ligati manus de retro, ut dicatur confeßio facta metu
5 tormentorum, & ibi respondet ad d.§.quæstionẽ. † Dicit
tamen quod si extra locum in quo homines torquẽtur, iu-
dex dixit, aut confitearis, aut ducam te ad torturã, infrẽdo
sibi terrorem, propter hoc non dicetur cõfeßio facta me-
tu tormentorum, quia est leuis territio, per d.§.quæstionẽ.
& cum hoc uidetur transire domi. Augu.de Ari.in addi.ad
tractatum maleficiorum Aretini in glo.in uerbo, fama pu-
blica, in antepe. col. ¶ Adde quod Bart.in l.nouißime per
illũ tex.ff.quod fal.tut.autho.uoluit quod dicatur confeßio
facta metu tormentorum si tantummodo apud torturam
quis fuerit spoliatus solum, & nõ ligatus nec minatum sibi
de tortura si non cõfiteatur, & ibi dicit quod semel habuit
hoc de facto Florẽtiæ. ¶ Et quia supra dictum est, quid cõ
6 tineatur appellatione tormentorum, scias † quod multis ua

rijsq;

rijsq; modis, & instrumentis utuntur latrunculatores, & iudices maleficiorum. Nam *quidã dant & immittunt aquã per nares, in qua etiam nonnulli imponunt calcem obstructo ore bibentis, quod genus torturæ, ut audiui, est periculosum ne ex eo suffocetur tortus.* Quidam *ponũt taxillum in osse pedis, qui uulgariter dicitur l'osso pazzo.* Quidam *ponunt musconem in uentre, siue in umbilico & desuper ponunt ciatum ad includendum illum ne poßit egredi.* Qui*dam torquent cum lingua caprina, hoc modo, quia lauant pedes torquendi cum aqua bene salita, & ligato torquendo super scamno, faciunt ut capra cum lingua lambat plantas pedũ, quod libenter facit propter auiditatem salis, & audio quod istud est durißimum tormentũ, & sine periculo.* Qui*dam torquent immittendo uirgas inter digitos, manus stringendo cum cordula.* Quidã *utuntur corda ligatis manibus post terga, quod genus torturæ communiter est in usu, & unumquodq; prætorum ex publico habet tale instrumẽtũ, ut uidemus ubiq;, & istud est à consuetudine communiter approbatum, & etiã de iure, ut l. nulli. C. ad leg. Iul. maiest. Sed in isto debet adhiberit maxima diligentia, & debet moderate adhiberi, alias solent multa pericula incidere. Alij ligant solum unam manum ad funem, & sinunt sic pendere super terram.* Audiui *etiam quod dantur detento ad comedendum carnes multum salitæ, & denegant potum.* Aliqui *lauant pedes torquendi & plantas inungunt larido porcino, & ligato torquendo super scamno, faciunt ut plantæ pedum uergant uersus ignem ualidum, & sic iuxta ignem sinunt permanere.* ¶ De *modis autem & in instrumentis aliquibus torquendi crudeliter, ponit* Bald. *in l. j. C. de eman. seruo ubi dicit per illum tex. in uerbo lania*

uerit,

7 uerit, nota † quod contra iudices qui ſcindunt alicui carnes, ut confiteantur crimen, quod ſi moritur tortus in tormentis iudex iſte debet decapitari tanquam homicida. & Ang. in l. nemo carcerem. C. de exact. tri. lib. x. dicit no. tex. cõtra iudices qui propter delectationem inueniunt nouam ſpeciẽ tormentorum, hij enim appellantur iudices irati, & peruerſi, & ratione peruerſitatis dominus confundet eos, quia ſunt perpetuo ignorantes. Sapientes enim talia abhorrent, & uirtutum illuminatione ſcientiæ formam propagant, reliqui uero actibus impijs ſe exaltare dicentes, confundunt eorũ famã apud bonos & graues inceſſanter inquinantes.

Quæſtio tertia Secundæ partis.

1 Quæſtio, ſeu tortura applicari poteſt in cauſa criminali, criminaliter agitata.
2 Seruus in omni cauſa, & in omni crimine iudicis arbitrio torqueri poteſt, ſed liber in grauibus tantum criminibus.
3 Iniuria perſonalis dicitur graue delictum.
4 Delictum leue quod dicatur, & quæ leuis iniuria.
5 Tortura etiam locum habet ſi de crimine ciuiliter agatur.
6 Cauſæ ciuiles in quibus differãt à criminalibus in materia torturę.

TERTIO principaliter quæro in qua cauſa ſit habenda
1 quæſtio, & tortura. † Reſpõdeo, q̃ in criminali cauſa, non eſt dubiũ ſi criminaliter agitur, ut patet per totum tit. ff. & C. de quæſt. & maxime in l. j. & l. edictum. ff. eod. & l. milites. §. oportet. C. eod. ti. Et dixit gloſ. in d. l. j. quod in quolibet crimine habet locum tortura, & per conſequẽs tam in publico quàm in priuato crimine poteſt quis torqueri, facit quod not. glo. & doct. in l. uerbum. C. de infa. Aduerte tamen, quod non pro omni crimine poteſt quis
2 torqueri. † Super quæ dic, quod aut loquimur in ſeruo, & tunc poteſt arbitrio iudicis in omni cauſa torqueri, & in

in omni crimine, ut l.edictum supra allegata, & ibi per doct.& per Barto.in l.diuus.co.tit. & per Gandi.in titu. de quaestio.& tor.in suo opere maleficiorum. Si autem loquimur in homine libero, & tũc in causis criminalibus & grauibus potest torqueri. In leuibus autẽ criminibus nõ, ut habetur in dictis iuribus: unde male faciunt iudices qui pro quibuscunq; leuibus iniurijs, faciunt quẽ poni ad torturam. ista sunt uerba Papiensis in sua practica in forma inquisitionis in gloss. in uerbo haec est quedã inquisitio. circa xij. col. ¶ Sed nunc cadit declarare quod dicatur leue crimen & leuis iniuria. Nã Bar.in l.non solum.§.si mandato. ff. de
3 iniur.dicit, † quod quaelibet iniuria personalis, dicitur delictum graue, sed Papiẽsis ubi supra dicit, quod trahere quẽ per capillos uel contra aliquem proijcere lapides est leue crimen. Bar. autẽ in d.§.si mandato.dicit quod leuia delicta sunt illa in quibus nõ requiritur dolus, ut dare damnũ. Item quando filius patri uel libertus patrono non est obediens. Itẽ quãdo quis est repertus cũ armis uel ire de nocte & his similia, ut ludere. Et idem dicit in l.leuia.ff.de accusatio.ubi etiam dicit (ut superius dixi) quod delictum commissum in personã est graue, quod Ang.ibi dicit esse uerũ, nisi opinio illius patriae aliud uelit, ut est Florentiae, ubi percutere pugno reputatur leue. Itẽ dicit Bar.in d. l.leuia. quod quodlibet delictum etiam commissum dolo, tamen in re parua ut
4 est furtum rei paruae delictum leue. ¶ † Adde quod delictum leue dicitur crimẽ abigeatus, furtum domesticum & leuis iniuria uerbo illata secundum Specul. in titu. de exe. senten.in §.nunc dicendum.uer.xlij.ubi uide ut refert & sequitur dominus Mar.Sozi.in c.j.de libel.obla. in xlvij. fallentia. Item Angel.in d. l. leuia.dicit quod leuia delicta sunt

quando

quando leuis pœna imponitur non attento an alias sit de iure leue uel graue. & uide glo. in c. cum illorum. de sen. ex com. in uerbo membri, quæ dicit quod relinquitur iudicis arbitrio quæ dicantur crimina leuia uel non: quam glo. approbat d. Augu. de Ari. in addi. in tractatu maleficiorum,
5 *in glo. in uerbo hæc est quædam inquisitio, col. xv.* ¶ † *Sed quæro quid si de crimine agitur ciuiliter, an erit locus torturæ.* Respondeo *quod sic ut etiam dicto casu quis torqueri ualeat, ut l. sicut. C. de fal. & ibi etiam per* Bald. *qui dicit quod tunc debebit mitius agi. Sed an in ciuili causa potest adhiberi tortura.* Dic *quod sic, sed tunc demum cum alias ueritas sciri non potest nisi per torturam. l. diuus in princ. ff. de quæstio. & not. gloss. in l. ex liberto in principio. & est tex. in l. quoties. C. eod. facit l. super. & l. hoc quod placuit. & l. interrogauit. & l. si. eod. titu.* In *subsidium ergo*
6 *in ciuili causa peruenitur ad torturam, ut d. l. diuus.* † Sed *secundum hoc in hac materia torturæ nulla uidetur differentia inter ciuiles & criminales causas. dic secundum* Bar. *quod imo est differentia: nam in causa ciuili & pecuniaria torquentur serui & non liberi, ut l. edictum. ff. de quæstio. & l. si quis decurio. & l. ubi falsi. C. de fals. hoc tamen intelligo quod etiam in causa pecuniaria liber non torquetur in se, ut dicit* Bartol. *in alium bene torquetur si uacillat ut dicta l. ex libero.* Quod *qualiter intelligatur dicam infra in quarta quæstione principali.* Item *dicit* Bartol. *quod non ita de facili peruenitur ad torturam in causa ciuili, sicut in criminali & graui, ut dicta l. diuus. ubi ipse hoc ponit: putat tamen quod non ex omni causa quis sit torquendus, sed in hoc aduertendum iuxta dispositionem d. l. edictum. & d. l. ex libero.*

Quæ

Quæstio quarta Secundæ partis.

1 Torqueri possunt liberi & serui, liberti & statuliberi.
2 Libertus vt liber est torquendus, & in eisdem casibus.
3 Confessio mulieris prægnantis, facta in tormentis, nulla est.
Tortura existente illicita, irritatur quicquid sequitur ex ea.
4 Liber homo, tam in se, quam in alijs, torqueri potest, præcedentibus indicijs.
5 Indignatio exquisitissima non fit quando pro crimine ciuiliter agitur, sicut quando agitur criminaliter.
6 Clericus in testem inductus, non est vacillans torquendus.
7 Diuites bonę opinionis & famæ, in duobus tantum casibus torqueri possunt.
8 Hominibus vilis conditionis in testimoniũ admissis, nõ adhibetur tanta fides quanta alijs.
9 Testis non est torquendus in eum, contra quem fert testimonium non inuitus.
10 Domesticus non debet torqueri in eum cuius est domesticus.
11 Testis qui non est omni exceptione maior, non debet torqueri in causa ciuili.
Tortura non datur, nisi delictum certo sciatur.
12 Testis an possit torqueri non præcedentibus indicijs.
13 Testes non debent torqueri, nisi signis quibusdam contra reum præcedentibus.
14 Maleficio domi commisso, torqueri possunt ibidem existētes tempore commissi maleficij.
15 Disputatio an sit fienda super indicijs contra testem habitis, sicut super his quæ contra reum habentur.
16 Dictum testis validius dicitur cum tortura factum quã quod sine.
Minor quatuordecim annis nec in se nec in alijs torqueri potest.
17 Impubes secundum ius commune non potest testis esse.
18 Impubes cum tortura leui, ad instructionem potest interrogari.
19 Milites & veterani non debent torqueri.
20 Decuriones & eorum filij non sunt torqueudi.
21 Decurio infamis torqueri potest, & pro crimine falsi.
22 Nobiles, aduocati, & doctores an possint torqueri.
23 Doctores legum, & aliarum scientiarum, personaliter capi, ad iudicem trahi, aut quouis modo vexari non possunt.
24 Exceptio quælibet in crimine læsæ maiestatis cessare debet.
25 Surdus & mutus à natura torqueri non possunt.
Seruus in quibus casibus in dominum torqueri possit.
26 Seruus communis pluribus, vt pluribns, torqueri potest in caput alterius dominorum.
27 Seruus patris torqueri potest pro morte filij.
28 Seruus vel volenti vel torto non torquetur contra dominum.

Libertus

29 Libertus in caput patroni non debet torqueri.
30 Reus & accusator in crimine falsi possunt torqueri.

QVARTO Principaliter quæro, qui possunt torqueri, & qui non. †Respondeo quod torqueri possunt oẽs tam liberi q̃ serui & tam liberti q̃ statuliberi, ut patet in multis iuribus & potißime in l. si qs de curio. C. de fal. & l. primum. C. de quæst. & l. ex libero. & l. unius. & §. testes. & l. j. §. quæstioni. ff. & tortura liberi hominis. Itẽ patet in l. j. circa principiũ. & in §. seruum municipum. & §. seruũ mariti. & §. si serui. & §. in causa. & in l. hæreditarij. & l. si quis uiduam. ff. de quæst. & l. j. & ij. l. cum testamentũ. & l. hoc quod. C. eod. in quibus habetur quod serui torquentur. Item de statu libero patet quod torqueatur in l. edictũ. §. fi. & l. diuus. §. fi. iuncta gl. ff. eo. & l. j. §. sed in eo. ff. ad Syl. Itẽ de liberto patet etiã quod sit torquendus, ut l. j. ff. si seruus ad hoc. ff. de quæst. †Nam libertus torquetur ut liber in his in quibus liber homo torquetur secundũ gl. ibi. Item torquetur tã masculus ut supradictis legibus quã fœmina, ut d. l. cũ primũ. C. de quæst. quod est uerum nisi sit prægnãs: nam tunc nõ torquetur quãdiu prægnans sit. l. prægnãtis. ff. de pœ. ubi plus dixit glo. quod etiã post partũ depositũ per xl. dies nõ torquetur. & illam glo. tenet Andre. de Pisis. & Bal. in lectu. in l. impera. ff. de sta. ho. & est ratio. quia infra xl. dies post partũ non est fortis mulier ad subeunda tormenta secundũ eos. & idẽ tenet Bar. in d. l. prægnãtis. Addẽs rationẽ, qa si intra xl. dies torqueretur cum sit debilis moreretur, & iudex excedens modum puniretur: debet ergo differri donec sit fortis ad torturam secundum eum. Et plus uoluit Bal. in d. l. imperator. quod si mulier prægnans torqueretur & confiteatur quod

non ualet talis confeßio facta in tormentis: quia cum illi'i ta sit tortura, non ualet quod sequitur ex ea. arg. l. maritus. ff. de quæst. secundũ eum, quod est notandum. Et hoc quod de muliere prægnante dictum est, habet locum etiam si sit prægnans ex alio quam marito: ut l. ex seruorum. §. pen. ff. de statu ho. Et idem si est prægnans de pauco tempore, puta
4 ta x. uel xx. dierum secundũ Bal. in d. l. mulier. §. fi. † Quod autem dictum est de libero homine quod torqueri potest, est uerũ tam in se præcedentibus indicijs: ut l. fi. ff. de quæst. & l. milites. §. oportet. C. eod. tit. & l. sicut. & l si quis decurio. C. de fal. & l. proditores. ff. de re mili. quam etiam in alios, scilicet ut testis: ut l. ex libero. & l. unius. §. testes. ff. de quæst. & l. nullius. C. de asser. toll. & l. nullam. C. de infam. iuncta gl. Adde quod Bal. in l. milites. C. de quæst. dicit quod testis uilis torquetur sine indicijs: uide inferius de hac q. in uer. sed quæro an debeant præcedere. Primum tamen dictũ intelligo in causa criminali, scilicet ut qlibet in se torqueatur præcedentibus legitimis indicijs: ut d. ll. & forte etiam
5 si de crimine agatur ciuiliter, per d. l. sicut. † non tamen fit ita asperrime indagatio quando ciuiliter pro crimine agitur, sicut quãdo criminaliter: ut no. gl. in l. ij. eo. tit. & Bal. in d. l. sicut. Secũdũ aũt dictũ ut torqueatur in aliũ ut testis, intelligo in duobus casibus, scilicet si uacillat: ut d. l. ex libero. & si facto interfuisse dicatur, ut l. unius. §. testes. & l. is cui. ff. de quæst. et intelligo si ipse dicit se facto nõ interfuisse, & per alios conuincitur de mendacio, quod interfuit, et sufficit quod per unum testẽ tantũ ad minus qui sit dignior ipso negante, hoc dicatur secundum Bartol. in dicto §. testes. An autem hoc sit uerum, quod liber homo productus in testem poßit torqueri, uel non, distinguit Bartolus in

d. l. ex

d l.ex libero. quod quidam sunt liberi homines positi in dignitate clericali, & isti non possunt torqueri, sed alias de falso puniuntur, ut l.presbyteri.C.de epis. & cle.secundum
6 Bar. † licet ergo clericus testis inductus uacillet in testimonio, tamen non torquetur. Quid autem sit de iure canonico, Bal.in d.l.presbyteri.remittit ad not.vj.q.j.presbyteri.el ij.& per Arch.ibi, & uide tu per Inno.in c. quoniam contra falsam.de prob.& melius in c.cum in cōtemplatione.de reg.iur.& plenius per Pau.de Liaza. in c.grauis. de deposi. Quidam alij sunt positi in dignitate, uel nobilitate, uel officio seculari, & isti possunt torqueri in uno casu tantum, scilicet si uacillent, & sic aures iudicis obtundunt, ut l.nullum.C.de testi.in prin. Et dicit Bar. quod quādo testis uacillat, debet facere scribi per notarium, & notarius debet scribere qualiter iudex dixit quod testis uacillabat, & hoc debet facere solum audiente, & intelligente teste.alle. Innoc.& Io. And.in nouella, in d.c.quoniam contra.& idē
7 uoluit Ang.in authen.ut spons.lar.§.insuper.col.ix. † Quidam alij testes non sunt positi in aliqua dignitate, & tunc si sunt diuites, & bonæ opinionis non possunt torqueri, nisi in duobus casibus. Primus, scilicet si uacillat: secundus si conuincatur de mendacio, quia asserit se non interfuisse negocio, & ab alijs conuincitur, quod interfuit, ut d.l. unius. §.testes. Quidam sunt liberi homines uiles artes exercētes, obscuri, & ignoti, forsan & isti secundum quosdam nunquam admittuntur, nisi cum tortura, in authē. de testi.§.si uero ignoti.& §.si huiusmodi.& ibi glo.quam uidetur tenere Azo in summa.C.& authen.de testi.sed Bar. improbat hāc opi.p tex.in l.diuus.§.fi.ff.de quæst.ubi deportatus in insulā, & etiam statuliber nō torquetur, sicut alij liberi

hominès, & tamen constat eos esse uiles, obscuros uel humi
les. Propterea tex. in d. §. si uero ignoti. ad hoc ut torquean
tur, requirit duo, scilicet, quod sint uiles, & ignoti. Itē quod
tentant corrumpere ueritatē, & tunc possunt torqueri, &
8 ideo dicit Bar. † quod isti uiles homines admittuntur ad te-
stimonium sine tortura, non tamen adhibetur eis tanta fides
sicut alijs, ut d. l. iij. ff. de testi. in princi. possunt tamen tor-
queri in casibus. Primo si uacillant, ut d. l. ex libero, & d. §.
si uero ignoti. Secundo si conuincantur de mendacio, ut d. §.
testes. Tertio quando sponte uadunt ad testificandū, ut d. §.
si uero ignoti, in uer. festinantes, & probatur v. q. v. §. hij
qui. ita dicit Bart. in d. l. ex libero. Illud tamen est bene notan
dum, quod ubi testes torqueātur, sufficit torqueri duos, uel
tres factum scientes, nam refrenanda est tortura, de naufr.
l. quoties. lib. xj. ita dicit Bald. in d. l. data opera. C. qui accu.
non pos. Adde quod in tortura testiū nō sit seruata forma
l. custodias. de pub. iudi. Alex. in d. l. unius. §. iudex. de quæ-
9 stio. † Item non torquetur quis in eum in quē inuitus testi-
monium nō dicit. l. j. §. si seruus bona fide. in fi. ff. de quæstio.
Qui autem sint illi qui inuiti non testificantur in aliquem,
habes in l. iiij. & v. ff. de testi. Et dixit Bar. in d. §. si seruus.
quod tales torti, & aliquid testificantes nō probant suffici-
enter etiam ad indicium, loquitur tamen sub dubio per uer-
dum forte, de hoc tamen an testis qui non debuit examinari
examinatus faciat indicium fuit dictū supra, & uide Bart.
10 in l. si maritus. ff. de quæst. † Item nō torquetur domesticus
in eum cuius est domesticus, ut l. maritus. ff. de quæsti. & l. j.
§. ad quæstionem. eo. tit. facit. l. pe. ff. de testi. Et qui dicātur
domestici not. in l. etiam. C. de testi. & l. pridem. C. de quæ-
sti. cum si. Et aduerte notanter, quod si aliquæ exceptiones

obstant

obstant testi torquendo, ut ipsius fidem infringant, dictæ exceptiones debent examinari & discuti antequam testis torqueatur ne superuacuo & absq; causa torqueatur. Casus est secundum Bar. ibi. l. j. §. si quis dicatur. ff. de quæstio. Et ideo si de maleficio esset unus testis tantum qui sciret ueritatem rei, & ille non esset omni exceptione maior, & sic non faceret indicium etiam si plene probaret in casu quo alias testis deberet torqueri, iste non torqueretur cum tortus non faciat indiciū. Et idem in ciuili ubi unus testis omni exceptione maior facit deueniri ad iuramētum necessariū, ut l. in bonæ fidei. C. de iureiur. & l. admonendi. ff. eod. titu.

11 †Nam licet in ciuili causa testis etiam torqueatur, ut not. in d. l. ex libero. ff. de quæstion. tamen hoc casu testis si non est omni exceptione maior non torquebitur, quia etiā tortus plene deponēs non facit semiplenam probationem cum non sit omni exceptione maior: ut d. ll. not. per docto. quod est ualde notandum. Item no. quod nunquam uenitur ad torturam testium uel principalium, nisi prius constet de delicto. l. j. §. item illud. ff. ad Syll. ad idem tex. in l. si quando. C. unde ui. ubi dixit Bal. quod quando lex uel statutum disponit aliquid contra delinquentem prius debet constare de delicto sicut si statutum loquatur quod potestas habeat arbitrium torquendi homicidam: nam primo debet constare homicidium esse commissum, & sic mortuum esse, & de corpore mortui alias nemo debet torqueri, uel nisi concurrant alia quæ debent concurrere in tortura: ut l. j. §. j. ff. ad Syll. secundum eum, sed male seruatur in practica, quia statim quod aliquis dicit sibi aliquid subtractū absq; eo quod

12 constet subtractum torquentur suspecti de furto. † Sed quæro an debeant præcedere indicia ad hoc ut testis possit

torqueri. Bald. in l. milites. C. de quæstio. dicit quod ad hoc ut testis torqueatur non est necesse quod præcedãt indicia, sed potest torqueri ut sit uilis persona, uel uacillet uel præsumatur scire ueritatem quã tacet: ut C. ad le. Iul. de sic. l. fi. & facit. l. iij. in uers. ad uerisimilia causæ. & l. interrogari. C. de quæsti. & per Dy. in c. sine culpa. de reg. iur. in vj. & Cy. in l. fi. C. de quæstio. facit de adult. l. si postulauerit. §. pen. & in auth. de testi. §. si uero ignoti. ita dicit Bal. ibi, Bar. in l. j. §. idem Cornelio. ff. de quæst. dicit, quod testes nõ debent torqueri si non præcedant indicia, imo si essent torti sine indicijs non crederetur secundum eum. Sed Barto. nõ declarat contra quem debeant præcedere indicia an contra principalem, uel contra testem. Sed idem Bar. in d. l. j. §. quæstionem. dicit, quod debent esse aliqua indicia contra testes quod ipsi debent hoc scire uel quia ipsi uacillãt, uel quia alij qui dicunt eos interfuisse: ut l. ex libero. in prin. & l. unius. §. teste. ff. de quæstio. Et istud est uerius, quod etiã sensit Bal. in d. l. milites. licet male explicet, imo uidetur seipsum in-
15 uoluisse. Dixit etiam Bart. in l. j. in prin. ff. de quæsti. † quod debent apparere aliqua signa contra reum priusquã testes torqueri possint per illum tex. non ergo indistincte torquẽdi sunt testes, sed ita demũ si sciant, aut scire debeant ueritatem negotij directo uel per aliqua indicia, & de hac sciẽtia uera uel præsumpta debent apparere indicia: puta quia testis dicit quandoque se scire, & quandoq; negat, & sic ille uacillat, propter quod præsumitur scire ueritatẽ, & uelle occultare ipsam, & tunc torquetur, ut dicta l. ex libero. ¶ Itẽ si testis negat se interfuisse negotio de quo quæritur, & alij testes dicunt illum interfuisse, uel illũ confessum esse interfuisse, & tunc etiam præsumitur scire ueritatem, &

ipsam

ipsum uelle occultare, nã tunc etiã torquetur: ut l.unius. §.
14 testes. & l.is cui. ff. de quæstio. † Itẽ si maleficiũ est factum domi, certe existentes in illa tẽpore maleficij torquentur. quia scire præsumuntur quæ fiunt in domo: casus est in l.fi. C.de sica. & in l.in adulterij quæstione. C.de adul. & ibi dixit Bal. quod illi qui sunt in domo præsumuntur scire ea quæ sunt in domo, et nõ alij. Et hinc est quod ratione istius præsumptæ notitiæ torquentur, qui sunt in domo. facit ff. loca.l.dominus horreorũ. C.de repu.l.cõsensu.§ sup seruis. & de testi.c.ueniens.secundũ eũ, qui etiã dixit in d.l.fin. de sica. quod illi demũ sunt torquendi, qui præsumũtur scire ueritatẽ, & ideo absens non præsumitur scire ueritatẽ, & per consequẽs nõ torquetur: ut l.j.§.hoc autẽ senatus. ff. ad Syl. secũdũ eũ. facit l.j.§.sed si cos. ff. de magist.cõue. Itẽ si maleficium factum est in conuicinio torquentur uicini qui præsumuntur scire ueritatẽ maleficij ibi cõmißi. & propter hoc etiã torquẽtur, arg. ad l.consensu.§. super seruis. secundum Bald. Sit ergo conclusio quod testis contra quẽ est præsumptio, & indiciũ quod sciat uel scire debeat ueritatẽ negotij potest torqueri de iure, & non alias. de hoc
15 etiam per Bal. in l.non solũ. C.de adult. ¶ † Sed tũc quæro an super his indicijs contra testem habitis disputabitur sicut disputatur de indicijs habitis cõtra aliquẽ qui torquetur in seipsum, de quo in l.custodias. per Bart. & alios. ff. de pub.iud. Respondet Bar. in l.unius.§.testes. de quæstioni. quod non, quia in his nõ debet haberi disputatio cũ aduocatis, sed cõmittitur iudici: & ita debet intelligi l.is cui. ff. de quæstio. & in auth. de testi. si uero ignoti. & C.de testi. l.nullum. secundum Barto. Itẽ notandum quod si testis ante torturam dixit unum, deinde tortus dixit oppositum sta-

tur secundo dicto facto in tormentis, secus autẽ si non fuisset tortus, tunc staretur primo, nisi dictum suum incontinẽti mutasset antequã diuertisset à iudice, ut not. glos. in auth. de testi. §. quia uero prudens. tamen assessor faciat unicum tantum dictũ reperiri scriptum secundũ Bar. & Ang. in l. si postulauerit. §. pe. ff. de adul. & ita etiam ad literam tenet Bal. in l. non solũ. C. de adul. contra istud tamen uidetur face
16 re quod no. Bart. in l. eos. ff. de fal. † Item no. quod ualidius est dictũ testis cum tortura, quã sine tortura, ut in auth. de testi. §. j. & ff. de prob. l. cũ probatio. dixit Bar. in l. j. §. quæstioni. ff. de quæstio. Et hæc dicta sufficiant circa torturam testiũ faciendam, uel non faciendã, quam materiam non inuenies alibi ita plene redactã. Item ab illa regula, qua dictũ est supra, quod liber homo torquetur, excipiũtur quædam personæ. Excipitur namq; minor xiiij. annis, qui nec in se, nec in alium torquetur. l. de minore, in princi. & l. ex libero. §. j. ff. de quæstioni. licet tamen nõ torqueatur ea tortura qua torquentur maiores, tamen cedi possunt habena siue corrigia, uel ferula, uel aliter terreri ut. l. impubes. ff. ad Syl. & l. excipiuntur. in prin. eo. ti. Item tex. in l. de minore. uidetur quod minor xiiij. an. torqueri poßit tanquam maior in crimine læsæ maiestatis, & quod fidem faciat in dicto crimine, ad hoc facit text. in l. nullus C. ad leg. Iul. maiesta. Ex hoc dico quod si ex forma statuti minor xiiij. ann. ad testificandũ habilitaretur, quod hoc casu poterit torqueri minor de quibus dixi supra, & idem in quolibet inhabili & minus
17 nus idoneo de iure communi, quod est notandum. † Sed pro declaratione prædictorum quæro, cum impubes de iure cõmuni non poßit esse testis: ut l. iij. §. l. Iul. & l. in testimoniũ. ff. de testi. & tortura fiat ad illuminandam ueritatẽ negotij

de quo

de quo quæritur.ut l.cum falsum.& l.hoc quod placuit.C. de quæstio. quomodo facta est lex de ipso impubere, cum nullum esset dubium de hoc contra l. quod Labeo.ff.ad Car bo.& l.ancillæ. C.de fur. Respondeo secundum Bar. in d.l. de minore. quod torquetur non ut plene probet, sed faciat indicium non plenum sed qualequale, ut l. j. §. impubes. ff. ad Syl.& no.in l.tale.C.de his quibus ut indi.secundũ Bar. in l.maritus.ff. de quæstio.Sed Bald.in d.l. tale. dicit no. ex
18 glo.hic posita, † quod impubes cum leui tortura interrogatur non ad condemnationem, sed ad instructionem. Non tamen est inteligenda de infante qui quod uidet, ignorat. Omnis enim lex de habili loquitur. d.l. excipiuntur. & C. ne sacrum ba.re.l.ij.ita dicit ipse ibi.de hoc est glo.in l.inuiti.la.ij.ff.de testi.ubi glo.uult quod pupillus in criminalibus facit indicium, dummodo sit proximus pubertati & doli capax, sentit tamen glo.quod non faciat plenum indiciũ dũ dicit aliquod indicium &c.& sic concordat cum doctrina Bar.de hoc tamen not.per Spe.in titu.de teste.§.j.uer. item excipitur quod est impubes.& Bal. in l.seruos. C. de testi. Item quæro, torquetur senex in decrepita ætate cõstitutus secundum Odof.in dicto suo tractatu,& Gandi.in suo tractatu maleficiorum, sub tit.de quæst.uer.quæ personæ possunt torqueri. per l. iij.§.ignoscitur.ff.ad Syl.dictũ est satis æquum, sed text.si recte inspiciatur hoc nõ probat, quia loquitur in eo qui tenetur iuuare dominum suum, sed si propter ætatem decrepitam non potest, excusatur, & ideo non torquetur sicut ille qui iuuare posset: pro hoc tamen dicto facit quod no.Bal.in l.quid ergo.§.pœna grauior. ff.de in
19 fa. † Item milites & ueterani nõ ignominiæ causa missi & ipsorũ filij non torquentur: ut l.milites, in princ.C. de quæ-

ſtio.& l.nullus.& l.milites.C.ad leg.Iul.maieſt. Sed quid de militibus noſtri temporis an torqueri poßint? Cy.in l.iij.C. ad leg.Iul.maie.uult quod ſic,ſi non ſint proprie milites,& idem uult Ang.in l.milites.ff.de quæſt.quos refert & ſequitur Are.in tract.malefi.in gl.fama publica.col.xxiij.in uer. ſexto quæro.& idem approbat do.Aug.ibi in addi.dicunt tamen quòd Saly.in l.j.C.de iu.& fa.igno.tenet contrariũ, ſcilicet,quòd milites noſtri temporis nõ poſſunt torqueri, & idem dicit uelle Guil.de Cu.in l.pe.ff.ex qui. cau.ma. & iſtud dicit approbari per Mod.in l.Centurio.ff.de uulg.& pup.Et per prædicta uidetur quod epiſcopi nõ poßint torqueri cum ipſi teneant culmen dignitatum. c. uenerabili. de præb.facit de conceſ.præb.c.dilect.ita tenet Pau. de Eleaz.

20 in c.grauis.de pœn.† Item decuriones & eorum filij idem priuilegium habent,ut non torqueantur: ut l. diuo Marco. & l.decuriones.quod idem eſt in prioribus,& antianis,& conſiliarijs,qui loco decurionum habentur,ſed Odoff.in d. ſuo tract.de quæſtio.in fi.& Gandi.in ſuo tract.maleficiorum.in tit.de quæſtio.in uer.ſupradictum eſt decuriones dicunt quòd hoc non ſeruatur de conſuetudine: nam licet de iure ſit uerum,quod priores & conſiliarij ciuitatũ ſint loco decurionum.l.nulli.ff.quod cuiuſq; uni.no.& l. ſi pupillus.§.decuriones.de uer.ſig.& gl.in rub & in l.ij.C.de iure fiſ.lib.xj.& dicit Gand.ubi ſupra,quòd de conſuetudine ita uidit obſeruari quod torqueantur,& conſuli per ſapientes in ciuitate Bononiæ,ſed hoc an ſit obſeruandum dicam inferius.

21 † Aduerte tamen quod iſtud dictum in decurionibus fallit in cõmittẽtibus crimẽ falſi,nam in eo crimine torquẽtur,ut l.ſi quis decurio.C.de fal.Item fallit niſi decurio eſſet infa.ſecundũ glo.in d.l.diuo Marco.Item qui olim fuit decu

rio

rio similiter non torquetur.l.nihil,in fi.C.de quæst.& l. fi. ff.de decur.Et idem in prioribus, & antianis, & consiliarijs ciuitatum: nam qui olim fuerunt in dicto officio, non possunt postea torqueri dixit Bal. in d.l.nihil. Item parentes decurionum eodem priuilegio utuntur quo ipsi decuriones: ut l.si matrem.C.de pœn.& ff.eod.tit.l.minores.§.iste fere.uer.parentes quoq;.& licet illi tex. loquantur in pœnis, tamen idem uidetur in tortura, quia ista parificantur,
22 ut l.milites,in prim. & l.diuo Marco.C.de quæstio.† Item dicta regula fallit in nobilibus hominibus, qui etiam de iure torqueri non possunt:ut hoc tenet etiam Odoff.in dicto suo tractatu. Quid autem de doctoribus, & aduocatis, an sint exempti à tortura, Odoffr.in d.suo tractatu, circa fin. arguit pro & contra. Et primo uidetur quod non poßint torqueri,nam milites torqueri non possunt,ut supra dictũ est:sed aduocati & patroni causarum dicuntur militare:ut C.de aduoc.diuer.iud.l.aduocati.& facit l.fori.eod. titu.in fi. ergo nec aduocati possunt torqueri. Item miles non potest exigi ultra quam facere potest.l.miles.ff. de re iud. unde idem est in aduocato per eandem rationem, ut tenet ibi glos.& sic miles & aduocatus paribus regulis priuilegiantur.Et pro hac parte ultra ipsum adduco quod not.Bar.in
23 l.iij.C.de professo.& med.lib.x.ubi notabiliter dixit † quod doctores legum,& aliarum scientiarum non possunt personaliter capi, uel ad iudicium duci, uel alio modo uexari. Et sic familia potestatis non debet eos pro armis scrutari secundum eum ibi. facit etiam ultra Odoffred.l. omnes. C.de decurio.lib. x. ubi positi in dignitate non torquentur, non distincto in qua dignitate positi sint: unde dicit ibi Bartol.not.quod decuriones,& alij positi in dignitate non

torquen

torquentur,sed doctores, & aduocati sunt positi in digni tate,ut patet ex no. per Bar.in l.j.C.de digni. lib. xij. ergo torqueri non possunt,ad idem facit d.l.nullus. C.ad leg. Iul. ma.ibi,aut dignitatis à contrario sensu. In cōtrarium facit, quia nulla lege cauetur quod doc.& aduocati sint immunes & exempti ad tortura,ergo sine lege loqui non debemus. l. illā.C.de colla.O dofr.factis hincinde argumētis soluit pro prima parte q. sit uerum q. de iure nō possunt torqueri,sed de cōsuetudine quæ est ll.interpres bene torquentur secundum eum,& ita etiam dicit Pau.de Liaza.in d.c. grauis.de deposi.do.Ang.de Are.in tract.maleficiorum in glo.in uerbo fama publica.col.xxj.in uer.sexto quæro. & ita legi aliquos modernos tenere dicentes nunquam uidisse talem consuetudinem obseruari. Et ita puto tenendum in iudicando, & consulendo etiam stante dicta consuetudine,quæ de iure

24 non ualeret,ut dicetur inferius.† Sed prædicta limita, quia omnes dictæ exceptiones cessant in crimine læsæ maiestatis, ut l.de minore.ij.respon.ff.de quæst.& l.nullus.C.eod.titu. Vide etiam per Areti.in tract.maleficiorum.in glo.in uerbo.che hai tradita la tua patria,in princip.Item in crimine proditionis.ut l.desertore.§.his qui ad hostes.& l. proditores.ff.de re mili.Item uidetur in crimine simoniæ dixit glo. in d.l.nullus.per tex.in l.si quenquam.C.de epis.& cler.ibi: ad instar publici criminis, & læsæ maiestatis accusatione proposita à gradu sacerdotij retrahatur. Idem etiam esset dicēdum in maleficijs & mathematicis, & alijs similibus, de quibus loquitur l.& si excepta.C.de male.& mat. Adde idem esse in crimine falsi,ut l.siquis decurio. C. de falsis.Et idem in priuato carcere,ut l.j.C.de priua.carce. uide de his duobus in d.l.si excepta in glos.ij. Et quoniam superius dictum

ctum est, quod aliqui doct. dicũt, quod de consuetudine non seruatur, quod positi in dignitate non torqueantur, imo alii qui dicunt, quod Bononiæ uiderunt seruari contrariũ. Quæro posito quod constaret de tali consuetudine in aliquo loco, an illa ualeret & esset seruanda? Dic quod nõ, secundũ Bar. in l. omnes iudices. C. de decur. lib. x. & ita refert & sequitur Berta. in suo repertorio in uerbo tortura. qui loquitur de militibus, & etiam tenet Ludo. in singularibus primi anni ccclxxj. quod incipit, Milites & doctores. quem refert & sequitur do. August. de Ari. in addi. ad tracta. Aret. malefic. in glo. in uerbo, fama publica. in d. uer. sexto quæro.

25 † Vlterius quæro an surdus & mutus à natura possint torqueri, ut confiteantur delictum à se commissum, & de quo apparent indicia. Respondeo reperi Bal. in quadam apostilla, in l. j. C. de confes. qui in simili uidetur tenere quod non, quia talis non potest damnari nisi ex dictis testiũ. Item adde quod supradictæ fallentiæ in quibus habetur quod positi in dignitate non torquentur. Fallunt nisi hoc fiat de conscientia principis & principe consulto, nam nullum priuilegiũ aut dignitas hic impedit: dicit text. expressus in l. nullus. C. ad leg. Iul. maiest. Et prædicta quantum ad torturam liberi hominis. Serui etiam quandoq; non torquentur: nam seruus contra dominum non torquetur exceptis criminibus adulterij, fraudati census, & læsæ maiestatis, ut C. de quæstioni. l. j. & ff. eo. titu. §. diuus Antonius. & §. item seruus. & §. cum quidam. & §. si serui. & l. de incestu. cum l. sequẽ. & l. diuus. §. ex quibus. & l. extraneo. cum multis simi. eod. titu. Item non torquentur serui non solum in dominum præsentem, sed etiam in præteritum, ut l. unius. §. seruus. ff. de quæstio. & hoc ob memoriam prioris domini, ut ibi. & facit

ad

ad hanc rationem l.pe.C.eo.ti.in fi. & hoc quocunq; modo fuerit seruus alienatus saluo quàm propter delictũ domini, nam tunc contra dominum torquetur: ut l. j. idem numero. ff.de quæsti.Et prædicta sunt uera non solum domino inuito,sed etiam ipso uolente seruus non torquetur in eum.l.seruos.C.de quæsti.Item seruus non torquetur contra dominũ nec pro domino.l.pridem.C.de quæstio. Item seruus communis non torquetur in caput alicuius dominorum suorum ut l.hoc quod placuit.C.de quæstio.& l. constitutione. eo. ti. hoc tamen fallit quando socius diceretur occidisse socium, ut d.l.hoc quod placuit.& d.c.extraneo.§.de quæstione.Itẽ fallit in quæstione successionis quando disputatur ad quem hæreditas pertineat,quia plures asserunt se hæredes, ut d.l. hoc quod placuit.& d.§.de quæstione.& l.hæreditarij. ff. de quæstioni.Item fallit cum quæritur de facto serui,ut l.de communi seruo.ff.cõmuni diui.& l.interrogari. C.de quæstio.& ad hoc facit l.quicunq;.& l.cum seruus.C.de seruis
26 fugi.& quod ibi per gl.& doct.† Item fallit quãdo seruus est cõmunis pluribus,ut pluribus in seruo ciuitatis uel alterius unius uniuersitatis,ut l.j.§.seruũ municipũ.ff.de quæst. nam his casibus seruus communis torquetur in caput alterius ex dominis suis.Item torquetur seruus in caput domini quando de domino ipsius quæritur,ut l.quoties. C. de quæstio.Item torquentur serui hæreditarij cum de falso testamento quæritur,ut l.patre.§.fi.ff.de quæstio.& l.cum testamento.C.eo.tit.Item si propter successionem disputatur de statu ingenuitatem uolentis:nam tunc etiam torquentur serui,ut l.super statu.C.de quæstio. Sed dictorum casuum ratio potest assignari, quia serui hoc casu non possunt clare & firmiter dici alicuius donec patefactũ sit quis sit iustus

succ

successor, ut no. glo. in d. l. quoties. Item seruus qui tempore accusationis non erat accusatus si ab ipso emitur pendente iudicio & processu, tamen ipse torquetur, ut l. seruus ad hæc. uer. sed & eum. ff. de quæstio. Item seruus castrensis peculij filij non torquetur in patrem neq; filium. l. de minore. §. j. ff. de quæstio. Item seruus patris non torquetur in
27 filium, ut ibidem. † Pro morte uero filij torquetur seruus patris, & cōtra pro morte patris torquetur seruus filij, ut in §. si pater. ff. ad Syll. Item seruus redditus non torquetur in caput emptoris. l. etiam. ff. de quæst. Item in causa liberali non torquetur seruus, ut l. de minore. §. fi. ff. de quæst. ubi gl. hoc late examinat. & l. si quis ne quæstio. eo. ti. Item seruus non torquetur contra possessorem hæreditatis, licet quæstionem de hæreditate patiatur. l. ex libero. §. fi. ff. de quæsti. Item non torquetur contra dominum putatiuum & bonæ fidei possessorem: ut l. j. §. si seruus. ff. eo. ti. ubi idem dicit in libero homine bonæ fidei possessori pro seruo. Itē serui non torquentur cōtra dominū in quæstione stupri, ut d. l. extraneo. ij. responso. ff. eo. ti. Idem in causa simplicis incestus, ut
28 l. de incestu. de quæstio. ff. † Et intantum est prohibita tortura serui in dominum quod etiā seruo sponte cōfitente aliquid de domino suo uel etiā per tormenta non creditur etiā si dominus cōsentiat torturæ: ut de primo est tex. in l. unius. §. seruo. de secundo est tex. in l. j. §. item seruus. & de utroq; in d. l. j. §. diuus Antonius. de tertio est tex. in d. l. unius. § seruus nec. ff. de quæstio. & l. seruos. C. eo. ti. Sed quid de seruo mariti an torquetur in caput uxoris. tex. est quod sic in d. l. j. §. seruum. ff. de quæstio. Et idem uidetur in seruo uxoris, ut torqueri poßit contra maritum: quia eadem est ratio. argum. l. illud. ff. ad legem Aquil. Item seruus non torquetur

con

contra tutorem uel matrem domini sui, nisi in tutelari causa, ut l.ij.C.de quæstio. Torquetur tamen seruus in dominum si uxor occidit uirum uel uir uxorem, ut l.fi.C. de sica, Et alios casus ponit tex. & glo. in d.l.j.C.de quæstio. Et dixit Bal. ibi, quod in ipsis casibus in quibus seruus torquetur contra dominum in illis torquetur monachus contra Abbatem, quod est notandũ. † Item libertus non torquetur contra suum patronum, ut l.j.§. si seruus bona.uer. sed nec libertum. & §. si seruus. ad hæc. & l. de minore. §. tormẽta. ff. de quæstioni. & l. pridem. C.e. Hoc tamen fallit in casibus de quibus in d.l.j.C.de quæstioni. secundum glo. in d.l. pridem. Statuliber similiter non torquetur contra hæredem donec pendet conditio libertatis in pecuniarijs causis. l. diuus. in fi. de quæstio. ff. quod fallit quãdo fuerit particeps delicti.
30 ff. ad Syl. in §. eo. † Vnum non est silẽtio prætereundum, scilicet quod in crimine falsi potest torqueri reus & accusator, dummodo contra torquendum sint indicia. tex. est secundum Bal. ibi in l. ubi. C. de falsis.

Quæstio quinta Secundæ partis.

1 Iudex præ oculis multa habere debet antequam aliquem torturæ subijciat.
2 Iudicium non est à quæstione inchoandum.
3 Quæstio seu tortura nõn est præsentanda, nisi præcedant indicia.
4 Seruus in facto potest torqueri.
5 Seruus quando contra dominum torqueri possit, absq; indicijs præcedentibus.
6 Quæstio absq; indicijs dari potest in tractatibus proditorijs.
7 Accusatus ob contumaciam bannitus si postea cõparuerit, torqueri poterit absq; alijs indicijs.
8 Quæstio non pro omni causa aut persona est sumenda.
9 Iudex qualem debeat facere diligentiam dum delictum refertur sibi esse commissum. & nu. 11.
10 Tortura non est adhibenda nisi prius liquido constiterit de facto.

Inqui

11 Inquisitus vel accusatus de delicto qua forma citari debeat.
12 Accusatus citatus & non comparens, ponitur in banno & censetur confessus.
13 Iudex antequam aliquem torqueat indiciorum copiā dare debet, vt si valeat reus, eadem purget.
14 Torqueri timens iniuste, hoc est, sine indicijs, potest appellare.
15 Quæstioni seu torturæ, locus nō est, si aliunde veritas haberi pōt.
16 Iudex plenariam de maleficio habens certitudinem, licitæ appellationi potest obuiare.
17 Iudex non inhumane, sed iuris ordine seruato, & cum moderamine, ad torturam debet procedere.
18 Iudex torquendi fortitudinem, ætatem, valetudinem & personam attendere debet.
19 Iudex an & quando teneatur si reus in tortura, vel ob torturam moriatur.
20 Iudex non tenetur, si reus tortus casu fortuito moriatur.
21 Iudex in dubio officium suum gessisse præsumitur.
22 Iudex non præsumitur iura, & ea quæ ad suū spectant officiū ignorare, tametsi quāplurimi quæ medullitus in iure intenduntur, cō sequuti sint minime, & ad corticem vsq; leges contemplati.
23 Ignorantia iuris, in iudice culpa lata est, qui & dolo nō carere præsumitur, cum se iuris peritum fateatur.
24 Culpa lata in pœnis corporalibus infligendis non est dolo æquiparanda.
25 Iudex in corpus alicui grauamen inferens, extraordinarie punitur.
26 Iudex allegare potest se in iure errasse, & hoc est suam turpitudinem detegere.
27 Iudex in torquendo modum excedens, non iudex, sed priuatus fingitur, quemadmodum & tutor male administrans fingitur nō tutor. & numero seq.
29 Pœnam non meretur qui lege permittente quicquam operatur.
30 Torto mortuo quis teneatur, si dolo, culpa, vel casu mortuus sit, nesciatur.
31 Iudex in dubio quæstionem debito grauiorem intulisse præsumitur, zelo iustitiæ & non dolose.
32 Iudex dolose excedens modum torturæ, leg. Corneliæ debet pœnam subire.
33 Iudex sine causa, & absque indicijs, & dolose aliquem torquens, plectendus est capite.
34 Tortura iniuste alicui illata tenentur, iudices & potestates, sed nō alij officiales ex mandato facientes.
35 Iudex pro torto mortuo tenetur pœna pecuniaria, stante statuto quod &c.
36 Iudex ad quid teneatur si tortus non moriatur, sed iniustè & inhumanè debilitatur.

QVINTO *principaliter quæritur qualiter sit*
1 *perueniendum ad torturã.* † *Respondeo, quod multa debet iudex habere ante oculos antequam ad ipsam perueniat. Nam primo sciendum est quod à tormentis non est incipiendum, neq; adeò torturæ est fides adhibenda ut ab ipsa incipi debeat, sed ita demũ ad ipsam peruenitur si contra torquendum præcedant indicia, & argumenta eius negotij de quo quæritur: ista est sententia text. in l.j.in prin.ff.de quæstioni.& l.milites.§.oportet. C. eo. & l.sicut.in fi.C.de fal. Qualia autem debeant esse ista indicia fuit dictũ superius.*
2 † *Et ad id quod dictum est quod à quæstionibus nõ est sumendum initium est tex.in c. cum in contemplatione.de reg.iur.in antiquis.ubi etiam dicit glos. quod si secus fuit potest appellari, ut habetur etiã iij. q.vj. non solet. Hoc tñ fallit in casu l.prius.ff.ad Syll.ubi secũdũ intellectum gl.quam sequũtur Dy. & Bar.ibi seruus in casu illius l.torquetur absq; indicijs præcedentibus.glo. tamẽ in l.j.§.item illud. eod.tit.uidetur uelle quod nõ poßit seruus torqueri absque indicijs, & ita etiam tenet in l. quicunque.C.de ser.fugi.in glos.not.duo mirabilia. Idem tenet glos.in l.cum probatio. ff. de probat. Idem in l. serui. ff.de testi.secundum unam opi.*
3 † *Ego credo nequaquam deueniendum ad torturam nõ præcedentibus indicijs, uel quan-*

 tum

tum ad seruos qualiquali præsumptione ueritatis. Non *obstat huic conclusioni d.l.prius. quia illud prius intelligitur antequam cōtra aliquem formetur processus si fit examinatio seruorum domini, & nō fit examinatio indistincte omnium seruorum, sed eorum tantum qui uerisimile poterant scire ueritatem et dominum iuuare potuerunt.* Et ideo *illa uerisimilitudo scientiæ est qualequale indicium contra torquendum, non tamen dico quod requiratur plenum indicium, de quo etiam fuit dictum supra in proxima q. & ita intelligo gloss. in l. interrogari.* C. *de quæstio. quæ dicit quod seruus in is quæ pendent ex suo facto torquetur forte etiam indicijs non præcedentibus.* ✝ *Nam ex quo tractatur de facto serui præsumitur scire ueritatem negotij.* Et *ideo ut per torturam ueritas liqueat, torquetur, arg.l. hoc quod placuit.C.de quæstio.* Et *ita etiam intelligo d. l. cum probatio. & d.l. serui cum. non obstant glo. quæ dicunt requiri indicium, & sic uidetur loqui de pleno indicio, quia respondeo, & confiteor quod si extat indicium plenum possunt serui torqueri, sed si non sit plenum, sed qualequale etiam torquentur.* Credo *tamen quod in d. l. si prius. sit istud speciale, quod antequam formetur processus perueniatur ad tormenta quod regulariter fieri non potest, ut inferius dicetur.* Dicta *tamen regula fallit in casu singulari, scilicet, si accusatus uel inquisitus nollet respondere accusationi, uel inquisitioni, & præsens foret.* Nam *torquetur non ad eruendam confessionem, quia non præcedūt indicia, sed ad eruendam responsionem affirmatiuam, uel negatiuam, prout sibi placuerit secundum* Bal. *eleganter in l. si accusationem. in ulti. col.* C. *qui accu. non pos.* Item *fallit secundū* Azo. *in summa,* C. *de quæst. in uer. & sunt ista regula*

4 (margin)

5 gularia.† nam secundum eum seruus torquetur in dominū nullis praecedentibus indicijs in crimine laesae maiestatis, quod ad salutē principis pertinet, uel forte populi Romani. Et in crimine fraudati census & adulterij & homicidij. Et in casu quando maritus dicitur occidisse suam uxorē uel cōtra, alias autē seruus nō torquetur in dominum in causa criminali nisi praecedant indicia, ut l.j.C.de quaestio. & l.j. primo responso.ff.eo.ti.& l.fi.C.de Sica. secundū eum. Mihi uidetur quod etiam in dictis casibus debeant praecedere indicia ad minus praesumptiua quod serui scire debeant ueritatem, non dico indicia plena. Et ista opinio mihi uidetur aequior, nam non reperio tex. contrarium dicentē, & istud minus exorbitat à iure communi quo cauetur indicia debere praecedere torturam: ut d.l.milites. & promptum est leges legibus concordare, ut l.j.C.de inoffi.do. & dixi de hoc

6 plenius supra proxime. ¶ † Addo alios casus in quibus uidetur posse deueniri ad torturam sine indicijs, uidelicet in prodimentis & tractatibus qui fiunt secreto, & hoc propter probationis difficultatem, ut uidetur uelle Bald. in l. quicunque.C.de seruis fugi. ad quod facit quia sunt alij casus in quibus peruenitur ad torturam sine indicijs, quos ponit gloss. xiij.q.ij.c.quaestionē. & tamē in illis casibus nō est tantum facinus quantum est crimen laesae maiestatis. Sed in contrarium est text. in l. si quis alicui. C. ad leg. Iul. ma. & ibi hoc tenet glo. Cy. Bal. & Saly. quod in crimine laesae maiestatis non peruenitur ad torturam sine indicijs, nisi uelimus dicere quod ille text. in d.l. si quis alicui. loquatur quādo indicia poterant haberi, secus si haberi non poterant: sed certe secundum hoc multum restringeretur ille text. in quo doc. maxime Ange. dicunt quod nullo modo quis tor-

queatur etiam in isto crimine sine indicijs, licet in isto crimine sint multa alia specialia, & ab hac opi. quæ est communis non uidetur recedendum, de quo uide per Areti. in tractatu maleficiorum, in glo. in uer. che hai tradita la tua patria, in prim. & ibi etiam per d. Augu. in addit. Item uide & adde alios tres casus in quibus ad torturam peruenitur sine indicijs, quos enumerat glos. in d. cap. quæstionem. xij. q. ij. quam glo. refert & sequitur idem do. Augu. in dicta addi. & etiã in glo. in uer. fama publica. in addi. super uer. nunc uideamus de tortura. col. xxxv. ¶ † Addo alium notabilem casum in quo potest ad torturã perueniri sine indicijs, uidelicet, quando accusatus uel inquisitus, quia non cõparuit fuit positus in banno propter contumaciam, nam si postea cõparet, quia uult purgare cõtumaciam & respondere, quia forte hoc ei à statuto permittitur, poterit tunc poni ad torturam absque alijs indicijs propter eius praecedentem contumaciam secundum Nico. de Mata. & Bal. in l. prima. §. sequitur uidere, iuxta fi. C. de hæredi. insti. quod est menti tenendum. Sed an quando torqueantur testes debẽt præcedere indicia fuit dictũ supra in iiij. q. prin. in uer. q̃d autem dictum est. ¶ † Secundo iudex debet aduertere quia non pro omni causa neq; de omni persona quæstio sumenda est. l. edictum. ff. de quæstio. & est plene dictum supra in iij. & iiij. q. princ. ¶ Tertio debet aduertere ad qualitatem indiciorum, quia non quælibet indicia sed uerisimilia, aut uero proxima requiruntur. l. j. ij. respon. ff. de quæstio. & l. milites. §. oportet. C. eod. ¶ Quarto iudex debet aduertere ut non ponat aliquem ad torturam nisi prius constet de delicto, ut l. j. § illud. ff. ad Sylla. ad idem uide text. in l. si quando. C. unde ui. & fuit supra dictum in iiij. q. princ. in uer.

in uer. Item nota quod nunquam. unde Areti.ex hoc in suo tractatu maleficiorum,in glosa,in uerbo,fama publica.in
9 uer. xij.tu uide. dicit, † quod iudex debet esse in hoc bene cautus quod si furtum dicitur factum uel aliud delictum cō missum faciat in bastardello per diligentem inuestigatio= nem uel inquisitionem querelam, & testes, & uisionem officialis apparere quod furtum uel delictum est commis= sum,& sic describi per notarium & describi uulnera, & sic de homicidio quod mittat officialem ad uidendum uul= neratum uel mortuū,& hoc redigatur in actis prius, alias autem nisi facta ista diligentia aliquem torqueret,posset teneri in syndicatu Ad quod facit secundum eum, quod in simili nota.in l.hæc autem.§.j. ff. ex qui.cau.in poss.ea. & l.multum.ff.de condi.& demon.ad hoc quod dicit Bald.in l.iij.§.eiusdem.ff.de testi.in additio. dicit enim per text. in
10 d. l. j.§. Item illud. † quod prius debet constare liquido de facto antequam quis torqueatur, unde tortura fit ad liqui dationem personæ nō ad liquidationē facti.Item dicit quod dispositio d.§.item illud.fallit in crimine falsi per l. ubi. C. de fal.& in crimine furti.per l. cum seruus. ff. de con. ob causam & in crimine adulterij per.l.prospexit. ff. qui & à qui.ita refert do.Aug. de Ari.in addi. ad tractatum Are. maleficiorum in gloss. in uerbo,fama publica.in uer.supra allegato,ubi etiā dicit quod ipse dubitat de istis tribus fal= lentijs, quia illæ ll. non uidentur hoc probare. Et ibi etiam dicit quid si non potest constare de facto,puta quia aliquis confitetur occidisse aliquē uiatorē & eū proiecisse in flu= men,& an sufficiat de hoc cōstare per famā,uide ibi in re= missionibus ad quas se remittit. Dicit etiā ibidem quod iu= dex non solum nō debet procedere ad torturā,sed nec ad in

quisitionem specialem,nisi prius constet de delicto,& dicit
11 *hoc uelle Bart.in l.fina.in princ.ff.de quæstio.¶ † Quinto iudex debet aduertere quod antequam ueniat ad torturam,debet enim procedere hoc modo, quia habita informatione de delicto,& sic constito sibi de facto ut supra proxime dictum est,debet in bastardello facere inquisitionem contra illum qui tale delictum dicitur commisisse,quæ erit inquisitio specialis quo ad delictum & generalis quo ad personas,& super illa debet examinare testes etiam nullo aduersario ad hoc citato. Et si habuerit indicia procedat ad inquisitionem specialem contra personam cõtra quam laborant indicia:& istam ponit in li.actorum. prout habetur in c.qualiter etquãdo,de accu. Et si hoc facto aduersarius nõ est in manibus suis faciet ipsum citari cum tenore inquisitionis quod ueniat ad respondendum dictæ inquisitioni: & si est accusatio eodem modo faciet,& si comparuerit & negauerit iterum examinet illos eosdẽ testes uel alios & eorũ dicta ponat in li.actorũ,& hoc faciat parte citata ad uidendum iurare testes;& si ex dictis testibus uel aliunde habet indicia ad torturam sufficientia tunc faciat iterum inquisitum uel accusatum citari sub hac forma,uidelicet quod cum contra eũ processum sit per uiã inquisitionis uel accusationis,eo quia dicitur commisisse tali tempore & tali loco tale delictũ,prout constat apud acta &c. & quia cõtra eum laborant indicia super tali delicto quod infra tot dies compareat ad confitendum tale delictũ non obstante sua negatione,aut ad purgandum indicia quæ cõtra eum laborant,& ad subijciendũ se torturæ.Sed formam huiusmodi citationis ponit cõstitutio prouinciæ Marchiæ in lib.maleficiorũ,in rub.de malefactore,contra quẽ apparent*

rent indicia, quae est rub. lxxxvij. Quam formam seruabũt dicentes in Marchia. Et his factis si reus comparuerit, eũ retineas & torqueas immediate secundum indiciorum qualitatem.
12 † Si autem in termino non comparuerit ponas eum in banno, & sic habebitur pro confesso dictum maleficium: ita dicit singulariter Barto. in l. pe. ff. de quaestio. Et istam practicam ponit Are. in suo tractatu malefi. in glo. in uerbo comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum, post principium, quod dicit esse menti tenendum, quia poterit facere honorem. Sed licet ista sit pulchra theorica, tamen non est perfecta iudicio meo: nam si reus ad hanc citationem factam comparet, & petat copiam talium indiciorum, iudex debebit publicare testes & processum, & dare copiam indiciorum cum termino ad opponendum & purgãdum indicia, in quo termino poterint reprobari testes tam circa personas, quam circa dicta, ut l. custodias. ibi glo. Bart. Ang. & Imo. ff. de pub. iudi. & per Bar. in l. unius. §. reus. & §. cognitorum. ff. de quaest. in l. si postulauerit. §. quaest. ff. de adul. & l. fi. in fi. ff. de qõ. & melius per eundem in suo consi. incip. Punctus quaestionis. Pro quo require in
13 lit. h. ad char. clxxx ubi dicit, † quod iudex antequã ponat aliquẽ ad torturã deberet dare copiam indiciorum cum termino ad illa purgandũ, & dictis testibus & indicijs reprobatis & purgatis indicijs non proceditur ad torturam. Et plus ibi dicit, quod super hoc debet pronunciari esse uel nõ esse deueniendum ad torturam: de hoc uide etiam per Tancre. de Corneto in sua compendiosa in vj. parte princip. q. xviij. pro qua require in lit. h. ad char. ccxiij. Et ab ista prouũcia, esto quod sit interlocutoria appellari poterit etiam de iure ciuili cum contineat grauamen irreparabile, ut per

F 5 Bar.

Bart.& doct.in l.ij.de ap.reci.& per Bal.in l.ij.C.de epis. audi.de quo est casus in d. l.ij.ff.de app. reci. Et hoc habet locum si pronunciabitur esse torquendum.Sed quid si pronunciabitur non esse torquendum,an per illum qui petebat deberi torqueri poterit apppellari? Areti.in d.l.ij.ff. de ap. reci.ponit hanc quæstionem,& dicit quod non, cum istud grauamen possit reparari in sententia diffinitiua per illum tex.& rationem sui.Facit ad prædicta glo.in l.cum in con
14 templatione. de regul. iur.in antiquis.quæ uult, † quod si quis timet torqueri sine indicijs, & sic iniuste potest appellare:de quo etiam habetur.iij.q.vj.non solet, & dixi supra in v.q.prin.circa princ. Et aduerte quod facta supradicta appellatione, licet sit interlocutoria, erunt ligatæ manus iudicis, ut non possit ad torturam procedere etiam antequã sibi inhibeatur,quoniam licet alias per appellationem ab interlocutoria non uideantur ligari manus iudicis à quo, ante inhibitionẽ, ut in c.super eo.el j.in prin. de ap. in vj. tamẽ illud intelligitur quãdo esset appellatum ab interlocutoria ex qua infertur grauamen reparabile per appellationẽ à diffinitiua.Secus si infertur tale grauamẽ quod reparari nõ posset,prout est tortura: ita dicit Rapha. in l. eius qui.ff.de ap.reci. Idem uult Bal.in rub.C.cõmi. uel epi. ubi etiam dixit, quod confessio post appellationem secuta
15 est nulla.¶ †Sexto iudex cõsiderare debet quod nõ est deueniendum ad torturã si aliunde ueritas haberi potest. Sed quando aliunde nõ potest haberi,tunc erit locus torturæ.l. diuus.in prin.& l.edictum.ff.de quæst.& l.quoties. C. eo. ti.& idem dicit Are.in tractatu maleficiorum,in uerbo,fama publica. col.xxij.uer.secũdo quæro.Ex quo dicit,quod cautus iudex debet facere apparere in actis quod iudex nõ

possen

possendo aliter ueritatem habere, declarauit deueniendum ad torturam, alias posset teneri in syndicatu. Vide ad prædicta Gand. in tractatu maleficiorũ in rub. de quæstione & tormentis in prim. qui dixit quod iudex qui de aliquo quæstionem habere intendit, ante omnia habere debet iuris & humanitatis rationem, & debet habere hanc considerationem, ut non facile & repente ad quæstionem procedat si aliqua alia uia leuiore potest obiecti criminis ueritas inueniri quantumcunque adsint indicia, uel uerisimilia argumenta, alleg. d. l. diuus. ff. de quæstio. & Ange. in l. si certus. ff. ad Syl. dixit, quod si maleficium est liquidatum per probationes ueras male facit iudex ponere malefactorem ad torturam, & tenebitur in syndicatu, & hoc etiam dixit Io. An. in d. c. cum in cõtemplatione. de reg. iur. in antiquis. & do. Catal. de Viso in suo tractatu de syndicatu. in q. cxxxij. & in q. ccix. ccx. ccxj. qui ponit ꝙ de facili nõ est deueniendum ad torturam. Et Cyn. in l. ij. C. quorum appel. non reci. dicit, quod iudices maleficiorum qui plene conuictum torquent ut cõfiteatur delictum, & sic apud acta reperiatur cõfessus & conuictus ad hoc ut non posit appellare, male faciunt, quia nemo est torquendus nisi in subsidium probationum.
16 ¶ Sed Bal. in d. l. j. & d. l. ij. dicit, ego credo † quod iudices bene faciunt quando habent plenariam certitudinẽ de maleficio si obuient ne appelletur per calumniam, & maxime in criminibus enormibus in quibus licet interdum leges trãsgredi. l. si quis filio exhæredato. §. sed si. ff. de iniusto test. & quod no. Innoc. in c. j. de consti. quod est multum notabile secundum eum. Et idem Bald. in d. l. ij. dixit, quod iudices bene faciunt quærendo cõfeßionem extorquere à conuictis, ne crimina patentia remanẽat impunita, nec debet

debet dari occasio appellandi. tamen si constaret de tortura non esset prohibitum appellare. Sed idem Bal. in l. qui sententiam. in fi. C. de pœ. mutauit sententiam, & tenuit cõtrarium dicendo, quod si dilucide quis sit conuictus non debet torqueri, & hoc puto de iure uerius & sequendum. Ex supradictis infero quod in notorio crimine non est deueniendum ad torturam, quia tortura non adhibetur nisi in defectum probationum, ut superius dictũ est, sed hic de cri
17 mine liquet, ergo non est procedendũ ad torturam. ¶ † Septimo aduertat iudex quod ad torturã procedendũ est cum moderamine, & non ineffrenate & inhumane, & debito iuris postposito, ut l. nihil. C. de quæstio. ad quod facit quod habetur in l. j. C. de emen. propin. & in l. j. C. de emend. seruo. Itaque tortura non debet esse indicium rationis, & melius est infra subsistere, quam superexcedere: unde ait Apostolus, quod iustum & æquum est parate, scientes quod dominum in cœlo habetis. Et ait iurisc on. quod nimia asperitas dominorum est temperanda & corrigenda, ut l. ij. §. dominorum ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. & tales ita seueriter procedentes sunt priuandi iurisdictione, dixit Bald. ibi, & Guil. & Cy. & Aret. in tractatu maleficiorum, in glo. in uerbo, fama publica. col. xxiiij. uer. septimo quæro. dicit quod tortura est adhibenda cum moderamine, ut l. de
18 minore. §. tormenta. ff. de quæst. † Et hoc totum residet in pectore iudicis discreti, qui considerabit torquendi fortitudinem, ætatem, debilitatem, ualetudinẽ, personam, & criminis qualitatem, & nec à grauioribus, nec à leuioribus tormentis initium sumet. facit secundum ipsum l. iiij. §. fi. ff. de re mili. & l. si quis in graui, in princip. ff. ad Sylla. & l. j. §. impubes, eo. tit. & sic debet facere iudex ut innocentiæ, uel

suppli

supplicio reum saluum conseruet, ut l. quæstionis modus. ff. de quæst. ita dixit Inn. in d. c. cũ in contẽplatione. de reg. iur. per d. l. quæstio. & adde Bal. in l. j. de confess. in vj. colum. qui dicit quod quo moderamine habenda sit quæstio relinquitur iudicis arbitrio, sed tu dic quod dictum arbitrium debet esse discretum per ea quæ habentur in l. j. ff. de leg. ij. uide etiam de prædicta Bal. in l. ij. C. quorum app. qui dixit quod quæ sint plena uel moderata tormenta & quæ nõ, iudicis discreti arbitrio committitur cum consilio discretorum ibi astantiũ. ff. de adult. l. si postulauerit. §. quæstio. Sed cum dictũ sit quod tortura debet adhiberi moderate, adeo quod reus sit saluus supplicio uel innocentiæ annectitur bene alia quæstio, quid si tortus moritur in tortura uel propter torturam, an iudex teneatur ad aliquam pœnam, & ad quam. Cy. ponit hanc q. in l. Gracchus in fi. C. de adulte. & Bart. in l. quæstionis. ff. de quæstio. & Bal. in d. l. Gracchus. & l. j. C. de emendat. seruo. ex quorum dictis sic concludo,
19 † quod aut iudex in torquendo non excessit modum debitum & consuetum, ut quia torsit in casu licito & prout est de consuetudine: puta cum fune quæ est instrumẽtum à iure approbatum, ut l. nullus. C. ad l. Iul. maie. nec ultra debitum tenuit torquendo in tortura: & isto casu nullo modo tenetur quia licite fecit, & licite factum non meretur pœnã. ut d. l. Gracchus. & d. l. quæstionis. & l. de minore. §. tormenta. ff. quæstio. Ad hoc optime facit tex. in d. l. j. C. de emen. seruo. ubi uult tex. quod ubi non exceditur modus, & tamen mors sequatur, non tenetur de homicidio quia operam dedit rei licitæ. Si autem modum excessit, tunc si dolose hoc fecit, tenetur lege Cor. de sica. tanquam homicida, & sic capitaliter uenit puniendus, ut d. l. j. C. de emen. seruo.

& l. j.

& l.j.C.de emen.propin.coniuncta glo.in l.j. C.de pari.facit d.l.quæstionis.à sensu cōtrario.Si uero nō dolose sed culpabiliter modum excessit,tunc tenetur secundum qualitatē culpæ,non tamen tanquā dolosus,ut l.si adulterium cum incestu de adul.& quod notat Cy.in l.si quis in hoc genus.C. de epis.& cle.& Bar.& Bal.in l.j.ff.de ll.& per Bal.in l. j.si quis test.lib.esse ius.fue.& l.respicendum.§.delinquūt.
20 ff.de pœnis.¶ †Si uero mors torti casu contingat,& tūc nullo modo tenetur quia dabat operam rei licitæ secundum Iaco.de Are.Cy.& Bal.& Bar.ubi supra.facit de resti.spo. c.olim.el iij.& quod not.in l.j. C. unde ui.Et in hoc est respiciendum an aliquid posit iudici imputari uel non,ut dicit Bar.in d.l.quæstionis. per l.aut damna.§.j.ff.de pœn. Et secundum prædicta intelligo Bal.in d.l.milites.§. quæstioni.dum dixit hunc torquentem puniri tanquā homicidam. Vide etiam de hac q. per Areti.in tractatu maleficiorum in glo.in uerbo,fama publica.col.xxiiij. in uer. viij. quæro. ubi dicit q licet Bart.in l. lege Corne.ff.de sica. dicat quod si rectores torquent reum uel testem ita quod ex hoc moriatur tenetur lege Cornelia de sicar. per illum text. tamen Bal.& Ange.Cy.& Saly.in d.l.Gracchus.C.de adulte. intelligunt uerum si non fuit legitime tortus. Si autem fuit tortus præcedentibus indicijs de quibus in actis apparet; tunc cum iudex fecerit ex permißione legis,quia ad torturam licite peruenit licet ille moriatur non tenetur, ut l. sed an ultro in princip.ff.de ne.ge.¶ Et hoc etiam intelligunt uerum dummodo iudex non fuerit egressus terminos tor-
21 turæ.†Et quod in dubio nō præsumitur quod fuerit egressus imo quod suum officium temperate gesserit.l. Herennius.§.Gaia. ff.de euict. unde alleganti quod iniuste torsit

incumbit

incumbit onus probandi secundum Augu. & ita dicit intel lexisse Bar. prædicta in d.l.lege Cor.do. Aug. de Ari. in additio. in d.uer.viij.quæro, refert de uerbo ad uerbũ consiliũ do. Gilioli super hac q. quod ego inseram prout sequitur. Pone quod iudex excessit modum in torquendo reum excessiue uel in casu nõ permisso, ut quia forte non erant indicia legitima uel fuerunt purgata per alias probationes, uel quia non erant de casibus de quibus posset torqueri de iure an teneatur si ille tortus mortuus est directa l.Cor.de sica.
22 & sic debet decapitari: nam uidetur quod sic, † cum iudex non posit prætendere se ignorare iura, quorum asseruit se fore peritum, cum electioni de se factæ, ut de perito consenserit. l.ij.ff. quod quisque iur. nam licet ignorare iura sit lata culpa, quia potest consulere peritiorẽ, ut ff. de infa. l. liberorum. in fi. & ita dicit ibi gl. in l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. de acti. & obli. probatur per tex. institu. ad leg. Aquil. §. præterea. in uer. imperitiam. & ff. de reg. iur. imperitiam. tamen hoc uerum in personis quæ non sunt astrictæ scire ubi in pœnalibus lata culpa non æquiparetur dolo: & ita
23 intelligitur d.l. imperitiam, cum si. † Sed in iudice qui asserit se iuris peritum ignorare ius est adeo lata culpa, quod dolus in eo præsumitur cum iuris ignorantia non præsumatur, sed uerius scientia iuris, & isto casu lata culpa æquiparatur dolo. l. ij. cum glo. ff. quod quisq; iu. Et per hoc uidetur quod iudex debeat decapitari tanquam dolose occiderit illum in tormentis, & ita uidetur tenere Saly. Sed certe est error, quia secundum dictum do. Gilioli dicit ibi do. Augu. isto casu lata culpa æquiparatur dolo, sed non dolo uero, sed præsumpto. Item æquiparatur dolo tacito non expresso, & ita debet intelligi text. & glos. in d. l. ex maleficijs.

& glo.

& glos. in l. fin. C. de pœna. iudi. qui ma. iudi. Et idem in medico qui per imperitiam aliquem debilitauit & occidit, ut dicit gloss. in d. l. ij. ff. quod quisque iur. & text. in d. §. præterea. insti. ad leg. aquil. Et ideo errauit Salyc. dum uoluit talem puniri directa lege Aquiliana. Sed non est ue-
24 rum, † quia in pœnis corporalibus infligendis lata culpa non æquiparatur dolo, sed eum dico teneri, ut l. Cornelia, ut extra ordinem iudicis arbitrio puniatur, & ita dixit Bartol. in l. ulti. ff. de adulter. in q. de bannito occiso, probatur in l. lex Iuliana. §. fina. ff. ad leg. Iul. rep. lex enim Cornelia directa requirit uerum dolum, utilis autem requirit factum seu præsumptum, quod insurgit ex lata culpa commissa per illum qui est astrictus scire iura, ut in iudice, & medico. Et licet quando iudex lædit partem ciuiliter per imprudentiam non teneatur ad meram pœnam fisco applicandam, sed tantum ad satisfactionem damnorum & expensarum, seu interesse partis læsæ, ut dicit Barto. in l. fi. in fi. ff. de uari. & extraord. cog. & in disputatione sua quæ incipit: à sententia iudicis qui per imperitiã iudicauit. &c.
25 † tamen quando iudex per imprudentiam lædit in corpus aliquem, seu torquendo, uel aliter debilitando, uel occidi faciendo in publico, iste iudex tenetur extra ordinem, ut l. lege Corne. ut supra dixi. Et ita Consuluit dictus domi. Giliolus in Ciuitate Mantuæ, qui dixit, quod nisi dolus expressus probetur in iudice, scilicet, uel quod odio uel gratia alterius, puta inimici, uel corruptus fuerit pecunia non teneatur directa l. Cornelia. scilicet, pœna corporali, quin potius dici debet ipsum iudice fuisse in culpa lata, quã in dolo uero et expresso, quia saltem prætextu officij sibi commissi id fecit, & per consequens non prætextu homicidij cõmittendi,

tendi, nam ad excludēdum uerum dolum & expressum & pœnam quæ pro tali dolo imponenda uenit, sufficit quod aliquo colore iusto uel prætextu id factum sit licet facere iure non debuit, ut l. Gracchus. C. de adulte. ubi est casus. Itē sufficit eum fuisse motum aliquibus rationibus siue iustis siue iniustis, quia per hæc calliditas excluditur, licet uera culpa cōcludatur quæ ex quasi maleficio prouenit, ut dicit gloss. in d. l. ex maleficijs. §. si iudex. & in d. l. fin. ff. de uar. & extraord. cog. & per hoc text. in l. igitur. §. potest. ff. de lib. cau. & gloss. in l. j. ff. de abige. & in l. plagiarij. C. de plagia. & in l. j. C. ubi cau. sta. & ibi Bal. & per Bart. in d. l. fin. ff. de adult. Et in corporalibus lata culpa non æquipa ratur dolo scilicet uero, & expresso, ut d. l. lege Cornelia. ff. de sicar. & ibi per Bar. Et hanc opi. dicit ipse do. Giliolus tenere Iaco. de Are. in d. l. Gracchus. in addi. & Gui. de
26 Suza. ¶ † Tamē dicebat iudicem huiusmodi debere caute protestari se errasse in iure & suum errorem iuris allegare & protestari quod si alias similis reus sibi occurreret cū taliter non torqueret. argu. l. si adulterium cum incestu. §. idem Pollioni. ff. de adulte. Et dicebat eum extra ordinem præterquam in corpus puniendum, & ipse domi. Giliolus de facto consuluit in ciuitate Mantuæ pro domino Bibia de Fauentia ibi iudice qui tantum torqueri fecerat unum reum excedendo morē debitū quod mortuus fuerat & in syndicatu contra eum procedebatur. Vide etiam ad prædictam q. Gand. in tract. maleficiorum, in rubrica de quæstio. & tormentis in illa. q. quæ confeßio dicatur facta metu tormentorū. in uer. sed quid si iudex in tormentis adeo modū exceßit quod tortus ibi defecit uel mēbrū debilitauit: qui latißime dißputat hāc q. arguendo pro & cōtra,

27 & refert Guido.de Suza.dixisse,† quod ubi iudex modũ excedit torquendo statim quod modũ excedit tenetur,quia fingitur non iudex,sed est priuatus,sicut tutor male administrando fingitur non tutor,& tenetur tanquã quilibet.l. tutor.ff. de suspe.tu. cum si.ipse uero Gandi. dicit quod si dolo fecit tenetur,si uero aliam culpam cõmiserit non tenetur,dic ut ibi.uide etiam per do.Catal.in tracta.de syndicatu.q.cxiiij.ubi in hac materia approbat dicta Barto.in l. quæstionis.ff.de quæstio.& Cy.in d.l.Gracchus.C.de adul. & idẽ do.Catal.q.ccvj.& ccv.dicit quod si aliquis in tortura reperitur & ibi moriatur, assessor tenetur tanquam homicida.d.Amodæus quo suo tẽpore nullus fuit magis practicus in magistratibus in suo tractatu de syndicatu,in glo. super uerbo. Item in eo quod dictus potestas & officiales capi detineri carcerari & torqueri &c.in iij.col.in vij.q. quid autem si potestas multum bene loquitur super dicta q.dicendo quod aut officiales facientes torquere sunt in dolo, aut moritur casu, aut est dubiũ: si dolo fecerũt & nõ præcedẽtibus indicijs modũ excesserunt quod moriatur tenetur pœna capitis l. Cornelia de sicar.uidelicet potestas & iudices qui fecerũt torqueri.l.in prin. & §.j.& l.lege Corne.in prin.ff.de sicar.& l.aut dãna.§.j.ff.de pœn.et est tex.in l.Item apud Labeonẽ.§.qõnis.in fin.ff.de iniur.quod habet etiam locum quando sine nouis indicijs fecerunt reponi ad torturam illum qui fuerit semel tortus sufficienter,quo casu si moriatur tortus tenentur pœna capitis, ut dixit not.Bald.in l.milites. C. de quæstio.& ratio quia eo
28 ipso,† quod iudex modum excedit fingitur priuatus & nõ iudex,sicut tutor non recte administrando fingitur non tutor & tenetur tanquam quilibet.lege tutor. ff.de fur. lege fundum

fundum.§.si tutor.ff.pro emp.arg.l.generaliter.C.de episcopis & clericis.quia nimia sæuitia rectoris ascribitur culpæ.ff.ad l.Aquil.l.si quęcunq;.§.si magister. & sicut priuatis,ita iudicibus est prohibitum aliquid illicitũ facere.ff. de iniur.l.nec magistratibus.Si uero non sunt in dolo sed in aliqua culpa pura quia non præcedebant indicia sufficiẽtia uel modũ excesserunt & immoderate per ignorantiã uel per lasciuiã causam mortis præbuerũt arbitrio syndicorũ puniri debebũt.Et si fuerunt in culpa leuißima mitius quã in leui,& si in leui mitius quã in lata.d.l.lege Cornelia. & l.j.§.si claua.& l iij.§.sed si senatusconsulto.ff.ad l.Corne. de sicar. Et licet Iac.de Are.in tracta. quem fecit de quæstio.dixerit hoc casu potestatem & eius officiales non teneri per l.j.C.de emenda.seruo.sumpto ar.de potestate dominica ad potestatẽ rectoris.ff.de uerbo.sign.l.potestatis: sed Guido de Suza.et post eum Andr.de Pisis.& per Bar. qui similem tractatum fecerunt concludunt quod teneãtur: & idem uidetur tenere Pau.de Leaza.in repe.capi.grauis. de deposito. Tertio casu quando tortus sine dolo uel culpa officialis moritur,ut innuit text.in d.l.aut damna.§.j. ff.de pœn.& tunc non tenetur,ut not.Barto.in l.quæstio-
29 nis.ff.de quæstio.† quia qui facit l.permittẽte,pœnam nõ meretur.l.Gracchus.C.de adul.& ibi hoc firmat Cy.quod intelligitur quando præcedebant legitima indicia & non excesserunt modum cum ille non fecerit animo necandi,sed ueritatis eruendæ: & nemo delinquit nisi habeat animum delinquẽdi.l.sæpe.in fin.ff.de uer.sig.quia animus & propositum distinguunt maleficia.l.qui in iure.ff.de fur.& l.
30 j.§.j.ff.de sicar.& l.si is qui cum telo.C.eo.tit. † Quarto casu quando est dubium an dolo culpa uel casu moriatur:

dicendum quod si Potestas uel Iudex doceat legitima indicia præcedere, & appareat eum qui fuit tortus fuisse ætatis maturæ & robustæ, præsumptio est pro Potestate, uel Iudice.l.Herennius.§.Gaia.ff.de euic.præsumit enim princeps omne bonum de officialibus suis, nisi manifeste appareat contrarium.l.j.§.fi.ff.de offi.præsid. facit l.cum creditor.ff.de furt.& l.iniuriarum.§.j.ff.de iniur.& l. acquirēda.ff.de acquir.pos. & l.iij.§.j.ff.de lib.hom. exhib. Et qui *allegat quod* Potestas *uel* Iudex *fuit in dolo uel culpa, id probare debet.l.quoties.§.qui dolo.ff.de prob.& l.j.& ibi no.C.de sica.& l.ij.ff.de pb.& l.actor.C.eo.ti.& no.*Bar.

31 *in l.si quis ex argentarijs.§.fi.de eden.* ¶ † In *dubio enim si non apparet quo animo fecerit, præsumitur fecisse zelo iustitiæ, & iuste.l.ij.§.si publicanus.ff.ui bo.rap.& l.minus.C.de acquir.pos.& l.merito.pro soc.facit l.ij.C.qui acc.nō pos.*Poterit *tamen* Potestas *uel* Iudex *si non fuit in dolo uel culpa ad cautelā probare per testes etiā domesticos, quod præcedentibus legitimis indicijs moderate eum torquebat, & quod casu sine dolo uel culpa iudicis defecit in tortura, quod plerunq; euenire solet, ut dicit tex.in l. aut damna.§.j.ff.de pœ.*Bal.*tamē, ut refert idem* Amodæ.*ubi supra in hac quæstione bene sic dicit: aut iudex non excessit modum, quia tormentauit in casu licito, prout est de consuetudine, & non cum aliqua asperitate, & tunc non tenetur iudex licite, facit arg.ff.de iniur.l. item apud* Labeonem.*§.quæstio*

32 *nis.*† Aut *excessit modum, & tunc aut dolo & tenetur.l.* Cor.*de sica.facit.l.unica.*C.*de emenda.seruo.* Aut *culpa, & tunc tenetur secundum qualitatem culpæ.* Aut *casu, & tūc in nihilo tenetur, quia dabat operam rei licitæ, secundum* Iac.*de* Are.*&* Cy.*ista sunt uerba* Bal.*in l.uerba in fi.* C. *de adul.*

adul. Et subdit ipse do. Amodæus, & bene, quod caute agendum est quantum fieri potest, ne casus mortis in tortura accidat propter euitandas calumnias popularium, & uulgarium, quos de facto dicit uidisse, & audiuisse propter huiusmodi casus contra officiales & innocentes armata manu insurgere, ut euenit Perusij contra do. Sanctum de Corneto Potestatẽ, qui uix euasit à furore populi, & dicit se habuisse duos in manibus, unum dum esse Senator Vrbis, & aliũ dum esset Potestas Tuderti, qui immediate quod fuerunt positi in tortura & eleuati à terra parũ, defecerunt, & iudicio medicorum oppreßi à catarro uix post plures dies euaserũt, ideo ipse consulit & paterne, quod moderate ad torturam procedatur, nec ita de facili curantur, ut multi facere consueuere.
33 † Et dicit etiam quod quandocunque dolose & sine causa & sine indicijs faciunt aliquem torqueri etiam si tortus non moriatur tenentur pœna capitis, ut uult Bal. in l. decuriones. C. de quæst. & in l. ij. C. de requi. re. & est text. in l. lex Iulia. §. hodie. ff. ad legem Iul. repet. quod habet locum etiam si habebat arbitrium, ut not. in c. ueniens. & in c. quintauallis. de iureiu. Et eadẽ pœna tenentur si faciunt torqueri illum qui de iure torqueri nõ poterat, puta unum de prioribus durante officio nisi in crimine læsæ maiestatis per tex. not. in d l. decuriones. Si autem sine dolo faciunt torqueri non torquendum uel excedunt modum, ipsi officiales tenentur actione iniuriarum arbitrio iudicis secundum Bal. in rub. C. de pœna iud. qui ma. iud. & ff. de iniur. l. iniuriarum extimatio. nec debent puniri simili pœna torturæ, quia ex hoc nihil adesset personæ tortæ secundum Bal. in d. rub. de hoc tamen uide infra in vij. q. princip.
34 † Et aduerte circa prædicta quod quando fuit tortu-

ra iniuste facta tenētur solummodo Potestates & iudices mandantes torqueri iniuste, non autem milites socij, & alij officiales qui hoc fecerunt ex mādato. Ita dicit Bal. in l. excusant. ff. de infam. per illum tex. facit quod not. Dyn. in c. quod quis mandato. de reg. iur. in vj. & ponit Florianus in l. liber homo. la ij. ff. ad leg. Aquil. quod tamen est dubium: quia mandatum superioris excusat solum in leuibus secundum Bart. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur. & ideo possunt officiales resistere Potestati iniustitiam facienti, secundum Bar. in l. omnes. C. de decur. lib. x. Et aduertant bene rectores, quia si cogunt aliquem eius iudicem uel officialem iniustam sententiam ferre, tenentur l. Cor. de sicar. De his uide latius & melius infra in vj. q. prin. in uer. sed ponamus.
35 † Item aduerte pro his quae supradicta sunt, quod si per statutum pro homicidio imponitur poena pecuniaria ciuibus, prout est in multis locis, & si fiat in palatio imponitur poena capitis, Potestas uel iudex qui iniuste & immoderate tormentauit, si tortus moriatur, non punietur poena capitis, sed pecuniaria secundum Bal. in rubr. C. de poena iudi. qui ma. iud. quia statutum quod imponit poenam capitis pro homicidio & maleficio, debet intelligi de eo quod potest committi indifferenter in palatio & extra, sed occasione torturae potest solū committi in palatio ubi est tortura: ideo nō debet augeri poena ratione loci, sicut dicit Bar. in simili in teste dicente falsum in palatio, in l. aut facta. ff. de poe. & in cons. quod incipit: Tuderinus quidam. & licet dictum statutū imponat poenā pecuniariā ciuibus pro homicidio, habet locum in Potestatē & offic. quia gaudēt priuilegio ciuium, ut not. gl. in l. ciues & incolae. C. de incolis. lib. x. & firmat in §. proficisci. in q. xiij.
36 † Sed pone, quod

ex

ex tortura quis non moritur, sed debilitatur aliquod membrum.d. Amod.in d.tract.syndicatus, super gl.in uerbo, coram nobis &c. Ciriacus de Ancona &c.in viij.col. in uer. pœna debilitationis.dicit quod imponitur ea pœna, quæ imponitur à statuto pro tali delicto, & hoc pro pœna fisco applicanda: sed quo ad partem læsam, uidelicet quo ad tortum tenetur ei de iure communi ratione & actione iniuriarum, inquãtum iudici æquum uidebitur, & ad interesse expensarum factarum in medicis & medicinis, & ad damna operarum quibus caruit, & cariturus est: ut tex.institu.de obl.quæ ex qua.del.nas.in §.ob hominẽ uero. Sed ego puto hoc procedere eo casu, quo iudex iniuste torsisset dolo uel culpa, secus autẽ si licite & moderate, & in casu permisso secundũ dicta supra in uer. sed cũ dictũ sit in q. de mortuo in tortura: quo casu in nihilo deberet teneri secũdũ ea quæ ibi dicta fuere. Subnectamus hic aliã q. aliquis dicitur mortuus in tortura uel debilitatus, sed Potestas negat illũ fuisse tortũ, quæro quomodo hoc probabitur. Bald.in l.si quis
17 hoc genus.dicit † quod tortura probari potest per indicia uel cõiecturas, & hoc cõsistit in arbitrio iudicis. Idẽ uidetur uelle Bar.in l.de pupillo.§.si quis prætori.ff. de no.op. nun.dũ uult q, probato q, iudex fuerit minatus de torquẽdo aliquẽ, si postea ille fuit uisus cũ brachio ligato ad collũ, et sic ex hoc probabitur tortura, & idẽ in similibus cõiecturis.facit quod not.in l.fi.C.de prob.& l.fi.de hære.inst. Tu autẽ dicas quod aut quærimus de probãdo torturã ad finẽ ut condemnetur iudex in syndicatu, & tunc requiritur plena & uera probatio de tortura, ut quia testes deponunt de uisu, uel aliter plene probatur: ut not.Barto. in l.j. §.si quis tamen.ff.quod ui aut clam.quia ex præsumptioni-

bus etiam ut uehementibus non potest quis damnari, secundum Innoc. in c. quia uerisimile. de prob. & not. in l. absentem. ff. de pœn. & in l. fi. C. de prob. Et hoc forte erit in arbitrio syndicorum, qui in subsidium poterũt cogere etiam per torturam familiares Potestatis ad testificandum aliquẽ fuisse tortum. per l. diuus. de quæst. & per not. per Innoc. in c. ex literis. de testi. & per glos. & doct. in c. cum P. manchonella. de accus. Bart. in l. ex libero. ff. de quæst. in §. j. & uide dicta supra in iiij. prim. post prin. ubi quando testes possint torqueri: & in uersi. sed quæro an debeant, post medium.
38 *ubi fuit dictum, † quod testes domestici torqueri poterunt pro delicto domi cõmisso, quia præsumitur illud scire. Hæc dicit do. Amodæus Iustinus in tractatu suo de syndicatu. in glos. in uerbo, item in eo quod dictus Potestas, iudices & officiales plures capi, detineri, carcerari & torqueri fecerũt, &c. in viij. col. in uer. sed pone quod Potestas & se. Sed cõtra hoc uidetur, quia isti testes de familia Potestatis, licet uolentes possint testificari contra Potestatem, tamen non possunt cogi: ut per Bal. in l. etiam. C. de testi. & in §. proficisci. q. xxxvj. et per Saly. in l. ij. C. de testi. nisi dicamus quod poterunt cogi ad subsidium, quãdo aliter ueritas haberi nõ potest. arg. l. consensu. C. de repu. & xiiij. q. ij. c. quãquam. & quod not. in c. insinuante. in gl. j. de offi. deleg. & de pri. c. licet. in vj. in gl. super uerbo, familiaribus. in c. dilecto. in glos. in uer. familiaris. de offi. ar. & de uer. sig. c. ult. in vj. & in c. magnæ. de uoto in vj. Aut quærimus de probando torturam, ut ex ea præsumatur confessionem uiolentam esse & habeant locum dicta per Bal. in d. l. si quis hoc in genus. & per Barto. in d. l. de pupillo. §. si quis prætori. Quibus adde quod dixit Bal. in l. filius. in fi. C. de fur. quod ubi aliter non potest*

potest probari tortura, sufficit probare quem detentum ut confeβio dicatur facta metu tormentorum, de quo per Cy. *in d.l.ij.C.quod met.cau.unde dicit idem* Bald.*in l.j.C.ne ex*
39 *deli.defun.* † *quod uiolentia probatur per famam & similiter tortura quando uociferãs torquetur in occulto. alleg. l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstio.& quod not.Cy.in l. iiij.C.de ser.fugi.ubi dixit, quod id quod dicitur à personis fidedignis est iusta causa credulitatis.*Item *probatur tortura si testis cognouit personam tortam & qualitatem uocis in quolibet statu & dicit audiuisse eum uociferantem dum torquebatur secundum* Bal.*in l.conuenticulam.C.de epi.& cle.*Item *si dicatur quod testes inducti per curiam deposuerunt metu tormentorum, probatur metus eo ipso quod probatur eos fuisse ob hanc causam detentos quia præsumitur metus tormentorum, secundum* Bal. *in d.l.falsus. per Cy.in d.l.ij.C.quod met.cau.*Itẽ *alligare, tortura præsumitur, nisi*
40 *contrarium probetur,* † *unde si confessus crimen dicat se fuisse tortum licet non probet, non potest condemnari nisi ratificauerit apud acta cum in officialibus præsumatur illatio metus secundum* Bal.*sing.in suo consilio incipiente tres sunt casus &c.& sequitur* Pe.*de* Ancha.*in quo recitat ad uerbum dictum consilium* Bal.*& ita refert* Bertachinus *in suo repertorio, in uerbo tortura, quod est menti tenendum.* Vide *hæc consilia in tractatu clausularum, in clausula rei non sic gestæ.in §.de metu tormentorum.in ij.col. & infra in vij.q.princ.*Subiungo *aliam notabilem q.circa prædicta. pone agitur contra potestatem contra quem dicitur quod compulit aliquem confiteri per torturam, & duo testes inducti contra potestatem deponunt quod per uim fuit confessus & cõpulsus confiteri.*Ex *altera parte pro parte po-*

testatis inducuntur decem uel plures qui dicunt reus sponte confessus est, quaeritur quibus testibus sit magis credendum. Inno. in c. super hoc. de renun. dicit, † quod magis creditur istis duobus deponentibus de ui, quia deponũt de actu corporali & uisibili, scilicet quod uiderũt torqueri, sed alij decem deponunt de actu mentali & inuisibili, scilicet quod sponte cõfessus est, quia actus mentalis soli Deo est notus. Et idem si notarius in instrumẽto dicat quod sponte confessus est, quia tale instrumẽtum reprobatur per duos testes: ut not. Bal. in d. §. proficisci. in tractatu de syndicatu. q. xiij. & Barto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi praetori. ff. de noui ope. nun. Nunc cum fecerimus parentesin longiorẽ non tamen impertinentem, redeamus ad materiam prin. nostrae q. quae erat qualiter erat ad torturam perueniendũ, super quae

41 dum. Inno. in c. super hoc. de renun. dicit, † quod magis cre

42 fuit dictum quod ad multa debet iudex aduertere. † Adde quod etiam debet aduertere ad aliud uidelicet quod in tortura non procedat pariformiter in paruo prout in magno delicto, sed illam debet adhibere secundum delicti qualitatem, ut pro magno delicto maior fiat, quàm pro paruo: & pro paruo minor, quàm pro magno. arg. l. item apud. §. quaestionis. uer. & si iussu. ff. de iniu. de hoc tamen non potest ut supra dictum fuit certa doctrina dari sed cõmittitur arbitrio discreti iudicis. Sed ponamus quod quis est minimus legitime tortus: puta quia non praecedẽtibus indicijs uel alijs modis supra dictis, & in tortura confessus est, & in ea perseuerauit an ueniat condemnandus ex illa confessione. Respondeo nõ. Casus est secundũ unam lec. quam ibi tenet Bar. in l. pe. ff. de quaest. & ita uidi alias consultum per quendam insignem, & famosissimũ doct. qui ad hoc etiam pro casu allegabat. xv. q. vj. c. j. Et dicebat, † quod cautus aduocatus qui

43 uult

uult infringere confeßionē torti absq; indicijs saltim legitimis, quod articuletur, & probet quod ille talis antequā fuisset confessus fuit tortus absq; aliquibus indicijs saltim legitimis, & ad torturā sufficiētibus. Nā quousq; detētus est tortus semper idē metus tormentorū durare præsumitur. Et ideo præcedente dicta iniusta tortura iudex qui fecit scribi quod ille fuit sponte confessus falsum facit confici instrumentum, & notarius incidit in falsum si notitiā habuit tormentorum. Vbi autem tortura legitimis indicijs præcedentibus iuste fuisset illata, tunc secure notarius scribi faciat quod sponte fuit confessus quamtumcunq; tormenta præcesserint, dumtamen inter torturam & confeßionem interuallum commodum interueniat: ut not. in l. j. § idem seruus. ff. de quæstio. per doc. & per Cyn. in l. ij. C. de cu. re. ita ad literā prædicta dicit Ange. in l. qui in aliena
44 § Celsus. ff. de acquir. hæredi. ¶ † Ex supradictis sequitur quod præsumptio est quod si tortus pluries ratificauit dictam confeßionē illicite à princi. exortā, semper ipsam ratificare uidetur metu tormentorū præteritorū & futurorū. ar. l. si cui. § hisdē. ff. de accu. quod est ualde notandum. ¶ Hoc tamen intelligendū nisi post dictam torturā & confeßionem illicite extortam reus fuisset relaxatus & positus in pristina libertate, & p aliquod interuallum uocatus per iudicē sponte comparuerit & sine tortura cōfessus fuerit, iterum illud quod prius per torturam confessus fuerit, nam hoc casu ex illa cōfeßione esset damnandus tanquā spontanea, ut l. j. C. de cōfes. ad hoc facit qd' no. Inn. de accu. c. qualiter & quādo. Bal. tamē in d. l. j. C. de cōfes. dicit in iiij. col. quod cōfeßioni factæ in tormētis non præcedētibus indicijs uel præcedētibus, sed ita leuibus qd' nō faciūt præsumptionem

nem non statur, nisi in ea perseueretur. allegat glos. in d.l.j.
41 *C.de cōfes.* † *Et dicit quod intelligitur perseuerare eo ipso quod non reuocat, quia metus tormentorum non est iustus metus: nam iudicis authoritas operatur quod factum per talem metum ualeat, quia pertinet ad executionē iustitiæ: ut ff. quod me. cau. l. iij. cum non fiat contra bonos mores, sed iure licito, ut ibi patet. Si autem appellat non intelligitur perseuerare, sed tacite reuocare, ut not. ff. de appel. l. creditor. §. iustus. Sed assessores ut non possit appellari faciūt talem confessum, iterum de nouo ex interuallo temporis duci ad tribunal, & ibi publice confiteri, ut l. ij. C. de cust. re. sed si probari posset, quod ista noua confessio emanasset, repetitis tormentis, ista noua confessio esset eodem uulnere saucia & uulnerata & maiori, quia semel tortus competenter non debet iterum torqueri, nisi superueniant noua indicia.*
42 *ff. de quæst. l. repeti. ita dicit Bal. in d. l. j. de cōfes.* † *Sed parcat mihi reuerentia tanti doc. non est uerum quod confessioni extortæ per torturam sine indicijs si perseueretur stetur per supradicta. Præterea gl. quam ipse allegat hoc nō probat, ut patet cuilibet intuenti. Item est contra casum in d. l. pe. ff. de quæst. Item aliud quod dicit, uidelicet, quod intelligatur perseuerare eo ipso quod non reuocat, non est uerū simpliciter. Nam tunc dicitur quis perseuerare in confessione facta in tormentis quando post dictam confessionē reducitur in loco publico iudicij, & ibi coram notario & publicis personis confitendo, tex. est in l. ij. C. de cust. re. secundum Bar. in l. j. §. diuus Seuerus. ff. de quæst. unde non per nō reuocationem, & sic per non factum, sed per expressam cōfessionem factam in loco publico coram prædictis, & sic per factum intelligitur perseuerare, & ita puto tenendum: & hoc*

& hoc etiam reperio tenere do. Tindarum in tract. suo de prob. in uerbo, nunc de criminalium causarum confeßionibus, circa medium, ubi ad contextum & ad uerbum sic di-
47 cit. † Scias tamen circa huiusmodi torturam, quod intantũ requirit indicia præcedentia quod sine eis etiã si milies confessus in tortura in sua confeßione perseueraret nihil operaretur eius perseueratio, nec posset ex ea sequi condemnatio, tex. est sing. ad hoc quem Bar. ibi ponderat in l. pe. ff. de quæst. & est ad idem alter text. secundum unam lectu. quam etiam ibi sequitur Bar. eo. ti. l. maritus. & tenet Ange. in l. j. C. de conf. Adde aliud mirabilius, quod si quis est cõfessus in tortura non præcedentibus legitimis indicijs, deinde antequam reponatur in pristina libertate superueniunt indicia ex hoc non conualidatur confeßio facta in tormentis, nec perseuerare sufficit. glos. est ad hoc singu. & unica, quã Bar. ibi multum commendat in d. l. maritus. & sequitur Bal.
48 in l. fi. C. de accu. & Lud. de Roma in consi. clxvij. † Sed ponamus ecce quod potestas uel iudex condemnauit cõfessum uigore dictæ confeßionis inualidæ extortæ per torturam in casu quo non poterat torqueri, quia non præcedentibus legitimis indicijs, ut supra dictum est, uel quia alias tortura fuit iniuste illata, uel ratione personæ quæ torqueri non poterat, uel ratione delicti, pro quo torqueri non poterat, ut superius ostensum est, an ipsa sententia erit nulla ipso iure, uel erit opus appellatiõe. Videtur quod sit nulla ipso iure, nam sententia lata per probationem à iure improbatam est ipso iure nulla, ut est in c. ij. de purg. uul. Tu dic aut sententia continet expressum & patens uitium probationum à iure improbatorũ, ut quia dixit, & quia constat nobis per confeßionem Titij habitis indicijs per talem eius libertum tor-

tum,

tum,uel per talem eius fratrem coactum testificari, uel per talẽ eius inimicũ,& si.ideo ipsum condẽnamus, & tũc sit ipso iure nulla,& ita loquatur text.in d c.ij. Vel quia dixit iudex:& quia cõstat nobis te culpabilem propter duellum, uel propter experientiam ferri cãdentis,ideo te condemnamus. Ista est doctrina Io.And.in nouella in c.quoniam contra falsam.de proba.in fi.quam refert Bal.in l. libertorum. C.de testi. Aut non continet expressum & patens uitium, sed latens,& tunc non est ipso iure nulla,sed est opus pro-
49 uocatione,ut l.ij.C.quando prouo.non est ne.† Itẽ ad aliud debet aduertere iudex, ut ante formatũ processum & ante lit.contest.non procedat ad torturam, ut etiam infra dicetur,& fuit dictum supra dum tractauimus de indicijs in ij. q.in uers.quæro an testis.¶ Insuper quæro,iudex formauit processum cõtra aliquem,ille comparuit & negauit, iudex solẽniter parte citata examinauit testes per quos legitima probantur indicia,& postea non aliter publicato processu & testibus posuit reum ad torturam,quæritur an iuste & legitime hoc factum fuerit.Et primo uidetur quod sic,non ad petitionem partis,sed ex officio iudicis, quia non est uis si sit publicatus processus uel non, quia quantum ad iudicẽ semper est publicatus,ut no.Inno.in c.cum clamor,de testi. In contrarium est ueritas,nam ex dictis testium ante publicationem non fit probatio nec indicium:ut est casus secundum unam lect.in l.solam.C.de testi.& per consequens non
50 proceditur ad torturam,& istud tenet Iac.But.ibi.† Et est ratio, quia cum tortura non debeat fieri nisi in defectum probationum,& præcedentibus indicijs,& adhuc non cõstet de his,quia processus non publicatus non probat,ut d. l.solam,ergo non habet locum tortura.Et per hanc ratio-

nem

nem & autho.Iaco.idem tenet Bal.in l.milites.C.de quæsti. Sed est aduertendum,quia dicta ratio nõ uidetur bona per ea quæ not.doct.& maxime Bal.in l.gesta. C.de re iudi.ubi dixit Bal.quod iudex potest ferre sententiam etiam non publicatis attestationibus, & ualet sententia nisi ambæ partes,uel altera contradixerint,& ita tenuit Inno.in d.c.cum clamor.de testi.& Bu.in l.prolatam.de senten.licet glos.ibi

51 teneat sententiam non ualere non publicatis attesta. † Vnde uidetur posse aßignari ratio,quia iudex non debet auferre defensionem partis,imo non potest ad condemnationem procedere nisi dato termino ad faciendum defensionem cui etiam renunciari non potest,ut habetur in l.custodias.ff.de pub.iud. & in l.pactum inter hæredem. ff.de pact.Sed hæc defensio per reum fieri non posset nisi publicatis attesta. testium,quia alias scire nequiret quid testes testificati sint nisi publicentur, cum ipsorum examinatio fiat in secreto, ut l.si quando.C.de testi. Posset forte distingui q; aut pars petit publicari attestationes,& copiam indiciorum sibi dari,et hoc debet fieri,quia debet dari copia indiciorum,quia super eis debet disputari an procedũt necne.l.unius.§.cogniturus.ff.de quæst.secundũ Bart.in l.si.in fi.eo.ti.& huic disputationi non torturæ debet interesse aduocatus, ut not. glos.& Bar.in l.lis uirtus ff.de legib.& per hoc d.l.custodias.nam posset in dicta disputatione apparere de inualiditate indiciorum,& testes possent reprobari, & sic indicia remoueri,per ea quæ not.Inno.in c.præsentia. & in c. licet.de testib.Item debebit super hoc pronunciari,ut diximus de his supra in hac quæst.in uersic. quinto iudex. Aut non est petita publicatio attestationũ & copia indiciorũ, & tunc procedat quod primo loco dictum est per no. per

Inno.

Inno.in d.c.cum clamor.& Bal.in d.l.gesta.& Iac.But.& Bal.in d.l.prolatam.Et hac distinctione esset utendum post factum ad saluandum iudicem in syndicatu,sed ante factum melius faceret iudex sequi sententiam Bal.in d.l.milites. & Iaco.in d.l.solam.quia deberet prius publicare processum, & attestationes,quam deuenire ad torturam, quod etiam firmat Barto.in l.unius.§.j.ff.de quæstionib.pro quo etiam facit quod no.Bal.in l.bonæ fidei.C.de iureiur.in iiij.colum.

52 ¶ † Quæro ulterius cum supradictum fuerit quod iudex in tortura debet aduertere ad multa, an debebit aduertere ad aliquod tempus,& sic an tortura adhiberi poßit diebus feriatis in honorem Dei. Respondeo hæc quæstio uidetur decidi per tex.in l.nemo.C.de episc.aud. & in l.prouinciarum. C. de fer. Nam aut delicta sunt atrociora, ut latrocinium,sacrilegium,crimen læsæ maiestatis, adulterium, stuprum,incœstus,raptus uirginum,uel sanctimonialium,ueneficium,homicidium,parricidium, & simil.& in his potest omnibus diebus etiam paschalibus procedi ad torturā. text.est expressus in d.l.nemo.uer.sed ab his.& in d.l.prouinciarum. Si autem non sunt crimina atrocia, sed minora in quibus est imponenda pœna pecuniaria, tunc uidetur q; non poßit fieri tortura diebus feriatis in honorem Dei per d.l.nemo.in prin.& l.dies festos.ibi:sit idem dies à cognitionibus alienus.& l.quadraginta.& l.actus.C.de fer.Consuetudo tamen uidetur male seruare hoc licet etiam in tortura etiam alias supra & infra dicenda male seruet,tamē hoc die festo posset roborari: quia nata est quædam examinatio extraiudicialis , unde si præceßit iudicialis cognitio inditiorum,potest dicta examinatio fieri quolibet loco &

53 tempore,exemplo † testis qui iudicialiter iurauit,nam potest

test examinari quolibet tempore etiam feriato in honorem Dei, ut tenet Spec. in titu. de fer. §. ij. uer. quid si tunc testis. & Bar. in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infec. & Bald. in l. si quando. C. de testi. & est glos. in clem. j. de offic. deleg. Item potest hoc iuuari ubi uigeret statutum, prout est communiter per Italiã, quod in causis criminalibus procedatur quocunq; tempore etiam feriato in honorem Dei, ut uult etiã statutum in hac terra sancti Seuerini, in rubr. de fer. An autem iudex debet aduertere antequã deueniat ad torturam, à qua persona debeat incipere si sunt plures torquendi.

54 † Respondeo, aut omnes sunt æque suspecti de crimine de quo quæritur, & tunc incipiendum est ab eo qui timidior est, si dispariter sunt timidi: si uero æqualiter timerent torturam, tunc incipiendum est à iuniori, & ab eo qui magis teneræ ætatis est. Casus in l. unius, in prin. ff. de quæst. Si uero æqualiter non sunt suspecti, sed ex omnibus unus est magis suspectus aliis, & tunc ab illo incipiendum est, & post istum tunc iudex examinare debet illum quem crediderit facilius posse ueritatem promere. text. est in l. j. §. item diuus Adrianus. eod. tit. & ita uidetur mihi. quãuis Bar. in d. §. diuus. aliter loquatur: dicit enim Bart. quẽ refert & sequitur Are. in tractatu maleficiorum, in uerbo, fama publica. col. xxij. uers. nunc uideamus de tortura. quod iudex debet animaduertere à quo melius & citius sperat extrahere ueritatem, & ab illo torquendo faciat initium. Si autem sperat ab uno sicut ab alio, tunc initium faciat ab eo qui magis de crimine est suspectus. Si autẽ omnes pariter sunt suspecti,
55 incipiat à magis debili. † Item si est pater & filius, incipiat à filio in conspectu patris, quia magis timet in filium, quam in se, ut l. isti quidem ff. quod met. cau. Et si est mascu

lus & fœmina incipiat à fœmina quia est debilior, ut l. filio. C. de inof. testa. et l. deferre. in prin. ff. de iure fisci. sed Gādi. in suo tractatu maleficiorum, in rubrica de quæstio. & tormentis. in uer. nunc uidendū est quo ordine sint habenda tormenta. dicit quod iudex sagax considerabit à quo facilius ueritas erui poßit ut ab illo quæstionē incipiat tanquā à timidore et à magis suspecto, & à magis debiliore, ut l. j. §. j. ff. de quæst. & d. l. unius. & à fœmina potius quā à masculo, & à filio potius quā à patre per iura supra allegata. Et uide ad prædicta etiam per Ioan. An. c. cum in cōtemplatione. de regu. iu. ubi ponit secundū quod alias audiui à præceptore meo in uoce quod si inter torquendos est aliquis qui habet aliquod turpe cognomē sicut est in pluribus locis, puta fora busco, uadenocte & similia, quod ab illo erit inci-
56 piendum. ¶ † Videamus modo quomodo se iudex gerere debeat quando posuit aliquem in tortura in examinādo & interrogando tortum. ad hoc Bar. dat hanc practicam, uidelicet quod aut iudex procedit super generali inquisitione quam formauit constito sibi de maleficio licet non cōstet de malefactore, & tunc testis debet interrogari quis dictum maleficium fecerit, non autem debet nominare aliquem, uidelicet an Titius fecerit illud, quia hoc eßet magis suggestio, quam inquisitio ueritatis, & ita debet intelligi l. j. §. qui quæstionem. ff. de quæstio. & hoc casu antequam ueniatur ad torturam debent esse aliqua indicia contra testem, ut dictum fuit supra in hac prim. q. post prim. Aut iudex procedit per modum specialis inquisitionis, aut accusationis contra certam personam, & tunc aut torquetur testis, aut ipse principalis, si torquetur quis ut testis, tunc debet interrogari an inquisitus, uel accusatus fecerit male-

ficium

ficium intentatum uel alius, non autem interrogabitur de modo, & alijs circunstantijs, sed fit interrogatio hoc modo, quia interrogabitur qualiter fecit illud maleficium inquisitus uel accusatus, & quando, in qua parte corporis percußit, non autem interrogabitur immediate si percußit sic, uel sic, quia istud esset suggestio, ut dictũ est: & ita
57 intelligit d.l.j.§.diuus Adrianus. † Aut torquetur ut principalis, & tunc d.§.diuus.dat formam, quia debet interrogari solum de se, & nõ de alijs. Si autem in tortura aliquid deposuerit contra alium, tunc an illud facit indicium, fuit alibi dictum. hoc dicit Barto. in l.j.§.qui quæstionem. ff.de quæstio. Item si interrogatur ipse principalis, debet eum interrogare in genere, si cum aliquo fecit aliquam rixam, uel etiam ad speciem descendendo si cum Gaio, uel etiam magis ad speciem, si Gaiũ uulnerauit, non autem magis in specie inclinet uel dicat uel ulterius interroget, alias forte ille metu tormentorũ ut doctus illud diceret, quod nunquã sciuisset dicere, nec dicere potuisset, & sic contra ius confeßionem haberet de delicto quod forte nunquam cõmisit, quod est iniquum. facit quod no. glos. in l. si prius. ff. ad Syl. & Cyn. in l. fin. C. de accu. & ibi Salyc. in uersi. quæro nũc de modo. ita dicit Aret. in tractã. malefi. in gl. in uerbo, Fama publica. in ulti. col. sed domi. Augu. de Ari. ibi in additi. dicit quod ipse putat hæc uera, ubi indicia non essent nimis, manifesta, sed ubi constaret de delicto uere contra inculpatum, non uideo quare iudex ad conuincendam malitiam malefactoris qui negaret ad hoc, ut ibi denotaret quod imo iudex scit omnia, quare iudex peccaret si hoc diceret reo, per ea quæ habentur in l. cum hi. §. si cum li. ff. de transac. cum si. ubi malitijs hominum est obuiandum.

18 ¶ † Sed ponamus quod tortus negat & in negatione perseuerat, an poterit iterum torqueri. Respondetur quod in hoc tex. uidentur contrarij, nam l. repeti. in prin. ff. de quæsti. dicit simpliciter, quod quæstio repeti potest, sed l. unius. §. j. dicit, quod ita demum repetitur si euidentioribus indicijs reus opprimitur. Dicunt doctores, quod aut nulla sunt indicia de nouo, & quæstio non potest repeti, aut sunt indicia de nouo euidẽtiora primis, & tunc potest repeti, & ita concordant dicta iura secundum Iaco. de Are. & Cy. in l. fi. C. de quæst. & Ray. & Bar. in l. unius. §. j. ff. eo. ti. Et ibi dicit Bar. quod licet ista sint uera de iure, tamen de consuetudine non seruantur, sed quæstio repetitur toties quoties iudici uidebitur. Ipse tamen aliter intelligit istam materiam dicendo, quod quãdo apparent contra reum indicia leuia, & non multum manifesta, nec multum urgentia, tunc quæstio non debet repeti, quandoque contra reum apparẽt indicia manifesta & euidentia & multũ urgentia, tunc si in prima tortura reus nihil dixit, & stat durus, poterit iterum torqueri, ut dicta l. diuus. §. primo. & dicta l. repeti. Et quod dicitur in dicto §. euidentioribus argumen. exponit, idest, euidentioribus quam sit alia argumenta leuia quæ consueuerunt apparere contra reos, sed secundum primam lectu. de qua supra exponitur euidentioribus argumẽtis, quã fuerint prima argumenta contra reum, ita dicit ipse ibi: secundum tamen secundam expositionem dicit hanc materiã practicari. Are. autem in suo tract. malefic. in glo. in uerb. fama public. col. xxij. uer. tertio quæro, dicit quod Bar. in l. unius.
19 § j. ff. de quæstio. dicit, † quod si primo fuit sufficienter tortus, nunquam in tormentis potest repeti, nisi superueniant indicia de nouo, ut ibi probatur, quod no. dicit ipse Are. cõtra

tra aliquos crudeles iudices, qui quotidie torquent, & tormenta repetunt, & de nouo alia indicia non habent, quoniã tenentur in syndicatu, quia non poterant illum in tormentis repetere, & idem dicit tenere Saly. in l. ij. in fi. C. de cust. re. & dicit quod Dyn. in suo tracta. dicit, quod assessores hoc non seruant, pro quorum opi. saluanda allegat in authen. ut iudi. sine quoquo suffr. §. oportet. ibi, iudices torquebũt fures & c. do. autem Augu. de Ari. in d. uersi. tertio quæro, in addi. dicit quod Bal. in l. milites. §. de quæstio. dicit quod semel tortus nõ potest iterũ torqueri, et si faceret hoc iudex, quod repeteret, et tortus decederet, deberet acriter puniri. do. Catal. in suo syndicatu, in q. ccxx. dicit, quod leuiter tortus potest iterũ torqueri quantumcunq;. Bal. in l. obseruare. C. quorum app. nõ recip. dicit, quod semel tortus etiam insufficienter non potest torqueri sine nouis indicijs, quã sententiam idem do. August. non credit esse ueram cum careat ratione per doctrinam Bart. in d. l. unius. & dicit quòd sibi placet doctrina Gandi. in suo tracta. maleficiorum in rubr. de quæst. & tort. in uer. an quæstio possit repeti. qui dicit,

60 † quod licet assessores qui sunt auidi honoris seruent, ut repetant quæstionem sine nouis indicijs, tamen cõmunis opi. doct. est, quod sine nouis indicijs non potest. Et idem affirmauit idem Gand. in d. rub. col. j. licet ibi dicat quod de consuetudine multi assessores hoc non obseruent. Et Ange. in l. j. §. si quis. ff. ad Syll. dicit, quod semel illata tortura caueant iudices ne iterum torqueant. & Bal. in c. j. §. furtum. de pace iura. fir. dicit, semel tortus bis & ter, & sufficienter, si tamen perseuerat negando & superueniant indicia de nouo, potest iterum torqueri: & idem dicit in l. j. C. de confes. in vij. col. quod semel tortus cõpetenter non potest iterũ tor-

queri sine nouis indicijs. Et Bar. in l. unius. §. j. de quæst. dicit per illum tex. quod potest repeti tortura post publicationem processus, quando sunt indicia euidentiora primis. Mihi autem in tanta uariatione uidetur latius distinguendum, uidelicet, quod aut tortus ex primis indicijs fuit com
61 petenter tortus, aut minus competenter uel leuiter. † Primo casu aut noua superuenerunt indicia, & ualidiora primis, & repetitur quæstio secundum omnes per text. in d. l. unius. §. j. Aut æqualiter primis, uel minora, & tūc aut in prima tortura reus confessus est, & postea uariauit, quia negauit, & tūc propter noua indicia, dūmodo de iure ualida ad torturam quæstio repetitur, quia principaliter secunda indicia non sunt purgata propter primam torturā, in qua corpus animusq; non durauit, quia confessus fuit, licet post recessum à tortura diffiteatur: et ita uno modo potest intelligi l. repeti. ff. de quæst. Et hoc casu forte etiam sine nouis indicijs poterit repeti tortura, quoniam ex illa prima cōfeßione etiam reuocata, uidetur fieri nouum indiciū, quod sufficit ad repetendam torturam, ut uidetur uelle Bal. in l. in bonæ fidei. C. de iureiur. in iij. col. & uide quod dicetur infra in vj. q. uidelicet, de effectu torturæ, in uer. sed ponamus. ubi de hoc late dicetur. Aut nihil est confessus in prima tortura, & tunc non repetatur, per d. l. diuus. §. j. nisi prima & secunda indicia essent multum urgentia & manife-
62 sta, ut dixit Bart. in d. l. unius. §. j. † Si uero prima tortura fuerit leuis & minus cōpetenter facta, & tunc indistincte poßet repeti: & ita etiā potest intelligi d. §. j. ad quod etiā facit quod not. Bal. in l. ij. C. quor. app. non reci. quod si aliquis fuit leuiter tortus, nō habetur pro torto, sicut leuis febricula non dicitur febris, ut ff. de ædil. edic. l. ob quæ uitia. §. fi.

§ fin. Tormentum enim dicitur dolor corporis, & magna afflictio, ut no. Inno. & Andr. in nouella, in c. cum in contemplatione. de reg. iur. secundum eum. Et secundum hanc distinctionem intelligo quod dicit ibi Bal. quod si tormenta sunt plene imposita, non possunt repeti nisi ex nouis indicijs: & quod idem dicit in l. j. C. de confess. ubi dicit, quod semel tortus competenter non debet iterum torqueri nisi superuenerint noua indicia. Et hæc puto uera de iure, licet consuetudo obseruet contrarium, & latrunculatores multum insistunt in torquendo repetendo plurics: & ita seruari uidi, & ita quandoque seruaui, licet minus iuridice & male fuerit.
63 † Sed cũ hic fiat mẽtio de nouis indicijs, quæro quæ dicantur noua indicia. Hãc q. ponit Aret. in d. tract. malefi ciorũ, in gl. in uer. fama publica. col. xxiij. in uer. quæro quæ dicantur. dicit quod noua indicia dicuntur ea quæ differunt à præcedentibus specie uel substantia. Verbi gratia, prima indicia erant de mala fama rei, uel quod erat inimicus &c. superuenit postea unus testis qui dicit se uidisse reum percutere, uel dicit quod uidit eũ gladio euaginato, talia enim indicia dicũtur noua, quæ prioribus specie differũt uel substantia, sicut dicimus in capitulis nouis l. per hanc. C. de tẽpor. app. & c. fraternitatis. de testi. quod dicit esse notandũ ne erretur: quia si primo fuerit habitum indicium ex fama
64 per aliquos testes, & cum eo fuerit data tortura. † Quid autem si quis fuit positus ad torturam præcedentibus legitimis indicijs, & fuit confessus crimẽ, de quo quærebatur, nec cõtra ipsum militant alia indicia super alijs delictis, an possit interrogari ut confiteatur si commisit alia delicta, et maxime eiusdem generis, puta fuit tortus pro furto, & confessus an possit interrogari si commisit alia furta, dic quod

non, ut l.j. in prin. ff. de quæstio. sed de consuetudine seruatur contrarium, quæ consuetudo potest probari per l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re mi. & l. cõgruit. ff. de offi. præsi. ita dicit Gandi. in tract. malefi. in rubr. de quæstio. & tormen. in uer. sed quid de quæstione. quæ quotidie occurrit de facto, & ita etiam tenet Are. in suo tract. malefic. in glos. in uer. fama publica. in ulti. col. sed do. Augu. de Ari. ibi in suis addi. dicit quod talis consuetudo non ualeat tanquam irrationabilis & contra tex. in c. fi. de consue. & in l. ij. C. quæ sit lon. consue. nam opus est secundum ipsum quod primo constet de delicto antequam ad torturam procedatur, ut l. j. §. item illud. ff. ad Syll. & fuit superius dictũ. † Ego puto quod prædicta possint cõcordari hoc modo, uidelicet quod aut contra reum procedit diffamatio generalis de illo crimine, uidelicet quod est magnus latro, & tunc sit laudabilis illa cõsuetudo quod de alijs interrogetur propter illam diffamationem per d. §. à barbaris. Aut non procedit talis diffamatio, & tunc secus, unde iudex discretus debet aduertere ad qualitatem personæ. Sed ponamus quod quis est tortus legitime, tamen non confitetur, imo persistit in negatione, quid habet facere iudex? Dicas quod debet eũ reponere in carceribus & expectare si potest habere noua indicia, & tunc ut supra dictum est si habet noua indicia uel uacillet debet ipsum iterum torquere. Si autem non superueniũt alia indicia uel non uacillat, debet aßignare accusatori si proceditur per uiam accusationis unam dilationẽ ad probandum & producendum quicquid uult, & potest contra accusatum uel inculpatũ protestando quod alias elapsa dicta dilatione si nõ fuerit aliquid productum uel probatum sufficienter ipsum relaxabit. ita dicit Are. in tract. malefi. in

glo.

66 glo. in uerb. fama publica. in ulti. col. in fi. † Vbi etiam dicit quod erit bona cautela, quod in relaxatione iudex faciat apparere in actis torturam esse adhibitam cõtra detentũ cum moderamine secundum quod indicia habita demonstrabat, & ideo quia fuerunt purgata bene indicia non repertũ culpabilem mandauit relaxari: & dicit hoc notari per Bar. in l. fi. in prin. ff. de quæst. Et dicit esse mẽti tenendum, ne iudex alias faciẽdo teneatur in syndicatu. Item si iudex indebite et iniuste torsit aliquem utatur hac cautela in relaxatione torti, uidelicet, quod si uult quod faciat ipsum confiteri quod fuit legitime tortus & ad dictam cõfeßionẽ inducat ipsum blandis suasionibus, & de hac confeßione faciat rogatum notarium & in syndicatu non tenebitur. Ita dicit Catal. de Viso in tractatu de syndicatu, circa princ. in tertio uer. & dicit quod hoc uoluit Ang. in l. iniuriarũ. § si quis quod decreto. ff. de iniur. & ita dicit quod ita uidit de facto practicari.

Quæstio sexta Secundæ partis.

1 Quæstio seu tortura ad quid fuerit inuenta.
2 Confessioni factæ in tormentis quando standum sit.
3 Confessioni in tortura factæ fides nõ habet si in ea nõ perseueret.
4 Tortus quomodo in confessione censeatur perseuerare.
5 Tortus non statim post torturam debet ad tribunal reduci, ad videndam ipsius in confessione perseuerantiam.
6 Tortus ad tribũnal reductus, an sit relaxandus si confessionem in tortura factam reuocauerit.
7 Reuocatio confessionis factæ in tortura quando sit admittenda.
8 Confessus in tormentis quando condemnari possit absq; alijs probationibus.
9 Condemnatio non potest ferri ex confessione extorta per torturã illegitimam.
10 Torto metu tormentorum confitente montes & maria, caueat sibi iudex ne damnetur in corpore & anima.
11 Iudex an debeat statim credere ei qui sponte confitetur se aliquẽ occidisse, cuius corpus non reperitur.

12 Occidens aliquem & proijciens corpus in mare, an posſit condēnari, ſi de corpore mortuo non conſtet.
13 Iudex non ſtatim confeſsione extorta legitime debet ad condēnationem procedere.
14 Condemnatio ſequi poteſt ex confeſsione delicti ſpontanea & probata.
15 Confeſsio delicti in dubio præſumitur ſpontanea.
16 Iudice & notario aſſerentibus confeſsionem torti ſpontaneam, reo autem dicente eam tormentorum formidine factam, cui potius ſtandum erit.
17 Confeſsio non poteſt dici ſpontanea, probata tortura.
18 Iudex condemnationem fundare non poteſt ex ſola confeſsione reuocata.
19 Confeſsio ſola in ciuilibus non obligat.
20 Confeſſus tormentorum formidine, confeſsionem ſuam debet reuocare per ſe vel per procuratorem ſpeciale mandatum ad hoc habentem.
21 Confeſsio vnica an ſit ſufficiens in criminalibus.
22 Aſſeſſores cauti in negotijs arduis confeſsionem apud acta repetere debent, quod ſcilicet ſponte confeſſus fuerit.
23 Confeſsionem ſuam qualiter quis interpretari poſsit.
24 Notarius non debet ſcribere reum tortū ſponte confeſſum fuiſſe.
25 Reus quando dicatur ſponte confeſſus & quando coacte.
26 Reus dicitur ſponte confeſſus ſi in confeſsione perſeueret.
27 Confeſsio facta in tortura quando cenſetur valida, & nu. 28.
29 Executio an fiat in cauſa criminali ex confeſsione ſola abſq; alio proceſſu & ſententia.
30 Sententia in criminali ſemper eſt neceſſaria, in qua nunquam quis pro condemnato haberi debet.

SEXTO *principaliter quæritur de effectu torturæ*
1 *& quæstionis. † Super qua quæstione eſt ſciēdū, quod tortura fuit inuenta, ad fine m, ut per eam ueritas negotij, de quo quæritur, illuminaretur, & inueniretur. l. cum falſum. & l. hoc quod placuit. C. de quæſt.* Et tamen non *ſemper, nec unquā eſt ei fides adhibēda, quia fragilis, & periculoſa res eſt, & fallens ueritatē.* Nam *quidā adeo ſunt duri, ut millies torti nihil dicāt de eo, de quo interrogantur, & pleriq; obdormiūt in ea.* Ex qbus habui iam duos præ manibus,

bus, qui positi in tortura ita obdormiebant, ut uiderentur defuncti penitus, & postquam de ea deponebantur stabant sic per aliquod spatium, & postea incipiebant respirare, & continuo sic faciebant quotiescunq; ponebantur in tortura. Sed cum mutasset torturam ponendo taxillum ad talos, unus ex ipsis & in hac tortura idem faciebat, alius uero non. Quidam uero sunt ita timidi & fragiles, & dolorum impatientes, ut omnia confiteãtur etiam falsa, & quæ nunquam commiserunt, ut est de his tex. in l. j. §. quæstio. ff. de quæst. Et Seneca dicit, etiam innocentes cogit mentiri dolor. Et horum est maior numerus, quã obdormientium, unde iudex debet multum aduertere ne de facili credat.

2 † Et ideo hic quæro an confeßioni factæ in tormentis credi & stari debeat. Respondeo, text. in d. l. j. §. diuus Seuerus. ff. de quæst. dicit confeßiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportet, si nulla alia probatio religionem iudicis instruat, & sic uidetur uelle quod non credatur, nec stari debeat: sed in l. edictum. ff. eod. tit. dicit quæstiones efficacißimas esse ad inquirendam ueritatem, & in l. j. §. si quis ultro. eod. tit. dicit: cum in tormentis constiterit. & sic innuunt dicti text. quod confeßio facta in tormentis fidem faciat. glo. in l. fi. C. de quæst. dicit, quod confeßioni factæ in tormentis statur si perseueretur. & ita loquitur d. l. j. §. si quis ultro. & d. l. edictum. secus si non perseueretur: & ita loquitur d. §. diuus Seuerus. & istud etiam sequitur ibi Odoffred. & ista distinctio est de mente Azon. in summa. C. eod. in fi. glos. etiam ponit eam in d. §. diuus Seuerus. & istã tenet ibi Barto. Bald. autem in l. j. C. de confes. in iiij. colum. distinguit, quod aut reus in tormentis confitetur præcedẽtibus legitimis indicijs, & statur suæ cõfeßioni, præsertim si

perseue

perseueret in ea, aut nō præcedũt aliqua indicia, uel argumēta uel sunt ita leuia quod nō faciũt præsumptionē, et tũc non statur cōfeßioni, nisi in ea perseueret, ut no. in gl. in d. §. diuus Seuerus. secundũ eũ. Ego puto quod ista distinctio Baldi non sit bona, nec uera, & miror, quod ita insipide cōtra morem suum locutus fuerit. Nam in primo membro
3 *uult, † quod confeßioni factæ in tormentis stetur etiam si non perseueretur in ea, sed istud est contra glos. & doc. omnes ut supra relatũ est, & contra d. §. diuus. Item in secũdo membro similiter male dicit per tex. & quæ ibi no. per Bar. in l. pe. ff. de quæstioni. ubi confeßioni factæ in tormentis nunquã statur etiam si perseueretur si fuerit habita non præcedentibus indicijs, ut ibi est tex. secundum unam lect. quam tenet ibi Bar. & late examinaui supra in proxima princ. q. in uer. sed ponamus quod quis, & ista est cōmunis opi. in utroq; prædictorum membrorũ, unde bonus quandoque dormitat Homerus, & hoc idem melius loquendo consuluit Bald. in suo consi. incip. tres sunt casus. pro quo consi. require infra ubi forte ponam de uerbo ad uerbum in uer. & quia supra. et idem ipse uoluit in l. imperator, la ij. ff. de sta. ho. dicendo quod confeßio extorta per torturam*
4 *minus legitimam, nihil ualet. † Sed quæro quomodo dicatur in confeßione perseuerare. Respondetur quod ad hoc ut dicatur perseuerare in cōfeßione, oportet quod post cōfeßionem factam in tormētis reducatur in loco publico iudicij, & ibi coram notario, & publicis personis confirmetur. tex. est in l. ij. C. de cust. reo. secundum Bar. in d. § diuus Seuerus. in l. j. ff. de quæst. Ista tamen perseueratio debet esse & fieri extra loca tormētorum, in loco unde tortura nō uidetur: & dicitur perseuerare, præsertim si hoc confitea-*

tur

tur coram amicis.arg.l.quæro.ff.de ædil.edic.dixit Bald.in l.ij.C.quo.app.non rec.ſed idem Bal.in l.j.C.de confeſ.quod perſeuerare dicitur eo ipſo quod non reuocet ipſam. Non ob.ſi dicatur quod confeßio facta metu tormentorum non ualet,quia talis metus nõ eſt iuſtus: quia iudicis authoritas operatur,quod factum per talem metum ualeat,quia pertinet ad executorem iuſtitiæ,ut ff.quod met.cau.l.iij. cum nõ fiat contra bonos mores,ſed iure licito ut ibi patet. Si autẽ iſte appellat,non intelligitur perſeuerare,ſed tacite reuocare:ut ff.de app.l.creditor.§.iuſſus.ita dicit ipſe, quod nõ placet, imo requiritur expreſſa ratificatio ad tribunal facta per d.l.ij.ff.de cuſt.reo.& uide Bald.in prooemio C.in fi.& in c.j.de pace iur. fir. de his tamen uide quæ dicentur infra in hac eadem q.

5 ¶ † Sed an ſtatim quod tortus depo nitur de tortura debeat duci ad tribunal ad uidendũ an perſeueret in confeßione habita. Reſpondeo quod non,ſed debet repauſare ſaltim per diem & noctem ſine tormẽtis,& poſtea debet duci ad locum,de quo ſupra dictum eſt, & ſi confitetur, tunc dicitur perſeuerare: ſi autem hoc faceret ſtatim poſt tormẽta non diceretur perſeueraſſe.ita not.Iac. in d.l.ij.C.de cuſto.re.ut refert & ſequitur Ang.in l.j.ff.eo. ti.Et ideo dixit Bal.in prin.C.ſuper rubrica quod perſeuerantia expreſſa requirit quod pluries confiteatur diuerſis temporibus,ſed quando pluries confiteretur eodem tẽpore iſta eſt una confeßio tantum,& non eſt proprie perſeuerãtia.de hoc eſt glo.no.in ſimili in l.iiij.ff.de pigno.act.ſecundum eum quod eſt notandũ.Ipſe tamen in l.ij.C.quod met. cau.in iij.co.aliter loquitur.Bar.in d.l.j.§.diuus Seuerus.ff. de quæſt.dixit quod debet duci ad banchũ eo tempore quo ceſſauerit dolor tormentorũ,ſed ſi reduceretur ad banchũ

lus & fœmina incipiat à fœmina quia est debilior, ut l. filio. C. de inof. testa. et l. deferre. in prin. ff. de iure fisci. sed Gã di. in suo tractatu maleficiorum, in rubrica de quæstio. & tormentis. in uer. nunc uidendũ est quo ordine sint habenda tormenta. dicit quod iudex sagax considerabit à quo facilius ueritas erui poßit ut ab illo quæstionẽ incipiat tanquã à timidore et à magis suspecto, & à magis debiliore, ut l. j. §. j. ff. de quæst. & d. l. unius. & à fœmina potius quã à masculo, & à filio potius quã à patre per iura supra allegata. Et uide ad prædicta etiam per Ioan. An. c. cum in cõtemplatione. de regu. iu. ubi ponit secundũ quod alias audiui à præceptore meo in uoce quod si inter torquendos est aliquis qui habet aliquod turpe cognomẽ sicut est in pluribus locis, puta fora busco, uadenocte & similia, quod ab illo erit inci
56 piendum. ¶ † Videamus modo quomodo se iudex gerere debeat quando posuit aliquem in tortura in examinãdo & interrogando tortum. ad hoc Bar. dat hanc practicam, uidelicet quod aut iudex procedit super generali inquisitione quam formauit constito sibi de maleficio licet non cõstet de malefactore, & tunc testis debet interrogari quis dictum maleficium fecerit, non autem debet nominare aliquem, uidelicet an Titius fecerit illud, quia hoc eßet magis suggestio, quam inquisitio uertatis, & ita debet intelligi l. j. §. qui quæstionem. ff. de quæstio. & hoc casu antequam ueniatur ad torturam debent esse aliqua indicia contra testem, ut dictum fuit supra in hac prim. q. post prim. Aut iudex procedit per modum specialis inquisitionis, aut accusationis contra certam personam, & tunc aut torquetur testis, aut ipse principalis, si torquetur quis ut testis, tunc debet interrogari an inquisitus, uel accusatus fecerit male-

ficium

ficium intentatum uel alius, non autem interrogabitur de modo, & alijs circunstantijs, sed fit interrogatio hoc modo, quia interrogabitur qualiter fecit illud maleficium inquisitus uel accusatus, & quando, in qua parte corporis percußit, non autem interrogabitur immediate si percußit sic, uel sic, quia istud esset suggestio, ut dictũ est: & ita
17 intelligit d.l.j.§.diuus Adrianus.† Aut torquetur ut principalis, & tunc d.§.diuus.dat formam, quia debet interrogari solum de se, & nõ de alijs. Si autem in tortura aliquid deposuerit contra alium, tunc an illud facit indicium, fuit alibi dictum. hoc dicit Barto. in l.j.§.qui quæstionem. ff.de quæstio. Item si interrogatur ipse principalis, debet eum interrogare in genere, si cum aliquo fecit aliquam rixam, uel etiam ad speciem descendendo si cum Gaio, uel etiam magis ad speciem, si Gaiũ uulnerauit, non autem magis in specie inclinet uel dicat uel ulterius interroget, alias forte ille metu tormentorũ ut doctus illud diceret, quod nunquã sciuisset dicere, nec dicere potuisset, & sic contra ius confeßionem haberet de delicto quod forte nunquam cõmisit, quod est iniquum. facit quod no. glos. in l. si prius. ff. ad Syl. & Cyn. in l. fin. C. de accu. & ibi Salyc. in uersi. quæro nũc de modo. ita dicit Aret. in tracta. malefi. in gl in uerbo, Fama publica. in ulti. col. sed domi. Augu. de Ari. ibi in additi. dicit quod ipse putat hæc uera, ubi indicia non essent nimis manifesta, sed ubi constaret de delicto uere contra inculpatum, non uideo quare iudex ad conuincendam malitiam malefactoris qui negaret ad hoc, ut ibi denotaret quod imo iudex scit omnia, quare iudex peccaret si hoc diceret reo, per ea quæ habentur in l. cum hi. §. si cum li. ff. de transac. cum si. ubi malitijs hominum est obuiandum.

58 ¶ † Sed ponamus quod tortus negat & in negatione perseuerat, an poterit iterum torqueri. Respondetur quod in hoc tex. uidentur contrarij. nam l. repeti. in prim. ff. de quæsti. dicit simpliciter, quod quæstio repeti potest, sed l. unius. §. j. dicit, quod ita demum repetitur si euidentioribus indicijs reus opprimitur. Dicunt doctores, quod aut nulla sunt indicia de nouo, & quæstio non potest repeti, aut sunt indicia de nouo euidētiora primis, & tunc potest repeti, & ita concordant dicta iura secundum Iaco. de Are. & Cy. in l. fi. C. de quæst. & Ray. & Bar. in l. unius. §. j. ff. eo. ti. Et ibi dicit Bar. quod licet ista sint uera de iure, tamen de consuetudine non seruantur. sed quæstio repetitur toties quoties iudici uidebitur. Ipse tamen aliter intelligit istam materiam dicendo, quod quādo apparent contra reum indicia leuia, & non multum manifesta, nec multum urgentia, tunc quæstio non debet repeti, quandoque contra reum apparēt indicia manifesta & euidentia & multū urgentia, tunc si in prima tortura reus nihil dixit, & stat durus, poterit iterum torqueri, ut dicta l. diuus. §. primo. & dicta l. repeti. Et quod dicitur in dicto §. euidentioribus argumen. exponit, idest, euidentioribus quam sit alia argumenta leuia quæ consueuerunt apparere contra reos, sed secundum primam lectu. de qua supra exponitur euidentioribus argumētis, quā fuerint prima argumenta contra reum, ita dicit ipse ibi: secundum tamen secundam expositionem dicit hanc materiā practicari. Are. autem in suo tract. malefic. in glo. in uerb. fama public. col. xxij. uer. tertio quæro, dicit quod Bar. in l. unius.
59 § j. ff. de quæstio. dicit, † quod si primo fuit sufficienter tortus, nunquam in tormentis potest repeti, nisi superueniant indicia de nouo, ut ibi probatur, quod no. dicit ipse Are. cōtra

tra aliquos crudeles iudices, qui quotidie torquent, & tormenta repetunt, & de nouo alia indicia non habent, quoniã tenentur in syndicatu, quia non poterant illum in tormentis repetere, & idem dicit tenere Saly. in l. ij. in fi. C. de cust. re. & dicit quod Dyn. in suo tracta. dicit, quod assessores hoc non seruant, pro quorum opi. saluanda allegat in authen. ut iudi. sine quoquo suffr. §. oportet. ibi, iudices torquebũt fures &c. do. autem Augu. de Ari. in d. uersi. tertio quaero, in addi. dicit quod Bal. in l. milites. §. de quaestio. dicit quod semel tortus nõ potest iterũ torqueri, et si faceret hoc iudex, quod repeteret, et tortus decederet, deberet acriter puniri. do. Catal. in suo syndicatu, in q. ccxx. dicit, quod leuiter tortus potest iterũ torqueri quantumcunq;. Bal. in l. obseruare. C. quorum app. nõ recip. dicit, quod semel tortus etiam insufficienter non potest torqueri sine nouis indicijs, quã sententiam idem do. August. non credit esse ueram cum careat ratione per doctrinam Bart. in d. l. unius. & dicit quòd sibi placet doctrina Gandi. in suo tracta. maleficiorum in rubr. de quaest. & tort. in uer. an quaestio possit repeti. qui dicit,
60 † quod licet assessores qui sunt auidi honoris seruent, ut repetant quaestionem sine nouis indicijs, tamen cõmunis opi. doct. est, quod sine nouis indicijs non potest. Et idem affirmauit idem Gand. in d. rub. col. j. licet ibi dicat quod de consuetudine multi assessores hoc non obseruent. Et Ange. in l. j. §. si quis. ff. ad Syll. dicit, quod semel illata tortura caueant iudices ne iterum torqueant. & Bal. in c. j. §. furtum. de pace iura. fir. dicit, semel tortus bis & ter, & sufficienter, si tamen perseuerat negando & superueniant indicia de nouo, potest iterum torqueri: & idem dicit in l. j. C. de confess. in vij. col. quod semel tortus cõpetenter non potest iterũ torqueri

queri sine nouis indicijs. Et Bar. in l. unius. §. j. de quæst. dicit per illum tex. quod potest repeti tortura post publicationem processus, quando sunt indicia euidentiora primis. Mihi autem in tanta uariatione uidetur latius distinguendum, uidelicet, quod aut tortus ex primis indicijs fuit com
61 petenter tortus, aut minus competenter uel leuiter. † Primo casu aut noua superuenerunt indicia, & ualidiora primis, & repetitur quæstio secundum omnes per text. in d. l. unius. §. j. Aut æqualiter primis, uel minora, & tũc aut in prima tortura reus confessus est, & postea uariauit, quia negauit, & tũc propter noua indicia, dũmodo de iure ualida ad torturam quæstio repetitur, quia principaliter secunda indicia non sunt purgata propter primam torturã, in qua corpus animusq; non durauit, quia confessus fuit, licet post recessum à tortura diffiteatur: et ita uno modo potest intelligi l. repeti. ff. de quæst. Et hoc casu forte etiam sine nouis indicijs poterit repeti tortura, quoniam ex illa prima cõfeßione etiam reuocata, uidetur fieri nouum indiciũ, quod sufficit ad repetendam torturam, ut uidetur uelle Bal. in l. in bonæ fidei. C. de iureiur. in iij. col. & uide quod dicetur infra in vj. q. uidelicet, de effectu torturæ, in uer. sed ponamus. ubi de hoc late dicetur. Aut nihil est confessus in prima tortura, & tunc non repetatur, per d. l. diuus. §. j. nisi prima & secunda indicia essent multum urgentia & manife
62 sta, ut dixit Bart. in d. l. unius. §. j. † Si uero prima tortura fuerit leuis & minus cõpetenter facta, & tunc indistincte poßet repeti: & ita etiã potest intelligi d. §. j. ad quod etiã facit quod not. Bal. in l. ij. C. quor. app. non reci. quod si aliquis fuit leuiter tortus, nõ habetur pro torto, sicut leuis febricula non dicitur febris, ut ff. de ædil. edic. l. ob quæ uitia. §. fi.

§.fin. Tormentum enim dicitur dolor corporis, & magna afflictio, ut no. Io. And. in nouella, in c. cum in contemplatione. de reg. iur. secundum eum. Et secundum hanc distinctionem intelligo quod dicit ibi Bal. quod si tormenta sunt plene imposita, non possunt repeti nisi ex nouis indicijs: & quod idem dixit in l. j. C. de confess. ubi dixit, quod semel tortus competenter non debet iterum torqueri nisi superuenerint noua indicia. Et hæc puto uera de iure, licet consuetudo obseruet contrarium, & latrunculatores multum inseruiant in torquendo repetendo pluries: & ita seruari uidi, & ita quandoq; seruaui, licet minus iuridice & male factũ
63 fuerit. † Sed cũ hic fiat mẽtio de nouis indicijs, quæro quæ dicantur noua indicia. Hãc q. ponit Aret. in d. tract. malefi Nova indicia
ciorũ, in gl. in uer. fama publica. col. xxiij. in uer. quæro quæ dicantur. dicit quod noua indicia dicuntur ea quæ differunt à præcedentibus specie uel substantia. Verbi gratia, prima indicia erant de mala fama rei, uel quod erat inimicus &c. superuenit postea unus testis qui dicit se uidisse reum percutere, uel dicit quod uidit eũ gladio euaginato, talia enim indicia dicũtur noua, quæ prioribus specie differũt uel substantia, sicut dicimus in capitulis nouis l. per hanc. C. de tẽpor. app. & c. fraternitatis. de testi. quod dicit esse notandũ ne erretur: quia si primo fuerit habitum indicium ex fama
64 per aliquos testes, & cum eo fuerit data tortura. † Quid autem si quis fuit positus ad torturam præcedentibus legitimis indicijs, & fuit confessus crimẽ, de quo quærebatur, nec cõtra ipsum militant alia indicia super alijs delictis, an possit interrogari ut confiteatur si commisit alia delicta, et maxime eiusdem generis, puta fuit tortus pro furto, & confessus an possit interrogari si commisit alia furta. dic quod

 non,

non,ut l.j.in prin. ff.de quæstio. sed de consuetudine seruatur contrarium,quæ consuetudo potest probari per l. non omnes.§.à Barbaris.ff.de re mi.& l.cõgruit.ff.de offi.præsi.ita dicit Gandi.in tract.malefi.in rubr.de quæstio.& tormen.in uer.sed quid de quæstione. quæ quotidie occurrit de facto,& ita etiam tenet Are.in suo tract.malefic.in glos.in uer.fama publica.in ulti.col.sed do.Augu.de Ari. ibi in suis addi.dicit quod talis consuetudo non ualeat tanquam irrationabilis & contra tex.in c.fi.de consue. & in l.ij. C. quæ sit lon. consue. nam opus est secundum ipsum quod primo constet de delicto antequam ad torturam procedatur, ut l.
65 j.§.item illud.ff.ad Syll.& fuit superius dictũ. † Ego puto quod prædicta possint cõcordari hoc modo,uidelicet quod aut contra reum procedit diffamatio generalis de illo crimine,uidelicet quod est magnus latro,& tunc sit laudabilis illa cõsuetudo quod de alijs interrogetur propter illam diffamationem per d.§.à barbaris. Aut non procedit talis diffamatio, & tunc secus, unde iudex discretus debet aduertere ad qualitatem personæ. Sed ponamus quod quis est tortus legitime,tamen non confitetur,imo persistit in negatione,quid habet facere iudex? Dicas quod debet eũ reponere in carceribus & expectare si potest habere noua indicia, & tunc ut supra dictum est si habet noua indicia uel uacillet debet ipsum iterum torquere. Si autem non superueniũt alia indicia uel non uacillat, debet aßignare accusatori si proceditur per uiam accusationis unam dilationẽ ad probandum & producendum quicquid uult, & potest contra accusatum uel inculpatũ protestando quod alias elapsa dicta dilatione si nõ fuerit aliquid productum uel probatum sufficienter ipsum relaxabit.ita dicit Are.in tract.malefi.in glo.

66 glo.in uerb.fama publica.in ulti.col.in fi.† Vbi etiam dicit quod erit bona cautela, quod in relaxatione iudex faciat apparere in actis torturam esse adhibitam cõtra detentũ cum moderamine secundum quod indicia habita demonstrabãt, & ideo quia fuerunt purgata bene indicia non repertũ culpabilem mandauit relaxari: & dicit hoc notari per Bar. in l.fi.in prim.ff.de quæst.Et dicit esse mẽti tenendum,ne iudex alias faciẽdo teneatur in syndicatu.Item si iudex indebite et iniuste torsit aliquem utatur hac cautela in relaxatione torti,uidelicet, quod si uult quod faciat ipsum confiteri quod fuit legitime tortus & ad dictam cõfeßionẽ inducat ipsum blandis suasionibus, & de hac confeßione faciat rogatum notarium & in syndicatu non tenebitur. Ita dicit Catal. de Viso in tractatu de syndicatu,circa princ.in tertio uer. & dicit quod hoc uoluit Ang.in l.iniuriarũ.§.si quis quod decreto.ff.de iniur.& ita dicit quod ita uidit de facto practicari.

Quæstio sexta Secundæ partis.

1 Quæstio seu tortura ad quid fuerit inuenta.
2 Confessioni factæ in tormentis quando standum sit.
3 Confessioni in tortura factæ fides nõ habet si in ea nõ perseueret.
4 Tortus quomodo in confessione censeatur perseuerare.
5 Tortus non statim post torturam debet ad tribunal reduci, ad videndam ipsius in confessione perseuerantiam.
6 Tortus ad tribũnal reductus, an sit relaxandus si confessionem in tortura factam reuocauerit.
7 Reuocatio confessionis factæ in tortura quando sit admittenda.
8 Confessus in tormentis quando condemnari possit absq; alijs probationibus.
9 Condemnatio non potest ferri ex confessione extorta per torturã illegitimam.
10 Torto metu tormentorum confitente montes & maria,caueat sibi iudex ne damnetur in corpore & anima.
11 Iudex an debeat statim credere et qui sponte confitetur se aliquẽ occidisse,cuius corpus non reperitur,

12 Occidens aliquem & proijciens corpus in mare, an posit condēnari, si de corpore mortuo non constet.
13 Iudex non statim confessione extorta legitime debet ad condēnationem procedere.
14 Condemnatio sequi potest ex confessione delicti spontanea & probata.
15 Confessio delicti in dubio præsumitur spontanea.
16 Iudice & notario asserentibus confessionem torti spontaneam, reo autem dicente eam tormentorum formidine factam, cui potius standum erit.
17 Confessio non potest dici spontanea, probata tortura.
18 Iudex condemnationem fundare non potest ex sola confessione reuocata.
19 Confessio sola in ciuilibus non obligat.
20 Confessus tormentorum formidine, confessionem suam debet reuocare per se vel per procuratorem speciale mandatum ad hoc habentem.
21 Confessio vnica an sit sufficiens in criminalibus.
22 Assessores cauti in negotijs arduis confessionem apud acta repetere debent, quod scilicet sponte confessus fuerit.
23 Confessionem suam qualiter quis interpretari posit.
24 Notarius non debet scribere reum tortū sponte confessum fuisse.
25 Reus quando dicatur sponte confessus & quando coacte.
26 Reus dicitur sponte confessus si in confessione perseuerét.
27 Confessio facta in tortura quando censetur valida, & nu.28.
29 Executio an fiat in causa criminali ex confessione sola absq; alio processu & sententia.
30 Sententia in criminali semper est necessaria, in qua nunquam quis pro condemnato haberi debet.

SEXTO *principaliter quæritur de effectu torturæ*
1 *& quæstionis.* † *Super qua quæstione est sciēdū, quod tortura fuit inuenta, ad finem, ut per eam ueritas negotij, de quo quæritur, illuminaretur, & inueniretur. l. cum falsum. & l. hoc quod placuit. C. de quæst.* Et tamen non *semper, nec unquā est ei fides adhibēda, quia fragilis, & periculosa res est, & fallens ueritatē.* Nam *quidā adeo sunt duri, ut millies torti nihil dicāt de eo, de quo interrogantur, & pleriq; obdormiūt in ea.* Ex *qbus habui iam duos præ manibus,*

bus,qui positi in tortura ita obdormiebant, ut uiderentur defuncti penitus,& postquam de ea deponebantur stabant sic per aliquod spatium, & postea incipiebant respirare, & continuo sic faciebant quotiescunq; ponebantur in tortura. Sed cum mutasset torturam ponendo taxillum ad talos,unus ex ipsis & in hac tortura idem faciebat,alius uero non. Quidam uero sunt ita timidi & fragiles,& dolorum impatientes,ut omnia confiteãtur etiam falsa,& quæ nunquam commiserunt,ut est de his tex.in l.j.§. quæstio.ff. de quæst.Et Seneca dicit,etiam innocentes cogit mentiri dolor.Et horum est maior numerus,quã obdormientium,un-
2 de iudex debet multum aduertere ne de facili credat. † Et ideo hic quæro an confeßioni factæ in tormentis credi & stari debeat.Respondeo,text.in d.l.j.§.diuus Seuerus. ff. de quæst.dicit confeßiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportet, si nulla alia probatio religionem iudicis instruat,& sic uidetur uelle quod non credatur,nec stari debeat:sed in l.edictum.ff.eod.tit.dicit quæstiones efficacißimas esse ad inquirendam ueritatem, & in l. j. §. si quis ultro.eod.tit.dicit:cum in tormentis constiterit.& sic innuunt dicti text.quod confeßio facta in tormentis fidem faciat.glo.in l.fi.C.de quæst.dicit,quod confeßioni factæ in tormentis statur si perseueretur. & ita loquitur d. l.j. §. si quis ultro.& d.l.edictum.secus si non perseueretur:& ita loquitur d.§. diuus Seuerus. & istud etiam sequitur ibi Odoffred.& ista distinctio est de mente Azon. in summa.C. eod.in fi.glos.etiam ponit eam in d.§.diuus Seuerus.& istã tenet ibi Barto.Bald.autem in l.j.C.de confes.in iiij.colum. distinguit,quod aut reus in tormentis confitetur præcedẽtibus legitimis indicijs,& statur suæ cõfeßioni,præsertim si

perseue

perseueret in ea, aut nõ præcedũt aliqua indicia, uel argumẽta uel sunt ita leuia quod nõ faciũt præsumptionẽ, et tũc non statur cõfeßioni, nisi in ea perseueret, ut no. in gl. in d. §. diuus Seuerus. secundũ eũ. Ego puto quod ista distinctio Baldi non sit bona, nec uera, & miror, quod ita insipide cõtra morem suum locutus fuerit. Nam in primo membro
3 uult, † quod confeßioni factæ in tormentis stetur etiam si non perseueretur in ea, sed istud est contra glos. & doc. omnes. ut supra relatũ est, & contra d. §. diuus. Item in secũdo membro similiter male dicit per tex. & quæ ibi no. per Bar. in l. pe. ff. de quæstioni. ubi confeßioni factæ in tormentis nunquã statur etiam si perseueretur si fuerit habita non præcedentibus indicijs, ut ibi est tex. secundum unam lect. quam tenet ibi Bar. & late examinaui supra in proxima princ. q. in uer. sed ponamus quod quis, & ista est cõmunis opi. in utroq; prædictorum membrorũ, unde bonus quandoque dormitat Homerus, & hoc idem melius loquendo consuluit Bald. in suo consi. incip. tres sunt casus. pro quo consi. require infra ubi forte ponam de uerbo ad uerbum in uer. & quia supra. et idem ipse uoluit in l. imperator, la ij. ff. de sta. ho. dicendo quod confeßio extorta per torturam
4 minus legitimam, nihil ualet. † Sed quæro quomodo dicatur in confeßione perseuerare. Respondetur quod ad hoc ut dicatur perseuerare in cõfeßione, oportet quod post cõfeßionem factam in tormẽtis reducatur in loco publico iudicij, & ibi coram notario, & publicis personis confirmetur. tex. est in l. ij. C. de cust. reo. secundum Bar. in d. § diuus Seuerus. in l. j. ff. de quæst. Ista tamen perseueratio debet esse & fieri extra loca tormẽtorum, in loco unde tortura nõ uidetur: & dicitur perseuerare, præsertim si hoc confiteatur

tur coram amicis.arg.l.quæro.ff.de ædil.edic.dixit Bald.in l.ij.C.quo.app.non rec.sed idem Bal.in l.j.C.de confes.quod perseuerare dicitur eo ipso quod non reuocet ipsam. Non ob.si dicatur quod confeßio facta metu tormentorum non ualet,quia talis metus nõ est iustus: quia iudicis authoritas operatur,quod factum per talem metum ualeat.quia pertinet ad executorem iustitiæ,ut ff.quod met.cau.l.iij. cum nõ fiat contra bonos mores,sed iure licito ut ibi patet. Si autẽ iste appellat,non intelligitur perseuerare,sed tacite reuocare:ut ff.de app.l.creditor.§.iussus.ita dicit ipse, quod nõ placet, imo requiritur expressa ratificatio ad tribunal facta per d.l.ij.ff.de cust.reo.& uide Bald.in proœmio C. in fi.& in c.j.de pace iur. fir. de his tamen uide quæ dicentur

5 infra in hac eadem q. ¶ † Sed an statim quod tortus depo nitur de tortura debeat duci ad tribunal ad uidendũ an perseueret in confeßione habita. Respondeo quod non,sed debet repausare saltim per diem & noctem sine tormẽtis,& postea debet duci ad locum,de quo supra dictum est, & si confitetur, tunc dicitur perseuerare : si autem hoc faceret statim post tormẽta non diceretur perseuerasse.ita not.Iac. in d.l ij.C.de custo.re.ut refert & sequitur Ang.in l.j.ff.eo. ti.Et ideo dixit Bal.in prin.C.super rubrica quod perseuerantia expressa requirit quod pluries. confiteatur diuersis temporibus,sed quando pluries confiteretur eodem tẽpore ista est una confeßio tantum,& non est proprie perseuerãtia.de hoc est glo.no.in simili in l.iiij.ff.de pigno.act.secundum eum quod est notandũ.Ipse tamen in l. ij.C. quod met. cau.in iij.co.aliter loquitur.Bar.in d.l.j.§.diuus Seuerus.ff. de quæst.dixit quod debet duci ad banchũ eo tempore quo cessauerit dolor tormentorũ,sed si reduceretur ad banchũ

stan

stantibus dictis doloribus, totum hoc uideretur factum & dictum formidine tormētorū. ar. l. quod ait. §. fi. de adult. & sic dicti docto. mire inter se essent uarij, sed possunt saluari distinguendo hoc modo, uidelicet quod dictū Bar. procedat quando est certū dolorem cessasse uel durare, sed quando de hoc dubitatur, loquatur Iac. Bu. quia per diē & noctē præ-
6 sumitur cessasse, & ita intelligo hanc q. ¶ † Sed ponamus quòd tortus confessus in tortura fuit ductus ad tribunal ut ratificaret, sed ipse negauit quod in tortura cōfessus est: & an propter hoc debeat relaxari cum non confiteatur apud tribunal, uel debeat tantum torqueri quod apud tribunal dicat illud quod dixit in tormentis. Bal. dicit quòd post talem reuocationem remaneat semiplena probatio. allegat glo. in l. ij. C. de cust. re. & ideo nisi reuocans probet contrarium, compellitur perseuerare in confessione etiam per repetitionem tormentorum. Ad hoc quod not. Immo. in c. per inquisitionem. de elect. ita dicit Bal. in l. in bonæ fidei. C. de iureiur.
7 in iij. col. sed idem Bald. in d. l. ij. C. de custo. re. dicit, † quod quando quis in confessione non perseuerat tacite uel expresse, sed reuocat, & tunc si sunt aliqua indicia facientia pro reuocatione admittitur reuocatio: ut l. j. §. si quis ultro. ff. de quæst. si autem indicia faciunt contra eum, non admittitur reuocatio, quia ubicunq; potest cogi confiteri. ergo fortius potest cogi perseuerare in confessione, ubi autem nulla indicia apparent pro uel contra, uidetur quod ista reuocatio confessione sponte facta non procedat, nisi error allegetur & probetur, uel non staret per allegantem, sed staret per iudicem quominus probaretur: ut l. de ætate. §. fina. ff. de interrog. actio. facit quod not. in l. ictus fustium. ff. de infami. ita dicit Bald. in d. l. ij. & est elegans distinctio: & ita

debet

debet intelligi quod ipse not.in l.fin.C.de probat.unde hoc casu posset cogi perseuerare in confeßione per repetitionē torturæ. Et quia supra facta est mentio de confeßione habita in tormentis, quæro generaliter an confeßus in criminalibus poßit ex sola confeßione condemnari absq; alijs pro=
8 bationibus. ✝ Respondeo tres sunt casus. Nam quandoq; quis confitetur in tortura, seu formidine tormentorum, & hoc constat: quandoq; quis confitetur sponte, & hoc constat etiam: quandoq; quis confitetur & dubitatur an sponte, uel formidine tormentorum confeßus sit, quia tortus dicit timore tormentorum se confeßum, & iudex illud negat. Primo casu Bal.in d.consil.quod incipit: Tres sunt casus.dicit, quod quando quis confitetur in tortura, uel formidine tormentorum, & hoc constat, & tunc si nō præcedunt indicia, non creditur confeßioni, & si post cō=feßionē, probatur per indicia, tunc iudex appellationis nō debet confeßionem sequi, quia illegitima, & contra iuris formam fuit extorta, ut legitur & not.in l.maritus.ff.de quæst. Indicia ergo debent procedere per legitimos testes legitime recipiendos, & examinandos, si enim extra iu=dicium aliquid diceret sine iuramento, facerent indicium, quia deposuerunt non iurati.C.de testi.l.solam, & in l.iu=risiurandi, & indicia sunt probanda per duos testes contestes non singulares.C.fam.ercis.l.fi.in glo.ita dicit Bal.in d. consi.in isto primo capite. Quibus adde q; quomodocunq; tortura sit illegitima, est uerū quod dicit Bald.non solū si sit illegitima eisdē psonis quæ torqueri nō poterāt, de quibus supra dictū fuit plene in iiij.q.prin.dum tractauimus, quæ psonæ possunt torqueri, et quæ nō: uel respectu causæ, super qua fuit adhibita tortura, de quo dixi supra in iij.q. prin.

prin.ubi habetur in qua causa sit habẽda tortura, & in qua non, uel quia non formata inquisitione, uel accusatione & ante lit.conte.uel non seruatis alijs quæ fieri & seruari debent propter quæ non potest deueniri ad torturam, de quibus plene dictum fuit in v.q.prin.per totũ, ubi uide, †nam
9 ex tali cõfeßione extorta per torturam illegitimam non poterit deueniri ad condemnationem etiam si fuisset milies ratificata cum non ualeat, ut dictum fuit in d.v.q.prin.in uer. sed ponamus quod quis est minus legitime tortus &c. Si autem cõfeßio fuit extorta per legitimam torturam, tunc ad hoc ut ex ipsa poßit deueniri ad condemnationem est opus, ut in ea fuerit perseueratum, & sic quod fuerit ratificata legitimo modo, prout superius in hac quæstione dictũ est. Item est opus ut certa sit & specialis non uaga & generalis & constet de facto, puta in furto de rebus subtractis: ita dicit Bald.in d.authen.sed nouo iure.in uer. sed pone quod quis confitetur.per l.in rebus.§.illud.ff.ad Trebel. & Pau. de Cast.in d.auth.sed nouo iure. & Aret.in tracta.malefic. in glo.in uerbo, & uestem cœlestem.in vij.col.in uers.quid
10 si quis confitetur.ubi etiam dicit, †quod iudex debet esse bene cautus, ne damnet animam & corpus, quando fur confitetur maria & montes & plura furta cõmisisse quod uelit dicta furta alibi commissa, & hic qualificare & uerificare mittendo nuncium ad habendum informationem pro ueritate & ad reperiendum dicta furta, ita quod appareat quæ distraxerit, & quæ pignorauerit & quæ penes se uel alium habeat, alias sæpe innocentem condemnaret qui metu tormentorum multa non uera confitetur cõtra l.absentem. ff.de pœ. & uide ad hoc etiam per Ioan.And.in addi. Spec. in tit.de sen.in uer.Titius fuit confessus, & Gand.in tract.

male

malefi. in rub. qualiter fiat accusatio, & Angel. in l. j. C. de confeß. qui dicit, quod si quis confitetur occidisse hominem qui uiuus apparet, quod cõfeßio non tenet, neq; ligat confitentem, ut l. inde Neratius. §. fi. cum l. se. ff. ad l. Aquil. si autẽ constat hominem occisum, tamen nescitur à quo, tunc con-
11 feßio ligat ibi: † sed quid si non apparet, nec uiuus nec mortuus: exemplum, confitetur quis se duos uel tres mercatores occidisse incognitos, & eos proiecisse in flumen, nec corpora reperiuntur, an illa confeßio erit sufficiens ad condemnationem? Dicit ipse, uidetur quod nõ, ex quo nõ appa ret saltẽ corpora interempta, sed dicit quod contrariũ fuit determinatũ Perusij p egregiũ d. Nic. de Torrellis ibi praesidentem, & dicit quod bene fecit, ex quo inquisiti erãt male famae, & conditionis, & erãt robatores, & stabãt iuxta clanas, ita quod in illud flumen habiliter potuerũt corpora proiecisse, si autẽ nõ esset uerisimile propter distantiã loci, uel propter bonã famã inquisiti, non crederẽ de iure ex tali confeßione, quem esse damnandum, nec debet ultro confessum iudex incontinenti punire & confeßioni credere, ut d. l. si quis ultro. §. diuus. ff. de quaestio. ita dicit Angel. in l. certum. ff. de confess. damnat illum d. Nic. de Torrel. praesidentem Perusij, quod per illas confeßiones generales condemnauit illos inquisitos, cum non constaret, de rebus subtractis & de corporibus mortuis: & hoc idem confirmat
12 in addi. Specu. Bal. in ti. de sen. in xviij. col. qui dicit, † quod si quis confitetur se hominem occidisse & corpus proiecisse in mare, quod cum non constet de corpore mortuo, ille non potest ex hoc condemnari, nisi saltem probetur illum per famam esse mortuum. sed do. Augu. de Ari. in additio. dict. tract. malefi. in d. uer. quid si quis confitetur. dicit

quod iudex semper debet facere quod constet de delicto perpetrato & rebus subtractis, etiam si fur, & reus esset male famæ, per d. §. item illud. in l. j. ff. ad Syl. & ita uidetur ipse uelle in d. trac. super eo. uerbo, Fama publ. circa fi. additionis. ad uer. postquā aliquis fuit captus et incarceratus &c. Et ita ego approbo, quod si non constat de delicto & corpore, in quo dicitur factum delictū, iudex ex cōfeßione non procedat ad condemnationem, maxime corporalē per prædicta, & per ea quæ dicta sunt supra iiij. q. prim. supra de tortura, in uer. item no. quod nunquā &c. ubi fuit dictū quod non est deueniendum ad torturam nisi constet de de-
13 licto, ergo multo minus ad condemnationem. ¶ † Quinimo etiam si constaret de delicto, puto esse aduertendum quod iudex non deueniat ad condemnationem ex confeßione etiam legitime extorta per torturam, esto etiam quod sit ratificata: sed uelit antequam procedat ad condemnationem, uerificare inquantum potest per dictam confeßionem saltem per aliqua uerisimilia, quia multa dicuntur non uera, & ratificantur etiam propter timorem torturæ per ea quæ habentur in l. j. §. quæstioni. ff. de quæst. & fuit dictū supra in princ. huius vj. q. princip. Ego enim uidi & audiui aliquos fuisse ex tali confeßione iniuste & inaduertentia uel sæuitia officialium condemnatos & morti traditos, qui non aliter perquisita ueritate processerunt ad condemnationem & executionem ex sola confeßione, non uerificando aliter factum: & quod fuerint iniuste damnati fuit detectum ex postea, quia fuerunt capti alij ex postea, qui talia delicta commiserant, ex quo fuit declaratum illos fuisse iniuste damnatos: unde sit bene cautus iudex saltem ut excusare se poßit in foro poli, ut uelit prius uerificare factum

ctum ex aliquo certo signo. Verbi gratia, si fuit aliquid subtractum, quaeratur post confessionem quid confessus fecerit de re subtracta, & si dicit se uendidisse uel pignorasse alicui, exploretur ab his quibus dicit uendidisse uel pignorasse, an sit uerum, & his similia fiant. Nunc est de facto in hac inclyta ciuitate Senensi in nostro praetorio, in quo detinetur unus occasione homicidij de nocte commissi, & ille quandoque fatetur & quandoque negat, tamen ultimo persistit in confessione propter timorem torturae cuius est nimium pauidus, & dicit se posuisse ensem cum quo interfecit modo in uno loco & modo in alio, & tamen adhuc non potest ex aliquo signo clare innotescere iudici maleficiorum, quod iste uera fateatur, certe male faceret, & ita sibi dixi, si ex sola confessione ipsum condemnaret, nisi aliter dictam confessionem cum aliquo uero

14 signo uerificaret. ¶ † Secundo casu quando quis confitetur sponte, & hoc constat tunc secundum Bald. in dicto consilio, statur suae confessioni. l. qui sententiam. C. de poen. nisi indicia probabilia & uerisimilia, uel ipsa innocentiae substantia in contrarium appareat, ut ff. de quaestio. l. j. §. si quis ultro. & isto casu si quis reuocet confessionem, & coram iudice appellationis detegat innocentiam, debet liberari, ut no. ff. de ap. l. creditor. §. iussus & C. de erro. aduo. l. fi. & C. quorum ap. non re. l. j. & per Cy. Barto. autem in l. j. §. diuus Seuerus. ff. de quaest. dicit & etiā glo. ibi quod talis cōfeßio sufficit ad cōdēnandū, ut l. si cōfessus. ff. de cu. re. d. l. qui sentētiā. Bal. tamē in d. l. C. de confes. dicit in v. col. super hoc mēbro distinguendo, quod aut confitetur uerū aut falsum aut dubitatur. Primo casu dicta cōfeßio nocet cōfitēti, et ei statur nisi esset talis cōfeßio quae poßet interpretari

in bonam partem.c.cum dilecto.de accu.Secundo casu non est standum,quia talis confeßio est contra naturā ueri,ut l.
15 j.§.si quis ultro.de quæstio.& l.non tantū.ff.de ap.† Tertio,casu quādo dubitatur,dic q; præsumitur spontanea, primo qa nemo præsumitur ita fatuus q; mētiatur in seipsum: secūdo qa cōfitetur præstito iuramēto de ueritate dicenda, & sic ipse cōfitetur ex cōsciētia perpetrati sceleris:tertio quia habetur pro ueritate.ita dixit Bald.ibi. Eo tamen casu quo cōfeßionē falsam nō nocere dictum est, intelligo si sit reuocata eius sententia & probatū de innocentia. Si autē est & lata sentētia et foret appellatū,tunc etiā causa appellationis de innocentia deduci & probari debebit,& solui si probata fuerit,ut ff.de ap.l.creditor.§.iussus.et C.de erro. aduo.l.fi.& ita uoluit Bal.in d.consilio:Tres sunt casus. Si autē non esset appellatū & iudici cōstaret de innocētia cōdemnati,& tūc ante excusationē factā, & habet locū d. §. si quis ultro.quia debet referri principi & pro liberatione condēnari,& interim debebit supersederi:si uero esset executio antequā de innocentia cōstiterit, & tūc sententia & executio fuit iusta,sed per ipsam nō liberatur uerus delinquēs.Casus est in l.qui seruū in prin.ff.de iti.actuq; pri.&
16 tenet Bal.in l.ij.C.quib.res iudi.non no.† Tertio uero casu prin.quando dubitatur an spōte uel formidine tormentorū quis cōfessus fuerit, ut quia cōfessus dicit se cōfessum formidme tormentorū,sed iudex dicit quod nō,& sic est dubia per negationē,tunc Bal.in d.l.j.C.de cōfes.dicit,q; quia nulla fuerūt adhibita tormēta,& imputet sibi cōfitens, quasi dicat præsumitur spōtanea:si uero fuerūt adhibita uel præcesserūt terribiles minæ uel minaces iactantiæ, & tūc præsumitur metus,nisi esset talis malefactor,cui iudex deberet

immine

imminere tanquã terribilis, quia potius tunc est præsumendum cõtra confitentem quã contra iudicem, ita intelligitur quod no. Barto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de no. op. nun. & sic cum duæ præsumptiones poßint esse una, quod per metum alia ex conscientia criminis, præsumã potius ex conscientia, quod est notandum secundum eum. Ad quæ etiam facit quod dicit Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de epi. & cle. quod quamuis sit carceratus, tamen eius confeßio nõ præsumitur facta per metũ: quia iudex nõ dicitur inferre metũ, ut no. Arch. xv. q. vj. si sacerdotibus. quia præsumitur pro iudice, ut l. iij. C. de offic. ci. iu. ubi est tex. notabilis.

17 † Item dicit, quod probato metu uel tortura est quasi impoßibile probare quod sponte fuerit confeßus per not. per Inno. in c. super hoc. de renun. secundum Bal. Item dixit idẽ Bal. in l. nouißime, in fi. prin. ff. quod fal. tut. aut. quod licet quis sit relaxatus per curiam, tamen semper præsumitur metus instare ne iterum compellat, quod est menti tenendum secundum eum. Bald. ipse uero in d. consilio: Tres sunt casus. in quo membro dicit, quod si quidem coram iudice appellat. probatur delictum debet sequi condemnatio, si autem dato termino utrique parti, non probatur delictum tunc, quia communiter tales confeßiones consueuerunt per assessores, & potestatem per tormenta cõmuniter extorqueri, forte per locum à cõmuniter accidẽtibus debet præsumi formidine tormentorũ. ad hoc facit quod no. Cyn. & clarius Iacob. But. in l. ij. C. quod me. cau. & ibi multum assessores reprehendũtur, quia faciunt scribi quod fuit spõte cõfeßus. Itẽ ratio naturalis hoc dictat, qa nemo uitã suã odio habet. se nõ chi se impicha per la gola, nõ est uerisimile ꝙ existens in fortia iudicis spõte cõfiteatur: sufficit enim

18 *terror eorum qui minacem feruorē ponunt.* † Ex *sola ergo confeßione reuocata, & dato termino ad probandum hincinde, & maleficio nō probato nō credo quod iudex posſit fundare cōdemnationē maxime ſecundum glo. quæ dicit quod ſoli nudæ cōfeßioni nō creditur, ut no.C.de cu.reo.lib. ij. alias parum prodeſſet etiā ignorantibus appellare, quia durum eſt probare torturā, quæ fit in camera iudicum, nec aſſumūtur teſtes, quorum dicta poſſent haberi ſicut docet experientia, & ſic lex quæ permittit appellare confeßo eſſet ludibrio. ita dicit Bal. in d. conſi. Pet. uero de Ancha. in ſuo conſ. quod incipit: Viſa inquiſitione formata cōtra Philippum de Mantua &c. referendo conſi. prædictum dicit, quod ad prædicta faciūt no. per Bal. in l. nouißime. ff. quod fal. tu. au. poſt. Cy. ubi dicit quod ſemper præſumitur in officiali metus, & terror ab eo inferri, ſcilicet. ſi per impreßionem. C. quod met. cau. Et licet quis ſit relaxatus, tamen ſemper metus inſtare uidetur, ne iterū capiatur, & talis recte poteſt dici metus cōtinuatus, ut C. quod me. cau. & idem dicendum eſt in iudice cuius metus poſito in carcere pro crimine ſemper inſtat ad torturā, quia familiā & alia inſtrumenta ſemper in promptu habet, ita quod potentia nocēdi & torquēdi in habitu idē operatur q potentia in actu, ut c. nō ſolum. de ap. in vj. & l. Labeo. de ſta. ho. et habet hoc æquitatem, nam ſi nimiam reuerentiam tormentorum contrahentis metimur, ut l. j. §. quæ honorandæ. ff. quarum re. acti. non da. & xxij. q. iij. unuſquiſq;. multo magis nimiam tormentorum formidinem, quam formidinem iuſtam reddit communis uulgi opi. quæ habet, quod officiales conſueuerunt captos & inquiſitos de crimine prætermiſſa iuris grauitate torquere, ad hoc quod no. per. Barto. ff. de noui.*

ope.

19 ope.nun.l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. † Item nulla confeßio non sufficeret in ciuilibus ad obligandum. l. cum de indebito. ff. de probat. & c. si cautio, extra de fide instru. multo minus in criminalibus, ubi agitur de salute hominis: nec est uerisimile quod quis ultro confiteatur illud quod uitam adimat, uel statum eius uel famam minuat, abhorret enim hoc natura, quod seruari desiderat, mortem & perniciem, ut ait Boëtius euitat. Confeßionem ergo non uerisimilē & sponte factam non debet iudex admittere, nisi alia suffragentur adminicula, ut no. in c. quia uerisimile, de præsump. & sic confeßio contra naturam non ualet, ut in c. fi. de confes. & c. nos in quenquam. ij. q. j. nec confeßio cō tra præsumptionem, quæ est secūdum naturam, scilicet se
20 ipsum conseruare, mortemq; & perniciem euitare. † Remedium ergo est, quod ille qui dicitur confessus formidine tormentorum, confeßionem suam reuocet per se uel per procuratorem, habentem ad hoc speciale mandatum: nec iudex aliter dicto crimine non probato poterit eum condemnare rationibus supra dictis. Hæc dicit d. Pet. in d. cōsilio dicens etiam ita de facto obtinuisse, licet iudices maleficiorum difficiles & rigorosi in admittenda dicta reuocatione confeßionis se exhibeant, & euolant ad condemnationem, cum per inquisitionē procedunt, & credūt uilescere in con spectu hominum, cum aliquem absoluunt, contra. l. absentem. ff. de pœ. hæc ille. Et licet ista uideantur uaria dicta, tamen omnia reducuntur ad concordiam cum hac distinctione. Quod si constat de tortura, præsumitur confeßio meticulosa: hic tamen metus si præcesserunt indicia, non infringit confeßionem per dicta in primo membro. Aut non constat de tormētis, & tunc præsumitur spontanea, & istā

puto ueritatem: hoc addito, nisi ex consuetudine iudicis aliud esset dicendum, per ea quæ not. Barto. in d. §. si quis ipsi prætori. & ita intelligo quod dicit Bald. in d. consilio.

21 ¶ † Rursus quæro an in criminalibus sufficiat unica tantum confeßio an debet esse repetita sæpius. hanc q. tangit glos. in l. diuus Seuerus. ff. de quæstio. & in l. seruos. C. ad l. Iul. de vi. & in l. ij. C. de cu. re. & per Cy. Bal. & per Azo. in summa. C. de confes. glo. ... ponit in l. j. C. de confeß. & ibi Bal. & per Specu. in titu. de confes. §. j. uersi. & hoc in ciuili. & per Iacob. Butr. in l. ij. C. quod metus cau. Vera conclusio, & communis, & quasi omnium est, quod aut quis in iudicio est sponte confessus crimen, de quo agitur, et tunc unica tantum confeßio sufficit ad ipsum condemnandum, text. est, & ibi gloss. in l. seruos. C. ad leg. Iul. de ui. & l. qui sententiam. & l. cum reis. C. de pœ. & l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cle. Aut confessus est in tormentis, & formidine tormentorum, & tunc quia illa confeßio communiter fit extra locum iudicij, non sufficit ad condemnandum, sed est iterum repetenda apud tribunal in forma iudicij, & forte coram testibus: & iste est intellectus l. ij. C. de cust. re. Et istam distinctionem posuit Azo in summa. C. de confes. licet in l. j. C. de confeß. aliter loquatur in apparatu: & hanc sentit glo. in dicto §. diuus. & Spec. tenet in d. uersi. & hoc in ciuili. & Odofr. Cy. & Bald. in dicta l. ij.

22 C. de cust. reo. † Cauti tamen assessores in arduis negotijs semper repetunt confeßionem apud acta, quod sponte confessus fuerit, quamuis etiam præcesserit tortura: ita dicit Bald. in dicta l. ij. C. de custo. reo. & quod supradictam cõclusionem tenet Bartol. & Gandi. qui dicunt idem de consuetudine obseruari: & alleg. quod not. in l. seruos. C. ad

leg.

leg. Iuliā de ui. hæc dicit Bal. in dicta l. ij. dicens etiam quod aliquando in confeßione perseueratur per expreßam confeßionem factam apud acta, & non est dubium, quod talis cōfeßus ex sola cōfeßione potest damnari secundū omnes. Quandoq; in confeßione perseueratur tacite, quia non reuocatur confeßio, & tunc aut emanauit sponte, & sufficit, aut metu tormentorum, & non sufficit, imo repetenda est confeßio, imo aßeßores, ut non stetur in dubio isto, faciūt scribi quomodo reus fuit sponte confeßus, & quasi ut plurimum ista confeßio est falsa. Quandoq; in confeßione nō perseueratur tacite uel expreße, sed reuocatur confeßio, & tunc si quidem sunt aliqua indicia facientia pro reuocatione & admittitur reuocatio, sed potest cogi confiteri: ergo fortius cogi potest perseuerare in confeßione. Si autē nulla indicia apparent pro, uel contra, uidetur quod ista reuocatio sponte facta nō procedat, nisi error allegetur & probetur, uel staret per iudicem, non per allegantē quo minus probaretur, ut l. de ætate. §. fi. ff. de interrog. actio. facit

23 quod no. in l. ictus fustiū. ff. de infa. † Confeßionē autē suā quis potest interpretari exponēdo, nō perimere in totum. c. cum dilecti. de accu. hæc Bal. in d. l. ij. sed glo. in d. l. & quidam sunt sequaces, ut fuit Frā. Accur. dicunt quod siue spōte, siue per tormenta quis confeßus fuerit non est adhuc puniendus, nisi perseueret: & hoc probant per tex. d. l. ij. qui generaliter loquitur, ergo generaliter est intelligendus. ff. de leg. præstan. l. j. §. generaliter. & l. de pretio. ff. de publi. pro quorū sentētia facit C. ad leg. Iul. de ui. l. seruus. ubi dicit: Cōfeßionibus, in plurali, sed tu teneas quod supra cōclusum est, quæ est cōmunis opi. Sed ponamus q; quis est cōfeßus per torturā, & in ea perseuerauit ratificādo apud acta

& confitendo, an liceat notario scribere uel iudici præcipere ei quod scribat quod confessus fuit sponte: super hac q. Inno. in l. super hoc, de renũ. ut refert Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de epi. & cle. dicit, quod probata tortura est quasi impoßibile probari cõfeßionẽ sponte factã, & in d. l. ij. C. de cust. re. dicit, quod talis scriptura ut plurimum est falsa.
24 Iac. But. in l. ij. C. quod met. cau. dicit † quod iudex, & notarius male faciunt in actis apponere quod ille qui tortus est, est spõte cõfessus, et talis scriptura est falsa. Bar. in l j. §. si qs ultro. ff. de quæst. in fi. dicit, quod si cõfessus est reus in actu torturæ, nõ debet dicere notarius, quod spõte, secus si postea cõfessus sit. Bal. in l. j. in v. col. C. de cõfes. dicit, quod notarius nõ incidit in falsum. Primo quia uidit, & audiuit hoc, & nõ uidit, & audiuit cõtrariũ, præsertim tũc unde nõ posset cõficere instrumentum, ut l. hac consultißima. C. qui test. fa. pos. Item quia naturali ratione debet credere ꝙ ille confiteatur propter conscientiã perpetrati criminis. Item etiam iudex excusatur quia non fuit tortus ad hoc præcise quod cõfiteretur scilicet ut uerum diceret, & ideo cum nõ fuerit tortus ad hoc signanter & specifice, sequitur quod tenetur cõfeßionis, nec est omnino tormentarius, sed secundum quid est liber, & intentio iudicis fuit & esse debuit, quod si cõfitetur quia uerum, non quia tortus. Item quia sic se habet generalis cõsuetudo quæ excusat, & quia bono zelo, unde in Psalmo ibi. Are. autẽ in trac. malefi. in gl. in uerbo, Comparuerunt inquisiti & confitentur totum. in uer. unum non obmittas, dicit quod Ang. & Io. de Imo. in l. qui
25 in aliena. §. fi. ff. de acqui. hære. dicunt, † quod aut reus fuit tortus non præcedentibus indicijs uel non sufficientibus & tunc etiam si perseueret in confeßione, non potest scribi quod

bi quod ſponte fuerit cõfeſſus, & notarius ſcribens ſcribet falſum ſi ſciret eum tortum non præcedentibus indicijs: & ideo dicunt, Cautela eſt quod notarij maleficiorum retineãtur extra palatium, ne habeant notitiam tormentatorum & ſic poſſunt ſcribere confeßiones tanquam ſpontaneas: ſed tu aduertas de Aret. quod ex hoc non euitaret falſum iudex, qui ſcribi fecit, qui hoc ſciebat. Si autem iuſte præceſſerunt tormẽta, tũc rite & iuſte poteſt ſcribi, quod ſponte fuit confeſſus, dummodo inter tormenta & confeßionem aliud commodum interuallum interueniat, quod arbitrio boni iudicis relinquitur, ut not. in d. l. diuus Seuerus. & ibi Bar. ff. de quæſt. Bal. etiam in l. j. C. de confeſ. in xj. col. dicit, quod generalis conſuetudo excuſat notarium & iudicem à falſo, quando ſcribunt, Talis eſt confeſſus ſponte: & uide etiam ad hoc. d. Catal. in tract. ſyndicatus. q. ccxv. ubi ſatis bene loquitur quãdo adhibita eſt tortura an iudex poteſt ſcribi facere, quod ſpõte fuit cõfeſſus. do. Vitalis in ſuo trac. clauſu. ſuper clau. non ui, nõ metu. in §. de metu tormẽtorum. in iiij. col. tangit hanc q. & dicit, ꝙ ſi notarius ſcripſit quod cõfeſſus fuit ſponte uerũ eſſe, propter hoc uidetur falſum ſcripſiſſe. pro hoc uidetur. text. in d. l. j. §. ſi quis ultro. ff. de quæſt. ibi eſt tex. ſi qs ultro &c. & ſequitur ibi in litera, Cũ tormẽtis &c. cõſtiterit, & ſic dicitur ſponte cõfeſſus ille, qui eſt cõfeſſus in tormẽtis, & ſecundũ hoc debemus exponere Cõſtiterit, ſcilicet de cõfeßione illius ſerui.

26 Et † ſi dicis, quomodo dicitur ſponte cõfeſſus, cũ dicatur per tormẽta? Dicas ideo, quia ꝑſeuerauit in cõfeßione, ut d. l. diuus Seuerus. & l. ij. C. de cu. re. uel etiam ſi cõfeſſus eſt in actu torturæ, ꝗuis notarius ſcripſerit ſpõte cõfeſſus eſt. nec ob. uerbum Cõſtiterit, poſitum in d. §. ſi quis ultro. quia ex

ponitur Constiterit, scilicet de innocentia, & sic non refert se ad confessionem, sed ad serui innocentiã, ut ibi patet. & no. bene dicit ibi Bar. Mihi autẽ cum reuerentia tantorum doct. uidetur super hoc sic distinguendo dicendũ, quod aut nulla præcesserunt tormenta ipsam confessionẽ, aut præcesserunt. Primo casu nulli dubium quod uterq;, iudex scilicet & notarius, recte scribit in actis quod sponte cõfessus est, per d. §. si quis ultro. in prim. & l. ij. C. quorum ap. nõ re. si uero præcesserunt tormenta, & tunc aut ipsa tormẽta illata fuerũt nullis præcedentibus indicijs saltem legitimis aut
27 ipsis præcedentibus. ¶ † Primo casu, quia illa tortura fuit iniuste, & inique facta, illa cõfessio uigore iniquæ torturæ facta, etiã similes ratificarẽtur: & si dicatur sponte facta, nunquam præsumitur sponte, sed per uiolentiam tormentorum facta, & nihil ualet. Casus est in l. pe. ff. de quæstio. & hoc casu si notarius scit illam torturam esse factam, non debet scribere quod sponte fuit confessus, & si scribit, puto quod tam iudex qui mãdauit, quam ipse notarius inciderint in falsum. l. qui testamentum. ff. de fal. & l. ij. C. de fi. instru. cum uero notarius ignoraret torturam, tunc dicta pœna non teneretur, quia falsum absq; dolo non cõmittitur. l. nec exemplum, & l. maiorem in fi. C. de fal. iudex tamẽ semper tenetur, quia mandauit scienter scribi falsum, licet ignoranti, & in eo in dubio præsumitur sciẽtia iuris. l. ij. ff. quod
28 quisq; iur. ¶ † Secũdo uero casu quãdo tortura fuit iusta, & præcedentibus legitimis indicijs habita, & tunc aut imminentibus tormẽtis cõfessio in eis facta scribitur mandante iudice, quod sponte fuit, tunc uterq; tam iudex, quam notarius male faciũt et puniuntur, ut supra: aut postea, & tũc aut notarius sciuit torturam, aut ignorauit, si sciuit, & tũc

aut

aut instantibus doloribus torturæ hoc fit, quia statim quod depositus est de tortura, uel parum post tortus confitetur, & nõ licet scribere quod sponte, qa male faciunt iudex & notarius, per no. p Iac. Bu. in d. l. ij. C. quod met. cau. & l. ij. C. de cust. re. & supra dixi. Si uero transacto debito tempore, & spatio intermedio ille tortus cõfitetur, & tunc licet scribere sponte, & ita seruat consuetudo. Si uero notarius ignorauit torturã, tunc nunquam ipse tenetur, licet scribat sponte cõfessum, & ita intelligo quod no. Bal. in d. l. j. C. de cõfes. Et ideo iudices debẽt cauere quod tormenta nõ uideãtur, neq; audiantur per notarium maleficiorum, quia forsitam recusaret scribere sponte confessum, & hoc etiã uoluit ibi Bal. ¶ Vltimo not. circa hãc prim. q. quæ est de effectu torturæ, quod quãdo tortura fit in casu non permisso uitiatur solũ actus torturæ cum suis dependentibus, non autẽ reliquus processus rite factus, ut l. j. C. de quæstio. & ibi per

29 Bald. in l. milites. in fi. eo. titu. ¶ † Postremo quæro an in causa criminali ex sola confeßione absq; alio processu, & sententia fiat executio. Inno. in c. querẽti, de offi. deleg. dicit quod non. Sed ipse idem tenuit contrarium in c. qualiter & quando, el ij. de accu. & pro ista parte est casus in c. Romana. de ap. lib. vj. Dic, aut quis cõfitetur metu tormẽtorum, & habent locũ primo loco dicta, quia requiritur perseuerantia, & processus, & lit. contest. ut supra dictũ est in v. q. prin. torturæ: aut confitetur sponte, & habet locum. ij. opi. Inno. in d. c. qualiter & quando. & uide quod not. per gl. c. ex literis. de diuor. sub uerbo, Admonitus. & uide Bar. in l. j. in fi. de cust. reo. ita dicit do. Vitalis in tractatu clausularum super clausula, Non ui non metu. in § de metu tormentorum. in uer. fi. Specu. in titu. de confeß. in §. j. in uer. fi. dicit,

fi.dicit,quod si quis est sponte confessus, uel per torturam, & tamē in cōfeßione perseuerauit,quod nihilominus debet condemnari.l.si confessus.ff.de custo.reo.& extra de confes.c.cum super.de electio.cap. per inquisitionem.ubi dicit,
30 † quod nunquam quis est in criminali pro condemnato habendus , imo semper est necessaria sententia , ut C. de pœ.auth.sententiam.& C.de cust.reo. l. si quis reus.& ff. de quæstio. l.j.§.j.uel l.pe.& ij.q. ij.nos in quemquam. & xxiij.q.iiij.quæsitum,& c.illud. Lanfran.Brixiē.in suo cōmento super c.quoniam contra falsam. de prob. super rub. de confes.in vj.colum.in uer.quæritur præterea.dicit quod Innocen.in d.c.per inquisitionem. dicit, Contra confessum de crimine non potest procedi ad cōdemnationē nulla præcedente accusatione,inquisitione,uel denūciatione, quia ad hoc ut fiat condemnatio,oportet quod aliquid petatur,uel subsit materia,super qua fundetur cōdemnatio:ita dicit dicere Bal.in l.ij.C.de confes.tamē si prædicto casu inquisitio sequatur confeßionē , & sic ordo peruertatur , dicit quod procedi potest,quia sentētia ferri potest cōtra cōfessum ex inordinato processu,ut tenet Bar.in d.l.si cōfessus.ff.de cu. re.& Bal.in d.l.j.& Io. An.in d.c.qualiter & quādo. quod intelligendū est secundū Bar.ubi supra,si confeßio emanauit principaliter,alias secus,quod etiam sequitur Bal.in d.l.j.

Quæstio septima Secundæ partis.

1 Iudex indebite aliquē subijciens quæstioni qua pœna debet puniri.
2 Iudex qui dolose & sine causa aliquem torsit , si moriatur , capite plectitur.
3 Tortura adhiberi non potest per eum qui non habet merum imperium.
4 Tortura ad finem triplicem fieri potest.
5 Officiales non debent parere potestati aliquid cōtra legē iubēti.

Familia

6 Familiaris potestatis ponens aliquem ad torturam de mādato ipsius, non tenetur.
7 Rector cui concessum est arbitrium torquendi aliquem, an possit torquere nullis præcedentibus indicijs.
8 Inculpatum de crimine sponte se ingerentem torturæ, an possit potestas licite torquere, si alias ei non liceat de iure.
9 Committere nemo potest alicui vt ipsum percutiat, cum nemo sit membrorum suorum dominus.

SEPTIMA *prin. q. est, qua pœna puniatur iudex*
1 *torquens aliquem indebite.*† *Videtur quod debeat puniri pœna capitali, ut est text. in l. decuriones. C. de quæstio. & ibi hoc dicit Bald. sed text. in l. nemo carcerem. C. de exact. tri. lib. x. dicit, quod iudex qui indebite torquet, uel carcerat aliquem, punitur ea pœna, qua puniretur incarceratus, uel tortus, pro eo pro quo torquetur, uel carceratur. Item punitur quia damnatur ad carceres, scilicet, ad certum tempus secundum Angel. ibi, sed Bald. in rub. C. de pœna iud. qui male iudi. dicit quod iudex qui de facto aliquem torquet non punitur similitudine torturæ, quia non reperitur iure cautum, quod tortura alicui imponatur pro tortura, sed tenetur iniuriarum pro metu iudicis, ut ff. de iniur. l. iniuriarum æstimatio, secundum eum. Super hac q. distingue, an tortus moritur in tortura, uel propter torturam, & tunc an & quando, & qua pœna teneatur, fuit late dictum supra in v. q. princ. de tortura, in uer. sed cum dictum sit. Aut non fuit mortuus, & tunc aut fuit tortus quis iuste, & rite, & nō teneatur aliqua pœna, per l. Grac*
2 *chus. C. de adulte.*† *Aut fuit tortus iniuste uel non rite, & tunc aut torsit dolose & sine causa, & tenetur pœna capitis, etiam si non moriatur, & eadem pœna tenetur, si fecit torqueri illū qui de iure torqueri nō poterat: puta quia decurio, uel antianus, siue prior durāte magistratu, per d. l. de*

curio

& in quo residet potestas torquēdi nō torquet ipse per se, sed iussit militibus, et alijs officialibus, ut torquerēt aliquē, an si tortura est indebita teneantur ipsi milites & officiales. Super hac q. licet aliquid tetigerim supra in v. q. princ. uersi. & aduerte circa prædicta. ubi uide tamen quia non erat locus suus: sed melius cadebat, hoc ideo cum minus perfecte ibi dictum fuerit, dicamus hoc perfectius capiendo distin. Dy. in c. quod quis mādato de reg. iur. in vj. quod aut iussus Potestatis est expresse contra legem, aut expresse
5 secundū legē, & sic iustus, aut dubitatur. † Primo casu officiales non debent ei parere, imo potius resistere, & si non resistunt puniuntur: ut quod potestas mādat in casu illicito uel torqueri decurionem uel alium qui de iure torqueri non potest. Casus est in l. omnes. C. de decur. lib. x. & l. quoniam. C. de app. cum si. & superius fuit dictū: & hoc casu officiales debent protestari potestati, quod hoc nō faciat, & quod ipsi contradicunt & consentire si fiat non intēdunt, ut colligitur ex d. l. quoniā. Secundo casu parere tenētur, alias si non parerent punirentur. ff. si quis ius dic. non obtē. l. j. & ff. de re iud. l. contumacia in prin. Tertio casu officiales non puniuntur si indebite torquent aliquem, quia parere tenentur. ar. ff. de iud. l. si quis ex aliena. & ita intelligo l. liber homo, la ij. ff. ad l. Aquil. ubi obedientia debita uel promissa excusat à delicto: per quam l. dixit ibi Bald. quòd fuit reiectus quidam libellus qui dabatur cōtra quendā officialem potestatis, qui de mandato potestatis quendam torserat illicite, quia iste excusatur ratione iussus superioris secundum eum. Intelligo tamen dictum suum in casu, in quo officialis debet parere secundum distinctionem supra dictam, & non aliter. Sic etiam intelligo quod scripsit Ang.

6 in l.iniuriarũ actio.§.si quis.et ff.de iniur. ubi dixit, † quòd miles aut alius de familia rectoris ponens aliquem ad torturam de mandato rectoris iniuste, non tenetur per illum tex. coniuncta glo.in l.non uidetur.§.qui iussu.in glo.magna.ff. de regu.iur. Et ideo dat cautelam, quod rector oblato libello contra aliquem de sua familia de aliquo iniuste facto, quod elapso tempore dandi libellos contra seipsum, faciat reum conuictum articulari & probare, quod hoc fecit de mandato rectoris, & hoc etiam rector confiteatur, quod fecit pro officio exercendo & erit securus uterq;: quod est ualde notandum. Intellige tamen secundum distinctionem predictam, & non aliter, uidelicet in casu quando debet parere. Aduerte quòd multoties conceditur rectoris arbitriũ torquendi aliquẽ, an poterit torqueri nõ præcedẽtibus legi-
7 timis indicijs? † Respondeo, multi dicũt quod sic, sed cõtrarium est de iure uerius, quia non poterit non præcedentibus legitimis indicijs, ut c. quintauallis. & c. ueniens. de iureiur. & not. in Clemen. sæpe. de uerb. signi. ita dicit Paul. de Leaza. in c. grauis. de deposito. & sic per istud arbitrium non excusaretur rector à pœna, si torqueret non præcedentibus legitimis indicijs. Quid si est datum arbitrium quòd poßit torqueri nullis præcedentibus indicijs in aliquo crimine. Dic quod intelligitur quod debeat torquere arbitrio boni uiri, & moderate: ideo si exceßit modum debere puniri. argumen. l. penul. ff. de arbi. ita dicunt quidam arg. eorum quæ not. Barto. in l. sed si unius. §. ait prætor. ff. de iniur. unde si rector cupit habere amplam potestatem super maleficijs, & maxime in torquendo, prout multoties fieri uidi, & concedi siue à gubernatoribus siue à communitatibus, sint cauti ut bulletinum siue reformatio sit large

& plene certum, uidelicet, torquendi cum indicijs uel sine & alte & basse, moderate, & immoderate, prout sibi
8 uisum fuerit. ¶ † Insuper quæro ponamus quidam inculpatus de crimine sponte ingerit se torturæ, puta dicendo: ego non cõmisi tale delictum, & offero me uelle stare torturæ, ponatis me in tortura, costui e un pazzo, an potestas poßit iuste istum uolentem ponere ad torturã si alias de iure hoc ei non liceret, puta quia non præcedunt indicia. Respondeo quod nõ poteſt, quia liber homo nõ eſt dominus membrorum suorum. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Secundo quia potestas torquendi eſt meri imperij, ut l. defensores. C. de defens. ciuita. & tenet Guliel. de Cu. in l. imperium. ff. de iur. om. iud. sed ea quæ sunt meri imperij non possunt pacto priuatorũ concedi. C. de iur. om. iud. l. priua-
9 torum. † Tertio quia nõ potest quis cõmittere alteri quod ipsum pcutiat. l. j. §. usq; adeo. ff. de iniur. & hoc tenuit Bar. in l. pe. ff. de cond. ob cau. & in l. interdum. §. qui furem. & ibi gl. contrarium senserit. ff. de fur. & licet gl. & Bar. loquãtur quando cõmittat se ad torturam priuato, tamẽ ego idẽ dico si cõmittit se iudici, quoniã ut iudex in casu illo torquere nõ poteſt, quia habetur ut priuatus quãdo quid facit extra terminos iuris. l. probibitũ. C. de iure fisci. cum si. Et propterea quãdo iudex in casu prædicto torqueret aliquẽ uolentẽ, nõ excusaretur à pœna, per prædicta, applicãda fisco, sed excusaretur ab actione iniuriarũ, & ab ipsius interesse, quoniã uolẽti nõ fit iniuria, in l. 1. §. adeo. & ibi Bar. ff. de iniur. & per Bar. in l. quãuis. in fi. de in ius uoc. Ex his deciditur alia q. quæ sæpe occurrit, nam aliquis inculpat aliquem de delicto, & quia non habet ueras probationes neque indicia sufficientia ad torturam dicit, domine Potestas

ponatis me & ipsum ad torturā: multi fatui, ut ita loquar, putant hoc posse & debere fieri per Potestatē, sed per supra proxime dicta est contrarium in persona uolentis, ergo multo fortius in persona illius qui nollet.

Quæstio octaua Secundæ partis.

1 Reum torquēdum nemo debet subtrahere, dum locus est torturæ.
Torturæ si locus sit, detineri personaliter quis poterit.
2 Tortura facilius adhibetur in maleficijs occulte factis, quā in alijs.
3 Tortura pro crimine explorando facta, non reddit tortum infamē.
Præsumptio iuris & de iure dicitur indicium euidens.
4 Suspicio vna præsumptionem non inducit, sed plures suspiciones bene inducunt vnam præsumptionem.
5 Præsumptio illa censetur potior, quæ vero reperitur proximior.
6 Iudex in tortura procedere debet, quamuis tortus afferat se nihil dicturum.
7 Innocens reputatur is contra quem indicia non reperiuntur.
8 Rei de crimine delati, & si non omnes nec omni casu possint torqueri, possunt tamen vultu iudicis teneri.
9 Quæstio in certis delictis datur ex solis indicijs.

CIRCA octauam partem princip. in qua pollicitus sum colligere & describere aliqua notanda cōmunia
1 *de indicijs & tortura. ¶ † Et primo not. quod quando est locus torturæ, non licet alicui subtrahere torquendū á tortura, nec facere quod ueritas non possit apparere, ut l. quicunq;. C. de male. & mathe. quod facit contra celantē testē, ne testificetur in criminali secundū Bal. ibidem. ¶ Secundo no. quod quando est locus torturæ, quis potest cogi, & detineri personaliter, ut in c. si clericos. de sen. exc. lib. vj. facit qd' no. Inn. in c. ut famæ, & c. quia cōtingit, de sen. exc.*
2 *& Bal. in l. nemo. C. de epis. audi. iuxta fi. ¶ † Tertio no. quod tortura facilius adhibetur in clandestinis, & nocturnis maleficijs, quā in alijs, d. l. nemo, et ibi Bal. uel in crimine falsi. l. sicuti. C. de fal. & in crimine ꝓditionis, & sic in crimine*

lesæ

læsæ maiestatis.l.fallaciter.C.de aboli.& in crimine adulterij & similibus,ut ff. qui & à quib.l. prospexit. facit ff. de fur.l.interdum.§.qui furem.& l.pen.ff.de cond.ob cau. Et ideo in maleficijs de nocte commissis non requiritur arguta probatio.arg.not.in c.in fidei fauore.de hæret.lib.vj.& l.si cum exceptione.§.hæc autem actio.ff.quod met.cau.& facit C.de Iust.Cod.emen.circa medium.& l.j.§.tria.ff.de uē. insp.& uide omnino infra in uer.fi.¶ † Quarto no.quod

3 insp.& uide omnino infra in uer.fi.¶ † Quarto no.quod tortura quæ fit ad crimen explorandum, non infamat, siue quis torqueatur ut testis,siue ut principalis.l.nullam.iūcta glos.C.de infam.¶ Quinto no.quod indicium in criminalibus ponitur pro quodam signo maleficij, sed in ciuilibus ponitur pro ueritate rei,ut l.fi.C. de fal. hær. ¶ Sexto not. præsumptionem iuris de iure appellari indicium euidens.l. si qui.C.de adult.¶ Septimo no. differentiam inter præsumptionem & suspectionem, quia suspectio stans in suis finibus nunquam est causa condemnationis,sed præsumptio sic

4 secundum gl.& Bal.in l.quāuis.C.de adul.¶ † Octauo no. quod ex multis suspitionibus inducitur una præsumtio, sed una suspitio non inducit præsumptionem:facit quod no.gl. in l.ij.§.ætas.ff.de excus.tut.Bal.in authen.si quis.C.de adul. ¶ Nono no.quod ille qui dicitur semel malus,semper præsumitur malus:intelligitur in eodem genere mali,& non in diuerso,ut si tractatur de homicidio,& aliquis sit homicida,præsumatur contra ipsum,sed si esset adulter,non præsumatur homicida,& his si.l.omnes.§. à barbaris. ff. de re mil.& per Bal.in l.fi.ff.de hær.insti.¶ Decimo not. quod differentia est inter suspitionē & præsumptionē,indiciū et argumentū & adminiculū,ut no.Bal.in l.ea quidē. C.de ac

5 cu.in j.et ij.col.¶ † Vndecimo no. quod inter præsumptio

nes illa est potior, quæ uero uidetur proximior: ut l. filiũ dif finimus. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. Itẽ quod posterior præsumptio tollit priorem. ff. de in integ. rest. l. diuus. pares uero præsumptiones inuicem se confundunt, quia nulla uictoria fit á pari. ff. de rit. nup. l. non solum. §. uno. ar. ff. de fideiuss. l. generaliter. uer. sua. de exc. tu. l. sed et milites, in prin. unde pariter operantur, & nõ præponderant altera alteri, sed remanet factum simplex ab omni suspitione abstractũ: si uero essent plures præsumptiones pro una, quã alia parte, tunc plures rationes uincunt unam, si quælibet per se est ita bona, sicut illa una, quæ est cõtrarium. ar. in auth. de con san. & uter. fra. §. j. Itẽ præsumptio uiolenta tollit non uiolẽ

6 tã. de præsum. c. literas. ¶ † Duodecimo no. quod licet existens in tormento dicat iudici se nunquã dicturum aliquid, tamẽ iudex debet procedere in tortura, alias facile esset unicuiq; uitare tormenta, quorum dolor forte mutabit sermonem, secundũ Pau. de Liaza. in c. grauis. de deposito. ¶ Decimotertio no. quod sicut potest torqueri accusator, ita potest torqueri instigator & consultor. l. si quis. C. ad leg. Iul. maie. ¶ Decimoquarto no. q. nõ excusatur à calumnia propter quælibet indicia, sed solũ propter indicia manifesta. ita dicit Bal. in d. l. si quis. ¶ Decimoquinto no. quod ubi tormenta sunt prohibita, non habet locũ tortura, etiã si præcedunt indicia, dicit Bal. sumẽdo ar. à contrario sensu in l. mili

7 tes. C. de quæst. ¶ † Decimosexto no. quod lex habet quẽlibet pro innocẽte, contra quẽ non præcedũt indicia, secundũ gl. & Bal. in l. pe. C. e. ¶ Decimoseptimo no. q. licet forma legis uel statuti debeat stari indicijs quantũ ad plenã probationem, tamẽ semper necesse est q. tale indiciũ probetur per duos testes. Ita dicit Ang. in auth. de testa. imper. in fi. prim.

col.

col.viij.ubi est gl.posita quæ incip.Valet.nã lex C.dicit stari testamẽto paterno quibuscunq; indicijs probetur, tamen ista gl.& illa dicũt q ista indicia debẽt probari per duos testes. Et ideo si statutũ dicit q in maleficijs nocturnis p plena probatione habeatur indiciũ,quod licet unus testis deponat de ueritate,& sic facit indiciũ,ut in l.in bonæ fidei.C.de iurciur.& ff.de testi.l.cũ probatio.& ff.de excu.tut. l.ij.§.ætas.tamẽ ex isto indicio nõ potest sequi condemnatio,quia est probatũ tale indiciũ per duos testes. Et si tu dicis, quid operetur statutum,nã si duo testes probarẽt de ueritate, sine dubio deberet sequi cõdẽnatio:sed dic quod multum operatur,nã si duo erunt testes qui deponãt super aliquo adminiculo indiciũ faciẽte,certe ex tali indicio probato per duos testes,sequitur cõdẽnatio,licet nihil deposuerint super ueritate,per istam gl.ut dicit ibi Ang. Mihi durũ uidetur quod plus probent indicia remota,quã propinqua quæ fiunt per unum testem de ueritate,per ea quæ not.Barto.in l.fin.ff.de

8 quæst.¶ † Decimooctauo no.quod licet nõ omnes,nec omni casu liceat torquere,tamẽ possunt terreri: quia uultus iudicis in talibus debet apparere terribilis,ut in auth.de mã. prin.§.talem uero.secundum Bal.in l.ij.C.quor.app.nõ rec. ¶ Decimonono not.quod si aliquis probauit indicia, propter quæ uentum est ad torturã,non meretur præmiũ quod datur probanti maleficium, quia ista probatio potius est facta officio iudicis inquirentis,quã per ipsum delatorem: di

9 xit Bal.in l.j.in fi.C.pro qui.cau.ser.præm.lib.acc. ¶ † Vigesimo not.quod in certis delictis, consilijs & tractatibus propter difficultatẽ probationis peruenitur ad torturã,& quandoq; ad cõdemnationẽ ex solis indicijs.si sunt ita certa quod uix negari possint.C.de quæst.l.milites.§.oportet.&

de excusa.tu.l.ij.per Dy.ita dicit Bal.in l.quicunq;.C.de seruis fugi.& uide omnino de hoc supra in hac quaest.princi. in uer.iij.not.

Quaestio nona Secundae partis.

1 Iudex cui relatum est aliquod delictum esse commissum, statim ad illud videndum mittere debet.
2 Miles seu alius missus per iudicem seu potestatem ad videndum excessum, quid facere debeat.
3 Potestas informationes ab offenso vel syndico debet habere de delicto, & vicinorum nomina, & restium, scripta tenere debet.
4 Indicia leuia & leuiora quàm ad torquendum, sufficiunt ad inquisitionem formandam.
5 Iudex ad capturam personalem procedere non debet, nisi praehabita in formatione & formata inquisitione.
6 Captura personalis quibus concurrentibus fieri posit.
7 Iudex delatum de crimine habens prae manibus, qualiter eum verbo absq; tortura interrogare debeat.
8 Reus delatus corporaliter puniendus, debet in carceribus publicis detineri, sed si pecuniariter, idoneo praestito fideiussore poterit relaxari.
9 Iudex examinatis testibus, eorum dicta & processum parte citata publicare debet.
10 Iudex indicijs purgatis, interlocutorie debet pronunciare nõ esse deueniendum ad torturam.
11 Iudex neminem debet quaestioni subijcere si veritatẽ aliunde possit percipere.
12 Condemnatio in criminalibus nonnũquam ex probationibus praesumptiuis sequitur, nedum ex veris.
13 Iudex ad torturam moderate & temperate debet procedere.
14 Iudex cõfesso in tortura non debet statim credere, quinimo ipsum facere debet perseuerare & ratificare.
15 Iudex aliquem indebite torquens, in syndicatu tenetur ad poenam fisco applicandam.
16 Arbitrium torquendi collatum alicui, quod hoc legitimis praecedentibus indicijs fiat, debet intelligi.

CIRCA *nonam & ultimam partem principalẽ, in qua describetur, quo ordine & modo, Iudex se habere debeat in cognitione maleficiorũ, colligẽdo quasi omnia sub compendio, quae in hoc tractatu cõtimentur, & aliqua adden*

1 addendo, † dico, quod iudex quam primum ad eius notitiā peruenerit delictum esse commissum, mittat ad uidendū dictum delictum, ut sibi de eo constet, quia antequam cōstet de delicto, nihil potest fieri, ut dictū fuit supra in iiij.q.principi.torturæ, in uer. Itē no. quod antequā. Et de hoc faciat ad cautelam apparere in bastardello hoc modo, uidelicet, Die tali &c. supradictus dominus Potestas, cum ad suam suæq; curiæ notitiam peruenerit, quod fuit cōmissum tale maleficium in tali loco cōtra talē, &c. & intendat super eo procedere ex suo suæq; curiæ officio per inquisitionē. Ideo cōmisit tali socio militi suo quod uadat, & se personaliter cōferat ad talem locum prædictum, & diligenter se informet etiam per oculorum inspectionem de dicto maleficio, &c.

2 † Qui miles debet accedere & uidere personā offensi & uulnera, seu percußiones: & si est furtum uel aliud delictū, debet cōsiderare & inspicere unde fur intrauit, & quomodo fuit fractum hostiū, & si apparent uestigia, puta tēpore niuis, uel luti, & cœni, debet accipere mensuram dictorū uestigiorū, ut alias fieri uidi, & omnia debet referre Potestati: quæ relatio similiter ponatur in bastardello hoc modo: Dicta die supradictus miles socius iens & rediens retulit supradicto domino Potestati, & mihi notario iuisse ad dictum locū, & diligenter omnia uidisse, & intellexisse, & explorasse, & inuenisse hoc &c. ut qualiter talis erat uulneratus in tali, & tali loco, &c. & ponatur quicquid uidit & audiuit. Et laudo quod si esset delictū alicuius importantiæ, uidelicet furtum magnæ quātitatis, quod Potestas ipse postea accedat ad uidendū locū, & ita quandoq; feci, & ab

3 alijs obseruare uidi. † Deinde curet dictus Potestas habere informationē de delicto ab offenso uel à syndico, & scribat

nomina uicinorũ & domesticorum atq; suspectorum, & testiũ, si qui sunt qui aliquid uiderint, uel audiuerint, aut aliter sciuerint. Et postea in eodẽ bastardello describat inquisitionem specialem quo ad dictum maleficium, & generalem quo ad personas, quando non habet certitudinẽ de persona delinquente, hoc modo, uidelicet: Hæc est quædam inquisitio quæ fit & fieri intenditur per supradictũ d. Potestatẽ cõtra omnes & singulos homines, & personas, quæ de anno præsenti 1492. & de mense Octob. dicti in tali loco, &c. cõmisisse tale delictũ, uidelicet uulnerasse talẽ, &c. de qua inquisitione habetur per Ange. in l. si uacantia. C. de reb. ua. lib. x. & per Are. in trac. malefi. in j. glo. circa princ. & de qua habetur in l. iiij. § . mandatis. ff. ad leg. Iul. pec. Et super ista inquisitione examinet omnes testes supradictos, & eorum dicta & attestationes similiter describat in bastardello post dictam inquisitionem, nec ad hæc requiritur citatio alicuius. Et si ex dicto ipsorum testiũ habet aliqua inditia etiã leuia contra aliquẽ, tunc deueniat ad inquisitionẽ specialẽ cõtra illum super illo delicto: de qua inquisitione habes formã per Are. in d. tract. in prin. & per Papiensem in sua practica in forma inquisitionis, & dicta inquisitio non describatur in bastardello, sed in libro maleficiorũ.

4 *† Et aduerte quod ad formandam inquisitionem sufficiunt indicia leuia, & leuiora, quàm ad torquendũ, ut puta diffamatio de tali delicto, ut habetur in c. qualiter & quando, el ij. de accu. & per Aret. in d. tracta. in glo. in uerb. fama puplica, in princi. ubi etiam dicit, quod bonum est, quod iudex faciat apparere in bastardello post examinationem prædictam. Et prædicta facta fuerunt ad banchum iuris iudice pro tribunali sedẽte, ubi etiam habetur, quod sine istis indicijs*

cijs inquisitio est nulla, si est oppositum, nisi in certis casibus ibi enumeratis. Item est sciendũ quod cum istis indicijs poterit iudex deuenire ad capturam inquisiti uel inquirendi, ut dicit Bal. in l. & si certus. ff. ad Syl. & Saly. in l. nullus. C. de exhi. reis. per illum tex. dicit, quod iudex in maleficijs statim potest deuenire ad capturam inculpati habita aliquali informatione de maleficio, & malefactore, sed idem Salyc.
5 in l. fi. C. de quæstio. uult, † quod antequam in criminalibus iudex deueniat ad capturam, debet esse præhabita informatio, & formata inquisitio, quod ego intelligo de supradicta generali inquisitione, generali quo ad personas, & speciali quo ad delictum, de qua supra dictum fuit. Et eodem modo intelligo quod dicit Bal. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iu. ubi uult quod in criminali potest incipi à captura: & alleg. c. si clericus. de senten. excom. in vj. etiam non præcedentibus indicijs, quia non intelligo de indicijs quæ sunt talia qualia sufficiant ad inquisitionem. Sed aliqui Moderni in l. j. C. de executio. rei iudi. dicunt, quod tunc demum potest incipi à captura in criminalibus, quando delinquẽs reperitur in crimine, uel timetur de fuga, & non aliter, ut habetur in authent. ut nulli iudices. §. si quis uero comprehensorum. colum. ix. & in l. ait prætor. §. fina. ff. de his quæ
6 in fraudem credito. Ego autem sic distinguerem: † Aut est delictum de quo uenit imponenda pœna corporalis, uel corporis afflictiua, & tunc potest deueniri ad capturam, præcedentibus tamen aliquibus indicijs, de quibus fuit supra dictum, ne inquisitio esset frustratoria quantum ad excussionem: & ita loquatur Bald. in d. l. si certum. & in d. l. consentaneum. & Salyce. in d. l. nullus. Aut est delictum de quo uenit imponenda pœna pecuniaria, & tunc non

præc

præcedentibus aliquibus indicijs saltem leuibus, & quæ sufficiant ad inquisitionem non poterit deueniri ad capturam per supradicta. Aut præcedunt aliqua indicia, & tunc potest deueniri ad capturam solum in duobus casibus, uidelicet, quando est repertus in fragranti crimine, per text. in d. §. si quis uero comprehensorum. & quando timetur de fuga per d. §. fi. l. ait prætor. sicut ibi dicitur in ciuili de suspecto de fuga, ut poßit capi, in qua tamen captura requiritur aliqualis causæ cognitio, scilicet, ut constet de debito, & suspectione de fuga, ut etiam habetur per Ang. in l. nemo carcerem. C. de exacto. trib. lib. x. † Item tunc cum iudex habet inculpatũ de crimine præ manibus, & in sua potestate, debet ipsum interrogare & examinare uerbo sine tortura, et faciat scribere dictum suum per notariũ in bastardello, hoc modo, uidelicet: à die tali mense Octobris Anto. Cole detentus per curiam occasione talis maleficij, ut dicitur per eum commißi, & perpetrati interrogatus, & examinatus per supradictum d. Potestatem dixit hoc, uidelicet, &c. & hoc faciat pluries diuersis horis, & temporibus, & semper faciat scribere eius dictum, & uideat iudex an loquatur pauide & trepide, & de hoc etiã faciat apparere in bastardello, ubi notarius debet hoc scribere de mãdato iudicis, secundum Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. nam si iudex ex dictis eius uiderit aliquam uariationem, uel trepidationem, & pauorem, & uultus pallorem, quod relinquitur iudicis arbitrio, fiet indicium ad torturam, ut de hoc uide plene dictum supra de indicijs in iij. q. prin. in uer. alia quædam indicia, in vj. charta. Facta dicta inquisitione speciali, & descripta in lib. malefic. mittat iudex copiam ad cameram ubi ex forma statutorum hoc fieri debet. Et deinde faciat

ciat inquisitum citari cum tenore inquisitionis, prout habetur per Aret. in dicto tract. malefi. in glo. in uerbo, Supradictus do. iudex suprasedens &c. † Et si comparuerit, & confessus fuerit, uel si erat detentus, respondendo similiter confessus frerit, & tunc aut uenit ex delicto imponēda poena corporalis, uel corporis afflictiua, & tunc debet ipsum mitere ad carceres publicos, ut ibi detineatur. Aut uenit imponenda poena pecuniaria & tunc dato idoneo fideiussore de soluendo omnem poenā, debebit relaxari, ut no. per Bar. in l. j. ff. de custo. re. & si poena erat conditionalis quid iudex debeat facere uel inquisitus, uide per Areti. in dicto tractatu in glo. in uerbo, Pro. quibus Anto. fideiußit. Aut citatus nō comparuit, & tunc debet poni in banno pro poena ad quam uenit condemnandus secundum formam statutorū quae cōmuniter sunt in Italia. Et si in termino in dicto banno aßignato non comparuerit, tunc habebitur pro confesso, & condamnari poterit secundum formam statutorum praedictorum. Si autem comparuerit & confessus fuerit, tunc iudex faciat ut superius dictum. Si autē negauerit, & poena est corporalis uel corporis afflictiua, & tunc ipsum retineat in carceribus, ut superius similiter dictum est. Si autē est pecuniaria uel cōditionalis, ex supradictis similiter instruitur iudex quid habeat facere circa detentionem uel relaxationē, & tūc cum negauerit debet iudex iterū testes examinare in forma ualida, citata parte ad uidendū iurare testes: quorū dicta debet ponere similiter in li. maleficiorū. Et huius tempore poterunt testes torqueri maxime uicini & domestici qui praesumuntur scire facta in uicinia & in domo. De hoc tamen an & quādo testes torqueri ualeant, uide supra in iiij. q. prin. in uer. secundum autem. & in uer.

serui

serui autẽ. Et an debeant præcedere aliqua indicia & quæ, ut testes torqueri ualeant: uide ibidem in d. iiij. q. princ. post princ. in uersi. quod autem dictum est. Et an de indicijs quæ habentur contra testes, debet dari copia, uide ibidem in uersic. sed tunc quæro. Et si testis in tortura dixit unum & extra torturam aliud, cui dicto debeat stari uide
9 *ibidem in uersi. Item notandum.* † *Demum examinatis testibus iudex eorum dicta & processum publicet parte citata. Et hoc facto si uiderit iudex ex dicto testium uel aliunde habere indicia sufficientia ad torturam, quæ qualia esse debeant, uide supra de indicijs in iij. q. prin. tunc citet inquisitũ ad torturã de cuius citationis forma. uide supra de tortura. in v. q. prin. in uer. quinto iudex aduertere debet quod antequã. Et an de necessitate requiratur dicta publicatio testiũ. dixi supra. in d. v. q. prin. in uers. insuper quomodo iudex formauit. Et si in dicto termino citationis prædictæ non cõparuerit, ponatur iterum in banno. & eo non cõparente in termino banni habebitur pro confesso & cõuicto & poterit condemnari secundũ Bar. in l. pe. de quæstio. & fuit dictum in d. uersic. insuper quomodo iudex. Si autẽ comparuerit & petierit copiã indiciorum, tunc iudex debet dare copiam cum termino ad opponendũ & reprobandum indicia: in quo termino potuerunt reprobari testes tam circa dicta quã circa personas, & per cõsequẽs*
10 *purgari indicia.* † *Et si ex hoc erunt purgata indicia non erit deueniendum ad torturam. Et super hoc iudex debebit pronunciare non esse deueniendum ad torturã, à qua pronuncia non licebit appellare ab eo cuius interesset de iure ciuili cũ sit interlocutio, quæ reparari potest in diffinitiua. Sed si nõ erũt purgata indicia debebit pronũciare esse deueni*

ueniendum ad torturã,à qua pronũcia poterit appellare, etiã de iure ciuili cũ cõtineat grauamẽ irreparabile. Et statim facta appellatione,erũt ligatæ manus iudicis absq; alia inhibitione,ut hæc omnia uide supra in tortura in v.prim. in uer.quinto iudex debet aduertere. Si autẽ non fuit petita copia indiciorũ,uel si petita fuit,sed non fuit oppositũ,& tũc ex quo nõ fuit sup ipsis discussum,nõ debebit,ut reor, tũc pnũciari,ut l.de qua re.ff.de iud.arg.à cõtrario sensu. Et eo casu poterit deuenire ad torturã,et similiter qñ pronuncia de ueniẽdo ad tortu.trãsisset in rẽ iudicatã, ut quia ab ea non fuit appellatum, uel quia appell. succubuerit in causa appella. Et his omnibus peractis poterit deueniri ad torturam & nõ aliter, nec alio modo,nisi in certis casibus specialibus in quibus sine indicijs, & etiã sine alijs supradictis poterit deueniri ad torturã:de quibus uide supra. v.

11 q.prim.post prim.† Sed antequã iudex ad ipsam torturam deueniat,debet aduertere quod ad ipsam nõ deueniat,quãdo alias ueritas haberi potest,ut fuit dictum supra in d.q. prim.in uer.vj.iudex considerare debet. Et debet hoc facere apparere in actis quod nõ possendo aliter ueritatẽ habere deuenit ad torturã,ut ibidẽ fuit dictũ. Et erit melius iudicio meo si hoc inseratur in pronũcia, qua pronũciatur deueniendũ esse ad torturam hoc modo,uidelicet: Die xxij. Octob. M. cccexciij. supradictus d. Potestas uisa supradicta inquisitione & responsione cum negatione dicti inquisiti,uisis supradictis testibus & eorũ dictis & attestationibus & exceptionibus & oppositionibus,&c. et uiso q aliter ueritas haberi non potest de dicto maleficio, pronũciauit deueniendũ esse ad torturã cõtra dictũ inquisitũ &c.

12 † Itẽ debet aduertere quod nõ solũ ex ueris pbationibus,

tionibus,sed & præsumptiuis poteſt quandoq; ad condem nationem deueniri in criminalibus: quod quando fit uide ſu pra de indicijs.in iiij.q.prin. Item debet aduertere iudex an ſint tales perſonæ quæ torqueri ualēt, quoniam ſunt multæ quæ non poſſunt torqueri de quibus fuit dictum ſupra de tortura.in iiij.q.prin.Item debet aduertere an ſit talis cauſa in qua ad torturam deueniri ualeat, quia non in omni cauſa etiam criminali fieri poteſt,ut fuit dictum ſupra de tortura,in iij.q.prin.per totū.Item ſi erūt perſonæ quæ torqueri poßint & cauſa in qua hoc fieri liceat, debet aduertere ſi ſunt pro eodem delicto plures torquendi,à quo incipiat,de quo fuit dictum ſupra de tortura in v.q.princip.in.uer. an

13 autem iudex debet aduertere.†Item multum aduertat quod ad torturam moderate & temperate non ineffrenate deueniat,quod quomodo intelligatur fuit dictū in d.v. q.in uer. vij.aduertat iudex.Et inter alia debet aduertere ne procedat eodem modo in torquendo in paruo ſicut in magno delicto,ut fuit dictum in d.v.q.prin. in uer. nunc cum fecerimus.Et quid ſi tortus moritur in tortura,uide in uer.ſed cū dictum ſit.& quomodo probetur aliquem eſſe tortum,uide ibidem in uer.ſubnectamus. Item debet aduertere iudex, ut non repetat torturam ſine nouis indicijs,quod quomodo intelligatur uide ſupra ibidem in uer. ſed ponamus quod tortus.Item debet aduertere in examinando & interrogādo torquendum quomodo debet facere:uide ibidem in uer. uideamus modo.¶ Et an poßit torquendum & tortum interrogare de alijs delictis de quibus non agitur,de quo fuit dictum ibidem in uer. quid autem ſi quis fuit poſitus. Item quid habet facere iudex ſi tortus non uult confiteri & quo modo & cum qua cautela debet ipſum relaxare,uide ibidē

in d.

14 *in d.v.q.prin.in uer.sed ponamus quod quis.† Itē si reus fuit confessus in tortura debet aduertere iudex ut non credat illi confeßioni, sed debet facere ipsum perseuerare, & ratificare, de quo fuit dictū supra de tortura, in vj.q.prim. & in uer.& ideo infra quantum spatium & tortura, & in quo loco debet fieri ista ratificatio, uide ibidem in uers. sed quæro quomodo.& uersi.se.Et si confessus in tortura non uult ratificare, quid habeat iudex facere. Vide ibidem in uersi.sed ponamus quod tortus. Item si fuit sponte confessus sine tortura uel coacte cum tortura, an ex sola confeßione sine alijs probationibus poßit deueniri ad condēnationem. Et quid si confeßio etiam de delictis alijs forte alibi cōmißis: & quid debeat iudex facere in uerificādo delicta, & an illis non uerificatis poßit deuenire ad condēnationem ex sola confeßione, uide optime in d.vj.q.prin.in uer. & quia supra facta est mentio. Et an sufficiat unica tantum confeßio in criminalibus etiam sponte facta, uide ibidem in uersi.rursus quæro. Item si tortus cōfiteatur per torturam, si postea in illa perseuerat & illam ratificat ad banchum, an tunc iudex uel notarius poßint scribere quod sponte fuit confessus. Et an & quando hoc faciendo incidant in falsum, uide ibidē in uersi.sed ponamus quod quis. Item an in criminalibus poßit deueniri ad condemnationē sine processu, uel ad executionem sine processu & condē-*

15 *nationem ex confeßione, uide ibidem in uersic. fina.† Item aduertat iudex ne aliquem indebite torqueat, quia in syndicatu teneretur ad pœnam fisco applicandam, & parti actione iniuriarum ad damna & interesse: uide supra in penul.parte prin.in princi. Et an si torsit licet alias indebite, si fecit ob bonum publicum, forte propter sedandum tumultum*

multum, ut alios terreret, an excusabitur: uide ibidē in uer.
sed quid si propter. Et an ex iniusta tortura teneantur alij
officiales ultra Potestatem, uide ibidē in uers. sed ponamus.
ubi etiam ponitur cautela qua tunc debeant uti officiales in
16 *syndicatu.* † *Item aduertat iudex cui datum est arbitrium*
torquendi, quia intelligitur quod hoc faciat præcedentibus
legitimis indicijs. uide ibi in uersi. aduerte. Et si arbitrium
sit quod poßit etiam sine indicijs, intellligitur ta-
men moderate & arbitrio boni uiri: ut ibi-
dem in uersiculo, quid si est datum.
Vltimo aduertat iudex, quod
iniuste non potest tor-
quere etiam uo-
lentē se tor
queri.

¶ *Explicit utilißimus tractatus de* Indicijs, & Tortura, Excellentißimi do. Francisci Bruni, Iuris *utriusq; doctoris.*

25 *Bar.* † *debet ergo interrogare eum in genere. si cum aliquo fecit aliquam rixam, & postea descendendo ad species, si cum Gaio, & postea si Gaium uulnerauit, non autem magis in specie inclinet: uel rectius faciet iudex, si solum interroget, si aliquod maleficium commiserit, nec ulterius interroget, alias forte ille doctus diceret metu tormentorum, quod nunquam si sciret diceret, nec dicere potuisset: ita uoluit Ange. Areti. in dicto tractatu suo, in uerbo, fama publica in uer. tertio sit bene cautus iudex &c.*

GVIDO DE SVZARIA.

26 EX *quibus* † *causis torqueantur homines.* Respondeo *ex ciuili, & criminali, & tūc cum ueritas haberi non potest: ut ff. de quæst. l. diuus, & l. ex libero, & l. quoties. C. eo. tit. & no. Azo in summa eo. ti. in §. torquentur.*

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA *causas quæstionis habendæ, optime loquutus est do. Author, cuius dictis adde do. Abb. in d. c. cum in cō*
27 *templatione, in j. col. extra de regu. iur.* † *tamen scias quod in causis ciuilibus regulariter tortura non permittitur. d. l. diuus, & l. etiam. & ibi Bar. de quæstio. & Ang. Are. in d. uerbo, fama. nisi pro delicto ciuiliter cōueniatur, secundum Bal. in c. dilectus, extra de appel.*

GVIDO DE SVZARIA.

28 NON *tamen* † *omni causa quis torquendus, nec quælibet persona indifferenter, cum oporteat præcedere quæstionem, indicia sufficientia & uerisimilia, nec à tormentis est incipiendum. l. j. j. respon. ff. de quæst. nam sine indicijs, uel sine præsumptionibus, quis torquendus non est, ut l. unius. §. in ea. ff. de quæstio. & l. maritus. & l. fi. C. de fal. l. sicut, in fi. & certe à rectoribus est ualde considerandum,*

multum, ut alios terreret, an excusabitur: uide ibidē in uer. sed quid si propter. Et an ex iniusta tortura teneantur alij officiales ultra Potestatem, uide ibidē in uers. sed ponamus. ubi etiam ponitur cautela qua tunc debeant uti officiales in
16 *syndicatu.* † *Item aduertat iudex cui datum est arbitrium torquendi, quia intelligitur quod hoc faciat præcedentibus legitimis indicijs. uide ibi in uersi. aduerte. Et si arbitrium sit quod poßit etiam sine indicijs, intelligitur tamen moderate & arbitrio boni uiri: ut ibidem in uersiculo, quid si est datum. Vltimo aduertat iudex, quod iniuste non potest torquere etiam uolentē se torqueri.*

¶ *Explicit utilißimus tractatus de Indicijs, & Tortura, Excellentißimi do. Francisci Bruni, Iuris utriusq; doctoris.*

25 Bar. † debet ergo interrogare eum in genere, si cum aliquo fecit aliquam rixam, & postea descendendo ad species, si cum Gaio, & postea si Gaium uulnerauit, non autem magis in specie inclinet: uel rectius faciet iudex, si solum interroget, si aliquod maleficium commiserit, nec ulterius interroget, alias forte ille doctus diceret metu tormentorum, quod nunquam si sciret diceret, nec dicere potuisset: ita uoluit Ange. Areti. in dicto tractatu suo, in uerbo, fama publica in uer. tertio sit bene cautus iudex &c.

GVIDO DE SVZARIA.

26 EX quibus † causis torqueantur homines. Respondeo ex ciuili, & criminali, & tūc cum ueritas haberi non potest: ut ff. de quæst. l. diuus, & l. ex libero, & l. quoties. C. eo. tit. & no. Azo in summa eo. ti. in §. torquentur.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA causas quæstionis habendæ, optime loquutus est do. Author, cuius dictis adde do. Abb. in d. c. cum in cō
27 templatione, in j. col. extra de regu. iur. † tamen scias quod in causis ciuilibus regulariter tortura non permittitur. d. l. diuus, & l. etiam. & ibi Bar. de quæstio. & Ang. Are. in d. uerbo, fama. nisi pro delicto ciuiliter cōueniatur, secundum Bal. in c. dilectus, extra de appel.

GVIDO DE SVZARIA.

28 NON tamen † omni causa quis torquendus, nec quælibet persona indifferenter, cum oporteat præcedere quæstionem, indicia sufficientia & uerisimilia, nec à tormentis est incipiendum. l. j. j. respon. ff. de quæst. nam sine indicijs, uel sine præsumptionibus, quis torquendus non est, ut l. unius. §. in ea. ff. de quæstio. & l. maritus. & l. fi. C. de fal. l. sicut, in fi. & certe à rectoribus est ualde considerandum,

& ponderose, nunquid præcedentia indicia sint uerisimilia, & sufficientia ad habendum torturam, cum ad talia, restitutio uel appellatio subsequẽs prodesse non posit, nã plures dũ torquentur, perimere solẽt. l. aut damna. §. j. ff. de poe. & quod torturã præcedere debeant indicia, probatur per alia iura in l. milites. & in l. cũ cognitio naturalis. C. de qõ.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN hoc quod indicia omnino præcedere debeant torturã, idem reperio uoluisse do. Abb. in c. cum in contemplatione, in j. col. circa prin. extra de reg. iur. & do. Ang. Are. in suo libello malefi. in uersi. nunc uideamus &c. & in hoc nemo
29 discrepat. Sed plus dicas, † quod in tantum debent præcedere indicia ad torturam, & etiam sufficientia, & legitima, quæ qualia sint, infra dicam, quod confeßio aliter facta, etiam si ex post facto ratificetur, etiam si extra tormenta, non ualet, nec poteſt ex illa confeßione condemnari. Casus est not. in l. quæstionis, secundum unam lec. glo. approbatam. ff. de quæst. & d. Gandi. in tract. malefi. in rub. incip. quæro nunquid confeſſus in tormentis non præcedentibus &c. & Ange. & Paul. de Castr. & Ioã. de Imo. in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acqui. hære. & Saly. in l. ij. in ulti. col. C. de custo. reo. & Pet. de Ancha. in cle. j. extra de ho. & in consi. xxij. incip. in Christi nomine uisa inquisitione formata in Philippum &c. & do. meus Alex. in consi. v. in j. colũ. incip. in causa inquisitionis formatæ cõtra Valerium &c. in j. uol. & cõsi. lij. in iij. uo. per totũ inci. uiso themate &c. & in cõsi. cxlij. in ij. col. in ij. uo. inci. an ille q primo fuerat iniuste tortus &c. quia secundum eum postquam semel fuit indebite tortus, præsumitur semp subesse eadẽ causa iusti timoris, & ideo non ualet talis confeßio, nisi præcedãt indicia

dicia sufficientia, & legitima: & idem uoluit Autor infra, in uersi. sed quid si aliquis tortus est nullis &c.

GVIDO DE SVZARIA.

30 QVAE & *qualia indicia † requirantur, ut quis poßit poni ad torturam. Respondeo non poßunt dici, uel ostendi, uel de eis certa descriptio, uel doctrina dari, sed hoc cõmittitur arbitrio iudicantis, ut ff. de test. l. iij. in prin. ibi: tu magis scire potes. & sic dicimus de acceßione & mora, ut ff. de diuer. & temp. præscrip. l. de acceßionibus. & ff. de usur. l. mora. & generaliter, omne quod non determinatur à iure, relinquitur arbitrio iudicantis: ut est uidere in pœnis à iure non determinatis, ut l. hodie & l. sanctio. ff. de pœ. & ff. de effrac. l. j. §. quibus nulla. sic de tempore dicimus quod indeterminate profertur, ut ff. de iure delib. l. j. cum si. Poßumus tamen in genere talem doctrinã tradere:*
31 *† quod astutus iudex debet solenniter instare ad indaganda indicia cõtra delatum ex aliquo crimine: nam indicia sunt alijs probationibus proxima, & dicuntur quasi demonstratiua ueritatis, & probationum adminicula: ut C. de prob. l. instru. & l. fin. sunt enim indicia pars probationis claræ, ut C. qui testamen. fa. poß. l. hac consultißima. §. deinde. ibi: indicia &c. Nã indiciũ dicitur ab indicãdo, unde indicia, id est, adminicula sunt demõstratiua ad indicandũ ueritatẽ, ut C. de adulte. l. si quis adulterij. & l. solent. ff. de præscrip. uerbis. Quærat iudex, & instanter indaget, cum quibus, & per quæ loca conuersabatur delatus, quem torqueri intendit:*
32 *† quoniã mala cõuersatio, est malæ operationis indicium. ut ff. de admi. tut. l. plures. §. aßidue. nam ex mala conuersatione, quis etiam bonus efficitur uitiosus, ut ff. de ædi. edi. l. ædilem. §. Pædius. ibi: allegator fore, uel uincarius. Ad idem*

dictũ Philosophi: Qualis quisq; est, tali cum socio delectatur. Item consideret loca in quibus conuersabatur, quia secundum locorum uarietatẽ uariæ colliguntur coniecturæ, ut C. si man. ita fue. alie. l. fin. ff. de pœ. l. aut facta. §. euenit. item interest quærere, si erat inimicus offensi, uel si aliqua offensio interuenerat inter eos, quia tunc est præsumptio, quia inimicus de inimico malum cogitat facere, & facile à iure præsumitur, ut ff. de his quibus ut indig. l. si inimicitiæ. ff. de adi. leg. l. iij. §. fi. & de quæstionibus. l. j. §. quæstioni. Itẽ studeat inuenire cuius æstimationis & famæ sit: qualis enim fuerit fama & opinio cuiuscunq; in ciuitate, talem eum esse præsumimus. l. de minore. §. tormẽta. ibi: uel cuius æstimationis & c. de quæstionibus. & l. si à bonæ fidei. primo responso. de rei uen. in auth. de testa. §. sancimus. colum.

33 *viij. ¶ † Item poterit iudex indicia sumere ex constantia, uel ex trepidatione uocis, uel membrorum, uel pallore ut d. §. tormenta. loquutio, uel constantia, uel trepiditas, uel æstimatio cuiuscunque, ideo admittenda est, & indaganda: quoniam multum conferunt ad illuminandum ueritatem, & in lucem emergentia: ut d. §. tormenta. ¶ Item indaget cuius primo uitæ fuit, & an talia, & similia de quibus ad præsens inculpatur, facere cõsueuit: nam de uno quoq; bonum, uel malũ præsumimus, cõsideratis primo actitatis ab illo, ut ff. de re mili. l. desertorem. §. his qui. el ij. ibi, inspecto uitæ eius precedẽti actu & c. & l. non omnes. §. à barbaris.*

34 *eo. ti. & ff. de suc. tu. l. tutor quoq;. §. quæri potest. † ex gestis enim præteritæ uitæ præsentia metimur, ut C. de agẽ. in re. l. pe. §. fi. li. xij. item, an fuerit ei minatus, quoniã erit indicium, quod ipse operibus adimpleuerit illud, qđ uerbis profudit, cum ex dictis hominum facta pensemus: ut C. si quis*

imper.

Imper. maledix. l. j. & ff. de supe. leg. l. Labeo. ¶ *Itē cōsiderandū est an sit talis qui cōsueuerit, & posse habuit talia cōmittendi, ut ff. ad l. Iul. ma. l. famosi. ibi: an potuerit facere, et an quid simile fecerit. Item si aufugit est indiciū cōtra eum, uel si statim se absentauerit post perpetratum maleficium de uoce publica, & fama cum citra probata coadiuuant indicium ad tormenta, ut ff. de test. l. iij. & ff. de fœne. l. j.* Ex *multis alijs poterit curiosus iudex indicia sumere ad firmandum conscientiam pro eruenda ueritate delicti.*

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA *hanc materiam qualiter & quomodo sumantur indicia, & qualia requirantur ut quis poßit torqueri, dominus author, ut uides, multipliciter exēplicauit, & finaliter cōcludit hæc dependere ex iudicis arbitrio: & ideo possumus dicere in hoc certam doctrinā dari nō posse, in qua materia primo reperio d.* Abb. *in c. cum in cōtemplatione. in prima. col. in uersi. & quæ indicia sufficiant &c. ubi cō-*
35 *cludit † quod nō potest dari certa doctrina, sed relinquendum est iudicis arbitrio: & idem uoluit* Bald. *in l. prima. in ultima colum. in princip.* C. *communia de leg. &* Bal. *in l. ea quidem.* C. *de accusatio. &* Bald. *in rubrica.* C. *de proba. in secunda colum. & in l. seruos.* C. *de testib. & in l. secunda.* C. *quorum appellationes. & dominus* Angel. Areti. *in suo libello maleficiorum. in uerbo, fama publica præcedente. in* v. *colum. in uersicu. quæro an unum indicium &c. ubi ponit fere omnia exempla, de quibus hic per dominum* Au*thorem. & ultra ea subdit, quod si res furata reperitur pe-*
36 *nes aliquē, † & si iuuenis reperitur in domo pulchræ puellæ, uel reperiretur exire de domo, præsumitur supposuisse.* allega. Bartol. *post* Iacobum Butriga. *in l. finali. ff. de hæ-*

redi.instituen.uel si quis repertus est cum cultello euaginato prope mortuum:nam istud est indicicium sufficiens,imo manifestum,secundum Barto.*in l.fur manifestus.ff.de fur. & idem si quis uisus fuit cum cultello sanguinolento exire de domo.cū facie pallida,& repertus est intus homo mortuus.allegat* Ioannem Andre.*in additioni.*Specu. *in titu. de probatio.§.primo.uersicu. xij. referentem domi.* Tho. de Piperata *comboñ.ita tenentē,& plus dicentem, quod hoc ultimum est indicium ad condemnationem , de quo latius*
37 *posuit d.* Angel.*ubi supra proxime.¶ †Cuius dictis adde etiam in hac materia indiciorum,primo dum dixit,quod si res fuit subtracta & reperitur penes aliquem,præsumitur ab eo subtracta: nam hoc est uerum , dummodo probetur illum solitum esse talia perpetrare , alias non redditur suspectus ex eo solo.Ita uoluit do. meus* Alex.*in consi.v. in ij. col.in j. uolu. incipien.in causa inquisitionis formatæ contra* Valerium *&c.¶* Praterea *in eo quod dictū fuit,quod mala fama alicuius de præterito,facit præsumi de præsenti.d.l.non omnes.§.à barbaris. de re mili. & l.si cui. §. ijsdem.ff.de accusat.nam hoc procedit in eodem genere mali:alias autem nō, secundum* Iac.de Ra.*&* Bar.*in l.*Caßius. *ff.de sena.&* Bar.*in l.si pupillus.§.sed si quis præto.in viij. q.de no.ope.nun.&* Bal.*&* Io.de Imo.*in l.fi. de hære. insti. & do.meus in d.consi.v.in iij.colum. ubi multum singulariter more suo loquutus est in hac materia indiciorum & torturæ,& in consilio.cxlij.in ij.uol.incip.an tortus, &c. & in consi.lxv.in vij.& in viij.colum.in j. uolu. incipien.si præcedentibus indicijs,&c.in uersicu.quod autem indicia fuissent sufficientia. ubi ponit de teste deponente de uisu, & de fuga illius, qui dicebatur particeps eiusdem delicti.*

& in

& in consi.lxxvij.in ij.& iij.colum.in eodem primo uolu. incipien. in causa accusationis de crimine falsi &c.ubi dat unam doctrinam multum magistralem,& declarantem to-
38 tam hanc materiam, † quod in delictis quæ occulte cōmittūtur,ut est adulte.uenenare aliquē,falsificare monetā,et similia,iudex debet esse facilior et prōptior ad tort.allc.Bal. l.iij.C.de epis.audi.qui dixit hoc esse menti tenendū:de qua materia etiā posuit idem d.meus in consi. xlj. per totum in primo uol.incip.si præcedētibus indicijs.& in cōsi.j.in iij. uolu.incip.in causa inquisitionis formatæ cōtra Ant.Fran. de fon. &c. ¶ Similiter illud quod dictum est de inimico, ut præsumatur ab inimico offensus,per l.iij.§.fi.de alimen. lega.&c.dicas q; idē uoluit Spe.in tit.de præsum.§.j.& facit tex.in l.j.§.hoc rescriptū.ff.ad Syl.in uersi. in suspitionem cædis &c.tamē intellige hoc esse uerum , loquendo de inimico capitali, uel saltem cum quo erat lis de maiori parte bonorum.Ita uoluit Spe.in d.§.j.& Bar.in d.l.iij.§.fi.& Ang.Are.in suo libello malefi.in uerbo fama publica præcedente.in uersi.quæro quid si reperiatur quidam occisus.
39 arg.glo.in l.licet.de arbitr.† ubi ponit etiam de eo qui repertus est mortuus prope domum Titij , an præsumatur mortuus à Titio:& concludit quod sic, si Titius erat solitus committere homicidia,per glos. in l.ciuilem. C. de fur. & Barto.in l.fin.ff.de uia publ.& similiter si quis reperitur mortuus in strata,præsumitur mortuus ab illo,qui frequentabat in illa,secundum Bart.in l.iuste.ff.de usucap.in prin.tamen intellige si erat malus homo,alias non, secundum do.Ang.ubi supra proxime,in uersi.quid autem si quis in strata &c.ubi ponit etiam quid si quinq; reperiuntur in una domo,quorū unus reperitur mortuus , an præsumatur

mortuus ab illis de domo, post multa concludit, quod non possint omnes prædicti puniri, sed bene possunt torqueri. alleg. Io. An. in addi. Spec. in tit. de homi. §. j. uersi. sed pone quatuor, &c. ¶ Similiter dũ dixit d. Author de minis præcedentibus, ut faciant indicium, & etiam consuetudo talia perpetrãdi &c. dicas quod idẽ uoluit Bal. in l. fi. ff. de hær. insti. & do. Abb. in c. tertio loco, in vj. col. cum seq. extra de proba. & Cy. in l. j. C. si quis imper. & Cyn. & Bald. in l. metum. C. quod met. cau. & Salyce. in d. l. j. si quis impera. & Ang. & Io. de Imo. in d. l. fi. de hære. insti. tamen intellige sane, secundum qualitatem personæ minantis, secundũ Saly.
40 ubi supra proxime. † Item illud quod dictum est de fuga, intellige sane, si fuga sequatur uel inquisitionem, uel accusationem in causis non capitalibus, sed in capitalibus post inquisitionem, uel accusationem ex fuga, uel si reus stat caute in domo, uel alibi, ne capiatur non est præsumptio, uel indicium, quia iuste timet, & sic iuste facit, secundum Bart. in l. j. ff. de his qui sibi mor. consci. Idem dicas ubi fugiens propter terrorem familiæ, & postea citatus cõparet, quia tunc ex fuga non inducitur indicium contra eum, secundum Bar. in l. qui sit fugitiuus. §. j. ff. de ædi edi. idem ubi quis aufugeret de carcere quod apertum inuenit, secundum Bald.
41 in l. succurritur. ff. ex quib. cau. ma. ¶ † Similiter indicium resultat quando dominus loquutus est ad aures famuli, uel in secreto, et postea famulus delinquat, secundũ Bart. in l. si uentri. §. fi. ff. de priuil. cred. & Bal. in l. j. C. de ser. fug. Idem dico si dominus diceret aperte famulo hæc uerba, uel similia, non redeas domum, nisi sensero aliquid nouum de tali re, secundum Barto. in l. si quis mihi bona. §. sed si mandauerit. ff. de acqui. hære. & Paul. de Castr. in l. j. in ij. colum. C. de

his

his quib.ut indi.& in consi.cclx.incip. In Christi nomine,
42 *uidetur quod per prædicta &c.*¶ †Similiter *fama publica orta à personis fide dignis facit indicium ad torturam, secundum* Bar.*in d.l.de minore.§.plurimũ.ff.de quæst.& similiter fama cum fuga,secundũ* Bal.*in l.uoluntas, in ulti. col.C.de fideic.similiter cõfeßio,etiã in tortura,iuncta cum fama publica,uel cum alio indicio,secundum* Bal. *in l.fi. C. de prob.*¶ Similiter *cõfeßio socij criminis,secundũ.Cy.in l.fi.C.de accu.&* Ang.*in l.& si certus.ff.ad* Syl.*&* Pau.*de Cast.in consi.cxvij.incip.*Notandũ *est,quod adulterium est graue,&c.& in cõsi.cxcv.incip.* Hæc *est quædam inquisitio,&c.*Similiter *confeßio iudicialis,uel etiam extraiudicialis secundũ gl.&* Bar.*in l.capite quinto.ff.de adul.quæ omnia tene mẽti,cum his quæ inferius dicemus in progressu,ubi ponemus quæ dicantur indicia indubitata.*

GVIDO DE SVZARIA.

43 DENVO †*uidere restat quis sit quæstionis effectus, & si quidem absque formidine tormentorum, ultro quis crimen confiteatur, dixerunt antiqui & moderni quidam præceptores eum non esse statim damnandum, sed debet iudex stare per diem,uel per aliud tempus, secundum qualitatem criminis,& personæ conditionem,& iterum facere coram se præsentari,& interroget,an uelit perseuerare in confeßione,an contra dicere,uel reuocare: & hoc ideo dicunt ipsi, quia confeßio rei statim in causa criminali non præiudicat, nec statim facit plenam probationem, ut expresse dicit l. C.de custod.& exhi.re.l.ij. & ita intelligunt illam legem,quæ non distinguit,an formidine tormentorũ, uel sponte fuerit habita confeßio,& ita intelligunt l. ff.de quæst.l.j.§.diuus.ibi:*Nec *statim habere pro exploratis fa-*

44 cinoribus, & §. si quis ultro. & sic dicebant ipsi. † Item in cōfeßione habita in ciuilibus, & habita in criminalibus, hoc interest, quia in ciuilibus non est opus perseuerantia, per dicta iura, nec mirum dicebant ipsi, si magis ponderate & solertius in criminalibus, quā in ciuilibus proceditur, nam ubi maius uertitur periculū &c. l. ubi C. de fal. & melius. C. de pœ. l. qui sententiā. nec mirū si tam uarie, quia criminalia iura cū ciuilibus nil quasi simile habent, ut Insti. de pub. iudi. in prin. Tu dic cōtra, & hæc est cōmunis opinio, quia si quidem quis in se confitetur sponte crimen, statim incarcerandus est, & ilico statim absq; alia perseueratione damnandus est, ut C. de custo. reo. l. diem. j. responso, & C. de pœnis. l. cum reis. & ita intellige l. ij. de cust. & exhi. reo. secundum ueriorem intellectum & lecturam, ut patet in fine legis ibi, ut sic iudicibus immodice sæuiētibus, &c.

45 † Si autē in tormentis, uel formidine tormentorum, fiat cōfeßio, tunc non statur, nec debet haberi pro exploratis facinoribus, ut d. § diuus. & C. quorum appel. nō reci. l. ij. & est ratio ut ff. de quæstio. l. ij. §. quoniā. ibi, Quia quomodo est res fragilis, & perniciosa, & ut plurimum ueritatem &c. & tūc habet locū l. fi. C. de cust. re. ut iudex faciat criminosum ad se redire, & quærat utrum uelit in sua confeßione perseuerare, an retractare, uel contrarium dicere: & si perseuerauerit tunc ualet confeßio, alias non, ut dicit §. si quis ultro. & d. l. ij. C. quorū appel. non reci.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DOMINVS Author, ut uides, circa effectū quæstionis multum notabiliter loquutus est, faciendo differentiā inter confeßionem spontaneā, & factam in tormentis, uel formidine tormentorum, ut prima non requirat reiteratio-

46 nem, sed secunda sic. ¶ † At tu in hoc passu dicas, quod imo in puncto iuris uerior est opinio, quod requiratur ratificatio, seu reiteratio confessionis, ut est casus non cauillando in d.l.ij.in uersiculo, atq; ita postmodum ductus &c. quem tex.pondero in suo prin.in uer.deprehensus &c. & in uersiculo cum de admisso constiterit crimine &c. quæ omnia ostendunt confessionem sponte factam, & maxime cum lex illa sit posita sub titulo de custodia reorum, & nõ sub titulo de quæstionibus. ¶ Præterea pro hoc considero rationem illius textus in fine, nam militat non solum in con fesso sponte, sed etiam in coacto, & econtra: si enim non ratificatur confessio nimis sæuiret iudex in delinquẽtes. Ad idem pondero textum in l.fi.eodem titulo, in prin.in uersic. uelox pœna subducat.iuncta glo.in uerbo, subducat. nam licet tex.dicat delinquentem cito debere puniri, sed dicit glo. seruata forma.d.l.ij.& sic ratificata confessione, quæ tamen nõ dicebatur prius facta per tormẽta. ¶ Nec obstat, quod istud requiratur, quando confessio fuit facta in tormentis ut.d.§.diuus.& l.ij.§. tametsi, quia respondeo quod nõ negat ille text. quod idem non debeat fieri in alia confessione, etiam sponte facta. ¶ Non ob.etiam dicta l. ij. C. quorum
47 appel.non rc.quia non probat hoc in mille annis, † nam dicitur ibi aperte, quod conuictus de crimine non potest appellare, non tamen dicitur, quin confessio, etiam sponte facta, non debeat ratificari, itaque ille textus, non facit. ¶ Non ob.& l.cum reis.C.de pœnis.quia ille text.non loquitur primo in terminis nostris, præterea tollit facultatem supplicandi, & alias artes ad differendũm sententiam: sed quod nõ debeat confessio facta ratificari, non negat ille tex.& ista ratificatio non tendit ad oppugnandum, sed potius

tius ad confirmandum sententiam postea ferendam. Itaque illa iura, si recte ponderentur, non probant opinionem domini Authoris, imo in contrarium allego casum in l. j. §. si quis ultro. ff. de quaestio. ubi text. disponit, non esse fidem
48 *adhibendam, etiã confeßioni factae ultro seu sponte: † bene uerum est, quod ubi confeßio est facta sponte, potest reiterari, etiam incontinenti ad modicum tempus, sed confeßio facta in tormẽtis, debet postea ratificari ex interuallo, & saltem debet quiescere per unam diem naturalem, antequam ducatur ad ratificandum, propter metum tormẽtorum, secundum Bar. in d. §. diuus. & Iac. But. in l. ij. C. de custo. & exhi. re. & dominũ Authorẽ infra. in uer. item quaero quãtum tempus &c. cum quo ibi dicam de hoc. & idem uoluit Angel. Areti. in suo tractatu maleficiorum. in uerbo. fama publica praecedente &c. in penul. & ulti. colum. in uersi. ij. nota. &c. & licet ipse ibi dicat, quod ubi quis sponte confessus est, non requiratur alia ratificatio, & sic transeat cum opinione domini Authoris supra relata, tamẽ subdit, quod iudex cautus semper faciat confeßionem reiterare, etiã sponte factam: & sic uidetur etiã inclinare in hoc, & iudicio meo hoc est tutius & melius, nec iura cõtradicunt, imo requiruntur, si bene ponderẽtur, ut ex supradictis apparet, quae omnia tene mẽti, quia sunt noua in hac materia.*
49 *Et ultra praedicta ultimo loco adduco, † quia etiam sponte cõfeßo nõ est denegãda defensio. d. l. §. si quis ultro. ergo debet fieri ratificatio, quae multum eneruabit defenßiones postea futuras, & sic citius ea expedietur, & per cõsequẽs cessat ratio d. l. cum reis. C. de poenis. quod no. de quo etiam posuit etiã Dy. in suo tractatu maleficiorum. in uer. restat uidere quid sit cõfeßionis &c. & Bar. in d. §. diuus. & Bar. in l.*

in l.j.fi.ff.de custo.reo.& Saly.in l.ij.C.eo.tit. ubi multum notabiliter loquutus est Ludouicus Bo.

GVIDO DE SVZARIA.

50 SED quid † de quæstione occurrēti: aliquis subijcitur quæstioni, confitetur contra aliū, nunquid statur dicto suo? Distingue, aut torquetur in alios, ut in socios, & non in se, & tunc procedi potest, ut C.de assesso.l.nullus.in fi. & de quæst.l.edictum.& l.j.§.qui quæstionem. ibi: efficacißimas causas ad requirēdam ueritatē &c. Ad idem Tullius in Topicis. Nam tormentis, uerberibus, igne fatigati, quæ dicuntur ueritas ipsa, uidetur dicere saluo, si dixerit de inimico: quia tunc facile credendum non est, sed nec omnino fides detrahenda, sed causa cognita, erit fides adhibenda uel non, ut l.j.§.præterea.& argu.ff.de testi.l.iij.in princ. Aut torqueretur in se, & in alios, & si nihil de se confiteatur, habent locum proxime dicta. Si confiteatur de se & de alijs, tunc secundū Accur. cuius opinio præualet, est inuenire regulam & instantias à regula, regulariter de primo scelere confeßus super cōscientia nō scrutetur aliena.& sic regula

51 † est; quod tortus de se confeßus non debet interrogari de alijs, & maxime de consocijs, ut ff.de quæst.l. qui de se.& C.eo.l.sicuti, in prin.& C.de accu.l.fi.& si de facto interrogatur, uel sine interrogatione dicat de facto aliorum, nō statur dicto eius: fallit in casibus in quibus quis de se confeßus torquetur & interrogatur de alijs, si tamē contra illos alios præcedant indicia. Primus est in quibuslibet latronibus, & maxime aßaßinis, qui de se confeßi torquendi sunt & interrogandi de consocijs, & mandatoribus, & de receptatoribus, ut ff.de custo.reo.l.diuus Adrianus. & C.de ferijs.l.pe. Secūdus. C.de fal.mone.l.j. Tertius ad exhibē.l.fi.

Quar

Quartus.C.de male.& mathe.l.fi.Quintus de nece domini in se confesso,ut torqueatur & interrogetur quo mãdato &c.ut ff.ad Syl.l.quo prius.& l.si percussor. & est ibi speciale,ut sentit ibi apparatus:ut ff.de quæst. l. is qui sunt. Sextus ad leg.Aqui.l.inde Nerat.§.sed & si seruus.& bene dixi si aliqua præcedant indicia,quia alias non debet interrogari de alijs,ut C.de quæst.l.j.Item eius respõsio non erit plena probatio contra illos, quos inculpauerit, sed aliqua præsumptio,ut in apparatu d.l.fi.C.de accu.

ADDITIO D. LVDOVICI.

LICET d.Author non dicat,hæc fuit formalis doctrina do.Gand.in suo tract.malefi.in tit.de quæst. & tormentis. uer. restat formare circa hunc tractatum &c. & Dy. in suo tracta.quæstionum.in uer.nunquid per talem præsumptionem &c.& glo.& cõmuniter scribent.in d.l. fi. C.de accu.maxime per Bal.ibidẽ.& Bar.in l.repeti.de quæstionibus.& gl.Inno.& d.Abb.in c.j.extra de cõfes.glo. in c. iij.extra de testi.& gl.in c.fi.xv.q.iij.& d.Ang.Are.in suo tractatu maleficiorũ.in uerbo,fama publica præcedente.in
52 viij.col.in uer.quæro an particeps criminis,&c. †ubi ponit aliquos casus,in qbus potest quis torqueri cõtra alios, & interrogari de alijs,ultra supra numeratos: uidelicet in crimine læsæ maiestatis,ut in criminibus quæ non committuntur sine socijs, & idem uoluit ipsemet, in uer. decimo quæro an inculpato &c.ubi dicit, quod in casibus, in quibus quis potest interrogari de socijs,talis inculpatio est sufficiens ad ponendum inculpatum ad torturam.alleg.tex.in l.editum.& in l.j.§.eum qui latrones. ff.de quæst.sed tu intellige hoc sane,si aliqua indicia præcedant,& do.meus in consi.lxxxix.in iij.uol.incip.an assertio socij &c prout dixit

xit d. Author, qui in hoc rectius iudicio meo loquutus est, nam do. Angel. nimis larga uerba effudit, & dixit contra tex. in d. l. j. C. de quæst.

GVIDO DE SVZARIA.

53 SED † nunquid per istam præsumptionem poterunt isti inculpati à torto seu à tormentato, ad tormenta poni? Respõdeo sic in dictis sex casibus exceptuatis, arg. prælegatæ l. nullus. & l. edictum. ff. de quæst. & arg. l. his eo. tit.

ADDITIO D. LVDOVICI.

INTELLIGE prædictam conclusionem cum modificatione, quam supra proxime dixi in fi. præced. addi. scilicet dummodo præcedant aliqua indicia contra inculpatos:
54 † nam sola inculpatio facta à tormẽtato de socijs etiam in dictis casibus exceptuatis, non est sufficiens ad torturam. Et si diceres, Amice, quid specialitatis erit in dictis casibus exceptuatis, cũ in omnibus alijs casibus indicia præcedentia sint sufficientia ad torquendũ? Respondeo, quod hæc indicia in casibus specialibus nõ requiruntur ita legitima sicut in alijs casibus non exceptis ubi requiruntur indicia sufficientia: pro quo adduco notabilẽ doctrinã do. Authoris in § proxime sequenti incip. Sed quid si persona &c. ubi dixit, quod in dictis casibus exceptis ubicunque inculpatus à tormentato est malæ famæ & conuersationis, poterit torqueri, sed in alijs casibus non exceptuatis secus, in quibus secundum eum debent præcedere indicia sufficientia.

GVIDO DE SVZARIA.

55 SED † quid si persona inculpata sit malæ famæ, & conuersationis, nunquid in alijs casibus, quam supradictis sex exceptuatis, poterit torqueri, & subijci quæstioni? Dic quod non si non præcesserũt indicia sufficientia, nec inculpatio

patio facta de eo à tormentato, inducit indicium, cum interrogari non debuerit: ut C. de accu. l. fi. & ff. eo. ti. l. is cui. ergo quod inde sequitur. l. prohiben. non ualet, ut l. non dudum. C. de legi. tamē de cōsuetudine uidi torqueri: ad quod facit tex. in l. j. §. diuus Adria. ff. de quæstio.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DE hac decisione supra feci tibi mentionem, ideo non repeto nunc, ne idem sæpe dicamus.

GVIDO DE SVZARIA.

56 SED † quid de quæstione quotidie occurrenti, accusatur quis de furto, indicijs præcedentibus, ad illud furtum torquetur, & confitetur illud furtum, nunquid debet procedi in tortura, siue repeti, ut indicet & cōfiteatur de alijs, furtis à se commißis, ad quæ nulla habentur indicia? Dic de iuris solennitate non. arg. eorum quæ dicentur in proxima quæstione pro secunda parte: & quia quantum ad ista furta, de quibus in specie, uel in genere, aut quare nulla præcedunt indicia, & sine indicijs nemo torquendus est, ut C. de fal. l. sicut. & ff. de quæst. l. j. in prin. & l. maritus. sed de generali consuetudine Italiæ, quotidie seruamus contrarium, & specialiter in furtis, quæ magis frequētatur, quæ consuetudo potest adiuuari per l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili. & de offic. præsi. l. congruit.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN hoc passu adde tu do. Angel. Areti. in suo libello maleficiorum. in uerbo, fama publica præcedente. in ultimis uerbis, ubi hoc idem confirmauit, & dixit idem esse in omnibus alijs delictis. allegatur textus in dicta l. non omnes. §. à barbaris, & in d. l. congruit, & ita dicit seruari de consuetudine.

GVIDO DE SVZARIA.

17 SED pone † quod fuit de aliquo semel habita quæstio, forte quia nihil dixit, uult iudex de nouo repetere quæstionem sine aliquo nouo indicio accidenti, nunquid potest? Videtur quod sic, ut ff. de quæst. l. repeti. & l. unius. §. j. quæ indistincte dicunt quæstionem repeti posse, & ubi lex non distinguit, nec nos. l. de pretio cum si. tu dic quod nõ, sine nouis indicijs, ut quia tortus dixit nullum ibi illa nocte iacuisse, ubi maleficium fuerat commissum, postea inuentum est per testes quod ibi aliquis iacuit: certe hoc casu repeteretur quæstio, per illud indicium, uel aliud simile. Et hæc est communis opinio, non tamẽ allegatur aliqua lex, tu allega ff. de uerb. sig. l. socius pro filia. §. nec si possessor. ¶ Assessores autem honoris auidi, hoc non seruant, imo quæstiones repetunt sine nouis indicijs, quousq; de obiectis criminibus hauriant ueritatem, quorum opinio potest defensari per §. oportet. in authen. ut iud. sine quo. suffra. ibi: torquebunt fures, & non prius quiescent &c. Consideret autem bonus iudex in quæstione repetenda an tortus in animi & corporis fortitudine durauerit. l. unius. §. reus. ff. de quæst.

ADDITIO D. LVDOVICI.

LICET do. Author non dicat, hæc sunt formaliter uerba Dyn. in suo tractatu quæstionum, in uer. quid si aliquis fuit semel tortus &c. & refert & sequitur Ang. Aret. in suo tractatu maleficiorum, in uer. fama publica præcedente &c. in uers. tertio quæro an semel tortus &c. ubi dixit,
58 † quod de quacunq; tortura quam facit iudex, dolo malo, & sine causa, capite punitur per arg. l. decurio. & ibi hoc uoluit Bal. C. de quæst. & Bal. in l. j. C. de priuat. carc. & licet pro mala cõsuetudine assessorum repetentium quæstiones

nes sine nouis indicijs, allegetur ille text. in authen. ut iud. sine quo. suffra. in § oportet. tamen nunquam placuit mihi hoc, & dico quod ille tex. non facit ad oppositum, si recte ponderetur: nam ille tex. loquitur de administratoribus bonorum fiscalium, & dicit quod si aliquod furtum committatur in dictis bonis, quod iudices torquebunt, & nō prius quiescant, donec reddant furta ipsi, aut in hoc si manserint in maximis constitutis &c. nam ille tex. uult quod isti officiales sint soliciti in perquisitione dictorum bonorum, non tamē permittit fures repeti posse sine nouis indicijs, & sic arbitrium concessum eis, intelligitur concessum, non tamē extra limites iuris: & potius ille tex. denotat facultatem in torquendo plures, quam in repetendo quæstionem contra unum, & ut ipsi sint diligentes, uult ibi tex. quod si non reperirent dicta furta, teneātur ipsi tanquam illi qui forte nō
59 *fuerunt diligētes in custodia dictorum bonorum.* † Ex quo *etiam infero, quod imperator nō uoluit, quod tortura, nec repetitio eiusdem, debeat fieri, nisi legitime, cū omnino ipse perdere non posit.* Nam *iudices remanent obligati, & potius credendum est,* Imperatorem *ibi uoluisse iudices procedere seruatis seruandis, quam aliter.* Nam *præsumptio est, quod iudices uidentes se remanere obligatos, torquerent et repeterent quomodocunq;, & qualitercunq;: itaq; ille tex. nihil mihi facit pro saluatione assessorum repetentiū quæstionem sine nouis indicijs, à qua iudicio meo cauere debent sicut ab igne, & maxime cum communis theorica doctorū sit in contrarium, prout supra dixi: & ultra prædicta ita in terminis uoluit* Bal. *in l. ij.* C. *quor. appel. &* Bal. *in l. milites.* C. *de quæst. &* do. Abb. *in c. cum in cōtemplatione. in ij. col. in uer. septimo quæritur. extra de reg. iur.*

GVIDO DE SVZARIA.

60 QVID si † dum aliquis est in tormentis dicit: Torquea tis me quantum uultis, quia si starem usq; ad x. annos, nil di cerem, quia nil scio, uel in nihilo sum pollutus obiecti crimi nis, & sic omnia diffitetur, nunquid statim est dimittendus & deponendus de tormentis, & libere relaxandus ire uias suas? Et certe non, sed procedatur in tortura, sed cum tem perie, uel aspere, secundum conditionem criminosi, & secũ dum criminis qualitatẽ: & si confiteatur, bene quidem, sin autem non confiteatur, debet eum iudex in carceribus deti nere, & si noua aderunt indicia, quæstionem repetet: sinau tem, tunc statuet accusatori dilationem competentẽ ad pro bandum, & si potuerit conuinci, condemnabitur, alias non. ff. de quæst. l. j. §. præterea. & l. unius. §. in ea. eo. tit.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN hoc Author recte loquutus est, nec est opus additio
61 ne, nisi dum dicit de nouis indicijs. † Nam noua indicia, ea dicuntur, quæ differunt à præcedentibus specie uel substan tia: ut puta, prima indicia erant de mala fama rei, uel quod erat inimicus &c. superuenit postea unus testis, qui dicit se uidisse reum percutere, uel dicit quod uidit eum cum gla dio euaginato &c. secus si primo habuisses indicium ex fa ma per aliquos testes, licet postea habeas alios testes super fama, non dicuntur noua indicia, sed dicitur noua probatio primi indicij, nec posset quis repeti in tormentis. Ita uoluit Ang. in tractatu maleficior. in uerbo, fama publica. in uer. quæro quæ dicantur noua indicia &c.

GVIDO DE SVZARIA.

62 SED quid † quæstione de facto occurrenti, criminis in dicia præcedunt, per quæ iudex informatus uult pro

cedere ad tormēta, dicit reus iudici: Domine detis mihi defensionem antequā ponatis me ad tormenta, quia paratus sum incontinenti arguere contra indicia cōtra me recepta nunqd audiēdus est reus: & sibi defensio dāda antequā torqueatur? Videtur quod nō, per l.iiij.in uer.neq; ante probationes iniurias patiātur &c. C. ubi sena.uel clari.cum in illis personis in dignitate positis sit speciale, uidetur in cæteris contrariū esse ius commune. argu.l.j.ff. ad municip. ¶ Præterea, primo actor probat, et fundata intētione sua reus opponit defensiones & exceptiones suas, ut C.de excep.l.si quidem. & l.exceptionem.de proba. igitur primo totaliter debet fundari intētio actoris per testes, uel per cōfeßionem rei, antequā audiatur in sua exceptione siue defen

63 sione reus. ¶ † Tu dic contra, scilicet, quod primo sit danda defensio, antequā torqueatur, maxime quando tale quid allegatur, quo probato non deberet ad tormenta procedi, & hoc illa ratione, quia ab interlocutione facta à iudice, quod aliquis torqueatur, appellatur.l.ij. ff. de app. reci. & est ratio consideranda, quia à tali interlocutoria est permissum appellare, quia si defensio differretur post torturā, nunquam postea posset recuperare detrimentū membrorū, ut d.l.ij. ergo eadem ratio sibi locū uendicat in proposito: nō enim appellaretur, uel defensio peteretur, si primo torqueretur, nam quandoq; solent deficere in quæstione.l. aut damna.§.j.ff.de pœn. ¶ Præterea etiam confeßio suæ innocētiæ datur.C.de custo.reo.l.ij.multo magis hæc defensio non

64 denegatur. ¶ † Præterea etiā uidemus, quod iam damnato ex confeßione sua facta in tormētis, perseueratione facta, princeps uenit etiā post sententiā defensionē suæ innocētiæ concedēdo, & sententiā retractando, si cōstiterit de inno-

centia condemnati, ut l.j.§. si quis ultro.ff.de quæstionibus. si enim iam confesso, & iã condemnato cõceditur defensionis facultas, tanto & multo fortius ante tormenta denegari non debet: cui enim qd' est plus conceditur, nõ debet denegari quod est minus, ut dicit regula iuris, Cui qd' plus est &c. Quid plura? in iure legitur expresse, quod quocũq; tẽpore iudicij, reo petente, defensio danda est.l.unius.§.cognitio.ff. de quæst.ibi: quocunq; tempere reo postulante &c.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN hoc passu multũ quotidiano, licet dominus Author nõ dicat, reperio Paulum de Liaza.in cõmento c.grauis. in ul. col.in uer.quid si torquendus quærit &c.extra de depo.& Gandin.in suo tractatu maleficiorum. in uersic. nunquid torquendus sit audiendus &c.ubi formaliter & de uerbo ad uerbum argumentati fuerunt ad partes, prout fecit
65 domi. Author in hac questione, & finaliter † concludunt defensionem non esse reo denegandã, & quod copia indiciorum ei danda est: & plus dicunt, quod quantũcunq; iudex haberet arbitrium ex forma statuti in talibus, non tamẽ potest denegari defensio: & idem uoluit Gandi.ubi supra proxime in uer.Item quæro nũquid potestas qui habet arbitrium &c.& idem in terminis nostris reperio cõsuluisse dominũ meum Alexan.in consi.lxvj.in j.& ij.col.in j.uol. inci. Si præcedentibus indicijs. ubi tamen limitat multum singulariter, nisi reus simpliciter peteret copiam indiciorũ cum termino ad probandum, nec diceret qualem defensionem haberet, sed solum diceret indicia illa non esse uera, sed falsa. Nã secundum eum, ad hoc ut concedatur defensio, & differatur tortura, opus est quod allegetur talis defensio, qua probata tortura cessaret, sed in casu proposito, si te-

stes deposuissent, & affirmassent indicia non esse uera, sed falsa, non releuarent, tanquam deponentes super mera negatiua, ergo &c. & idem uidetur fuisse de mente Pauli de Lia. in d. c. grauis. ¶ Secũdo limitat do. meus in cõsilio prae alleg. alio modo multũ singulariter, quãdo dominus potestas denegaret defensionẽ cũ consilio domini iudicis maleficiorũ. Nã potest, et nõ tenebitur in syndicatu per doctrinã Bald. in rub. C. de poena iudi. in uer. quaero nũquid potestas &c. Saly. in l. fi. eo. tit. quod nota pro te, qui uadis per officia, ut si non intelligis semper facias de consilio iudicũ: qui sint tamen doctores habentes instrumentũ suae approbationis in studijs generalibus, uel quod talis iudex sit tibi datus per superiorẽ, nã eris excusatus faciendo cũ tali cõsilio secundum Salyc. in d. l. fin. & do. meum in dicto consil. lxvj. in ij. colum. quod consilium est repetitum de uerbo ad uerbum in ij. uol. in ordine ibi. xlj. in ci. ut supra dixi.

GVIDO DE SVZARIA.

66 SED † *quid de quaestione quam saepe de facto uidemus, testis fuit tortus, & in tortura cõfessus, nunc ante sententiam dicit se errasse, nunquid poterit reuocare errorẽ suũ? Respondeo, aut est error iuris, aut facti: si error facti, potest usq; ad sententiã: & est ratio, quia non uidetur fateri qui in facto errat. l. ij. in prin. ff. de confes. Item talis error non potest usq; ad sententiã obesse. l. error. C. de iur. & fac. igno. & facit C. quorum appel. non recip. l. ij. nam condẽnato ex confessione in tormẽtis facta & perseuerata, subuenitur etiã post sententiã, errorem suũ, siue innocentiam suam docere uolenti, & si ostenderit, absoluetur, ut ff. de quaestioni. l. j. §. si quis ultro. multo fortius debet audiri iste errorem suũ probare uolens. Item iste non perseurauit in*

confeßione ex quo non expectauit sententiam. Itẽ cõfessus formidine tormentorum auditur appellans, ut C. quorum appel. non recip. l. ij. Si autem est error iuris, tunc nõ poterit uenire contra confeßionem, ut d. l. error.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA reuocationem erroris, seu cõfeßionis erroneæ, ut uides do. Author facit differentiam inter errorem iuris uel facti, ut hic per eum. Cuius dictis adde tu Gandi. in tractatu malefi. in titu. de quæst. in uersi. si confessus dicat se
67 errasse &c. ubi idem formaliter tenet. † Nã secundũ eum, qui dicit etiã hoc esse bene notandũ nemini est deneganda facultas defensionis ante impositionẽ pœnæ. alle. d. l. unius. §. fi. in uers. quocũq; tẽpore postulante ergo. de quæsti. & C. de iure fisci. l. facultas. lib. x. & C. de bo. ua. l. fi. in uersic. data copia &c. Et plus subdit, quod etiã sponte cõfesso nõ est deneganda defensio, ad probandũ de iure suo, & innocẽtia sua. alle. tex. in l. j. §. si quis ultro. ff. de quæsti. & quia defensio & probatio possunt fieri usq; ad sententiam. l. si quis iureiur. C. de reb. credi. l. indicia. C. de proba. & l. j. §. si ad diem. ff. de re milit. de quo etiam uide per Bald. in l. in bonæfidei. in iij. col. C. de reb. cred. & Bal. in l. fi. j. col. C. de proba. & per do. Pet. de Ancha. in cõsi. xxij. in iij. col. inci. utrum confeßio contra iniustum & c. ubi dicit se de facto obtinuisse quod quis potest reuocare confeßionem suam, licet secũdum eum iudices in hoc se difficiles & rigorosos exhibeant credentes uilescere in conspectu hominum per absolutionem, contra l. absentem. ff. de pœnis.

GVIDO DE SVZARIA.

68 SED pone † quod aliquis cõfessus est in tormẽtis, & nõ pseuerauit in cõfeßione, an aliqd operetur? Videtur q̃ sic,

ſcilicet ſemiplenam probationem, ut C. de custo. reo. l. ij. & ff. de quæſt. l. j. §. diuus. uel dic, & forte uerius, quod niſi perſeueratum ſit, talis confeßio non plenam uel ſemiplenā probationem inducit, quoniam nullo modo confiteri, uel confiteri ſine perſeueratione paribus paßibus ambulant. C. quor. appel. non reci. l. ij.

ADDITIO D. LVDOVICI.

LICET *dominus Author in hoc loquatur ſub dubio forte, dicas tu, quod*
69 † *ſine dubio forte, dicta cōfeßio facta metu tormentorum ſine perſeueratione non præiudicat. Caſus eſt in d. l. j. §. diuus. & idem uoluit Iaco. Butr. in l. ij. de cuſt. reo. & Ang. & Saly. ibidē. & Sali. in l. fi. in j. col. C. de quæſtio. & do. Abb. in c. cum in cōtemplatione. in ij. col. in uerſ. ſexto quæro. de reg. iu. ubi dicit, quod talis perſeueratio & ratificatio debet fieri extra locum tormentorum, quod dicit facere contra iudices, qui incontinenti in loco ubi eſt, tormentum faciunt ratificare confeßionem, & male, & idem uoluit Ange. Are in ſuo tractatu malefic. in pen. col. in uerbo, fama publica præcedente. in uerſi. ſecundo not. ubi dixit quod tortus debet quieſcere ſaltem per unam diem naturalem antequam ducatur ad tribunal ad ratificandum, de quo ultimo ſuperius diximus.*

GVIDO DE SVZARIA.

70 SED † *quid ſi aliquis tortus eſt nullis uel non legitimis indicijs præcedentibus, nunquid ualebit eius confeßio? Dic quod non, etiam ſi & quantuncunq; in ea perſeuerauerit, ut eſt argumentum in l. ij. & iij. & iiij. C. ſi ex falſ. inſtru. & eſt caſus in l. maritus. & in l. pe. ſecundum unam lect. ff. de quæſtio. & tex. in l. diuus. uer. ex quibus. eo. titu. Præterea hoc eſt de ſubſtantialibus quæſtionis habendæ, quod legiti-*

ma

ma præcedant indicia, alias quis torqueri non potest, cum à tormentis non sit incipiendum. l. j. ff. de quæst. & l. maritus. C. eo. ti. l. cum cognitionale. & l. milites. quo deficiente quicquid sequitur, ipso iure non ualet. l. non dubium. C. de legi. & de fide instru. & iure hastæ fisc. lib. x. l. j. & l. diuus. de in integ. resti. & C. de appel. l. nominationes.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PRO hac conclusione est tex. cum glo. singu. & ibi Bart. in d. l. pe. ff. de quæstio. quem cum glos. pro singulari ad hoc allegauit, & sequutus est Ang. Aret. in suo tracta. malefic. in viij. col. in uerbo, fama publica præcedente. in uersi. aduer
71 tas tamen. † ubi dicit secus esse in confessione sponte facta, quia tunc etiam non præcedētibus indicijs ualet, adeo quod ex ea confessione potest quis condemnari. alleg. text. in c. j. de accus. lib. vj. & dicit idem tenere Pet. de Anchar. in cle. j. de homicid. quod est singulariter menti tenendum, secundum eum ibi, de qua materia supra latius diximus, ideo non repeto nunc, ubi allegaui dominum meum in suo consil. v. in primo uolu.

GVIDO DE SVZARIA.

72 QVAERO † quæ dicatur cōfeßio facta in tormentis? Respondeo, confeßio in ipsis tormentis, idem est si ad pedem ipsius torturæ ducitur, & ligantur manus, & terror incutitur à iudice dicente, quod si non incontinenti confiteatur, subijciet eum quæstioni: certe non tenet talis confeßio, nisi in ea fuerit perseueratum, quia lex æquiparat confeßionem factam in ipsis tormentis ex tortura, & formidine tormentorum, ut est tex. C. quo. app. non re. l. ij. ibi autem formidine tormentorum &c. & no. quod ibi dicit formidine, non autem dicit tormentis. & idem ibi sentit glos. & ar. ff.

de iniur.l.item apud Labeonem. §. adijcitur.uer.quæstionē. ibi,uel leuis territio.ergo à contrario sensu,non leuis territio habetur ipsa tortura. Et accedat quod legitur, sufficit terror armorum,& si quis eis usus non sit.ff.de ui & ui arma.l.idem est. §. si armati. & C.ad leg.Corn.de sicar.paria sunt hominem gladio percutere uel stringendo minari, ut ff.ad l.Cor.de sicar.l.j.§.diuus.& facit ff.ex qui.caus.maio. l.iij.& C.quod met.cau.l.metum.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DOMINVS Author uerum dicit in hoc, & ultra allegata per eum,dicas tu,quod idem uoluit Bar.in l.j. §. diuus. ff.de quæst.& Bar.in l.ij.in iij.col.in fi.C.quod met.cau.& Bal.in l.unica.in viij.col.C.de confes.& Bal.in l.nouißime.
73 ff.de excu.tuto.ubi dixit,† q. cōfeßio quæ fit apud tormēta, dicitur facta in tormentis,per illum tex.quem dicit ad hoc singularem: & idem de confeßione facta in tormentis, uel formidine tormentorum,ut à pari procedant, uoluit etiam do.Abb.in c.fi.in v.col.extra de confes.& Abb.in c.cum in contemplatione,extra de reg.iur.& Alex.de nouo Patauinus in suo consil.xlvij.in ij.colum.in iiij. uolumi. inter consilia domini mei, incip.in causa prædicta, &c. & faciunt ea quæ inferius dicemus immediate.

GVIDO DE SVZARIA.

74 SED quid in † quæstione de facto, continetur in statuto ciuitatis,q. aliquis nō poßit torqueri,nisi in certis casibus, potestas honoris auidus, extra illos casus concessos per statutum,uult eruere ueritatem criminis, nō tamē uult ponere ad torturam ne incidat in pœnā statuti,sed quid facit? præcipiteum teneri in turri, uel in hyeme facit eum stare nudum,nunquid uideatur ponere quæstioni,ut dicamus eum incidere

cidere in pœnam statuti? Et dic quod sic, ut ff. de iniurijs. l. item apud Labeonem. §. quæstionis. ibi: malam mansionem, &c.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PRO *decisione domini Authoris, adducas tu doctrinam*
75 *Bar. in l. j. §. diuus. ff. de quæstio. † ubi ponit de eo qui retinetur in carceribus ut siti moriatur, nā dicitur tortus, adeo quod si confitetur uirtute talis sitis, non ualet confeßio, tanquam facta in tormentis. & idem uoluit d. Ang. Aret. in suo tracta. malefic. in uerbo, fama publica præcedente. in uersi. quæro quid si est tale delictum, &c. ubi arguit contra iudices ignorantes & crudeles, qui quando non possunt torquere, dant carnes ualde salitas ad comedendum malefactori, & non bibere. Nam secundum eum dicuntur torquere, & tenentur in syndicatu: de quo uide etiam per do. Abbatem in c. fina. in v. col. extra de confeß. & facit illud quod etiam inferius dicemus.*

GVIDO DE SVZARIA.

76 SED *quid si † extra locum torturæ, uel circa tribunal iudicis, ubi ius redditur, iudex examinans dixit delato ex crimine, aut confitearis, aut ducam ad tormenta, & torquebo te, nunquid dicatur tunc confeßio facta formidine tormenrum? Dic quod nō, quia leuis territio, &c. ut d. l. item apud Labeonem. & C. quod met. cau. l. metum. ibi: non iactationibus, &c. Terrorem autem quæstionis probabilem ueræ torturæ comparandæ, accipere debemus, præsentem & instantem torturæ: sicut de metu instantis cruciatus: ut ff. quod met. cau. l. metu. j. responso. & ff. ex qui. cau. ma. l. iij. in fi. leuis enim territio, & extra locum torturæ facta, elusoria est. ar. ff. si cui plusquam per l. Falc. l. ex satisdatio.*

ADDITIO D. LVDOVICI.

77 STO in hoc † cum do. Authore, cum modificatione tamen, nisi iudex qui diceret reo, aut confitearis aut ducam te ad tormenta, & torquebo te, esset homo terribilis uultu, & solitus talia dicere, & mandare executioni, quia tunc dicerem secus esse, & confeßionem esse factam metu tormentorum, iuxta not. per Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pratori. cum si. ff. de no. oper. nun idem dicerem quando reus esset persona multum timida, puta mulier esset uel complexionis trepidæ, quia tunc dicam illa uerba inducere sufficientẽ tormentorum formidinem: pro quo facit quod dixit d. Author infra in §. item quæro quantũ tempus, &c. ubi ponit de qualitate personarum consideranda in hac materia.

GVIDO DE SVZARIA.

78 IN quo loco † sit reus ducendus ad perseuerandum in confeßione? Respondeo, apud acta, uel alio publico loco, extra conspectum torturæ: & ita uidemus expertos assessores in perseuerantia conuocare testes, & sub publico testimonio scribi faciunt, tali die perseuerauit, & confirmauit, &c. in præsentia talium testium &c. & bene faciunt per l. ij. C. de custo. reo. ibi: sub publico testimonio, &c.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DE loco ratificationis confeßionis, dominus Author recte loquutus est, & idem uoluit Bar. in l. j. §. diuus. & ff. de quæst. & Bald. in l. ij. C. quorum appel. & Bald. in l. ij. C. de custo. reo. & idem uoluit do. Abbas in c. cum in contemplatione. in ij. col. in uer. quæro. in fi. extra de reg. iu. & d. Abb. in c. fi. in v. col. in fi extra de confeß. & facit quod not. Bald. in l. ij. in iij. col. in fi. ff. quod met. cau. & Bald. in l. j. in viij. col. C. de confeß. Ludo.

GVIDO DE SVZARIA.

79 ITEM *quæro † quantum tempus intermedium à die confeßionis, ad diem reductionis, ad perseuerãdum esse debeat? Respondeo hoc lege aliqua non determinatur, ut d. l. ij. de custo. reo. ibi: post modicum, non tamen dicit quod sit illud modicum.* Dic quod *sit in arbitrio iudicis considerata qualitate personarũ, & enormitate uel leuitate criminis. Cum enim tempus, uel quid aliud à iure non præfinitur, remittitur iudicis arbitrio. ff. de iure delibe. l. j. & l. hodie. ff. de poenis. l. j. de effracto.*

ADDITIO D. LVDOVICI.

HAEC *est uera conclusio, de tempore intermedio inter confeßionem & ratificationem, remittendo in arbitrio iudicis, in quo adde tu Iac. But. in l. ij. C. de custo. reo. & Ang. & Saly. ibidẽ, & do. Ang. Are. in libello suo malefic. in uerbo fama. in pe. col. in uersi. ij. nota quod si confeßio &c. & etiam supra hoc dixi.*

GVIDO DE SVZARIA.

80 QVAERO *qui † debeant quæstioni interesse? Respondeo, ut ff. de adulter. l. si postulauerit. §. quæstioni. in secreto autem, iudex recipiet dictum eius, tortus enim habet similitudinem testis: ut in summa de quæstionibus. §. sed habetur. & ff. eo. ti. l. j. §. imperator.*

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA *hanc materiam de dicto rei recipiendo in secretis, uide tu quod no. Bart. in d. l. si postulauerit. §. quæstioni. ff. de adul. ubi multum notabiliter loquitur in materia testis torquendi, an aduocatus poßit esse præsens, & concludit quod non in examinatione, sed in delatione iuramenti sic.*

GVIDO DE SVZARIA.

81 SED nunquid † liber homo poßit torqueri? Videtur q̃d nõ, quia quaſi totus titulus de quæſt. C. & ff. de tortura ſeruorum, intelligere uidetur, alij dicunt, quod liber homo torquetur in caſibus, ſcilicet, quãdo in teſtimonio uacillat, & præſens fuit facto, ut ff. de quæſti. l. ex libero. & l. teſtes. Et in crimine falſi, ut C. de fal. l. ſi quis decurio. ar. C. de proba. l. iubemus. & C. de teſti. l. nullum. & in alio caſu ſpeciali. C. de male. & mathe. l. ſi excepta. & not. in apparatu & C. de quæſti. l. decuriones. Si ergo eſt ſpeciale, in contrariũ eſt ius cõmune. l. ius ſingulare. ff. de legibus. ſic & milites regulariter non torquentur, ut ar. C. de quæſti. l. milites. ſic nec decuriones. C. ex qui. cau. infa. irro. l. decuriones. C. de quæſti. l. diuo. & C. de pœnis. l. decuriones. & l. decurionũ & l. minime. ad l. Iul. maie. l. nullus. ff. de pœnis. l. moris. §. iſte. ff. de decu. l. ij. §. in decurionibus. & l. fin. cum concor. Tu dic † q̃
82 liber homo poteſt torqueri, non ſolum in alios, ut ff. de quæſtionibus. l. ex libero. §. reſpon. & l. unius. §. teſtes. C. de aboli. l. fallaciter. §. quod ſi ingenuorum. C. de aſſeſ. l. nullus. ad fi. ff. de cuſt. reo. l. diuus Adrianus. ſed etiam in ſeipſum, quãdoq; defertur ex aliquo crimine. C. de quæſtio. l. ſi cognitionaliter. C. ex quib. cau. infa. irro. l. nullam. & ibi de hoc. C. de fal. l. ſicut. ff. de re mili. l. proditores. Denuo quod liber homo torqueri poteſt inconuincibiliter. arguitur per l. ſi quis decurio. C. de falſ. ubi decurio torquetur, imo melius. ff. de quæſt. l. fi. ubi uidetur caſus, quod liber homo torqueri poſſit, ut C. de accu. l. fi. ut C. de aſſeſ. l. nullus. quod no. & alius quam liber homo non poteſt eſſe decurio, ut ff. de decur. l. Seuerus. & ita ſeruat generalis conſuetudo. & domi. Azo in ſum. de quæſtioni. §. torqueri. & §. torquentur.

ADDITIO D. LVDOVICI.

63 DE libero † homine, ut poßit torqueri, iudicio meo, non est dubitandum, licet do. Author ad hoc probandũ multũ laboret, prout uides, nã ego habeo hoc pro absoluto, & licet hoc dixi in prin. huius operis, tamen nunc pro confirmatione dico unum uerbum ultra omnes, nã si liber homo torqueri nõ posset, profecto ex mille delictis, nõ puniretur unum, contra l. ita uulneratus. ff. ad leg. Aquil. nã in delictis non semper sunt præsentes testes, imo qui male agit, cõmuniter odit lucem: unde ex hac ratione primo debet posse liber homo absq; dubio torqueri contra se & contra alios.

GVIDO DE SVZARIA.

ITEM, puerilis tamen quæstio est, nunquid ista principalis persona debeat poni, uel subijci tormentis ad ueritatem eruendam. Videtur quod non, quia totus tract. de quæst. C. & ff. uidetur cõsistere circa seruos suos torquendos, & li-
64 beros homines uacillantes: sed tu dic † quod ipsæ principales personæ sunt quæstioni subijciẽdæ, ut C. de quæst. l. iij. et ff. eo. ti. l. j. §. diuus. & §. si quis ultro. & l. unius. & ff. de re mil. l. proditor. præcedere tamen debent indicia uerisimiliter, ex quibus obiecti criminis reus, ex præfinitione culpæ, iudicis animus informetur, ut C. de quæst. l. cum cognitionaliter. & l. milites. §. oportet. & C. de falsis. l. sicut.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PROVT attestatur ipsemet Author, hæc quæstio puerilis est, & probatur ex his quæ supra dicta sunt in additione prox. præcedẽti, & per do. Authorẽ in §. prox. præcedenti, incip. sed nunquid liber homo &c.

GVIDO DE SVZARIA.

65 AN si iudex † adeo tormentando modum excesserit, ita quod

quod tortus in quæstione defecerit, uel membra debilitaue rit, teneatur, & quo iure: et quod teneatur, dicit lex expres se ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. quæstionis. ibi: tene ri eum &c. si enim torquendus est reus, ut innocentiæ, uel iudicio saluus reddatur, ut l. quæstionis. §. modus. ff. de quæ stio. certe si iudex non seruauit, tenetur. & facit ff. sol. mat. l. si constante. §. si maritus. & Instit. qui sunt sui uel alie. iu. §. ij. & §. dominorum. & melius ff. ad leg. Aquil. l. sed qui cunq;. §. si magister. & ff. de uerb. sig. l. locum. §. fi. & ff. de pig. act. l. eleganter. §. plane. nec prodest sibi, quod iudex tã tum hoc fecit, cum deliquerit: nam omne maleficium praue præsumitur actum, ut C. de iniur. l. si non conuicij. & C. de

86 sicar. l. j. ¶ † Præterea, si propinquus in corrigendo pro pinquum, modum excessit, tenetur, ut C. de emen. propin. l. j. nec iudicẽ excusat officium: quia sicut priuatis, ita & ma gistratibus prohibitum est aliquid illicitũ facere. l. nec ma gistratus. ff. de iniur. econtra uidetur quod non teneatur, quia iudex causa ueritatis eruendæ hoc fecit, suum exequen do officium, & non animo deficiendi, uel debilitandi, igitur non debet teneri: nemo enim uidetur delinquere nisi animũ malignum ad hoc habuerit. ff. de uerb. sig. l. sæpe. ad fi. uolũ tas enim & propositum, distinguũt maleficia: ut ff. de fur. l. qui iniuriæ. in prin. & facit ff. de acquir. pos. l. qui iure. et alibi scriptum est: Tunc crimen contrahitur, cum uoluntas nocendi interuenit, non alias. l. j. C. ad leg. Corn. de sicar. & facit ff. de lib. hom. exhib. l. iij. §. j. præsumitur enim bonum de officialibus, nisi probetur contrarium manifeste: ut ff. de offic. præfec. præt. l. j. ad fi. nam creditor, rem obligatam of ferendo, non præsumitur deliquisse, quia notabilis est præ sumptio, ut ff. de fur. l. cum creditor. sic & à simili, iudex in

proposi

proposito, causa sui officij exequendi, præsumitur id fecisse, non nocendi consilio, ut ff. de iniurijs. l. iniuriarum.
87 §. j. † & si aliquam culpam in excedendo modum, in torquendo adhibuit, non tamen tenetur l. Cor. de sica. quia in delictis, lata culpa non æquiparatur dolo. ff. de pœnis. l. aut facta. §. causa. Item officium necessitatis, suadet non remanere impunitum, quod alias coerceri deberet, ut ff. de his qui. ut indi. l. post legatum. §. aduocatum. & l. tutorem. nã in dubio, si non apparet. præsumitur potius, uigore consilij, quã malo consilio id fecisse. l. minus instructus. de acqui rend. possess. ff. pro socio. l. merito. Accidit ad idem & aliud ualidius ar. sumptũ C. qui accu. nõ pos. l. ij. ad fi. ubi tutor, ex offi. suo, accusans de falso, producentẽ instrumẽta cõtra pupillũ, si nõ probat, non præsumitur calumniandi animo accusationẽ instituisse, nisi euidenter probetur, & non regulariter: quia qui non probat calumniari præsumitur, eo ipso quod nõ pbat. l. j. C. de aduo. diuer. iudi. Solutio, distinguũt quidã, si hoc apparet, quod fecerit ex uoluntate, dolo tenetur, sed casu absq; culpa, nullo modo tenetur, si autem cum aliqua culpa in excedendo modum, non puto teneri per l. j. C. de emen. seruorum. & bona est argumentatio, de potestate dominica ad potestatem rectoris, ut ff. de uerb. signifi. l. potestatis.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PASSVS iste de mortuo uel debilitato in tortura, an iudex teneatur uel ne, est multũ, iudicio meo considerãdus, & aperiendæ sunt aures pro dominis iudicantibus: in quo passu, do. Author concludit, quod in uno casu solũ tenetur iudex, quãdo apparet de dolo, alias autẽ nõ quã lo casu, uel etiã quãdo culpa excessit modum in torquẽdo, per d. l. j. de

88 *emen.ſeruo.¶ † Aſt ego ſentio, quando culpa exceßit modum in torquendo,nam eo ipſo quod excedit modum,fingitur priuatus homo & non iudex,ergo debet teneri,ſicut dicimus in tutore non bene adminiſtrãte bona pupilli, nã nõ fingitur tutor,ſed tenetur tanquã quilibet:ut ff.de fur.l.interdum.§.qui tutela.& ff.pro emp.l.qui fundũ.§.ſi tutor.& arg.C.de epiſ.& cler.l.generaliter.* Præterea uidetur eſſe caſus de hoc in l. item apud Labeonem.§. quæſtionis, ad fi.ff.de iniur,ibi:ſed ſi iuſſu domini quis quæſtionẽ habeat, modum tamen exceſſerit,teneri eum debere Labeo ait &c. & hoc etiam reperio uoluiſſe Cy.Bal.& Salic. in l. Grac-
89 chus.C.de adul.& Ang.in l.iij.eo.tit.† ubi dicunt, quod ſi tortus deficit in tortura,iudex non tenetur, dummodo indicia præcedant,& in actis de indicijs appareat,& etiam iudex non fuerit egreſſus terminos torturæ:& ſic ſentiunt aperte,quod tenetur iudex de exceſſu, & ſic de culpa in excedẽdo: uerum eſt,quod in dubio non præſumitur egreſſus modum,ratione officij.l.Herennius.§.Gai.ff.de euic.unde ei qui dicit contrarium,incumbit onus probandi ſecundũ Angel.in d.l.iij.quod eſt not.dignum ſecundũ Ang.Aret.in ſuo tract.maleſ.in uer.fama.in uer.viij.quæro qd ſi tortus &c.

GVIDO DE SVZARIA.

90 SED *quid † ſi probatum eſt maleficium per unum teſtẽ de ueritate tantum,nunquid erit ſufficiens introitus ad tormenta habẽda?* Videtur quod non,ut ff.de quæſt.l. maritus. ubi per dictum huius teſtis non fuit ad quæſtionem proceſſum. Præterea dictum unius teſtis nõ inducit indicium ſine præſumptione,ut ff.de dote præleg.l.Theopompus. & ff. quemad.teſt.aper.l.j.§.ſed unius. & iura omnia tractantia de indicijs,quæ requiruntur ad quæſtionem habendam, loquuntur

quuntur in plurali, scilicet, indicia praecedere debere, non autem dicunt indicium. l j. ij. respon. ff. de quaest. & ibi & alijs argumentis. & l. unius. §. in ea causa. & l. fi. eod. tit. & C. eo. tit. l. cum cognitionaliter. & l. milites. & C. de fal. l. si cut. & pluralis locutio singulari numero non quiescit. ff. de manumiss. testam. l. libertas quam. §. ult. Sed his non obst. dic unum testem de ueritate sufficere ad habendam torturam, ut in summa de quaest. §. indicium autem. & C. ad leg. Iul. maiest. l. si quis in apparatu. Non obstat l. maritus. quia ibi non fuit tortus propter dictum unius testis, quia ille qui prohibuit testimonium erat familiaris producētis, & ideo dictum suum nō fuit tanti effectus, quod faceret indicium. Non obstant alia iura in contrarium allegata in quibus de pluribus indicijs habetur mentio, quia illa pluralitas in speсto communi usu loquendi, in singularitatem resoluitur: ut ff. de uerb. sig. l. non est sine liberis. & ff. de negot. gest. l. ait pretor. §. j. & ff. de ori. iur. l. ij. §. exactis. & ff. de cond. & dem. l. demōstratio falsa. §. fi. & l. q cōcubinā. §. si Stichus.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DOMINVS *Author concludit, quod potest quis torqueri per unum testem deponentem de ueritate, & idem uoluit ipsemet in §. proxime sequenti, in princip. dum tractat de fama: in quo adde tu glos. singularem de hoc in c. at si clerici. extra de iudicijs. quam pro singulari allegauit & secutus est dominus Abbas ibi in vij. colum. & glos. & ibi Bartol. in l. iij. C. ad legem Iul. maiestat. & Barto. in l. fi. ff. de quaestio. & in d. l. maritus. & in l. pen. eod. tit. & Bald. in l. ij. C. quor. appell. & Bald. in l. milites. C. de quaestio. & dom. meus Alexan. in consil. lxv. in pe. col. in j. uolum. incip. si praecedentibus &c. & do. Ang. Arct. in suo tractatu ma*

leficiorum in uerb.fama. in uers.quæro an unum indicium.
91 †ubi limitat prædicta procedere si est unus testis integer, quia infamis, uel uilis non faceret indicium ad torturam. l. j.§.item Cornelio.& ibi Barto.de quæstio.& uoluit domi. meus in consi.de quo supra proxi.feci mentionem. Secundo limita prædictam conclusionẽ quando testis deponit recte sup maleficio, secus si deponeret super indicio ad maleficiũ probandũ:ita uoluit glo.quam sequitur ibi Bar.& Bal.in l. fi.C.fami.ercisc.& Bart.in d.l.fi.ante fi.de quæst.& domi. Abb.in c.j.in j.col.extra de confess.& in c.super eo.el ij. in ij.col.extra de testi.¶ Tertio limita prædictam conclusio-
92 nem procedere nisi aliæ circũstantiæ resisterent, †quia tũc unus testis de uisu non facit indicium, secundum Bald.in d.l. ij.C.quorum appel.referens Ioan.Andr.ita tenentem, quod est notandum secundum eum, & idem uoluit do. Abb.in c. tertio loco.in v.col.de proba.& in c. cum in contemplatio ne.extra de reg.iu.pro quo adduco, quia quãdo aliqua sunt indicia pro reo excusantia, tunc indicia contra eum debent esse multum urgentia, ut superent illa, quæ faciunt pro ex-cusatiõne rei:ita habetur in l. j. §. j.ff. de quæstio.ita uoluit Ang.Are.in suo tract.malefi.in uerbo, fama.in uer. & prædicta procedunt &c.

GVIDO DE SVZARIA.

93 QVID si maleficium † probatum est per famã tantum, poterit'ne ad tormẽta procedi? Videtur quod sic, quia pro batio famæ æquiparatur probationi unius testis. ff.de testi. l.iij.§.eiusdem.& ibi in apparatu,& supra proxi. q. dictũ est indicium unius testis sufficere ad quæstionem habendã. Sed dic quod non, quia fama per se non probat, sed inducit aliquod indiciũ, ad confirmandas seu coadiuuandas, seu cõ-

proban

probandas alias probationes, ut d. §. eiusdem. ibi, confirmat rem de qua agitur & c. id est, simul firmat, non tamen per se facit ualidum indicium: est enim fama res fragilis & perniciosa, ut plurimum per clientelas uoces artificiosæ transmissa, ab ipsis qui desiderant de hoc famam esse, ut ff. de hære. insti. l. Pacumeuius. & ar. C. de pœn. l. decurionum. & C. de offi. recto. prouin. l. iustißimos. ibi: nec ad libidinem. non enim quælibet indicia sunt sufficiẽtia ad torturam, ut supra dixi in prim. notabilium.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DE fama non sufficiente pro indicio ad torturã, dominus Author recte loquutus est, cuius dictis adde, quod idem uoluit Bar. in l. de minore. §. tormenta, de quæstio. & Bal. in l. mili. C. eo. ti. & Saly. combon. in l. ea quidem. in materia famæ. C. de accu. tamen limita, nisi fama esset orta à personis fidedignis, uel esset iuncta cum fuga, prout supra dixi in addi. mea incip. Circa hanc materiam qualiter & quomodo sumantur indicia, circa fi. ad quæ me remitto.

GVIDO DE SVZARIA.

94 SED † si præter famam esset aliquod indiciũ, puta dictũ unius testis, quod facit indicium, ut d. l. Theopompus. uel si constiterit accusatum esse inimicum interfecti, uel alias offensi de inimico præsumit ei. l. malum. ut ff. de quæst. l. ij. §. preterea. & ff. de testi. l. iij. in prim. item si se iactasset delatus de maleficio committendo, nam talis iactatio inducit indicium contra iactantem, quod maleficium postea commiserit, cõsiderata qualitate personæ, arg. C. quod me. cauf. l. metum. & ff. ex quib. cau. ma. l. iij. Tu allega meliora iura ff. ad leg. Iul. ma. l. famosi. uer. tamẽ ibi & ante quid fecerit, & c. & C. si quis im pe. maledi. l. unica. ibi: ex dictis hominũ

facta pensemus,& ff.de sup.leg.l.Labeo.ibi, neminem perdiscere &c.item si accusatus uisus est fugere de loco malefi
95 eij,†nam fuga accusat fugientem:ut in auth.de exhib.reis.§.si uero.& in auth.de sanc.epis.§.si quis ad ordinationem. item si consiliarius deposito officio se absentat,pro confesso habetur,quod male fecerit.C.de asses.l.consiliarios. ff.de suspec.tu.l.in pluribus.ad fi.Item si is contra quem fama laborat praua sit æstimationis, & homo qui similia facere consueuit.ff.de quæstio.l.de minore.§.tormenta. ff.de accu. l.is cui.§.ijsdem.Idem si foret aliud indicium,quod quilibet curiosus potest perpendere, secundum criminum qualitatem,& personarum uarietatem : tunc cum adest aliquid de prædictis indicijs,uel alijs similibus,& fama probetur: poterit ad tormēta procedi,quia fama probata simul cum aliquo indicio,facit legitimum, & sufficiens indicium,& ad habendam torturam,quamuis fama per se non sufficiat.

ADDITIO D. LVDOVICI.

QVODLIBET ex prædictis indicijs,una cum fama, sufficit ad torturam,prout concludit do.Author, sed tu dicas,quod multa ex prædictis indicijs etiam sine fama sufficiunt sola ad torturam,prout supra dixi circa princ.in addi.incip.circa hanc materiam qualiter & quomodo sumantur indicia &c.quæ non repeto: sed uide quæ ibi dixi, ubi posui de inimico & de fuga,& alijs similibus. Sed unū pro nunc non omitto,an unus testis una cum fama sint indicia sufficientia ad condemnationem: habes glos.in c.ueniens, el .extra de testi.& posuit Bar.in d.l.de minore.§.tormenta. in vj.col.de quæstio.

GVIDO DE SVZARIA.

96 SED † quid si potestas habet arbitrium, quod nihil aliud est di

est dicere, nisi quod bona fide procedat, secundum quod ei conscientia dictauerit, an poßit supplere defectum probationis indicij uigore arbitrij. Dic quod nõ, quia nõ uidetur esse commissum arbitrio suo, quod legitima indicia non debeant præcedere, quia iuris authoritas, sed facti non est in potestate iudicij. l. ordines. §. j. ff. ad municip.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PRO conclusione do. Authoris, quod uigore arbitrij iudicij concessi à lege, uel à statuto non poßit supplere defectum indiciorum, adduco primo l. si à milite. §. edictum. ff. de testa. mil. ubi per libertatem arbitrij, non intelligitur concessum, quod non conuenit bonis moribus, & secundum bonos mores est interdictum, sed est contra bonos mores torquere aliquem sine sufficientibus indicijs, ergo non potest in hoc supplere iudex uigore arbitrij sui: & ita in terminis reperio Pau. de Elea. in cõmento. c. grauis. extra de depo. in ult. col. & Gand in suo tract. malefic. in uer. itẽ quæro nunquid potestas &c. ¶ Pro quibus facit, nam hoc esset tollere defensiones & iura tertij, quæ nõ potest quis auferre, uigore alicuius arbitrij, etiã liberi, & absoluti, ut in cle. sæpe. cum gl. in uerb. defensiones. extra de uer. sig. & in cle. pastoralis. §. pe. extra de re iu. & uoluit Bar. in l. filiusf. ff. de don. & Bar. in l. j. ff. de testa. mili. & extrauag. ad repri. in uerb. uidebitur. & in uerb. figura. & do. Ant. & Ioã. de Imo. in c. j. extra de cõsti. & Pe. de anch. in consi. clxij. inci. uisis diligenter &c. ¶ 97 † Vnũ tamẽ tene mẽti q̃, uigore talis arbitrij poterit iudex torquere aliquẽ per dictũ unius testis de uisu, etiã si non sit omni exceptione maior. Ita singulariter uoluit do. Gand. ubi supra proxi. in consi. lxv. in pe. col. in j. uol. inci. si præcedentibus indicijs &c. ubi etiã plus dixit, q̃ etiam

si ille testis fuisset receptus, parte nõ citata, potest torquere uigore illius testificationis, dummodo stylus sit, quod non citetur pars in examinatione testium in ea materia, quod perpetuo tene menti pro cõfirmatione eorum quæ dixit do. Author hic circa arbitrium concessum iudici in torquendo.

GVIDO DE SVZARIA.

SED quid si continetur in statuo ciuitatis Bononiæ, quod non possit aliquis poni ad torturam, nisi contra eum fuerint habitæ uiolẽtæ præsumptiones? Respondeo, requirũtur magna indicia quæ sint aliquominus indubitata, & plus indicijs simplicibus ex quibus proceditur ad torturam, ut dictum est, nam & illa uidentur manifesta argumenta.

ADDITIO D. LVDOVICI.

PRO do. Authore facit circa hoc de uiolẽtis præsumptionibus, illud quod habetur in c. afferte. extra de præsum. & ibi do. Abb. in iiij. col. & per Bal. in l. fi. in j. col. & in l. neq;
98 natales in j. col. C. de prob. Hinc est quod dicimus, q † præsumptio iuris dicitur uiolenta, secundum Pau. de cast. in ij. consilio incip. acta iudiciaria &c. Adeo quod præsumptio iuris operatur, quod potest ferri sentẽtia pro actore, secundum eundem Pau. de cast. in suo consil. xcv. inci. si dico me &c. & plus dico, quod præsumptio uiolenta sufficit ad cõdemnandum in criminibus occultis, ut puta in crimine adulterij. l. si quis adulterij. C. de adul. Idem dico in omnibus casibus à iure expressis, secundum Bar. in l. quod nerua. in v. col. ff. deposi. de qua materia posuit aliquid Ange. Are. in suo tract. malefi. in uerbo, fama. in ij. col. cum seq.

GVIDO DE SVZARIA.

99 SED quid † si continetur in statuto quod nemo possit torqueri, nisi indicia indubitata præcesserint: ut exemplum

de

de indicijs indubitatis. Ecce enim camera habens unum aditum & exitum, non plures, de dicta camera exiuit quis pallidus, trepidans cum cultello nudo sanguinolento in manu, statim post exitum, reperitur homo recenter occisus in dicta camera, certe ista sunt indicia ad probationem maleficij indubitata, ex quibus non solum ad tormenta, sed etiam ad condemnationem, & pœnæ impositionem potest procedi: & ita intelligitur lex sciant. C. de probatio. ibi, uel indicijs ad probationem indubitatis. Et nota disiunctiuam uel, nam palliditas, uel trepidatio, est unum indicium contra ipsum, ut ff. de quæstio. l. de minore. §. tormenta. Item delatio gladij, præsertim nudi, est aliud indicium: nam de portantibus arma lex male præsumit, ut C. ut armorum usus. l. una. & in auth. de man. prin. §. ulti. col. iij. Item quod gladius erat sanguinolentus, & erat aliud indicium, homine enim occiso gladius debet esse sanguinolentus, nam ex qualitate facti, accipitur coniectura, sic & alias dicitur ff. de dona. inter uir. & uxo. l. utrum. raro tamen contingunt talia indicia.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN hoc primo exemplo dominus Author recte loquutus est, in quo exemplo concordat Gand. in tract. suo malefic. in rub. de indic. & præsump. & Bar. in l. ij. ff. de fur. & Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de proba. §. iij. uersi. xiij. & domi. Ange. Aret. in suo tractatu malefic. in uerbo, fama publica præcedente.

GVIDO DE SVZARIA.

100 EST aliud † indicium ad probationem indubitatum, & istud sæpius contingere potest, cum occiditur Titius in aliqua uinea uel fundo, & de hoc accusatur Seius, sed de uisu nulli testes deponunt, quod uiderint Seium hoc homicidiũ

committere, sed probantur ista contra Seium. Primo quod ipse Seius erat inimicus Titij. Item probant testes, quod uiderint Seium admenantem gladium contra Titium. Item probatur per testes, quod Seius aufugit tempore perpetrati maleficij. Itē probatur per famā & uocē publicam, quod Seius dictum Titium interfecit: certe ista quatuor simul iuncta, quāuis singula per se non sufficerent, sunt sufficientia indicia indubitata, non solum ad torturam, sed etiā ad condemnationem, & sic potest intelligi d.l. sciant.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN HOC *secundo exemplo do. Author etiam recte loquutus est, & cum eo concordat Gand. in tract. malefici. in rub. de indicijs & præsump. & Ange. Aret. in suo tractatu etiam malefi. in uerbo, fama. & posuit domi. Abbas in cap. tertio loco. extra de proba.*

GVIDO DE SVZARIA.

101 EST VIDERE † *aliud exemplum de præsumptionibus indubitatis. Defertur quod Seius Titiū fecit occidi, nō sunt testes qui dicant hoc se uidisse, tamen probantur ista indicia. Primo quod Seius erat inimicus Titij. Item quod dictus Seius perpetrato homicidio receptauit homicidam. Itē quod homicida erat domesticus & familiaris Seij. Itē quod fama est, quod Seius fecit occidi Titium. Item quod Seius se iactauit, quod fecerat occidi Titium, & est homo, de quo est uerisimile quod talia faceret. Item quod olim aliquæ offensiones interuenerunt inter eos, ita quod indicia ista simul iuncta uidētur nedū ad tormenta, sed etiā ad condemnationem sufficere indubitata indicia. & ita potest exēplificari. d.l. sciant. Nec mirum si ex pluribus simul iunctis, quorum quodlibet per se non sufficit ad indicium indubitatum,*

tum,uel ad plene probandum, sit indubitatum indiciũ uel plena fides,nam hoc iure habetur expressum, ut in Authẽ. de instru.cau.& fide.§.si uero nullus hominorum.colla.vj. duo enim uel plura imperfecta constituunt unũ perfectũ. l.cũ scimus,in princ.C.de agr.& censi.lib.xj.& quæ non prosunt singula,multa iuuant,ut c.præterea.extra de testi. l.sancimus,ad fi.C.de testa.& uide de hoc per Azo.in l.ij.
102 in fine primi respon.de excu.tu.¶ † Quid plura? reperitur in iure cautũ,quod ipsa causa principalis criminalis ꝑ argumẽta & præsumptiones cognoscitur & terminatur, quãquã de liquido delicto probari nõ poßit,ut l.nõ omnes. §.à barbaris.ibi,& si hoc liquide probari non poßit argumẽtis,tamẽ cognoscẽdũ est,& tamẽ in capitali causa agitur,ut l.deser.§.his qui.de qõ.& facit in Auth.ut li.ma.& aui.§.illud.Curiosus autẽ lector multa alia poterit inuenire exempla de indicijs ad probationem indubitatis.

ADDITIO D. LVDOVICI.

IN HOC tertio exemplo etiã d.Author recte sensit,de qua materia indiciorum indubitatorum,etiam ad condemnationẽ,non solũ ad torturã,posuit Bal.in d.l.sciant.& in l.neq; natales.in j.col.& in l.siue.in ij col.C.de probat. & Bal.in l.quicũq;.C.de ser.fu.& Bal.& Io.de Imo.in l.fi.ff. de hære.insti.& Bal.in l.fi.ff.de offi.procon.& Bal.in Addit.Spec.in tit.de sent.circa fi.& Ioã. Calde in c.uestra.de coha.cle.& muli.& do.Abb.in c.tertio loco.de proba. & Gandi.in tract.malefi.in rub.de indi.& præsum.& Ange. Aret.in d.uerbo,fama publica.in uer.quæro an unum indicium.& Pau.de Cast.in consi.cxcvj.incip.Visa inquisitione &c.ubi dixit unum notabile uerbum,quod in casibus, in quibus quis poteſt condẽnari ex indicijs indubitatis,poteſt

test cōdēnari ad pœnā pecuniariā,nō autē corporalem,de qua materia posuit etiā do.meus Alex.in v.col.in j.uol.in- cip.quādo plures &c.& in cōsi.xxiiij.in xiiij.colum.in ij.
103 uolu.inci.An si quis &c.in ij.uol.ubi dixit,† quod in cri- minalibus nō iungūtur probationes diuersi generis ad cō- dēnandū,ut ibi per eū multū notabiliter loquentem in hac materia,& ibi ponit quid in maleficijs cōmissis de nocte, uel quæ alias difficile possunt probari,quæ probationes ad mittūtur.& in cōsi.liij.in j.col.& per to.in eo.ij.uol.inci. Quādo probari debet.& in consil.ult.in iij.col.in iij.uolu.
¶ Circa uero illud,quod incidenter dixit d.Author, quod duæ uel plures probationes imperfectæ iunguntur ad faciē dum unam plenam probationē &c.de hoc non dicam tibi nunc,quia est extra materiā de qua agimus,sed si de hoc uidere contingeret remitto te ad do.meū Alex.in consi.xix. in ij.col.in j.uol.incip.Vtrū si post factā &c.& in consi. lxv.in ult.col.in eo.j.uol.incip.Si præcedentibus.& in cō- sil.xiij.in xiij.col.in eo.j.uolu.incip.An promisso &c.& in cōsil.xxxiij.in ulti.col.in eo.j.uol.inci.Viso puncto &c. & in consi.liiij.in eo.j.uol.incip.In causa uertēte.ubi dicit etiam,quod in criminalibus peruenitur ad diffinitiuam per præsumptiones tam legis,quam hominis.

ADDITIO D. LVDOVICI.

104 AN MILITES † nostri temporis possunt subijci quæstioni.Dic quod sic, cum nec in assumptione militiæ, nec in uita interueniant in eis,nec obseruētur ea quæ ueros milites decet obseruare & obseruari expediunt,unde mili- taribus priuilegijs gaudere non debent: ut in Authen. de manda.prin.§.fin.col.iij.& ibi in apparatu de hoc ibi,& talibus militibus &c. Nam si quis non seruatis solēnitati- bus

bus fabricensis efficiatur, habetur pro non fabricensi, & sibi fabricensia priuilegia denegātur, ut l. si quis consortiū. C. de fabri. lib. xj. & C. de epis. & cle. l. generaliter, uer. eos. tamen, ubi clericis non seruantibus solennia, clericalia priuilegia denegantur, seu beneficia clericalia, & facit l. nominationes. C. de appella. nam etiam milites in quibusdam etiā criminibus torquentur, & habentur quo ad hoc pro militibus, de re mili. l. proditores.

ADDITIO D. LVDOVICI.

ALIAS promisi tibi examinare, an milites nostri temporis poßint torqueri, infrà tractatu de praecedentia doctoris & militis, circa fi. in Addi. meis ibidem.
105 † Nunc igitur scias uelim, quod milites nostri temporis, euntes quotidie per plateas, non gaudent priuilegis militum, prout dixi tibi in loco praealleg. possunt torqueri sicut alij priuati: ita uoluit Barto. in suo tractatu de quaestionibus, licet iudicio meo ille tractatus non fuerit Bar. ut uidere poteris ex stylo eius, tamen attribuitur Barto. sed ultra Barto. dicas, quod idem uoluit Cy. in j. l. C. de iur. & fac. igno. tamen reperio eundem Bal. in l. j. in fine. C. qui bonis cedere possunt. dicentem quod milites nostri temporis non possunt carcerari per debito contractus, uel ultimae uoluntatis, quia secundū eum ueri milites sunt, alias falso uocabulo utentur: & licet non habeant insignia antiquae obseruantiae, tamen habēt insignia nouae obseruantiae, quae loco ueri successerūt. Et idē comprobauit Io. de Ligna. in c. quanto. in pe. col. extra de magi. Sed tu non recedas à prima opinione, quia imo isti non sunt ueri milites, prout uoluit expresse do. Abb. in d. c. quanto. pro quibus facit.
106 † Nam insignia sola esse uera, nō sunt illa, quae faciunt milites gaudere priuilegijs suis, sed exerci

exercitium.ita probatur in l.pe.C.de test.mil.ubi dicit quod miles non militans,nõ gaudet priuilegijs militum, ergo mul tominus debent gaudere milites nostri temporis,qui nõ ha bent,nec habuerunt uera insignia,nec etiam exercent milita ria,seu non militant. Ad idem facit quod dixit Bal.per illum tex.in d.l.pen.Bal.in l.officiales.C.de episc.& cler.& idem Ioan.de Ligna.in clemen.cum ex eo.de sent.excom.& Angel.in consi.cxcvij.incip.in Dei nomine,uisa narratione. et do.Canon.in c.ij.ertra de foro compet. ubi dixerunt quod milites,seu fratres Gaudẽtes,non gaudẽt priuilegijs clericorum:ergo in proposito nostro,milites nostri temporis,nõ debent etiam gaudere priuilegio ueri militis.Et in terminis 1 uoluit Dyn. in suo tractatu de quæstionibus. in uer. quæ personæ possunt torqueri &c. in uersic. modo dictum est. & Cyn.& Angel.in l.milites.C.de quæst.& Cyn.in l.iij.C. ad leg.Iul.maiest.& in terminis etiam uoluit Ang. Aret.in tractatu maleficiorum.in uerbo,fama.in uers.sexto quæro quæ personæ &c.

GVIDO DE SVZARIA.

107 QVID de militibus † cœlestibus? Dic quod presbyteri non torquentur,clerici autem sic,de iure ciuili.C.de episc.et cler.l.presbyteri.& in apparatu l.fallaciter.C.de aboli. tamen de iure nouissimo secus,per authen. Friderici ad decus et honorem.§.statuimus. ¶ Præterea si militibus terrestribus concessa est immunitas,ut non torqueantur,multo magis cœlestibus.arg.l.sacrosan.C.de episc.& cler.

ADDITIO D. LVDOVICI.

DE clericis & presbyteris dixi supra in addit.inci. Circa has personas priuilegiatas &c.ubi allegaui do.Abb.in c.cũ in contẽplatione.in j.col.in fi.extra de reg.iur. & ultra ibi 2

dicta,

dicta, uide glo. xv. q. vj. in sum. & glo. iij. q. v. & Innoc. in d. c. cum in contemplatione. & do. Ang. in suo tracta. malefi. in uerbo, fama. in uer. vj. quæro quæ personæ &c.

GVIDO DE SVZARIA.

108 QVID de iudicibus † siue aduocatis, nũquid poßint torqueri? Videtur quod non sicut ueri milites, nam militant patroni causarũ, ut C. de aduo. diuer. iudi. l. aduocati. Præterea sicut militibus concessum est priuilegium, ut condemnati non exigantur, nisi inquantum facere possunt, ita & patroni causarũ. l. milites. j. respon. de re iudi. in apparatu. Ecõtra uidetur, qa nulla l. cauetur, quod iudices, siue aduocati, sint immunes à tortura. Solutio. dic q. de iuris subtilitate siue solẽnitate nõ debent torqueri, ut d. l. aduocati, sed de cõsuetudine, quæ est optima legũ interpres, seruatur cõtrarium.

ADDITIO D. LVDOVICI.

SVM propositi quod nec de iure nec de consuetudine possint aduocati torqueri, nam de iure habeo hoc pro expedito, prout conclusit ipsemet Author, pro quo faciũt ea quæ dixi supra in addi. meis de præcedentia doctoris & militis:
109 nam argumenta ibi facta manifeste concludunt † quod aduocati multominus possunt de iure torqueri quam milites. De consuetudine etiam non possunt torqueri, nam consuetudo inducens, quod personæ priuilegiatæ torqueantur, non ualet: tex. est in l. omnes iudices. & hoc ibi uoluit Bar. C. de decur. lib. x. & supra etiam aliquid dixi, circa princ. in uers. circa has personas priuilegiatas &c.

GVIDO DE SVZARIA.

110 AN consiliarij † ciuitatum nostri temporis poßint torqueri? Dic q. de iuris solẽnitate non debẽt torqueri, quia cuiuscũq; ciuitatis cõsiliarij decuriões sunt, ut ff. qd' cuius. uni.

no.

no.l.nulli.ff.de uerbo.sig.l.pupillus.§.decuriones. de genera li autem consuetudine,quæ est optima legum interpres,cõtrarium sem per uidi seruari,& consului.

ADDITIO D. LVDOVICI.

CIRCA consiliarios non torquendos, sum omnino cum domino Authore,nam consiliarij successerunt loco decurionum,secundum Bar.in l.j.ff.de offic.asses.& not.in rubr.C.
111 de decur.lib.x.¶ † Plus dico quod iudex torquens eos capite punitur secundum Bal.in l.decurio.C.de quæstio. & domi.Ange.Aret.in suo tracta.malefic.in uerbo,Fama.in uer. quæro quæ personæ &c.ubi dixit hoc non habere locum in crimine læsæ maiestatis & proditionis populi.allegat text. in l.fallaciter.C.de aboli. quæ omnia tene menti, quia hæc materia tormentorum sæpenumero occurrit. Et licet dominus Author in ea multum singulariter & copiose loquutus fuerit,nihilominus in aliquibus deficit,prout ex supradictis apparet,in quibus addendo,declarando, & aliquando corrigendo, ubi opus fuit, si quid inepte diximus, id paruitati ingenij mei attribuendum est: si quid uero boni, id supremo Deo, omnium bonorum largitori, à quo omne bonum,& omne donum perfectum procedit,ut patri luminum attribues. ¶ Ludouicus Bologninus utriusque iuris doctor clarißimus,& eques insignis.

¶ Finis Tractatus de Tormentis domini Guidonis de Suzaria Mantuani.

TRACTATVS
DE QVAESTIONIBVS & Tormentis Clarissimi ingenij, ac legum apicis D. Baldi de Periglis, Perusini.

1 Iudex humanitate non modica pollere debet, non enim debet statim ad quæstiones & torturas procedere.
Quæstio non de qualibet leui causa aut crimine est habenda.
Indicia quælibet non sufficiunt ad torturam.
2 Tortus non est ad torturã repetendus nisi duobus cõcurrentibus.
Iudex eo vti debet temperamento, vt tortus, aut innocentię, aut supplicio seruetur saluus.
Quæstio quid proprie dicatur.
3 Quæstioni possunt subijci liberi & serui, & statuliberi & liberti.
4 Minor xiiij. ann. nõ debet torqueri, põt tñ ferula vel corrigia cędi.
5 Decuriones aliquo casu torqueri possunt.
6 Quæstio repeti non potest nisi nouis superuenientibus indicijs.
7 Iudex æquus in quæstione repetenda quæ attendere debeat.
Tormenta quo ordine sunt proponenda.
Fœmina masculo præfertur in tortura.
8 Tortura ex quibus causis possit adhiberi.
9 Indicia quæ & qualia torturam præcedere debeant.
10 Conuersatio mala operationis malæ est indicatiua.
11 Indicia sumi possunt ex trepidatione vel constantia.
12 Fuga indicium facit de maleficio perpetrato.

CAPITVLVM PRIMVM CIRca diffinitionem quæstionis

De quæstionibus tractaturus, uidendum est primo quid sit quæstio. Secundo quæ personæ possunt torqueri, & quomodo. Tertio qualiter inquisitio seu quæstio debet fieri, siue cum quo moderamine sunt habenda

benda tormenta, & quo ordine sunt homines torquendi, & ex quibus causis, & quid oportet praecedere quaestionē. Item quis sit quaestionis effectus. Demum *formabo aliquas quaestiones utiles & frequentes super praedictis.* Et *ut iudicibus immoderate saeuiētibus aliqua temperies imponatur,*
4 *praemittam quinq; in generali.* † Primum *est quod iudices qui intendunt de aliquo quaestionem habere, ante omnia habeant humanitatis rationem siue considerationem, ut non facile ad tormentum prosiliant, nec repente accedant, quantumcunq; accedant aut adsint uerisimilia argumenta, si alia leuiori uia potest obiecti criminis ueritas haberi seu reperiri. ff. eo. l. diuus. j. & ij. responso. & l. edictum. & C. eo. l. quoties.* Secūdū *uero, quod nō de qualibet leui causa nec de quolibet leui crimine, nec indifferenter de quibuslibet personis habēda est quaestio, ut d. l. edictum.* Tertiū *uero, quod qualibet indicia non sunt sufficientia ad tormenta habēda, tūc enim torquendus est reus, cum suspectus est, & indicia praecesserunt talia, quod sola cōfessio deesse uideatur, ut ff.*
5 *eo. l. j. ij. responso.* † Quartum *uero, quod in quaestione non est quis repetendus, nisi duo concurrant contra eum, scilicet quod noua superueniant indicia, & quod tortus in fortitudine corporis quantūcūq; durauerit, ut ff. eo. l. unius. §. j.* Quintum *uero, quod iudices hoc temperamentum tenere debeant, ut tormenta non sumant de aliquo in immensum, nec quantum postulauerit actor, sed quantum moderatae rationis temperamenta desiderāt, adeo quod tortus saluus innocentiae uel supplicio conseruetur: ut l. de minore. §. tormenta. & l. quaestionis modū. ff. eo. alias tenetur de iniuria. ff. eo. l. item apud. §. quaestionis.* Et *quaestio diffinitur sic:* Quaestio *est inquisitio quae fit ad eruendā ueritatē per tor*

men

mēta & corporis dolorē. Nuda ergo interpretatio & interrogatio uel leuis intētio pertinet ad hoc edictū, ut ff. de
3 iniu. l. Item apud. §. adijcitur. uersi. quæstionem. † Quæ personæ torqueri possunt. Et certe torqueri possunt tam liberi quam serui, & liberti & statuliberi: ut l. edictum. & l. ex libero. ff. e. & l. prægnantis. ff. de pœn. Licet quidam dicant liberos homines indubitanter tam in seipsos quam in alios posse torqueri, ut l. ex libero. in prin. ff. e. & l. unius. §. testis. l. sicut. & l. si quis decurio. C. de falsis. & l. proditores. ff. de re mili. in cor. ut iudi. sine quoquo suffra. §. omnes. coll. ij. quo ad crimina & quo ad personas cuiuscunq; conditionis exceptis in dignitate positis torqueri permittit. C. quib. ex cau. infa irro. l. nullam ubi de hoc. C. de assess. l. nullus. in fi. Omnia supra dicta loquuntur de quæstionibus habendis de liberis hominibus, excipiūtur aliquæ personæ quas ius torqueri non sinit, quidā propter ætatem, ut minores xiiij. an-
4 nis. † Nā torqueri non possunt, ueruntamē ferula cedi, uel terreri corrigia, uel uirgis leniter possunt ad eruendam ueritatem, ut l. j. §. impubes. & l. excipiantur. ff. ad Syl. & l. de minore primo responso. & l. ex libero. §. de minore. ff. eo. Item decrepitis subuenitur, ut non torqueantur. Sed quæ dicitur ista ætas cui debet subueniri? Respondeo ut ff. ad Sylla. l. ij. §. ignoscitur. Item positi in dignitate non torquentur ut emmentissimi iudices, & milites, & decuriones, & filij, & nepotes, scilicet prædictorū, ne aliqua macula in eos aspergatur, ut de eo. l. milites. & l. diuo. Marco. & l. decuriones. ff. de decurio. l. fi. Sed in quibusdā criminibus dignitas non præbet excusationē, nec minoritas quin torqueātur, ut in crimine læsæ maiestatis proditoribus & quibusdā alijs, ut ff. eo. l. de minore. j. responso. & ff. eo. l. ex libero. §. j.

5 & de re mil.l.desertores.§.is qui. & l.proditores. † Item decuriones in aliquo casu torquētur, cum quaeritur de fide instrumentorum, quae ante decurionatum fecerant. l.ut si quis decurio.C.ad.l.Corne.de falsis. Item mulieres dum sunt praegnantes torqueri non possunt, ut l. praegnantis.ff. de poe. hic non esse in immensum habenda, ne quanta postulauerit accusator moderatae rationis &c. ut l.de minore. §. tormenta.ff.eo. Et circa hoc non potest certa doctrina dari nec tradi. Sed iudex considerabit cuius fortitudinis sit torquendus, uel cuius debilitatis, uel cuius ualitudinis, cuius aetatis, & secundum aetatem, uarietatem personarum, uarietatem criminis seu alterius negotij qualitatem, quandoq; superioribus, quandoq; minoribus utatur tormentis. Et quod haec sint cōsideranda, arguitur per iura ff.de re mili.l.iij.§. fi.l.si quis.ad Sylla.in princ.& §.conueniatur.& l.j.§.impubes. Dic ergo torqueri, ut innocentiae uel supplicio conseruet incolumem. Sed quid si sit semel habita quaestio de aliquo, qui nil forte dixit, uult iudex repetere quaestionem de aliquo nouo accidenti, nunquid potest? Videtur quod sic, per l.repeti.ff.eo. Et ubi lex non distinguit, nec nos distin-
6 guere debemus, ut l.de pretio.ff.de publi. † Tamē dic quod non, nisi nouis indicijs interim habitis, ut quia tortus dicebat nullum ista nocte iacuisse ubi maleficium fuerat cōmissum, postea inuentum est per testes quod alius uel similis abijt. Et haec est cōmunis opinio, nō tamen allegāt aliquid, tu allegabis.ff.de uer.signi.l. boues. §. hoc sermone.ff.pro soc.l.si socius pro filia.§.ne si prior. Assessores tamē honoris & auidi & cupidi hoc nō seruant, imo quotidie quaestiones repetūt absq; nouis indicijs quousq; de obiectis annuāt ueritatem, quorum opinio potest argumentari seu defendi

per

per l.iij.auth.ut iud.sine quoquo suffra.§.oportet.col.ij.ubi
7 iudices torquent furem & non prius conquiescant.† Consideret autem bonus iudex in quæstione repetenda, quomodo tortus in animo fortitudine corporis perseuerauerit.ff. eo.l.unius.§.reus.Quo ordine sint habenda tormenta. Respondeo, sagax iudex æstimabit à quo facilius poßit ueritas erui, ut ab isto quæstionem incipiat, & à timidiori magis suspecto à minori & etiam à debiliori, non autem à fortiori.ff.eo.l.j.§.j.& l.unius.j.responso. Item si torquendi sunt pater & filius, à filio incipiat, & in aspectu patris, quia per hoc citius dicet pater cum ipse magis torqueatur.l.isti quidã.ff. quod met.causa.& Insti de noxa.act.§.sed ueteres.Item fœmina prius torqueatur quã masculus, quia homo tanquam maioris conscientiæ & constantiæ tardius cõfiteretur, & mulier citius, quia momentaneum & instabile cor habet.C.de inoffi.testa.l.filia.extra de uerb.sig. c.forus.l.differre. ff.de iure fisci.
8 † Ex quibus causis torqueantur homines ex ciuili & criminali, tunc cum aliter ueritas non potest inueniri.ff.eo.l.diuus.& l.ex libero.& quoties. C.eo.in summa eo.tit.non tamen ex omni causa torquendus nec quilibet indifferenter.ff.eo.l.edictum.Sed quæritur, quæ oportet præcedere quæstionem.Dic indicia sufficientia & uerisimilia, quia à tormentis non est inchoandum.ff.eo. l.j. j.responso.Nam sine indicijs siue præsumptionibus non est quis torquendus.ff.eo.lege diuus.& lege maritus.& l. fin. C.de falsis.l.sicut.in fi. Et certe rectoribus est ualde considerandum, & ponderose aduertendum, nunquid præcedentia sunt uerisimilia & sufficientia ad habendam torturam, cum alias restitutio uel appellatio subsequens prodesse nõ poßit.Nã plurimi dum torquẽtur, deficere solẽt.ff.de pœ,

l.aut. §.j. & ideo torturam oportet praecedere indicia, ut probatur in iuribus praellega. & C.eo.l.milites.& l.cum cognitionaliter. cum simi. 9 † *Sed quae & qualia indicia?* Respondeo non bene potest dici sed committitur arbitrio iudicis.ff.de test.l.iij.in prim.ibi:tu magis scire &c. Sic dicitur de mora & accessionibus.ff.de diuersis & tempo.praescrip.l.accessioibus.ff.de usur.l. mora Et istud est generale, quod nõ determinatur à iure, ideo relinquitur arbitrio iudicis, ut in poenis à iure nõ determinatis, ut in l.hodie. ff.de poenis.& l.sancimus.C.de poenis.ff.de effrac.l.ij.§.j.& sic de tempore quod indeterminate profertur. ff.de libe.in l.j. in prim. Possumus tamen in genere talem doctrinam ponere, quod discretus iudex solenniter instare debet ad indagandum indicia contra delictum ex aliquo crimine. Nam indicia sunt alias probationibus proxima. Et dicuntur indicia, quasi demonstratiua mentis, & ueritatis, & probationum adminicula. C.de probatio.l.instrumenta.& l.fi.sunt autem indicia pars probationis clarae.C.qui testa.facere pos.l.hac consultissima.§.demum.ibi:indicia &c. Et dicũtur indicia, ab indicando, unde indicia, id est, debita adminicula ad indagandam ueritatem. C.ad l.Iuliam de adulte. l.si quis adulteri.ff.de praescrip.uer. l.solent. 10 † *Quaerat iudex instanter cum quibus, per quae loca conuersabatur delatus, quem torquere intendit, quoniam mala conuersatio est malae operationis indicium.ff.de admi.tut.l.si plures.§.assidue.Nam ex mala conuersatione bonus efficitur uitiosus.ff.de aedili. edic. l.aediles. §. Paedius ibi, Aleator forte &c. Nam cum Psalmista ait. Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris &c.* Dictum Philosophi, Qualis quisq;, talium cõsortio delectatur. Item cõsideret loca quibus cõuersabatur, quia

quia ex locorum uarietate uaria colligitur cõiectura. ut C. si mã.ita.fu.al.l.fi.ff.de pœ.l.aut.§.omnẽ. Item iuste quæritur si erat inimicus offensi, uel si aliqua offensio interuenerat inter eos, quia tunc erit præsumptio culpæ, quia inimicum de inimico malum cogitare & facere facilius ius permittit præsumi, ut ff.de his quib.ut indi.l.si inimicitiæ.ff.de adim.le.l.iiij.§.fi.ff.e.l.j.§.præterea inimicorum. Item inuestigare debebit cuius æstimationis & famæ: qualis enim fama & opinio cuiuscunque in ciuitate, talis præsumitur. ff. eo.l.de minore.§.tormenta.ibi: Vel cuius æstimationis. ff.de rei uendi.l.si ambo.j.responso.in auth. de testi. l. sancimus

11 alijs.§.j.colla.vij. † Item poterit iudex sumere indicia ex cõstantia uel trepidatione uocis, uel membrorum, uel pallore, ut d. §. tormenta. locutio enim & constantia & trepiditas est æstimatio cuiuscunq;, ideo æstimanda & indagãda est, quoniã multa afferunt ad inuestigandã ueritatẽ & in lucem emergunt, ut d.§.tormẽta. Item inquirat cuius uitæ primo fuerit, & an talia uel cõsimilia, de quibus inculpatur, ad præsens facere consueuerit. Nam de uno quoq; bonum uel malum præsumimus, consideratis primo agitatis ab illo. ff. de re mili.l.desertorem.§.fi.ibi: qui ad hostem confugit. & l.non omnes.§.à barbaris.ff.de suspe.tut. l. tutor quoque.§. quandoque potest. ex gestis enim præteritæ uitæ metimur gesta præsentis, ut C.de præpo.agẽ.in rebus.l.ij.§.fi.lib.xij. Item an fuerit cõminatus, quoniã erit indicium q; operibus impleuerit, q; uerbis terrendo profudit, cum ex dictis hominũ facta pensemus. C.si quis impe.maledixe.l.j.ff.supel.leg. l.Labeo. Itẽ cõsiderandũ an talis sit, qui cõsueuerit & posse habuerit talia implendi, quod est notandum. ad l.Iul.maiesta.l.famosi.ibi, An poterit facere, & an ante quid fecerit.

12 † *Item si iam fuit indiciū cōtra eum, uel se absentauit post pfectū maleficiū, ar. in auth. de exhi. §. si uero. & de cōs. §. consiliarios. cū simi. Item testes recipiat super maleficio, in loco ubi fuit cōmissum, de uoce publica & fama, quæ ipsa omnia coadiuuāt effectū ad tormenta. ff. de solu. l. j. §. flumē ex multis alijs casibus indicia sumat ad informandū cōscientiam pro inuenienda ueritate delicti & criminis.*

1 Confessio rei non statim sibi præiudicat, sed expectari debet eius in eadem perseuerantia.
2 Crimen sponte confessus statim est incarcerandus.
3 Torto in tortura contra alium deponenti quando credatur.
4 Tortus in quibus casibus sit de alijs interrogandus.
5 Accusatus super vno furto & tortus, si confessus fuerit, an possit torqueri super alijs.
6 Torquendus petēs dilationē ad reprobāda indicia an sit audiēdus.
7 Defensio sua nemini est deneganda.
Testis quando dictum suum retractare possit.
8 Cōfessio facta in tormētis an aliquid operet, si in ea nō perseueret.
9 Tortus absq; indicijs sibi non præiudicat confitens in tormentis.

SECVNDVM CAPITVLVM LO *quens de effectu quæstionis.*

DEnuo restat uidere quis sit quæstionis effectus. Et certe si absq; formidine tormentorum ultro quis crimen confiteatur, dixerunt quidam præceptores moderni
1 *eum nō esse damnandum. † Sed debet iudex stare per diem, uel per aliud tempus secundum qualitatē criminis, & personæ conditionem, & interim facere reum contra se præsentare, ut tunc interroget, an uelit perseuerare in confessione quam fecit, aut cōtradicere, uel reuocare, & hoc ideo dicunt ipsi, quia confeßio rei statim non præiudicat, nec statim facit plenam probationem, ut C. de custo. reo. l. ij. Item intelligant leges quæ non distinguunt formidine tormentorum,*

torum, an sponte habita confeßio. ad hoc ff.eo.l.j.§.diuus. ibi: Confeßiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportere. & §.si quis ultro. & sic dicebant ipsi interesse inter confeßionem habitam in ciuilibus & habitam in criminalibus in hoc, scilicet in ciuilibus nõ est opus perseuerantia sed statim tenet: in criminalibus uero si ultro sine formidine tormentorum habita fuerit confeßio, opus est perseuerantia per prædicta iura. Nec mirum dicebãt ipsi si intelligatur põderate, id est, solẽniter procedatur tam in criminalibus quam ciuilibus: nam ubi est maius periculum, ibi est cautius agendum. C. de falsis.l. ubi est. melius C.de pœnis.l. qui sententiam. extra de electio. cap. ubi maius.libr. vj. Nec mirum si tam uaria quam criminalib indicia nihil commune habent uel simile cum ciuilibus, in princip. de publi. iudi. Tu dic contra. & hæc est com-
2 munis opinio,† quia si quis in se confitetur crimen sponte, statim est incarcerandus & ilico absque alia confeßione uel perseuerantia damnandus. ff. de custod. reo. l. fin.j. responso.& C.de pœ.l. conreis.Ita intelligunt l. confessus. ff.de custo.reo.Non obst.§.si quis ultro. & §. diuus. quia intelliguntur in confeßionibus habitis in tormentis, & sic intelligitur l.ij. C.de custo. reo. secundum ueriorem lecturem, ut patet in fin.l. ibi:Et sic &c. Sed si in tormentis uel formidine tormentorum, tunc non debet statim haberi pro explorato, ut dicto §.diuus.& C.ap.rescin. non posse. l.ij.& est ratio, ut ff.e.l.j.§.quæstioni, &c. & tunc habet locum l.ij.C.de custo.reo.ut iudex faciat ad se crimmosum redire, & quærat utrum uelit crimmosus in sua quæstione perseuerare, an retrahere, uel contrarium. & si perseuerauerit, tenet confeßio, alias non, ut §. si quis ultro.& l.ij.

 C.quæ

3 C.quæ app.nō recipi.† Sed quid si aliquis subijcitur quæstioni, & confitetur contra alium, nunquid stetur dicto suo? Respondeo distinguendo, Aut torquetur simpliciter in alios, ut in socios non in se, & tunc statur dicto suo cum alijs indicijs, ut iudex ex dictis torti & alijs indicijs ad condemnationem procedat. C. de asse. l. nullus. in fi. ff. eo. l. edictum. & l. j. §. qui quæstionem. ibi: Alterum in magis suggereretis quam requireretis &c. ad idem Tullius in Topicis. Nam in tormentis ubilibet fatigati, quæ dicunt ueritas ipsa uidetur dicere, saluo sibi dixisset de inimico, quia nō est facile credendum. Sed nec, scilicet omnino fides retrahenda, sed causa cognita fides erit adhibenda, alias nō. ff. eo. l. j. §. præterea. & argu. ff. de test. l. iij. in princ. aut loquetur in se & nihil de se confitetur, tūc habent locū proprie supradicta: si uero cōfitetur de se & alijs, tūc secundū Accurs. cuius opi. ualuit, est in ueritate regula & instantia regulæ: regulariter de proprio scelere confessus super conscientia, non scrutetur aliena, quia tortus de se non cōfessus debet interrogari de alijs maxime cōsocijs, ut ff. eo. l. qui de se. C. eo. l. sicut. in prim. C. de acti. l. fi. Tunc si de facto suo interrogatus dicat sine interrogatione, Accuso alios, non statur dicto eius: fallit in casibus in quibus de se confessus interrogatur de alijs, si tamen contra illos uel alios præcedāt

4 indicia.† Primus casus in communibus latronibus, & maxime qui de se confessi torquendi sunt, & interrogandi de socijs, de mandatoribus & receptatoribus. ff. de custo. reo. l. diuus. C. de ser. l. pe. Secundus. C. de fal. mo. l. j. Tertius ad exhi. l. fi. Quartus de seruo de nece domini in se cōfessus, ut torqueatur & interrogetur quo mandante &c. ff. ad Syl. l. prius. & l. & si percussor. Quintus ad l. Aqui. l. inde Neratius.

ratius.§.& si seruus.Et bene dicitur si aliqua praecedāt indicia,quia non debet de alijs interrogari. C. eod. lib. Item eius responsio non erit plena probatio contra alios quos inculpauerit. Sed nunquid propter istam talem praescriptionem poterunt isti inculpari & ad tormentum poni? Respondeo quod sic in dictis casibus, ar. praeal. nullus. & arg.ff.eo.l.edictum.& ar.ff.eo.l.j.§.cum quis latrones. ar. quod idem in alijs.ff.eo.l.j. §. diuus Adrianus Calfurnio.In alijs uero non.l.fi.C.de accu. ff.eo. l. is qui. Sed quid si persona inculpata à torto sit homo malae famae & conditionis, nunquid in alijs factis casibus quam in istis explicatis poterit subijci quaestioni?Dic de iure, quod si nō praecesserint indicia sufficientia,nec inculpatio eius facta erit, ut C. de actio.l.fi.ff.eo. l.is qui.ergo quod inde sequitur perinde, id est,tanquam prohibente factum non ualet, ut l.nō dubium. Tamen de consuetudine uidetur torqueri, pro quo ff. eo.l.
5 j.§. diuus. † Sed quid si accusatur quis de furto indicijs praecedentibus, ad istud furtum torquetur, & confitetur illud furtū,nūquid proceditur in tortura, siue repetitur ut indicet & confiteatur de alijs furtis à se factis & commissis,ad quae nulla habentur indicia?Dic quod nō de iuris subtilitate,ar.eorum quae dicuntur in proxima quaestione.Pro ista parte est etiā,quia quātū ad ista furta de qbus in genere uel specie nō quaeritur nulla praecedūt indicia,& sine indicijs nemo torquendus est.C.de fal sicut.ff.eo.l.j. in princi. & l.maritus. Sed de generali consuetudine Italiae seruamus cōtrariū,& specialiter in furtis,quia frequētat magis:quae cōsuetudo potest adiuuari per l.non omnes.§.à barbaris.ff. de re mili.l.congruit.de offi.praesi. Sed quid, aliquis nondū est in tormentis, & dicet, tormentetis me quantum uelitis,

tis, quia non sum culpabilis, nec aliquid dicam. sic omnia diffitetur, nunquid debet statim à tormentis relaxari & dimitti ut recedat? Certe non, imo procedatur ad torturam, cum temperie, uel asperie, secundum criminis qualitatem. & si confiteatur, bene quidem: si non, iudex debet ipsum in carceribus detinere, & si noua aderunt indicia, & quæstionem repetet, & alterius thematis à prima. Si autē non aderunt indicia noua, tunc statuet actori dilationē cōpetentē. ad probandū, & si poterit cōuinci, condēnabitur, alias nō.
6 *ff. eo. l. ij. §. præterea. & l. unus.* † *Sed quid si præcedunt criminis indicia, per quæ iudex informatus, procedere potest ad torturam? Dicit reus, domine iudex detis mihi defensionem, alias dilationē, antequam ponatis me ad torturā, quia paratus sum incontinenti arguere contra indicia recepta cōtra me. Nunquid est audiendus, & sibi sit defensio danda antequā torqueatur? Videtur quod nō per l. iiij. C. ubi sena. uel cla. ibi: nec quas ante probationes iniurias, & cætera. cum in illis personis in dignitate cōstitutis sit speciale, ergo in cæteris personis contrarium erit ius commune. ff. ad municip. lib. j. in fi. Præterea si primo probat actor fundata intentione sua, reus poterit exceptiones suas proponere. C. de excep. l. si quidam. & de probatio. l. exceptionem. ergo debet fundare, & probatur intentio communiter per testes, & per confeßionem rei, antequam audiatur in sua defensione, seu exceptione reus. Tu dic contra, quod primo sit danda defensio, antequā torqueantur, maxime quādo quid tale allegatur per ipsum accusatum, quo probato non deberet iudex ad tormenta procedere illa ratione, quia ab interlocutione facta à iudice, quod aliqs torqueatur, appellatur. ff. de appel. l. ij. & est cōsideranda causa, quare à tali interlocuto*

locuto

locutoria permissum est appellare. Nam si defensio permit teretur post torturam, nō posset postea recuperare detrimentum membrorum, ut d.l. aut notatur. modo eadem ratio uendicat sibi locum in proposito, seu cum appellatur, uel defensio datur si primo, alias si non appellatur. Nam so
7 lent quidā deficere in quæstione. ff. de pœ. l. aut. §. j. † Præterea etiam alias confesso sua defensio datur. C. de custo. re. l. ij. multo magis huic non denegabitur: præterea quod iam condemnato ex confeßione sua in tormentis, etiā perseuerata princeps subijcit etiā post sententiā retractando si constiterit de innocentia condēnati. ff. eo. l. j. §. si quis ultro. Si ergo iam cōdemnato & cōfesso cōceditur defensionis facultas, multo fortius ante torturā denegari nō debet. Cui enim quod plus est, conceditur, non debet denegari quod est minus, ut in reg. iuris. Quid plura? lex dicit, quocunq; petenti defensionē dandā esse. ff. eo. l. unius. §. cognitorū. ibi: quoque ipso postulante reo &c. Sed quid si testis tortus fuit in tortura cōfessus, nunc ante sententiam dicit se errasse, nunquid poterit reuocare errorē suū? Respōdeo aut est error facti, aut iuris. Primo casu potest usq; ad sententiā. Et est ratio, quia nō uidetur fateri, qa errat. ff. de cōfes. l. ij. in prin. Itē talis error nō solet usq; ad sententiam obesse. ff. de iur. et facti ign. l. ij. Nā cōdēnatus ex cōfeßione in tormētis, si nō perseuerauit in ea & innocētiā suā docere uoluerit: si ostenderit absoluatur. ff. eo. l. j. §. si qs ultro. multo fortius errorē suū ante sentētiā probare uolēs, debet audiri. Itē iste nō perseuerauit in cōfeßione sua ex quo nō expectauit sententiā. Item cōfessus formidine tormētorū auditur appellās. C. quo. ap. nō recip. l. ij. si errauerit in iure, tūc nō poterit uenire cōtra
8 cōfeßionē suā, ut d.l. error. † Sed quid si aliquis est cōfessus

in tor

in tormẽtis, nec perseuerauerit in ea, nunquid talis cõfeßio aliquid operabitur? Videtur ꝙ sic, scilicet semiplenã probationẽ, ut no. C. de cust. re. l. j. & ff. eo. l. j. § diuus. & intelligitur in cõfeßione torti, in qua nõ fuit perseueratũ: uel dic et forte uerius, ꝙ ubi perseueratũ sit, talis cõfeßio nõ plenã nec semiplenã probationẽ inducit, quoniã nullo modo confiteri, & formidine tormentorum cõfiteri sine perseueratione æquiparãtur. C. quãdo ap. non sit. l. ij. Sed quid si aliquis est tortus nullis legitimis indicijs præcedẽtibus, nunquid ualet
9 *eius confeßio? † Dic quod non quãtuncũqꝫ in ea perseuerauerit, ut est expressum ff. eo. l. diuus. §. ex quibus. & lege pe. secundum unam lecturam, & ar. C. si ex fal. instru. l. iiij. probo, á tormentis non est incipiendum. ff. eo. l. j. ij. & iij. & l. maritus. & l. miles. C. e. ergo ipsis deficientibus quicquid sequitur ipso iure non ualet, ut l. non dubium. C. de legi. & de fide instrum. l. j. lib. x. de appel. lege nominationis. & ff. de reg. iur. l. diuus. cum simi. &c.*

1 Confessio quæ & quando in tormentis facta dicatur.
2 Statuto dictante quod quis nequeat quæstioni subijci, an potestas talem detinens in carcere vel aliter affligens incidat in pœnam statuti.
3 Reus tortus ad quem locum ducendus sit, ad perseuerandum in cõfessione facta in tortura.
4 Liber homo an & quando torturæ subijci posʃit.
5 Persona authentica seu notabilis, an debeat supponi tormentis.
6 Iudex seu potestas in tormẽtis, modũ debitũ excedẽs puniri debet.
7 Iudex debite officium suum exercuiʃſe præsumitur, nisi contrarium probetur.
8 Iudex in puniendo modum excedens, præsumitur non iudex.

TERTIVM CAPITVLVM CIRca confeßionem in tormentis.

DIctum est supra, quod confeßio facta in tormentis, & responsio facta non præiudicat, nisi in ea nõ fuerit

1 rit perseueratum.† Sed quæro quæ dicitur facta in tormẽtis? Responsio facta in tormentis est, cum ad pedem torturæ ducitur & ligantur manus, & torturæ inducitur, quod nisi incontinenti cõfiteatur, subijciet eum quæstioni. Certe non esset bona talis confeßio nisi fuerit in ea perseueratum, quia lex æquiparat confeßionẽ factã in ipsis tormentis, & extortã formidine tormentorũ. Et not. quod ibi dicitur sentit gl. ar. ff. de iniur. l. itẽ apud. §. ij. dicitur ibi quæstionem intelligere debemus, & tormenta, & corporis dolorem, ad eruendã ueritatẽ. Nuda ergo interrogatio, uel leuis territio, à contrario sensu, non leuis territio habetur per ipsa tormenta, & ad hoc accedit, sufficit terror armorum, & si usus eius non sit. ff. de ui & ui arma. l. j. §. si arma. & ad l. Cor. de sica. l. j. ubi æquiparantur hominem perimere gladio, & in manu ipsum stringere. & dicit ff. ex quib. cau. maio. l. iu. & C. quod met. cau. l. metum.

2 † Sed quid si continetur in statuto quod quis non poßit torqueri, nisi in certis casibus, potestas honoris auidus, extra illos casus concessos per statutũ uellet eruere ueritatẽ criminis nõ tamẽ uult eũ ponere ad tormenta, ne incidat in pœnã statuti. Sed quid facit, præcipit eũ teneri in turri uel in alio loco, denegando sibi alimenta donec confiteatur, uel in hyeme, facit eũ stare spoliatum, nunquid uidetur eũ ponere quæstioni, ut sic dicamus eum incidere in pœnã statuti &c. Dic q; sic l. item apud. ff. de iniu. §. quæstionẽ. ibi: uel malã mansionem habuerit. Sed quid si extra locũ torturæ aut circa tribunal, ubi ius redditur, iudex examinans delatum de crimine, dicit, aut tu cõfitearis, aut te ducã ad tormenta & torquebo te, nũquid dicetur cõfeßio formidine tormẽtorũ facta? Dic q; non, qa leuis territio, ut l. itẽ apud. §. qõnẽ. et C. qd' me. cau. l. metũ.

Quia

Quia nō iactationibus tantum, sed quæstionis probabilem ueræ torturæ cōparendæ accipere debemus præsentiam, et instātis torturæ sicut de metu instātis cruciatus, ut. ff. quod met. causa. l. metū. primo respōso. & ff. ex quibus cau. maio. l. iij. ad fin. leuis autem territio extra locum torturæ facta, elusoria est, arg. ff. si an plusquam per. l. fal. hæc satisdatio. Dictum est quod confeßio facta formidine tormentorum, non habetur pro explorato facinore, nisi fuerit perseuera-
3 *tum. † Quæro in quo loco ducendus est reus ad perseuerandum. Respondeo apud acta uel in alio loco publico extra conspectum torturæ, & iam uidimus expertos ad defensiones in perseuerantia conuocare testes sub publico testimonio sibi facere: talis tali die perseuerauit, et cōfirmauit &c. in præsentia talium testium &c. & bene faciunt per l. ij. C. de custo. reo. ibi: sub publico testimonio &c. Sed quātū tempus debet esse in medio inter confeßionem tormenti, & perseuerantiam. Respondeo, lege non determinatur, ut d. l. ij. C. de custo. reo. ibi: postmodum eductus &c. non tamen dicit quid sit istud modicum tempus. Potest dici quod sit arbitrio iudicis inspecta personarum qualitate, uel enormitate, uel leuitate criminis. Cum enim à iure tempus non præfigitur, iudicis potestate cōmittitur. ff. de iu. deli. l. j. in fi. de pœ. l. hodie. ff. de effra. l. j. Sed qs debet interesse quæstioni? Respōdeo, ut ff. de adul. l. si postulauerit. §. quæstioni. In secreto autē recipiunt dictum suum: testis enim similitudinem habet tortus, ut in summa huius tituli. §. sed habetur. & ff. de*
4 *quæstio. l. j. §. imperator. † Sed nunquid liber homo poßit torqueri? Videtur quod non, quia totus titulus C. & ff. tantum de tortura uidetur sentire. Tu dic liberos homines torqueri, non solum in alios, ut ff. eo. l. ex libero, primo responso.*

sponso.& l.unius.§.testes.et C.de aboli.l.fallaciter.§.quod si ingenua,uel ingenuorum. C.de asse.l.nullus.ff. de cust. reo.l.diuus. Sed etiam seipsos quando deferuntur de aliquo crimine.C.eo.l.cognitionaliter.C. de infa.l.nullam. & ibi de hoc.C.de falsa.l.sicut.ff.de re mili.l.proditores.decurio potest torqueri per l. si quis decurio.C.de fal. ubi decurio torquetur, & alius quàm liber homo non potest esse decurio.ff.de decurio.l.sequitur. Et ita etiam consuetudo generaliter seruat,& domi.Azo in summa huius tituli.§. tor
5 *queri. & §.torquetur. †Sed nunquid persona authentica debet subijci tormentis? Et certe titu.C. & ff.de quæstio. uidetur consistere circa seruos torquendos,& liberos homines in testimonio uacillantes. Sed tu dic quod ipsæ principales personæ subijciendæ sunt quæstioni,ut C.eod. l.iij. & ff.eod.l.j.§.diuus.& §.si quis ultro.& l.unius. & ff. de re milita.l.prodito. præcedere tamen debent indicia, ut supra dixi. Sed quid si iudex in torquendo ita modum excedit,quod hominem extinxit uel debilis effectus est. Respondeo uidetur teneri.ar.ff.sol.mat.l.si constante.§.si maritus.Insti.de his qui sunt sui uel ali.iu.§.j.ij.respon. & melius.ff.ad l.Aquil.l.Sed & si quecunq;.§.intelligitur. ff. de usufru.l.locum.§.fi. l. eleganter. §. plane. ff. de pigno. act. Nec prodest enim quod unus iudex facit cum deliquerit, nam omne maleficium praue præsumimus actum.C. de in-*
6 *iur.l.si non conuitij. & de sica.l.j.†Præterea si in torquẽdo modum quis excedit, puniendus est,ut C. de emen. pro. l.j.nec iudicem excuset officium, quia sicut priuatis ita magistratibus prohibitum est aliquid illicitum facere.ff.de iniur.l.nec magistratibus. Et contra uidetur quod non teneatur,quia hoc fecit causa ueritatis eruendæ & facit exequen*

do suum officium, non animo interficiendi uel debilitandi, ergo non debet teneri:neq; enim quis delinquere uidetur, nisi malignum animum habuerit.ff.de uerbo. signi.l.sæpe. in fin.nam maleficia,uoluntas,& propositum distinguūt. l.qui in iure.in princip.ff.de fur.& facit ff. de acquiren. possef.l.quod in eo.& alibi, tunc crimen cōmittitur cum nocendi uoluntas interuenerit, non alias;ut C.de sica.l. j. ff.de libe. ho.exhi.l. iij.alias §.j. Præsumit enim princeps bonum de officialibus suis, nisi contrarium manifeste appareat,& doceatur.ff.de offic.præsid.l.j.ad fi. Nam creditor rem obligatam asserendo,nō præsumitur deliquisse,
7 quia notabilis præsumptio.ff.de fur.l.cum creditor.† Sic etiam à simili in proposito iudex præsumitur sui officij exequendi causa istud fecisse non autem animo nocendi,licet enim culpam etiam torquendo excedendo modum habuerit, iudex per hoc non tenetur.l.Cor.de sica.quia in delictis lata culpa dolo non æquiparatur.ff.ad l.Cor.de sica. in l.Item causa. propter quam aliquid sit seruandum remanere impunitum,quod alias coërcendum esset,debet attendi.ff.de pœnis.l.aut.§.causa.Sed officij necessitas impunitum suadet remanere,quod alias coërceri debet.ff.de his qui.ut indi.l. post legatum.§. aduocatum. & l. tutorem, ergo &c.Præterea si non apparet quo animo fecerit præsumendum est potius zelo iustitiæ, & uigore officij credens facere, quam malo consilio id fecisse. ff.de acquirē. possef.l.uidetur. & pro socio.l.merito. & pro hoc argu. C.qui accus.non pos.l.ij.in fi.ubi tutor de falso instrumēto procedendi in causa publica, si non probat non præsumitur nocendi animo accusationem instituisse,nisi euidenter probetur,tamen regulariter qui nō probat calumniari

uide

uidetur. C. de aduo. diu. iu. l. j. Solutio, distinguunt quidam si apparet quod hoc fecerit ex uolūtate, dolo tenetur: si absq; culpa & casu, nullo modo tenetur: si autem cum aliqua culpa in exercendo modum non puto teneri, ut C. de emā-cip. seruo. l. j. & est bona argumentatio, de potestate & rectore. ff. de uerb. sign. l. potestatis uerba. si autem sine moderatione modū excedendo, quæstione hominē extinxit uel
8 debilitauit, tenetur, † quia statim quod modum excedit, fingitur non iudex, & ponitur tutor non recte administrando ut non tutor, & tanquam quilibet tenetur, ut ff. de fur. l. tutor. ff. pro empt. l. qui fundum. §. si tutor. arg. C. de epis. & cler. l. generaliter. quid plura? est casus ff. de iniur. l. item apud. §. quæstionem. uersic. & si iussu. ideo &c.

FINIS.

Seluagius Baptista Doctor et Campsi [illegible] Gubernator

INDEX HORVM TRACTATVVM ORDINE ALPHABETICO DESCRIPTVS.

Asseſſ

Crim

tis, quia non ſum culpabilis, nec aliquid dicam. ſic omnia diffitetur, nunquid debet ſtatim à tormentis relaxari & dimitti ut recedat? Certe non, imo procedatur ad torturam, cum temperie, uel aſperie, ſecundum criminis qualitatem. & ſi confiteatur, bene quidem: ſi non, iudex debet ipſum in carceribus detinere, & ſi noua aderunt indicia, & quæſtionem repetet, & alterius thematis à prima. Si autẽ non aderunt indicia noua, tunc ſtatuet actori dilationẽ cõpetentẽ. ad probandũ, & ſi poterit cõuinci, condẽnabitur, alias nõ.
6 *ff. eo. l. ij. §. præterea. & l. unus.* † *Sed quid ſi præcedunt criminis indicia, per quæ iudex informatus, procedere poteſt ad torturam? Dicit reus, domine iudex detis mihi defenſionem, alias dilationẽ, antequam ponatis me ad torturã, quia paratus ſum incontinenti arguere contra indicia recepta cõtra me. Nunquid eſt audiendus, & ſibi ſit defenſio danda antequã torqueatur? Videtur quod nõ per l. iiij. C. ubi ſena. uel cla. ibi: nec quas ante probationes iniurias, & cætera. cum in illis perſonis in dignitate cõſtitutis ſit ſpeciale, ergo in cæteris perſonis contrarium erit ius commune. ff. ad municip. lib. j. in fi. Præterea ſi primo probat actor fundata intentione ſua, reus poterit exceptiones ſuas proponere. C. de excep. l. ſi quidam. & de probatio. l. exceptionem. ergo debet fundare, & probatur intentio communiter per teſtes, & per confeßionem rei, antequam audiatur in ſua defenſione, ſeu exceptione reus. Tu dic contra, quod primo ſit danda defenſio, antequã torqueantur, maxime quãdo quid tale allegatur per ipſum accuſatum, quo probato non deberet iudex ad tormenta procedere illa ratione, quia ab interlocutione facta à iudice, quod aliqs torqueatur, appellatur. ff. de appel. l. ij. & eſt cõſideranda cauſa, quare à tali inter-*

locutoria permissum est appellare. Nam si defensio permitteretur post torturam, nõ posset postea recuperare detrimentum membrorum, ut d.l. aut notatur. modo eadem ratio uendicat sibi locum in proposito, seu cum appellatur, uel defensio datur si primo, alias si non appellatur. Nam solent quidã deficere in quæstione. ff. de pœ. l. aut. §. j.
7 † Præterea etiam alias confesso sua defensio datur. C. de custo. re. l. ij. multo magis huic non denegabitur: præterea quod iam condemnato ex confeßione sua in tormentis, etiã perseuerata princeps subijcit etiã post sententiã retractando si constiterit de innocentia condẽnati. ff. eo. l. j. §. si quis ultro. Si ergo iam cõdemnato & cõfesso cõceditur defensionis facultas, multo fortius ante torturã denegari nõ debet. Cui enim quod plus est, conceditur, non debet denegari quod est minus, ut in reg. iuris. Quid plura? lex dicit, quocunq; petenti defensionẽ dandã esse. ff. eo. l. unius. §. cognitorũ. ibi: quoque ipso postulante reo &c. Sed quid si testis tortus fuit in tortura cõfessus, nunc ante sententiam dicit se errasse, nunquid poterit reuocare errorẽ suũ? Respõdeo aut est error facti, aut iuris. Primo casu potest usq; ad sententiã. Et est ratio, quia nõ uidetur fateri, qa errat. ff. de cõfes. l. ij. in prin. Itẽ talis error nõ solet usq; ad sententiam obesse. ff. de iur. et facti ign. l. ij. Nã cõdẽnatus ex cõfeßione in tormẽtis, si nõ perseuerauit in ea & innocẽtiã suã docere uoluerit: si ostenderit absoluatur. ff. eo. l. j. §. si qs ultro. multo fortius errorẽ suũ ante sentẽtiã probare uolẽs, debet audiri. Itẽ iste nõ perseuerauit in cõfeßione sua ex quo nõ expectauit sententiã. Item cõfessus formidine tormẽtorũ auditur appellãs. C. quo. ap. nõ recip. l. ij. si errauerit in iure, tũc nõ poterit uenire cõtra
8 cõfeßionẽ suã, ut d.l. error. † Sed quid si aliquis est cõfessus in tor

in tormẽtis,nec perseuerauerit in ea,nunquid talis cõfeßio aliquid operabitur? Videtur ꝙ sic,scilicet semiplenã probationẽ,ut no.C.de cust.re.l.j.& ff.eo.l.j.§.diuus. & intelligitur in cõfeßione torti,in qua nõ fuit perseueratũ: uel dic et forte uerius,ꝙ ubi perseueratũ sit,talis cõfeßio nõ plenã nec semiplenã probationẽ inducit,quoniã nullo modo confiteri,& formidine tormentorum cõfiteri sine perseueratione æquiparãtur.C.quãdo ap.non sit.l.ij.Sed quid si aliquis est tortus nullis legitimis indicijs præcedẽtibus,nunquid ualet
9 eius confeßio? † Dic quod non quãtuncũq; in ea perseuerauerit,ut est expressum ff. eo.l. diuus. §. ex quibus. & lege pe.secundum unam lecturam,& ar.C.si ex fal.instru.l.iiij. probo,à tormentis non est incipiendum.ff.eo.l.j.ij. & iij. & l.maritus.& l.miles.C.e.ergo ipsis deficientibus quicquid sequitur ipso iure non ualet,ut l.non dubium.C. de legi.& de fide instrum.l.j.lib.x.de appel.lege nominationis. & ff.de reg.iur.l.diuus.cum simi.&c.

1 Confeßio quæ & quando in tormentis facta dicatur.
2 Statuto dictante quod quis nequeat quæstioni subijci, an potestas talem detinens in carcere vel aliter affligens incidat in pœnam statuti.
3 Reus tortus ad quem locum ducendus sit, ad perseuerandum in cõfeßione facta in tortura.
4 Liber homo an & quando torturæ subijci poßit.
5 Persona authentica seu notabilis, an debeat supponi tormentis.
6 Iudex seu potestas in tormẽtis,modũ debitũ excedẽs puniri debet.
7 Iudex debite officium suum exercuisse præsumitur, nisi contrarium probetur.
8 Iudex in puniendo modum excedens,præsumitur non iudex.

TERTIVM CAPITVLVM CIRca confeßionem in tormentis.

Dictum est supra, quod confeßio facta in tormentis, & responsio facta non præiudicat,nisi in ea nõ fuerit

rit perseueratum.† Sed quæro quæ dicitur facta in tormẽtis? Responsio facta in tormentis est, cum ad pedem torturæ ducitur & ligantur manus, & torturæ inducitur, quod nisi incontinenti cõfiteatur, subijciet eum quæstioni. Certe non esset bona talis confeßio nisi fuerit in ea perseueratum, quia lex æquiparat confeßionẽ factã in ipsis tormentis, & extortã formidine tormentorũ. Et not. quod ibi dicitur sentit gl. ar. ff. de iniur. l. itẽ apud. §. ij. dicitur ibi quæstionem intelligere debemus, & tormenta, & corporis dolorem, ad eruendã ueritatẽ. Nuda ergo interrogatio, uel leuis territio, à contrario sensu, non leuis territio habetur per ipsa tormenta, & ad hoc accedit, sufficit terror armorum, & si usus eius non sit. ff. de ui & ui arma. l. j. §. si arma. & ad l. Cor. de sica. l. j. ubi æquiparantur hominem perimere gladio, & in manu ipsum stringere. & dicit ff. ex quib. cau. maio. l. iu. & C. quod met. cau. l. metum.

2 † Sed quid si continetur in statuto quod quis non poßit torqueri, nisi in certis casibus, potestas honoris auidus, extra illos casus concessos per statutũ uellet eruere ueritatẽ criminis nõ tamẽ uult eũ ponere ad tormenta, ne incidat in pœnã statuti. Sed quid facit, præcipit eũ teneri in turri uel in alio loco, denegando sibi alimenta donec confiteatur, uel in hyeme, facit eũ stare spoliatum, nunquid uidetur eũ ponere quæstioni, ut sic dicamus eum incidere in pœnã statuti &c. Dic q; sic l. item apud. ff. de iniu. §. quæstionẽ. ibi: uel malã mansionem habuerit. Sed quid si extra locũ torturæ aut circa tribunal, ubi ius redditur, iudex examinans delatum de crimine, dicit, aut tu cõfitearis, aut te ducã ad tormenta & torquebo te, nũquid dicetur cõfeßio formidine tormẽtorũ facta? Dic q; non, quia leuis territio, ut l. itẽ apud. §. qõnẽ. et C. qđ me. cau. l. metũ.

Quia

Quia nõ iactationibus tantum, sed quæstionis probabilem ueræ torturæ cõparendæ accipere debemus præsentiam, et instãtis torturæ sicut de metu instãtis cruciatus, ut. ff. quod met. causa. l. metũ. primo respõso. & ff. ex quibus cau. maio. l. iij. ad fin. leuis autem territio extra locum torturæ facta, elusoria est, arg. ff. si an plusquam per. l. fal. hæc satisdatio. Dictum est quod confeßio facta formidine tormentorum, non habetur pro explorato facinore, nisi fuerit perseuera-
3 tum. † Quæro in quo loco ducendus est reus ad perseuerandum. Respondeo apud acta uel in alio loco publico extra conspectum torturæ, & iam uidimus expertos ad defensiones in perseuerantia conuocare testes sub publico testimonio sibi facere: talis tali die perseuerauit, et cõfirmauit &c. in præsentia talium testium &c. & bene faciunt per l. ij. C. de custo. reo. ibi: sub publico testimonio &c. Sed quãtũ tempus debet esse in medio inter confeßionem tormenti, & perseuerantiam. Respondeo, lege non determinatur, ut d. l. ij. C. de custo. reo. ibi: postmodum eductus &c. non tamen dicit quid sit istud modicum tempus. Potest dici quod sit arbitrio iudicis inspecta personarum qualitate, uel enormitate, uel leuitate criminis. Cum enim à iure tempus non præfigitur, iudicis potestate cõmittitur. ff. de iu. deli. l. j. in fi. de pœ. l. hodie. ff. de effra. l. j. Sed qs debet interesse quæstioni? Respõdeo, ut ff. de adul. l. si postulauerit. §. quæstioni. In secreto autẽ recipiunt dictum suum: testis enim similitudinem habet tortus, ut in summa huius tituli. §. sed habetur. & ff. de
4 quæstio. l. j. §. imperator. † Sed nunquid liber homo poßit torqueri? Videtur quod non, quia totus titulus C. & ff. tantum de tortura uidetur sentire. Tu dic liberos homines torqueri, non solum in alios, ut ff. eo. l. ex libero, primo responso.

sponso. & l.unius. §. testes. et C. de aboli. l. fallaciter. §. quod si ingenua, uel ingenuorum. C. de asse. l. nullus. ff. de cust. reo. l. diuus. Sed etiam seipsos quando deferuntur de aliquo crimine. C. eo. l. cognitionaliter. C. de insa. l. nullam. & ibi de hoc. C. de falsa. l. sicut. ff. de re mili. l. proditores. decurio potest torqueri per l. si quis decurio. C. de fal. ubi decurio torquetur, & alius quàm liber homo non potest esse decurio. ff. de decurio. l. sequitur. Et ita etiam consuetudo generaliter seruat, & domi. Azo in summa huius tituli. §. tor

5 queri. & §. torquetur. † Sed nunquid persona authentica debet subijci tormentis? Et certe titu. C. & ff. de quæstio. uidetur consistere circa seruos torquendos, & liberos homines in testimonio uacillantes. Sed tu dic quod ipsæ principales personæ subijciendæ sunt quæstioni, ut C. eod. l. iij. & ff. eod. l. j. §. diuus. & §. si quis ultro. & l. unius. & ff. de re milita. l. prodito. præcedere tamen debent indicia, ut supra dixi. Sed quid si iudex in torquendo ita modum excedit, quod hominem extinxit uel debilis effectus est. Respondeo uidetur teneri. ar. ff. sol. mat. l. si constante. §. si maritus. Insti. de his qui sunt sui uel ali. iu. §. j. ij. respon. & melius. ff. ad l. Aquil. l. Sed & si quecunque. §. intelligitur. ff. de usufru. l. locum. §. fi. l. eleganter. §. plane. ff. de pigno. act. Nec prodest enim quod unus iudex facit cum deliquerit, nam omne maleficium praue præsumimus actum. C. de in-

6 iur. l. si non conuitij. & de sica. l. j. † Præterea si in torquēdo modum quis excedit, puniendus est, ut C. de emen. pro. l. j. nec iudicem excuset officium, quia sicut priuatis ita magistratibus prohibitum est aliquid illicitum facere. ff. de iniur. l. nec magistratibus. Et contra uidetur quod non teneatur, quia hoc fecit causa ueritatis eruendæ & facit exequen

uidetur.C.de aduo.diu.iu.l.j.Solutio,distinguunt quidam si apparet quod hoc fecerit ex uolũtate,dolo tenetur: si absq; culpa & casu, nullo modo tenetur: si autem cum aliqua culpa in exercendo modum non puto teneri,ut C.de emã- cip.seruo. l. j.& est bona argumentatio, de potestate & rectore.ff.de uerb.sign.l.potestatis uerba. si autem sine mo deratione modũ excedendo, quæstione hominẽ extinxit uel
8 *debilitauit,tenetur, † quia statim quod modum excedit,fin gitur non iudex, & ponitur tutor non recte administran- do ut non tutor, & tanquam quilibet tenetur, ut ff. de fur.l.tutor.ff.pro empt. l.qui fundum.§. si tutor. arg. C.de epis.& cler.l.genera- liter. quid plura? est casus ff. de iniur. l. item apud.§.quæ- stionem. uersic.& si iussu.ideo &c.*

FINIS.

Seluagius Bap.ta Doctor et
Campi Clari Status Gubernator

INDEX HORVM TRACTATVVM ORDINE ALPHABETICO DESCRIPTVS.

Assess

Crim

Homi

Indic

L

M

Minor

Quæ

Q

Tortura

Tortus

FINIS.

Excudebat Lugduni Ioannes Pullonus, aliàs de Trin.

2. 3 = 2 . – 0 . ... 2 :
2 – 1 – 0 – 0
2 – 0 – 4 10
2 0 1 10

vicca 2 / 5 1 25 mar.
denaro aur / hispan. 2 5 mezale
papale 10 , iunij

adi ult. ... ... 2 in 0 – 5